

Con Maksvel KUTZEE.

RÜSVAYÇILIQ.

I.

Əlli iki yaşlı, boşanmış bir kişi kimi seks problemini pis həll eləmədiyini düşünür. O, hər cümə axşamı Qrinpointə getməyə vərdis edib, düz saat ikidə Vindzor Mansiondakı çoxmənzilli evin giriş qapısındakı zəngi basır, adını deyib içəri keçir. Soraya 113 nömrəli otağın qapısında dayanıb onu gözləyir. O, birbaşa gözəl ətirli zəif işıqlandırılmış otağa keçib, soyunur. Soraya vanna otağından peyda olur, xələtini çıxarıb onun yanına soxulur:

- Mənim üçün darıxmısan?

O: sənin üçün həmişə darıxıram. – deyib, Sorayanın tünd bal rəngindəki bədənini sıgallayır, arxası üstə uzandırıb döşlərini öpür, sevişirlər.

Soraya ucaboy və qamətli qadındır, uzun qara saçları, qara nəmli gözləri var. Əslində o, Sorayanın atası ola biləcək yaşdadır: on iki yaşında da ata olmaq olar. Bir ildən artıqdır ki, o, Sorayanın müştərisidir; Soraya onu tamamilə qane edir. Əgər həftəni səhralığa bənzətsək, cümə axşamı onun üçün naz-nemətlə və cah-calalla dolu bir vahədir.

Soraya yataqda təmkinlidir. Ümumiyyətlə o, sakit təbiətli qadındır, sakit və üzüyola. Fikirləri isə təəccüblü dərəcədə mühafizəkardır, çimərliklərdə döşlərini (Sorayanın dili ilə “əmcək”lərini) açan turist qadınları görməyə gözü yoxdur. O, hesab eləyir ki, bütün avaraları bir yerə topalayıb küçələri süpürtdürmək lazımdı. Devid ondan bu fikirləri ilə məşğuliyətini necə uyğunlaşdıracağını soruşmur.

Sorayadan daim həzz aldığına görə, ona qarşı meyli get-gedə artır. O bu bağlılığın müəyyən dərəcədə qarşılıqlı olduğuna inanır. Bağlılıq isə məhəbbət olmasa da, onunla qohumdur. Əvvəllər bu əlaqənin onlar üçün heç nə vəd etmədiyini düşündüklərini nəzərə alsaq, bir-birlərini tapdıqlarını görə bəxtlərinin gətirdiyini demək olar.

Devid öz duyğularında bir qədər özündən razılıq, bir az da ər-arvad bağlılığı sezsə də, bu hissləri özündən uzaqlaşdırmağa çalışmır.

O, Sorayaya doxsan dəqiqə üçün dörd yüz rand ödəyir, məbləğin yarısı “müdrək himayəçi”yə çatır. Heyif ki, ona çox pay düşür. Amma 113 nömrəli və Vindsor Mansionsdakı bütün otaqlar onundu. Müəyyən mənada Soraya, yəni onun bu hissəsi, bu funksiyası da ona məxsusdur.

Bəzən Devid Soraya ilə işdən sonra da görüşmək barədə düşünür. Onunla bir axşamı, hətta bütün gecəni keçirmək istərdi. Səhəri isə yox. Özünü çox yaxşı tanıdığına görə, Sorayanı həmin səhərin işgəncələrinə məruz qoymaq istəmir. Səhər o soyuq, qaşqabaqlı olacaq, nəhayət tək qala bilmək üçün səbirsizlənəcək.

Xasiyyəti belədir. Dəyişmək ehtimalı isə yoxdur, artıq gecdir. Onun xasiyyəti artıq formalaşmış, bərkiyib. İnsanın bir skeletini, bir də xasiyyətini dəyişdirmək müşkül məsələdir.

“Öz təbiətinə tabe ol”. O, bu fikrə fəlsəfə demək istəmir. “Fəlsəfə” həddən artıq böyük sözdür. Bu, sadəcə qaydadır, Müqəddəs Benediktin qaydaları kimi.

Səhhəti əladır, başı yaxşı işləyir. Peşəcə filoloqdur, daha doğrusu, filoloq idi. Filologiya hələ də arabir varlığına hakim kəsilir. O öz gəlirinin, xasiyyətinin, emosional imkanlarının dar çərçivəsində yaşayır. Xoşbəxtdirmi? Bəli, bir çox baxımdan xoşbəxt olduğuna inanır. Lakin o, “Edip” faciəsinin son xorunu yadından çıxarmamağa çalışır: “Ölməyincə heç kimə xoşbəxt demə”.

O, cinsi istəkdən məhrum olmasa da, heç vaxt ehtiraslı bir kişi olmayıb. Özü üçün totem seçməli olsaydı, ilan seçərdi. Soraya ilə onun arasındakı əlaqəni iki ilanın cütləşməsinə bənzətmək olardı: uzunmüddətli, gərgin, lakin ən qızgın məqamlarda belə soyuq və laqeyd.

Görəsən, Sorayanın totemi də ilandırımı? Şübhəsiz, başqa kişilərin yanında o tamam fərqli bir qadına çevrilir: la dannò e mobile. Yüngül əxlaqlı qadın olmasına baxmayaraq, o, (əlbəttə, həddi aşmamaq şərtilə) Soraya etibar edir. Seanslar zamanı onunla sərbəst söhbət edir, bəzən hətta ürəyini də boşaldır. Bu qadın onun həyatındakı faktlardan xəbərdardır. Soraya Devidin iki dəfə evləndiyini bilir, qızı haqqında eşidib, onun taleyinin eniş və çıxışlarından xəbərdardır, hətta həyata baxışına da yaxşı bələddir.

Soraya Vindsor Menşnz xaricində necə bir həyat sürdüyü haqda danışmır. Şübhəsiz ki, onun əsl adı Soraya deyil. Bədənidən bir və ya bir neçə uşaq dünyaya gətirdiyi bilinir. Gərək ki, bu işdə peşəkar deyil. Bəlkə də həftənin yalnız bir və ya iki gününü agentlik üçün işləyir, o biri günlər isə Reyland və ya Atlonda, şəhərkənarında namuslu həyat sürür. Müsəlman qadınlar üçün adəti hal olmasa da, indiki zəmanədə hər şey mümkündür .

Soraya üçün darıxdırıcı olacağını düşündüyündən işi barədə çox danışmır. O, Keyp Texniki Universitetində, keçmiş adı ilə Keyp- Taun Universitet kollecində çalışır. Bir vaxtlar müasir dillər üzrə professor olsa da, böyük təkmilləşdirmə prosesi nəticəsində Klassik və Müasir dil kafedrası bağlandıqdan sonra, kommunikasiya kafedrasında adtyunkt professor işləməyə başlayıb. Bütün təkmilləşdirilmiş kadrlar kimi həvəsdən düşməməsi üçün ona da, kursa yazılan tələblərin sayından asılı olmayaraq, əvvəlki ixtisasına uyğun bir fənni tədris etməyə icazə verilib. Bu il o tələblərinə romantik poeziya haqqında mühazirələr oxuyur. Qalan vaxtlarda isə “Kommunikasiya 101”, “Kommunikasiya bacarığı”, “Kommunikasiya bacarığının inkişaf etdirilməsi” dərslərini keçir.

İş gününün xeyli hissəsini yeni dərslərə həsr etsə də, 101 kursunun dərsliyinin müqəddiməsi ona mənasız görünür: “İnsanlar dili fikir, duyğu və niyyətlərini bir- birlərinə çatdırma bilmək üçün yaradıblar” Devidin heç kimlə bölüşməyib özünə saxladığı şəxsi qənaəti isə budur, nitq əslində nəğmələrdən yaranıb. Nəğmələr isə, hədsiz dərəcədə geniş və boş insan ruhunu səslərlə doldurmaq ehtiyacından yaranıb. Artıq

əsrin dördüdə birini əhatələyən əmək fəaliyyəti ərzində üç kitab nəşr etdirib. Bu kitablardan heç biri nəinki böyük əks-sədaya, heç pıçıldaşmalara da səbəb olmadı. İlk kitab operaya (“Boyto və Faust haqqında əfsanə: Mefistofelin genezisi”), ikincisi Erosun yaranması haqqında düşüncələrə (“Riçardın Müqəddəs Viktora görünməsi”), üçüncü isə Vordsvort və tarixə (“Vordsvort və keçmişin ağır yükü”) həsr olunub.

Son bir neçə ildə Bayronun əsərlərinə həsr olunmuş kitab yazmaq barədə düşünür: Əvvəl ona elə gəlirdi ki, daha bir kitab, daha bir tənqidi əsər meydana gələ bilər, lakin özünü işə başlamağa məcbur edə bilmirdi. Məsələ burasındadır ki, o, tənqiddən, nəsrə santimetrərlə ölçməkdən yorulub. O, musiqi əsəri yazmaq istəyirdi: “Bayron İtaliyada”, cinslərarası məhəbbətin kamera musiqisində təzahürü.

Kommunikasiya dərslərini keçən zaman Devidin ağılına müxtəlif ifadələr yazılmamış əsərin melodiyları gəlir. Öz peşəsində heç vaxt fərqlənməyib. Universitet yenidən qurulduqdan və onun fikrincə, eybəcər hala salındıqdan sonra isə, özünü əvvəlkindən də artıq təcrid olunmuş hiss edir. Digər tərəfdən onun köhnə həmkarları da bu günə qədər həll etməyə vərdis etdikləri problemlərlə üst-üstə düşməyən yeni vəzifələrinin öhdəsindən gəlməkdə çətinlik çəkirlər.

Tədris etdiyi materiala heç bir maraq göstərmədiyindən tələbələrə yaxşı təsir bağışlaya bilmir. Dərs vaxtı tələblərin fikirləri başqa yerdə olur, adını tez-tez yadlarından çıxarırlar. Boynuna almaq istəməsə də, tələbələrin laqeydliyi onu həddən artıq incidir. Buna baxmayaraq, Devid tələbələr, onların valideynləri və dövlət qarşısındakı öhdəliklərini tam məsuliyyətlə yerinə yetirir.

O, hər ay tələblərinə ev tapşırıqları verir, yazı işlərini toplayıb oxuyur, punktuasiya, orfoqrafiya və sözün istifadəsinə buraxdıqları səhvləri düzəldir, zəif məqamları önə çəkir, hər vərəqədə ehtiyatla ölçülüb-biçilmiş qısa şərhlər yazır.

O, dolanışiq xatirinə müəllimlik edir. Digər tərəfdən işi ona bu dünyada hansı yeri tutduğunu xatırladır, özü ilə barışmağı, təvazökarlığı öyrədir. Peşəsindəki təzadlar da diqqətindən yayınmır: dərs keçməyə gələnlər həyatlarının ən axırıncı dərslərini alırlar, öyrənməyə gələnlər isə heç nə öyrənmirlər. O, Sorayaya peşəsinin bu xüsusiyyəti barədə danışmır. Çünki Sorayanın məşğuliyyətində də belə bir qəribəliyin tapıla biləcəyinə inanmır.

Qrin – Pointdəki mənzilin mətbəxində çaydan, plastik fincanlar, qəhvə qutusu, qənd paketləri ilə dolu qənddan, soyuducuda bir neçə su şüşəsi, vanna otağında sabun, bir-neçə dəsmal, divar şkafinda təmiz yatacaq var. Soraya kosmetikasını kiçik bir çantada saxlayır. Onların təmiz, ağılla təşkil olunmuş, funksional görünüş yerində artıq heç nə yoxdur.

Onu ilk dəfə qəbul edəndə, Soraya dodaqlarına al qırmızı pomada çəkmişdi, vəsməsi də qədərindən artıq idi. Kosmetikanın yapışqanlıığı xoşuna gəlmədiyindən Devid ondan üzünü təmizləməyi xahiş etmişdi. Soraya onun sözünə əməl etmiş, bir də kosmetikadan istifadə etməmişdi. O çox tez öyrənir, sözbəxan və mülayim qadındır. O, Sorayaya hədiyyələr verməyi xoşlayır. Yeni ildə ona üzərinə mina çəkilmiş qolbaq, Qurban bayramında isə əntiq dükanında diqqətini cəlb edən bir boyunbağı hədiyyə etmişdi. Sorayanın heç də süni olmayan sevinci ona zövq verir. Qəribədir, bir qadınla həftədə doxsan dəqiqəlik ünsiyyət onu xoşbəxt etməyə kifayət edir. Halbuki, əvvəllər o, həyat yoldaşına, evə və ailəyə ehtiyacı

olduğunu düşünərdi. Görünür, bu ehtiyaclar, əslində çox bəsit və ötəri imiş. Devid heç bir emosiya, daha doğrusu ən mübhəm və anlaşılmaz olanlardan başqa heç bir həyəcan duymur: nəqliyyatın şəhər sakinini yuxuya verən sakit uğultusunu, yaxud da gecənin səssizliyinin kəndli üzərində yaratdığı təəssüratı xatırladan basso – ostinato .

O gününü eyş-ışrətdə keçirib çiyirinmiş halda, ifadəsiz gözlərlə evə qayıdan Emma Bavari haqqında düşünür. Bu da səadət - Emma güzgüdə özünə baxıb deyir. Şairlərin şerlərində bəhs etdiyi səadət! Zavallı Emma hansısa yolla Keyptauna gəlib çıxa bilsəydi, bir cümə axşamı onu özü ilə gətirib səadətin nə olduğunu göstərərdi:

Lakin bir şənbə səhəri hər şey dəyişdi. İşləri ilə əlaqədar şəhərdədir; Seint Corc küçəsi ilə addımlayarkən gözləri izdihamın arasındakı qədd-qamətli qadına sataşır. İki oğlan uşağının müşayiəti ilə yeriyən bu qadının Soraya olduğuna şübhə yoxdur. Devid bir qədər tərəddüd etdikdən sonra, aradakı məsafəni azaltmadan onların ardınca gedir. Soraya və uşaqlar “Kapitan Doreqonun balıq mehmanxanası”na daxil olub gözdən itirlər. Oğlanların saçları Sorayanın kimi parlaq, gözləri qaradır. Onların Sorayanın uşaqları olduğuna şübhə yoxdur.

O, mehmanxanadan bir qədər uzaqlaşdıqdan sonra geri qayıdıb ikinci dəfə “Kapitan Doreqo”nun yanından ötür. Üçü də pəncərənin yanındakı stolun arxasında əyləşiblər. Bir anlıq Soraya ilə Devidin baxışları toqquşur. O, Şəhərdə böyümüşdü, Erosun təkəbbürlə yeridiyi, baxışların ox kimi uçuşduğu bədənlərin axını arasında özünü həmişə rahat hiss edirdi. Lakin Soraya ilə arasındakı bu baxışmaya görə dərhal peşman olur.

Növbəti cümə axşamı təsadüfi görüşləri barədə danışmasalar da, xatirələr onlara rahatlıq vermir. O, Sorayanın təhlükəli ikili həyat tərzi pozmə fikrindən tamamilə uzaqdır. Əksinə, Devid nəinki iki, hətta üç və daha çox hissələrə ayrılmış həyatın tam lehinədir. Əslinə qalsa, həmin təsadüfdən sonra onun Sorayaya qarşı rəğbəti bir az da artıb. “Sırrın etibarlı əllərdədir” – o demək istəyir. İkisi də baş verənləri beyinlərindən ata bilmirlər. Sorayanın oğlanları sanki daim onların yanındadırlar, analarının yad bir kişi ilə əlaqəyə girdiyi otağın küncündə kölgə kimi sakitcə oynayırlar. Sorayanın qollarında o, bir anlıq onların atasına, ögey atasına, zalım ataya çevrilir. Yataqdan qalxdıqdan sonra isə, uşaqların gözlərinin bir küncü ilə, maraqla ona baxdıqlarını hiss edir. Devid özündən asılı olmadan uşaqların əsl atası barədə düşünməyə başlayır. Görəsən, onun arvadının nə işlə məşğul olduğu barədə zərrə qədər təsəvvürü varmı, yoxsa o, heç nə bilməməyin rahatlığına üstünlük verir?

Devidin oğlu yoxdur. O, qadınlardan ibarət bir ailədə böyüyüb. Vaxt ötdükcə, ananı, xalaları və bacıları bir – bir məşuqələr, həyat yoldaşları və qızı əvəz elədi. O, həmişə qadınlara əhatəsində olduğu üçün qadınları sevirdi, hətta arvadbaz adlandırıla bilərdi. Hündür boyuna, möhkəm sümüklərinə, sarımtıl dərisinə, buruq saçlarına görə qadınları cəlb etməkdə çətinlik çəkmirdi.

Hansısa qadına müəyyən cür, müəyyən məqsədlə baxardısı, həmin qadının ona eyni baxışlarla cavab verəcəyindən əmin ola bilərdi. O, on illərlə bu cür yaşamışdı, bu onun mövcudluğunun bel sütunu idi.

Günlərin bir günü hər şey bitdi. Fövqəladə bacarıqları onu heç bir xəbərdarlıq eləmədən tərk etdi. Bir vaxtlar ona cavab verən baxışlar indi onu görmürdü. O, bir gecənin içində kabusa çevrilmişdi. Əgər bir

qadını arzulayırdısa, onu əldə etməyə çalışmalı, çox vaxt isə bu və ya digər yolla satın almalı idi. O, promiskuitet in narahat tələskənliyi içində yaşamalı olurdu. Devid həmkarlarının həyat yoldaşları ilə eşq macəraları yaşayır, sahilyanı barlarda, yaxud italyan klubunda turistləri ovlayır, ya da fahişələrlə yatırdı.

Soraya ilə tanışlığı "Müdrük himayəçi"nin əsas idarəsinin qonşuluğunda yerləşən, küncünə dibçək bitkiləri düzülüb, jalüzlü, siqaret tüstüsü ilə dolu, kiçik tutqun mehmanxana otağında baş tutmuşdu. Sorayanın fotosəkli "ekzotika" başlıqlı kataloqa daxil edilmişdi. Fotoqraf onu saçında qırmızı həvəşçiçəyi ilə təsvir etmişdi, gözlərinin kənarında cüzi qırıqlar nəzərə çarpırdı. Şəklin altındakı qeyddə deyilirdi: "yalnız gündüz". Qərarverici rolu qapalı otaqlar, təmiz mələfə və həyəcanla dolu saatların vəd olunması oynadı.

Lap əvvəldən hər şey istədiyi kimi oldu. Durnanı gözündən vurmuşdu. İl ərzində bir də agentliyə müraciət etməli olmadı. Sonra isə Seint Corc küçəsindəki görüş və ardınca gələn özgüləşmə.

Soraya əvvəlki kimi görüşlərə gəlməyə davam eləsə də, getdikcə soyuqlaşır, Devid üçün sadəcə növbəti bir qadına çevrilir. İndi o da Soraya üçün adi bir müştəridir. Devid fahişələrin daimi müştəriləri, xüsusilə qocalar haqqında nə danışdıqlarını dəqiq təsəvvür edir: onlar müxtəlif əhvalatlar danışır, gülür, həm də gecəyarısı əl-üzuyunda tarakan görmüş insanlar kimi diksinirdilər. Tezliklə, onu xatırlayanda da bu cür amansızcasına diksinəcəklər. Bu aqibətdən yayına bilməyəcək.

Hadisədən sonrakı dördüncü cümə axşamı Soraya otaqdan çıxarkən, Devidin artıq neçə müddətdir, özünü hazırlamağa çalışdığı sözləri deyir: "Anam xəstədir. Ona baxmaq üçün bir müddət işləməyəcəyəm. Gələn həftə burda olmayacağam"

Bəs o biri həftə?

Bilmirəm, anamın vəziyyətindən asılıdır. Yaxşı olar ki, əvvəlcədən zəng edəsən.

Nömrəni bilmirəm.

Agentliyə zəng vur. Onlara xəbər verəcəyəm.

Devid bir neçə gün gözləyib agentliyə zəng vurur, Sorayanı soruşur. Soraya işdən çıxıb – bir kişi cavab verir. Yox sizi onunla görüşdürə bilmərik, qaydalara ziddir. Başqa bir əməkdaşımızla tanış olmaq istəməzdinizmi? Malaziyadan, Taylanddan, Çindən çoxlu ekzotik xanım təklif edə bilərik. Ekzotik xanımlarımız çoxdur. İstədiyinizi seçin.

O, bir axşamı Lonq küçəsindəki mehmanxana otağında başqa bir Soraya ilə keçirir. Görünür, Soraya adı bu peşənin qadınları arasında geniş yayılıb. Bu Sorayanın yaşı on səkkizdən artıq olmaz, təcrübəsiz və Devidin fikrincə, kobuddur.

Nə işlə məşğulsan? - Soraya paltarını soyuna-soyuna soruşur.

İdxal-ixrac.

Gop eləmə.

Kafedrada yeni katibə peyda olub. Devid katibəni Universitet şəhərciyindən xeyli uzaqlıqdakı restorana nahar yeməyinə aparır. Katibə xərçəng salata yeyə-yeyə oğullarının oxuduğu məktəbdən şikayət edir:

- Narkotik tacirləri oyun meydançalarının ətrafında fırlanırlar, polislərsə heç nə eləmir – o deyir. Üç ildir ki, əri ilə Yeni Zenlandiya konsulluğunun siyahısına adlarını yazdırıblar, köçüb getmək istəyirlər. - Sizin işiniz asan idi. Vəziyyət pis də olsa, yaxşı da olsa, ən azı işin nə yerdə olduğunu başa düşürdünüz.

Bizim?

Yəni sizin nəslin. İndi insanlar hansı qanunlara tabe olmaq istədiklərini, hansına məhəl qoymayacaqlarını özləri seçirlər. Anarxiyadır. Hər yerdə anarxiya hökm sürürsə, uşaqlarımızı necə böyüdək?

Katibənin adı Dondu. İkinci dəfə gəzintiyə çıxdıqdan sonra, Devidin evinə gedib sevişirlər. Dəhşət! Don qıvrıla-qıvrıla, özünü süni şəkildə ehtirasa gətirərək Devidi özündən diksindirir. O, darağını katibəyə borc verib, şəhərciyə qaytarır. Bundan sonra Devid Dondan qaçmağa başlayır, onun işlədiyi otağın yanından keçməməyə çalışır. Cavabında Don ona əvvəl incik nəzərlərlə, sonra nifrətlə baxmağa başlayır.

Daha bəsdir, bu oyunlara son vermək vaxtıdır. Görəsən Origen özünü neçə yaşında axtalatdırıb? Çox zərif qurtuluş yolu deyil. Lakin qocalığın özündə də bir o qədər zəriflik yoxdur. Beləliklə, diqqəti qocaların əsl işinə - ölməyə hazırlığa yönəltmək olar.

Belə bir sualla həkimə müraciət etmək olarmı? Sözsüz ki, çox bəsit bir əməliyyatdır. Eyni əməliyyatı hər gün heyvanların üzərində aparırlar. Cüzi acı təəssüratı nəzərə almasaq, heyvanlar buna çox asanlıqla tab gətirirlər. Kəsdin, sarıdın, vəssalam: bir azca soyuqqanlıqla, yerli narkoz altında, hətta dərsliyə baxıb özün də kəsə bilərsən. Kişi kreslodə əyləşib özünü doğrayır, o qədər də ürəkaçan mənzərə olmasa da, qadının bədənində gücünü sınayan kişinin görünüşündən çirkin deyil. Bir də Soraya məsələsi var. Bu barədə birdəfəlik unutsa, yaxşı olardı, lakin əvəzində, detektiv agentliyinə müraciət edib Sorayanı tapmağı xahiş edir. Bir neçə günün içində onun əsl adını, ünvanını, telefon nömrəsini öyrənir. Ərinin və uşaqların artıq evdən çıxmış olduğunu güman edərək səhər saat 9-da Sorayaya zəng vurur:

- Soraya? – o deyir. Danışan Deviddir. Necəsən? Nə vaxt görüşə bilərik?

Telefondan uzun müddət səs gəlmir.

- Sizi tanımıram – Soraya deyir. - Öz evimdə məni narahat edirsiniz. Tələb eləyirəm , bir də heç vaxt mənə zəng etməyin. Heç vaxt!”

Tələb. Yəni əmr demək istəyir. Sorayanın çığırqanlıığı onu təəccübləndirir. Əvvəllər onun bu xüsusiyyətini hiss eləməmişdi. Digər tərəfdən tülkünün balaları ilə birlikdə yaşadığı yuvaya soxulan ovçu bundan artıq nə gözləyə bilər?

Devid dəstəyi asır, bir anlıq ürəyindən Sorayanın heç vaxt görmədiyi ərinə qarşı qısqanclıq hissi keçir.

II.

Cümə axşamlarının interlüdiyası olmadan həftə səhra kimi bomboş keçir. Elə günlər olur ki, o, başını heç nə ilə qata bilmir. İndi Devid universitetin kitabxanasında daha çox vaxt keçirir, Bayronun dost-tanışları haqqında tapa bildiyi bütün materialları oxuyur, artıq iki qovluğa sığacaq qədər qeyd yazıb. O, kitabxananın günortadan sonrakı sakitliyindən, universitetdən çıxıb evə qədər piyada getməkdən, gümrahlığı artıran qış küləyindən, parıldayan nəm küçələrdən zövq alır.

Cümə günü köhnə kollecin parkı ilə addımlaya-addımlaya evə qayıdarkən özündən qabaqda tələblərindən birinin getdiyini görür. Adı Melani İsaksdır, romantik poeziya kursun dinləyicisidir. Ən yaxşı tələbələrdən olmasa da, ən pis də sayıla bilməz. Kifayət qədər ağıllı olsa da, dərəcə kifayət qədər diqqət göstərmir.

O, tələsmədən ləngiyə-ləngiyə yeriyir. Devid tezliklə qıza çatır. "Salam".

Melani cavabında gülümsəyib, başını tərpədir, onun təbəssümü utancaq çox işvəli təsir bağışlayır. Melani bəstəboy arıq qızıdır, qara saçları qısa vurulub, almacıq sümükləri demək olar, çinlilərininki qədər genişdir, iri qara gözləri var. Geyimi həmişə nəzərəçarpan olur. Bu gün tünd zoğalı rəngdə mini yubka, xardal rəngli sviter və qara corab geyinib: kəmərindeki qızılı bəzək-düzəklər sırğalarının qızılı kürəcikləri ilə yaraşdırılıb.

O, Melaniyə bir azca aşıqdır. Burda qeyri-adi heç nə yoxdur: demək olar ki, hər semestr tələbələrindən birinə vurulur. Keyptaunda gözəl qızlar çoxdur.

Görəsən, müəlliminin ona göz qoyduğundan xəbəri varmı? Güman ki, hə. Qadınlar belə şeyləri dərhal hiss edirlər.

- İlin ən sevdiyim fəslidir - Devid deyir. - Yaxında yaşayırsınız?

- Küçənin o tayında rəfiqəmlə birlikdə yaşayıram.

- Əslən Keyptaundansınız?

- Yox, Corcdan

- Yaxınlıqda yaşayıram. Sizi içki içməyə dəvət edə bilərəm?

Pauza. Ehtiyatlıdır. - Yaxşı, amma səkkizin yarısına qədər evdə olmalıyam.

Bağdan ötüb, Devidin son iyirmi beş il ərzində əvvəl Rozalinda ilə, boşandıqdan sonra isə tək yaşadığı sakit, yaşayış məhəlləsinə daxil olurlar.

O, təhlükəsizlik darvazasını, qapını açıb qızı içəri aparır, işığı yandırır, çantasını əlindən alır. Qızın saçında yağış damlaları var. Devid valeh olmuş halda ona baxır. Melani yenə həmin ikiimənəli, bəlkə də cilvəli təbəssümü ilə gülümsəyib, baxışlarını yerə dikir.

Devid mətbəxdə şərab şüşəsini açıb, boşqablara peçenye və pendir düzür. Qayıdanda qızın azca kitab rəflərinə doğru əyilib başlıqları oxuduğunu görür və musiqi mərkəzini işə salır: Motsartın klarnet üçün kvinteti

Şərab və musiqi: qadın və kişinin yerinə yetirməli olduğu ritual. Bu rituallarda pis heç nə yoxdur. Onlar naqolay vəziyyətləri yüngülləşdirmək üçün kəşf ediləblər. Lakin Devidin evinə gətirdiyi qız nəinki ondan otuz yaş kiçik, hətta himayəsi altında olan tələbədir. İndi aralarında baş verəcəklərdən asılı olmayaraq, yenə müəllim və şagird kimi görüşməli olacaqdılar. Buna hazırdımı?

- Kurs xoşunuza gəlir?

- Bleyk və Vonderhorn xoşuma gəldi.

- Vonderhorn.

- Vordsvort o qədər də xoşuma gəlmədi.

- Bunu mənə deməsəniz yaxşıdır. Vordsvort mənim müəllimlərimdən biri olub. -

Yalan demir. Özünü tanıdığı gündən içində "Prelüdiya"nın harmoniyalarının əks-sədasını eşidir.

- Bəlkə də kursun sonunda onu daha yaxşı qiymətləndirə bilərəm. Bəlkə də daha çox xoşuma gəlməyə başlayar.

Ola bilər. Amma təcrübəmdən bilirəm ki, poeziya ya ilk dəfədən insana zövq verir, ya da ümumiyyətlə heç nə demir. İldırım çaxması kimi. Aşiq olmaq kimi.

"Aşiq olmaq kimi". İndiki cavanlar aşiq olurlarmı, yoxsa bu mexanizm artıq köhnəlib, buxar maşınları qədər gərəksiz, əcaib bir şeyə çevrilib. Xəbəri yoxdur, zamanədən geri qalıb. Bəlkə də məhəbbət dəfələrlə dəbdən düşüb, yenidən dəbə minib.

Özünüz şer yazırsınız?

Məktəbdə yazırdım. O qədər də yaxşı şerlər deyildi. İndisə vaxtım yoxdur.

Bəs ehtiraslar? Ədəbi ehtiraslarınız varmı?

Qız bu qəribə sözü eşidəndə, qaşqabağını sallayır.

İkinci kursda Adrianna Riç və Tonni Morrisonu keçirdik. Bir də Elis Voker. Çox maraqlı idi. Amma buna ehtiras deməzdim.

Deməli ehtirasları olan qız deyil. Bəlkə də dolayı yolla ona uzaqda xəbərdarlıq edib, özündən uzaqda saxlamaq istəyir.

Şam yeməyi hazırlamağa çalışacağam. Mənə qoşulmaq istəmirsiniz? Çox asan olacaq.

Melani sanki tərəddüd edir.

- Hə deyin. – Devid təkid edir.

- Yaxşı, amma əvvəl zəng vurmaliyam.

Telefon söhbəti Devidin gözlədiyindən çox çəkir. O, mətbəxdən qızın boğuş pıçıltılarını, uzun müddət susub qulaq asdığıını eşidir.

Gələcək planlarınız nədir? - Devid daha sonra soruşur.

Aktyorluq və səhnə tərtibatı. Teatr haqqında diplom işi yazıram.

Bəs nə üçün romantik poeziya kursuna yazılmışınız?

Melani burnunu qırırdır fikrə gedir.

Əsasən ab-havasına görə, - o deyir – Təkrar Şekspiri öyrənmək istəmirdim. Şekspiri keçən il keçmişəm.

Devidin hazırladığı şam yeməyi, doğrudan da çox sadədir: göbələk souslu ançouslu talyatelli. Melaniyə göbələkləri doğramağa icazə verir. Qalan vaxtı Melani stulda əyləşib, onun bişirməyinə tamaşa edir. Qonaq otağında şam edir, ikinci şərab şüşəsini açırlar. Melani dayanmadan yeyir. Qamətli bir qız olsa da, təəccüblü dərəcədə iştahalıdır.

Yeməyi həmişə özünüz hazırlayırsınız?

Tək yaşayıram. Mən hazırlamasam, heç kim hazırlamaz.

Yemək bişirməkdən zəhləm gedir. Bəlkə də öyrənsəm, pis olmazdı.

Niyə? Xoşunuz gəlmirsə, yemək bişirə bilən bir adama ərə gedə bilərsiniz.

Bir yerdə fikrə gedirlər: cürətkar geyimli, zövqsüz zinət əşyaları taxmış cavan arvad qapının kandarında dayanıb səbirsizliklə havanı qoxulayır; ər- solğun bənizli Cənab Düzgün isə buxarla dolu mətbəxdə yaxasında döşlük qazan qarışdırır. Rolların dəyişdirilməsi: burjua komediyalarının əsas mövzusu

Vəssalam. - Boşqab tamam boşaldıqdan sonra Devid deyir. - Desertimizsə yoxdur, yalnız alma və yoqurt. Qonaq gözləmirdim.

Hər şey çox gözəl idi. - Melani qədəhindəki şərabı sonacan içib deyir və ayağa qalxır. - Sağ olun.

Hələ getməyin, - Devid qızın əlindən tutub divana tərəf aparır. - Sizə bir şey göstərmək istəyirəm. Rəqs xoşlayırsınız? Rəqs etməyi yox, ümumiyyətlə rəqsi sevirsiniz? - Videomaqnitofonu işə salır. - Norman Maklaren adlı bir nəfərin filmidir. Çox köhnədir. Kitabxanadan tapmışam. Görək sizin də xoşunuza gələcəkmi.

Divanda yanaşı oturub ekrana baxırlar. Boş səhnədə iki nəfər rəqs edir. stroboskopik kamera ilə çəkilmiş filmdə rəqqasların hərəkətlərinin kölgələri arxa fonda açılmış nəhəng quş qanadları kimi dalğalanır. İlk də dəfə iyirmi beş il əvvəl gördüyü bu rəqs Devidi hələ də valeh edir: dərhal keçmişə çevrilən indiki zaman. İki müxtəlif zaman eyni məkanda əks etdirilir.

O, filmin Melanini də valeh edəcəyinə ümid etsə də, qızın gördüklərindən heç də təsirlənmədiyi aydın sezilir.

Melani, film bitdikdən sonra ayağa qalxıb otaqda gəzişməyə başlayır. Pianonun qapağını qaldırıb, ortadakı do dilinə toxunur. Çala bilərsiniz?

Bir az

Klassika, yoxsa caz?

Təəssüf ki, caz yox.

Mənim üçün çalarsız?

İndi yox. Neçə vaxtdır məşq eləmirəm. Başqa vaxt, bir-birimizi daha yaxından tanıyanda.

Melani iş otağına boylanır: - Baxmaq olar?

İşığı yandırın.

Bayronun nə çox kitabı var. – Melani geri qayıdanda deyir. - Ən sevdiyiniz şairdir?

Bayron haqqında yazıram. İtaliyada yaşadığı dövr haqqında.

Cavan ölüb, elə deyil?

Otuz altı yaşında. Hamısı ya cavan ölüblər, ya gücdən düşüblər, ya da dəli olub, qıfıl altında saxlanıblar. Amma Bayron İtaliyada yox, Yunanıstanda ölüb. Qalmaqaldan xilas olmaq üçün İtaliyaya qaçıb, orda məskunlaşıb. Həyatının sonuncu ən böyük məhəbbətini də orda yaşayıb. O vaxt İtaliyaya getmək ingilislər arasında dəb imiş. Onlar inanırdılar ki, hələ də öz təbiiliklərini qoruyub saxlayan italyanlar şərtiqliklərə daha az tabe olurlar və daha ehtiraslıdırlar.

Melani otağı ikinci dəfə dolanır.

Həyat yoldaşınızdı? - Melani qəhvə masasının üstündəki çərçivəli şəklin qarşısında dayanıb soruşur.

Anamdı. Cavanlığında çəkilib.

- Evlisiniz?

- Evli olmuşam. İki dəfə. İndi isə yox.

Daha “İndi əlimə keçənlə qane oluram”, “İndi fahişələrlə kifayətlənirəm” demir.

Likör içmək istəirsiniz?

Melani likör istəməsə də, qəhvəsinə bir az viski qatmağa etiraz eləmir.

Devid fincanı dodaqlarına yaxınlaşdıran qıza sarı əyilib, yanaqlarına toxunur. -- Çox qəşəngsiz - deyir. - Sizi ehtiyatsız bir addım atmağa dəvət etmək istəyirəm. – yenə əlini qıza toxundurur. - Burda qalın, gecəni mənimlə keçirin.

Melani fincanın üstündən sərt nəzərlərlə ona baxır.

- Niyə?

- Çünki qalmalısınız.

- Niyə qalmalıyam?

- Niyə? Çünki qadının gözəlliyi təkə özünə məxsus ola bilməz. Gözəlliyini bölüşmək onun vəzifəsidir.

Devidin əli hələ də qızın yanağındadır. Melani onun əlini geri itələməsə də, qarşılıq da vermir.

Bəs artıq bölüşürəmsə necə? - Qızın səsində təngnəfəslik hiss olunur.

Pərəstiş edilmək həmişə həyəcan oyadır, həmişə xoşdur.

Deməli, daha çox bölüşməlisiniz.

Sığallı sözlər yoldan çıxarmanın özü qədər qədimdir. Lakin o an Devid öz dediklərinə inanırdı. Melani yalnız özünə məxsus ola bilməz. Gözəllik öz- özünün sahibi deyil.

Gözəl məxluqlar artmalıdır – O deyir- Gözəlliyinin çiçəyi heç vaxt solmamalıdır.

Melaninin təbəssümündəki dəcəllik, işvə qəfildən yoxa çıxır. Bir vaxtlar nitqinə cila çəkən misralar indi onu qadınların gözündən salır.

O, Melani üçün yenə də müəllimə, kitab adama, mədəni irsin keşikçisinə çevrilir.

Melani fincanı yerə qoyur. - Getməliyəm, məni gözləyirlər.

Buludlar çəkilib, səmada ulduzlar parlayır.

Gözəl gecədir, - Devid həyətin darvazasını aç-aça deyir. Melani gözlərini qaldırıb onun üzünə baxmır.

Sizi evə qədər ötürüm?

Yox.

Yaxşı. Gecəniz xeyrə qalsın. – Devid qollarını açıb Melanini qucaqlayır, bir anlıq onun xırda döşlərini sinəsində hiss edir. Qız onun qollarından sıyrılib çıxır.

III.

Bununla da, bu əhvalata son qoymaq lazım idi. Amma yox. Bazar günü səhər – səhər o, maşınını boş universitet şəhərciyinə sürüb, fakültənin dəftərxanasına daxil olur. Sənədlərin saxlandığı şkafdan Melani İsaaksın qeydiyyat kağızını çıxarıb şəxsi məlumatları köçürür: ev ünvanı, Keyptaundakı ünvanı, telefon nömrəsi.

Nömrəni yığır. Qadın səsi cavab verir.

Melani?

İndi çağırıram. Danışan kimdir?

Deyin ki, Devid Luridir.

Melanie- melody - çeynənmiş qafiyə. Yox, bu ad ona yaraşmır. Vurğunun yerini dəyişdirmək lazımdır. Melani – qaranlıq.

- Alo?

Qız bircə sözlə bütün tərəddüdünü büruzə verir. Hələ çox cavandır. Devid onunla necə rəftar etməli olduğunu bilmir. Melanidən birdəfəlik əl çəkmək lazımdı. Amma özünü cilovlaya bilmir. Güzəlliyin çiçəyi: şerlər həmişə hədəfi ox kimi dəqiq vurur. Melani özünün sahibi deyil. Bəlkə də heç o özü də özünün deyil.

Fikirləşdim ki, bəlkə mənimlə qəlyanaltı etmək istəyərsiniz? Deyək ki, saat 12- də sizi aparmağa gəlimmiz?

Melani yalan danışa, nəyə uydurub yaxasını qurtara bilərdi. Amma çaşıb qalıb, fürsəti fövtə verir.

Devid Melaninin yaşadığı məhəlləyə yaxınlaşır, qız səkidə dayanıb onu gözləyir. Əynində qara corab və qara sviter var. Ombaları on iki yaşlı yeniyetmənin qədər zərifdir.

Hat beyə gedirlər. Devid yol boyu qızı sakitləşdirməyə çalışır, başqa hansı mühazirələrə qulaq asdığını soruşur. Melani tamaşada oynadığını deyir. Diplom işinin tələblərindən biridir. Məşqlər çox vaxtını alır. Qız restoranda, demək olar, heç nə yemir, qaşqabağını sallayıb, gözlərini dənizə zilləyib.

Nəyə olub? Mənə danışmaq istəmirsiniz?

Melani başını silkələyir.

İkimizə görə narahatsızsınız?

Ola bilər

Əbəs yerə narahat olmayın. Münasibətlərimizin əndazəni aşmasına yol vermərəm.

Əndazəni aşmaq. Bu cür məsələdə əndazəni aşmaq nə deməkdir? Onunla Melaninin əndazə barədə təsəvvürləri üst-üstə düşürmü?

Yağış yağır: Boş körfəz yağış damcıları ilə ləpələnməyə başlayır.

Gedək? – Devid soruşur.

Qızı evinə aparır. Qonaq otağında pəncərəyə çırpılan yağışın sədaları altında sevişirlər. Melaninin bədəni səliqəli, sadə, demək olar mükəmməldir. O, passiv qalsa da, Devid bu yaxınlıqdan böyük həzz alır. Orqazm anında isə özünü tamamilə unudur.

Devid özünə gələndə yağış artıq dayanmışdı. Qız altında uzanıb, gözlərini yumub, əllərini boynundan sallayıb, qaşları azca çatılıb. Onun öz əlləri isə Melanin kobud toxunmuş sviterinin altında, döşlərinin üstündədir. Qızın bir – birinə dolanmış corabları və alt paltarları ətrafa səpələnib. O şalvarını dizinə endirib. “Tufandan sonra” o düşünür. Xalis Jorj Qros .

Melani üzünü çevirib qurtarır, əşyalarını, paltarlarını toplayıb, otaqdan çıxır və bir neçə dəqiqədən sonra geyinmiş halda geri qayıdır.

- Getməliyəm, – Melani pıçıltı ilə deyir. O, qızı saxlamağa çalışır.

Səhər bütün gününə sirayət edən məmnunluq hissi ilə oyanır. Melani dərstdə iştirak eləmir. İş otağından gül mağazasına zəng edir. Qızıl gül? Yox gül yox. Qərənfil sifariş verir.

Qırmızı, yoxsa ağ? – qadın soruşur.

On iki qırmızı qərənfil göndərin - o deyir.

O qədər çəhrayı qərənfil yoxdur. Bəlkə qarışıq göndərim.

Qarışıq göndərin.

Bütün gün Qərbdən gəlib şəhərin üstünü almış qara buludlardan yağış tökülür. Günün sonunda o, kommunikasiya fakültəsinin yerləşdiyi binanın vestibülünü ötür, Melanini axtarıb, binanın girişində toplanıb yağışın səngiməyini gözləyən tələbələrin arasında tapır. Devid arxadan ona yaxınlaşıb, əlini çiyinə qoyur.

O: - Məni burda gözlə. Səni maşınla evə apararam – deyib gedir və əlində çətirlə geri qayıdır. Maşına çatmaq üçün meydanı keçərkən, Devid Melanini yağışdan qoruya bilmək üçün özünə sıxır. Qəfil əsən gücü külək çətiri yuxarı qatlayır, birlikdə maşına tərəf qaçırlar.

Melani parlaq sarı rəngli plaş geyinib; Maşında əyləşdikdən sonra başlığını aşağı endirir, üzü allanıb. Devid onun sinəsinin enib-qalxdığını hiss edir. Melani üst dodağındakı yağış damcısını yalayır. Uşaqdır! - Devid düşünür. Əsl uşaq! Mən neynirəm? – Devidin ürəyi ehtirasın təsiri ilə zərblə döyünür.

O, maşını axşamüstünün sıx maşın axının arası ilə sürür.

- Dünən sənin üçün darıxırdım- o deyir. - Yaxşısan?

Melani cavab vermir, şüşə təmizləyənlərə baxır.

Qırmızı işıqda qızın soyuq əllərini tutur. "Melani" – o, qızın adını mümkün qədər incə tələffüz etməyə çalışaraq deyir. artıq qadınlarla əvvəlki kimi ustalılıqla rəftar edə bilmir. Devid öz səsinə ehtiraslı bir məşuqun yox, övladına yalançı qayğıkeşlik göstərən atanın səsinə eşidir.

Maşını Melaninin evinin qarşısında saxlayır.

- Sağ olun, – Melani maşının qapısını aç-aça deyir.

- Məni evə dəvət eləmək istəmirsən?

- Otaq yoldaşım evdədir.

- Bəs axşam?

- Axşam məşqim var.

- Nə vaxt görüşə bilərik?

Melani cavab vermir "Sağ olun" o təkrar edir və maşından sürüşüb düşür.

Çərşənbə günü Melani dərstdə iştirak edir, həmişəki yerində əyləşib. Hələ də Vordsvortu keçirlər: altıncı kitab "Prelüdiya" – şair Alp dağlarında.

Monblanın duvaqsız zirvəsini

İlk dəfə görəndə, ah-nalə çəkdik

Gözümüz önündə cansız mənzərə

Canlı xəyalları qəsb etmişdi

- Beləliklə, əzəmətli ağ örtüklü Monblan peşmançılıq yaradır. – Devid izah edir. -Bəs Nə üçün? "qəsb etmək" Lüğətdə bu sözün mənasını axtarmısınız?"

Səssizlik

- Əgər axtarsanız görərdiniz ki, "qəsb etmək" - zorla soxulmaq, əl uzatmaq deməkdir. Buludlar çəkildi, - o deyir - zirvə göründü və biz onu gördüyümüzə görə kədərləndik. Alp dağlarına səyahət etmiş adamın bu ovqatı təəccüblü deyilmi? Kədərlənmək nə üçün? Çünki şairin fikrincə, vaxtilə canlı düşüncə olan bir məfhum ruhsuz, bəsit bir mənzərə tərəfindən qəsb edilib. Canlı düşüncə nədir?

Yenə səssizlik. Hətta səsin hərəkət etdiyi havanı da ətalət bürüyüb. "Dağlara baxan bir adamı bu qədər mürəkkəbləşdirmək nəyə lazımdı?" – tələbələr ürəklərində deyirlər. Onlara nə cavab verə bilər? İlk

axşam Melaniya nə demişdi? Demişdi ki, səmimiyyət qığılcımı yoxdursa, deməli heç nə yoxdur. Bu otaqda səmimiyyət iştirakı var idimi? Melaniyə ötəri nəzər salır. Qız başını aşağı əyib mətnin içinə qərq olub. Hər halda zahirən belə görünür.

- Bir neçə misradan sonra yenə də “qəsb etmək” sözü işlənir. “Qəsb edilmə” Alp dağları başlıqlı şeirlər silsiləsinin başlıca mövzularından biridir. İdrakın böyük arxetipləri, adi zahiri mənzərələr tərəfindən qəsb edilir. Bununla belə, biz özümüzü zahiri görünüşlərdən təcrid edib yalnız düşüncələr aləmində yaşaya bilmərik. Söhbət bizim təxəyyülümüzü necə təmiz saxlaya biləcəyimizdən, reallığın zərbələrindən necə qorunacağımızdan yox, ikisinin yanaşı mövcudluğu üçün bir yol tapa bilib – bilməyəcəyimizdən gedir. 599- cu misraya baxın. Vordsvort hissi qavrayışın sərhədləri haqqında yazır. Bu mövzuya biz əvvəlki dərslərimizdə toxunmuşuq. Duyğu orqanları həssasiyyətlərinin ən yüksək nöqtəsinə çatanda, zəifləməyə başlayırlar. Lakin tənəzzül anında sonuncu dəfə şam işığı kimi güclənir və görünməyənləri bir anlıq bizə göstərir. Bu hissə çox mürəkkəbdir, bəlkə də Monblan misrası ilə təzad təşkil edir. Buna baxmayaraq, Vordsvort bu iki misranı bir-biri ilə uyğunlaşdırmağın yollarını axtarır. Məsələn buludlar arasında dolaşmış qalan fikirlərdə, darıxdırıcı aydınlığı ilə bizi məyus edib sarsıdan, gözün tor qışasında əks olunan zahiri mənzərənin darıxdırıcı birmənalılığında yox, yaddaşımızın dərinliklərində qorunan düşüncələrin fəallaşması üçün həmin duyğu mənzərəsini mümkün qədər tez sovuşdura bilməkdədir.

Devid mühazirəsinə qısa fasilə verir. Heç kim heç nə başa düşməyib. Böyük sürətlə həddən artıq irəli qaçıb. Tələbələr diqqətini özünə necə qaytarsın? Melanini necə qaytarsın?

- Aşiq olmaq kimi, – o deyir. - Görmə qabiliyyətimiz olmasaydı, ilk baxışdan vurula bilməzdik. Doğrudanmı siz sevgilinizi görmə qabiliyyətinizin imkan verdiyi ən böyük dəqiqliklə görmək istərdiniz? Bəlkə gözlərdən pərdə asmaq, onu öz arxetipik formasında, ilahi donunda saxlamaq sizin üçün daha münasib olardı?

Bu fikirlər Vordsvortun olmasa da, tələbələri bir az canlandıra bilər.

“Arxetiplər?” - Onlar ürəklərində deyirlər. “İlahələr? Bu nə danışır? Bu qoca nə bilir eşq nədir?”.

Devid döşəmədə uzanmış Melaninin sviterini qaldıraraq biçimli, kiçik döşlərini çılpışdırırdığı anı xatırlayır. Qız ilk dəfə başını qaldıraraq ona baxır və hər şeyi başa düşüb çaşqın halda baxışlarını gizlədir.

- Vordsvort Alp dağları haqqında yazır – o deyir. - Ölkəmizdə Alp dağları olmasa da, Drakon dağları, kiçik olsa da, haqqında eşitdiyimiz Vordsvort ovqatını, şairlərin hiss etdiklərini kəşf edə bilmək ümidilə dırmandığımız Stol dağı var. - İndi o, yalnız danışmaq xatirinə danışır. - Lakin gözlərimizin bir küncü ilə təxəyyülümüzə gizlənən böyük arxetiplərə nəzər salmağı öyrənmədikcə bu cür anları yaşamaq bizə qismət olmayacaq.

Bəsdir! Özü öz səsinə iyrenir, bu üstüörtülü eyhamları dinləmək məcburiyyətində qalan Melaniyə də yazığı gəlir. O, nəhayət, tələbləri buraxsa da, özü qızla bir-iki kəlmə kəsə bilmək ümidilə sinifdə qalır, lakin Melani tələblərin arasına qarışıb otaqdan çıxır.

Bir həftə əvvəl o, sadəcə sinifdəki gözəl simalardan biri idi. İndi isə onun həyatının yaşayan, nəfəs alıb verən hissəsinə çevrilib.

Tələbə Cəmiyyətinin zalı qaranlıqdır. O, heç kimin diqqətini cəlb etmədən arxa sırada əyləşir. Xadimə geyimində ön cərgələrdən birində əyləşmiş keçəl kişini saymasaq, Devid yeganə tamaşaçısıdır.

Məşq edilən tamaşanın adı “Qürub çağında Qlobus salonu”dur: hadisələri Yohannesberq Hilbroddakı bərbərxanada cərəyan edən, Yeni Afrika haqqında komediya. Səhnədəki həddən artıq bərbəzəkli homoseksual saç ustası, ağ və qara dərilili iki müştəriyə xidmət edir. Üçü də öz aralarında söhbət edir, birləri ilə zarafatlaşır, bir – birlərini təhqir edirlər. Görünür, əsər katarsis üzərində qurulub: bütün köhnə mövhumatçı fikirlər gün işığına çıxarılır və qəhqəhələrlə yuyulub təmizlənir.

Səhnəyə dördüncü personaj: dikdabanlı ayaqqabı geyinmiş, saçlarını ikiyə ayırıb hörmüş bir qız çıxır.

- Əyləş, əzizim, bu dəqiqə səninlə məşğul olaram, - bərbər deyir.

- İşə görə gəlmişəm” – qız cavab verir. Xalis kaaps ləhcəsində danışır. Melanidir.

- Elə isə götür süpürgəni işə başla – bərbər deyir.

O, süpürgəni götürür, qabağınca itələyə - itələyə dekorasiyaların arasında dolanır. Süpürgə elektrik naqillərinə dolanır. Əvvəl qığılcım çıxmalı, sonra isə qışqırıq eşidilməli, səhnədə çaxnaşma düşməli idi. Lakin ardıcılıq pozulur. Rejissor arxasınca isə qara, dəri pencək geyinmiş cavan oğlan səhnəyə qalxır. Cavan oğlan dərhal divardakı rozetkanı qurdalamağa başlayır.

- Daha canlı oynamaq lazımdı, – rejissor deyir. - Maks qardaşlarına daha çox oxşamalısınız. Maks qardaşları kimi oynamağa çalışın. - Melaniyə tərəf dönür: - Yaxşı? - Melani başını tərpədir.

Ön cərgədə əyləşmiş xadimə dərin bir ah çəkib ayağa qalxır. O da getməli idi. Qaranlıqda oturub, qızı pusmaq ləyaqətsiz hərəkətdir. Lakin onun tezliklə sıralarına qoşulmaq məcburiyyətində qalacağı, ləkələrlə örtülü plaşlara bürünüb küçələrdə ağır-ağır məqsədsizə addımlayan, saxta dişləri çatlaqlarla, cızıqlarla dolu, qulaq dəlikləri tükü qocalar da bir vaxtlar biçimli bədənləri olan, parlaq gözlü uşaqlar idilər. Olub-qalan qüvvələri ilə şirin duyğular aləmindən yapışdıqlarına görə onları qınamaq olarmı?

Səhnə təkrarlanır. Melani süpürgəni itələyir. Zərbə, qığılcım, qışqırıq səsləri.

- Mənim günahım deyil, – Melani qışqıra-qışqıra etiraz edir. - İlahi, niyə həmişə günahkar mən oluram?

O sakitcə ayağa qalxır, qaranlıqda xadimənin ardınca gedir.

Devid ertəsi gün axşam saat dördə qızın evinə gəlir. Qırıq-qırıq idman köynəyi, velosiped şortları, son dərəcə zövqsüz və axmaq təsir bağışlayan, komiks qəhrəmanlarının geyindiği siçovul şəklindəki otaq ayaqqabıları geyinmiş Melani qapını açır. O, xəbərdarlıqsız gəlir. Melani özünü zorla qəbul etdirməyə çalışan bu çağırılmamış qonağa müqavimət göstərə bilməyəcək qədər təəccüblənir. Devid onu qucaqlayır, qızın qolları marionet qolları kimi sallanır. Kötük kimi ağır sözlər küt bir uğultunun müşayiəti ilə Melaninin zərif qulaq seyvanına çırpılır.

İndi yox, – o müqavimət göstərməyə çalışaraq deyir. - Xalam qızı indi gələcək.

Amma Devidi indi heç nə dayandıra bilməz. O, qızı yataq otağına aparır, yöndəmsiz çəkələklərini çıxarıb ayaqlarını öpür, Melaniyə qarşı duyduğu hisslər özünü də təəccüblənir. Görünür, səhnədə gördüklərinin parikin, yırgalanan ombaların, vulqar nitqin təsiridir. Qəribə məhəbbətdir! Heç şübhəsiz, Melanidə köpüklü dalğaların ilahəsi Afroditanın titrəmələrinin əlamətləri var.

Melani müqavimət göstərmir, sadəcə kənara çəkilir, - dodaqlarını, gözlərini qaçırır, çarpayıya uzandımağa icazə verir, hətta əvvəl qollarını, sonra ombalarını qaldıraraq ona kömək də edir. Qızın bədənindən yüngül üşütmə keçir. Soyunub qurtaran kimi köstəbək yuvasına girən kimi sırımış yorğanın altına girir və arxasını Devidə tərəf çevirir.

Yox, tam zorlama olmasa da, iliyinəcən arzu edilməyən bir yaxınlıqdı. Qız bu yaxınlığın davam etdiyi müddət ərzində, tülkünün dişlərinin boğazına yaxınlaşdığını hiss edən dovşan kimi müvəqqəti olaraq yerində donub qalmaq, ölmək qərarına gəlir.

- Polin indicə gələcək, – Devid işini qurtardıqdan sonra Melani deyir. - Xahiş edirəm, get.

O, itaət edir və elə maşındaca üstünə elə bir məyusluq, elə bir sıxıntı çökür ki, tərpənməkdən aciz halda sükanə söykənib hərəkətsiz oturur. Səhv eləyib, böyük səhv eləyib. Sözsüz ki, Melani indi bədənini ondan təmizləməyə çalışır. O, qızın vanna otağına necə qaçdığını, lunatiklər kimi gözləri yumulu vannaya necə girdiyini təsəvvüründən canlandırır. Devid özü də bu dəqiqə vannaya girməyə etiraz eləməzdi.

Qısa ayaqlı, işgüzar geyimli ciddi görkəmli bir qadın onun yanından ötüb evə daxil olur. Melaninin bir mənzildə yaşadığı, qınağından bu dərəcədə çəkdiyini xalası qızı Polin budur. Devid özünü toplayıb, qamətini düzəldir və evdən uzaqlaşır.

Ertəsi gün Melani dərstdə iştirak etmir. Halbuki bu gün semestr ortasında keçirilən məcburi imtahan günüdür. O, dərstdən sonra jurnalı yazarkən, Melaniyə qaib qoymur, əksinə adının yanına yetmiş bal yazır. Səhifənin kənarında özü üçün qeyd edir: şərti. Yetmiş orta qiymətdir, nə çox yaxşı, nə də çox pis.

Melani həftə ərzində heç bir dərstdə iştirak etmir. Devid vaxtaşırı ona zəng etsə də, telefona heç kim cavab vermir. Bazar gecəsi saat 12-də qəfildən qapının zəngi çalınır. Başqan –ayağa qaraya bürünmüş, başına kiçik yun papaq taxmış Melani qapıda dayanıb. Devid özünü kobud sözlərə, dava-dalaşa hazırlasa da, gözlədiyinin əksinə Melani xəcalət çəkir:

Bu gecə burda qala bilərəm? – qız baxışlarını gizlədərək ondan soruşur.

Əlbəttə, əlbəttə. – Devid rahat nəfəs alır, irəli doğru bir addım atıb, soyuqdan donmuş və daşlaşmış qızı qucaqlayıb özünə sıxır. - İçəri keç, sənə çay hazırlayım.

Yox, çay yox. Heç nə. Yorulmuşam. Ancaq yatmaq istəyirəm.

Devid Melani üçün qızının köhnə otağını hazırlayır, öpüb, şirin yuxu arzulayır və çıxıb gedir. Yarım saat sonra qayıdaraq Melaninin çarpayıya geyimli-kecimli uzanıb, möhkəm yuxuya getdiyini görür, qızın ayaqqabılarını çıxarıb üstünü örtür.

Səhər saat yeddidə quşların ilk nəğmələri eşidilməyə başlayanda, Devid Melaninin yatdığı otağın qapısını döyür. Qız artıq oyanıb, yorğanı çənəsinə çəkib, yorğun görünür.

Özünü necə hiss edirsən? – Devid soruşur. Melani çiyinlərini çəkir.

Nəsə olub? Danışmaq istəyirsən?

Qız sakitcə başını bulayır.

O, çarpayının kənarında əyləşib, qızı özünə tərəf çəkir. Melani onun qucağında hönkür–hönkür ağlamağa başlayır. Lakin bu Devidin ehtirasının oyanmasına mane olmur.

- Di yaxşı, - o, qızı sakitləşdirməyə çalışaraq pıçıldaır. - De görüm nə olub? - Az qalır desin ki, “danış ataya, görüm nə olub”.

Melani özünü ələ alıb nəsə deməyə çalışsa da, burnu tamam tutulub. Devid onun üçün burun dəsmalı gətirir.

Bir az burda qalmaqlar? - Melani soruşur.

Qalmaqlar? – o, ehtiyatla təkrarlayır. Melani daha ağlamasa da, bədəni hələ də azca titrəyir. - Səncə, bu yaxşı fikirdir?

Melani cavab vermək əvəzinə onu daha möhkəm qucaqlayır,

Görəsən, o bu dəqiqə nə etdiyini dərk edirmi?

Devid universitetin həyatında ilk addımı atanda, qısa müddətli, ötəri bir eşqbazlıqdan artığına ümid etmirdi. İndi qız onun evindədir, bu isə vəziyyəti ağırlaşdıracaq, nəticələri ağır olacaq. Qız onu hansı oyuna çəkməyə çalışır? Şübhəsiz, ehtiyatlı olmalıdır. Əslində lap əvvəldən ehtiyatlı olmaq lazım idi.

Qızın yanına uzanır. Bu dünyada ona ən axırıncı lazım olan Melani İsaaksın ev yoldaşlığıdır. Hələlik, bu fikir başını gicəlləndirir. O, hər gecə burada olacaq. Devid hər gecə onun yanında bu cür uzana biləcək. Adamlar başa düşəcəklər. Həmişə başa düşürlər. Pıçıldaşmalar, hətta bəlkə də qalmaqlar olacaq. Nə olsun? Hisslərin alovu sönməmişdən əvvəl, sonuncu dəfə güclənəcək. O, ədyalı bir kənara atır, əllərini uzadıb qızın döşlərinə, sarğılarına toxunur. Əlbəttə, olar, - burnunun altında mızıldanır. - Əlbəttə.

İki qapı o tərəfdə Devidin yataq otağında zəngli saat çalır. Qız arxasını ona çevirib yorğanı çiyinə çəkir.

O:- İndi getməliyəm. Dərsim var. Yatmağa çalış. Günorta qayıdacağam. Onda danışarıq. – deyib, qızın saçını oxşayır, alnından öpür.

Görəsən, Melani ürəyinin dərinliklərində onun nəyi olmaq istəyir? Məşuqəsi, yoxsa qızı?

Devid günorta evə qayıdır. Qız artıq oyanıb, mətbəx stolunun arxasında əyləşib, bal və tost yeyir, çay içir. Görünür, özünü evdəki kimi hiss edir.

Hə - o deyir. - Yaxşı görünürsən.

Sən gedəndən sonra yatmışam.

Mənə deyəcəksən, nə olub?

Melani gözlərini qaçırır: - indi yox – deyir – getməliyəm, gecikmişəm. Sonra danışıram.

Sonra nə vaxt?

Axşam məşqdən sonra işin var?

Yox.

Qız ayağa qalxıb fincanını və boşqabını çanağa aparır (amma yumur), üzünü çevirib ona baxır. -
Əminsən?

Hə.

Demək istəyirdim ki, çox dərs ötürdüyümü bilirəm, amma tamaşa çox vaxtımı aparır.

Başa düşürəm. Demək istəyirsən ki, teatr sənin üçün daha vacibdir. Bunu mənə əvvəlcədən izah etmək lazım idi. Sabah dərsdə olacaqsan?

Hə, söz verirəm.

Melani söz verir, amma vədinə əməl edib-etməyəcəyi məlum deyil. Devid dilxor və əsəbidir. Melani özünü pis aparır. Özünə çox şeyi rəva bilir. Devidi istismar etməyi öyrənir və yəqin ki, ondan hələ çox istifadə edəcək. Lakin o qızdan da artıq həddini aşır. O özünü Melanidən də pis aparır. Bunu yaddan çıxarmaq olmaz.

IV.

Devid qızının çarpayısında bir daha Melani ilə yaxınlıq edir. O, artıq qızın bədəninin ritminə öyrəşməyə başlayır. Melani çevik və yeniliklərə acdır. Onun Melanidə tam cinsi ehtiyac hiss etməsinin səbəbi isə qızın hələ çox cavan olmağıdır. Kim bilir, bəlkə də heç nəyə baxmayaraq, aralarındakı münasibətlərin gələcəyi var.

Tez-tez belə işlərlə məşğul olursan? – Melani soruşur.

Necə işlər?

Tələblərlə tez-tez yatırsan? Amanda ilə yatmısan?

O cavab vermir. Amanda Melaninin tələbə yoldaşı, arıq sarışın bir qızıdır. O, Devidi maraqlandırmır.

- Niyə boşanmısan?

- İki dəfə boşanmışam. İki dəfə evlənmişəm, iki dəfə boşanmışam.

- Birinci arvadın necə oldu?

- Uzun əhvalatdır. Başqa vaxt danışaram.

- Şəkilləri var?

- Qadın şəkillərindən ibarət kolleksiyam yoxdur.

- Mən kolleksiyaya daxil deyiləm?

- Əlbəttə, yox.

Melani ayağa qalxıb, heç nədən utanmadan otaqda tək imiş kimi paltarlarını yerdən toplayır. Devid geyinmək və soyunmaq barədə daha ehtiyatlı davranan qadınlara vərdiş edib. Lakin onun vərdiş etdiyi qadınların heç biri Melani qədər cavan və gözəl əndamlı olmayıb.

Həmin gün Devidin iş otağının qapısı döyülür. Əvvəllər heç vaxt görmədiyi cavan bir oğlan içəri girir, təklif gözləmədən əyləşib otağı gözdən keçirir, kitab rəflərinə baxıb razılıqla başını tərpədir. Oğlan ucaboynu və güclüdür. Keçi saqqalı və qulağında sırğaları var. Əyninə qara, dəri gödəkcə, qara dəri şalvar geyinib. Görkəmcə, tələbələrin əksəriyyətindən qoca görünür. Görkəmcə, bəlaya oxşayır.

- Deməli professor sizsiniz! – o deyir. – Professor Devid. - Melani mənə sizin haqqınızda danışdı.

- Doğrudan? Nə deyib?

- Deyib ki, onunla yatmışınız.

Araya uzunmüddətli səssizlik çökür. Hə, - Devid düşünür. – Öz qazdığım quyuya düşmüşəm. Niyə əvvəldən başa düşməmişəm? Belə qızları elə-belə ona-buna paylamırlar.

Siz kimsiz? – o soruşur.

Qonaq sualı qulaqardına vurub sözünə davam edir. – Özünüzü ağıllı hesab edirsiniz? “Qadın ovçusu”. Görək arvadınız əməllərinizdən xəbər tutandan sonra da özünüzü ağıllı hesab edəcəksinizmi.

Kifayətdir! Nə istəyirsiniz?

Kifayətdir yoxsa yox, özüm bilərəm. – Cavan oğlan tələsə-tələsə təhdid edici tərzdə danışmağa başlayır. - Asanlıqla insanların həyatına daxil olub istədiyiniz vaxt çıxıb gedə bilməzsiniz. – Oğlanın gözlərində

qığılıcımlar parlayır. O, stola doğru əyilib əllərini sağa-sola yelləyir. Stolun üstündəki kağızlar uçuşmağa başlayır.

Devid ayağa qalxır.

- Daha bəsdir. Gedə bilərsiniz.

- Gedə bilərsiniz- oğlan onu yamsılaya-yamsılaya təkrar edir. – Yaxşı – deyib ayağa qalxır, tələsmədən qapıya tərəf gedir. - Xudahafiz, professor. Bir azca gözləyin görün, başınıza nə gətirirəm.- deyir və çıxıb gedir.

- Başkəsən quldur, – Devid düşünür. - Melani muzdlu qatilə ilişib. İndi mən də ona ilişmişəm!- Qarnı burulmağa başlayır.

Gecədən keçənə qədər gözləsə də, Melani gəlmir. Əvəzində küçədə saxladığı maşını eybəcər hala salınır. Təkərlər deşilib, qapı qıfıllarına yapışqan doldurulub, maşının şüşələrinə qəzet çəkilib, boyası cızılıb. Qıfıllar dəyişdirilməlidir. Xərçi altı yüz randa çatır.

Kimdənsə şübhələniirsiniz? – çilingər soruşur.

Yox – o qəti şəkildə cavab verir.

Bu qəfil hücumdan sonra Melani onunla məsafə saxlayır. Devid təəccüblənmir. O utanıbsa, deməli Melani də utanıb. Lakin bir bazar ertəsi Melani dərəcə gəlir. Qara geyimli oğlan əlləri cibində vecsiz əda ilə qarşısındakı stola əyilərək qızın yanında əyləşib.

Adətən tələblər öz aralarında astadan söhbət edirlər. Bu günsə sinifdə sükut hökm sürür. Devid hamının mətləbdən xəbərdar olduğunu güman etməsə də, tələbələrin onun çağırılmamış qonaqla necə rəftar edəcəyini gözlədiklərini başa düşür.

Doğrudan da, nə edəcək? Sözsüz ki, maşının başına gətirilənlər azdır. Görünür onu hələ çox sürprizlər gözləyir. Nə edə bilər? Dişini dişinə sıxıb, əməlinə görə cavab verəcək.

O: - Bayronla davam edirik – deyib əlindəki kağızlara nəzər salır. - Keçən həftə öyrəndik ki, qalmaqlar və pis ad-san Bayronun yalnız həyatına yox, həm də şerlərin oxucular tərəfindən necə qəbul olunduğuna təsir edib. Bayron bir insan kimi öz poetik qəhrəmanları Harold, Menfred, hətta Don Juanla müqayisə oluna bilər.

Biabırçılıq. Heyf ki, məhz bu mövzuda danışmaq lazım gələcək, improvizə etməyə isə gücü yoxdur.

Devid gözünün ucu ilə Melaniyə baxır. Adətən o, ciddi-cəhdlə dəftərinə nəsə qeyd edirdi. Bu gün isə arıqlamış və üzgün görkəmi ilə kitabların üzərinə əyilib oturub. O, qəlbinin qeyri-ixtiyari qıza sarı can atdığını hiss edir. “Bir vaxtlar sinəmə sıxdığım yazıq qızcığaz” – o düşünür.

O, keçən dərs tələbələrə “Lara”-nı oxumağı tapşırıb. Qeydləri də “Lara” ilə bağlıdır. Bu barədə danışmaq qaçılmazdır. Şeri ucadan oxuyur:

Özgədir bu dünyada

Nəfəs alanlar içində

Özgə dünyadan qovulmuş

Öz əliylə yaratdığı

Təhlükələrdən sovuşmuş

Günahkar ruh qara kabus

- Bu sətirləri necə izah etmək olar? “özgə dünyadan qovulan” kimdir? Niyə özünü özgə adlandırır? Hansı dünyadan gəlib?

Devid tələblərin savadsızlığına təəccüblənməyi çoxdan tərgidib. Ona görə də tələbələrin mələklər ya da Bayronun onlar haqqında haradan oxuduğu barədə məlumatlı olacağını gözləmir. Əgər bəxti gətirərsə, bir neçə laqeyd fərziyyə eşidib onları lazımi səmtə yönəldə biləcəyinə ümid edir. Lakin o bu gün qatı səssizliklə, tələbələr arasındakı özgənin səbəb olduğu sarsılmaz sükutla üzləşir. Danışmayacaqlar, bu özgə adam aralarında olduqca, mühakimə edilmək, ələ salınmaq qorxusundan müəllimlərinin oyununa qoşulmayacaqlar.

- Lüsifer – o deyir. – Cənnətdən atılmış Mələkdir. Mələklərin necə yaşadığı haqqında çox az məlumatımız var, lakin çox güman ki, oksigenə ehtiyacları yoxdur... Lüsifer- qara mələk öz evində nəfəs almağa ehtiyac duymur və qəfildən bu qərribə “nəfəs alan dünya” ya atılır. “Dünyasından qovulmuş” özü öz yolunu seçən, təhlükəli ömür sürən, hətta özü üçün təhlükələr yaradan bir məxluqdur.

Oğlan hələ bir dəfə də mətnə nəzər salmayıb, əvəzində dodağında təəccüb qarışıq xəfif bir təbəssümlə Devidin sözlərinə qulaq asır.

Keçər o öz xeyrindən

İnsanların xatirinə

Amma ki nə mərhəmət

Nə də vicdan naminə

Səbəb naqis düşüncə:

Bacarmaq başqa heç kim

Gizli təkəbbür ilə

Düşünər öz içində

Bəzən eyni səbəbdən

Əl atar cinayətə

Bəli. Lüsifer necə bir məxluqdur?

Güman ki, tələbələr artıq oğlanla onun arasındakı gərginliyi hiss ediblər. Bu sual yalnız cavan oğlana ünvanlanıb. O, suala yuxudan oyadılarda hay verən insanlar kimi cavab verir:

- O istədiyini edir. Hərəkətlərinin pis, yoxsa yaxşı olduğunu isə vecinə almır.

Tamamilə doğrudur. Pis və ya yaxşı, istədiyini eləyir. O, əxlaqi prinsiplərlə yox, öz arzuları ilə hərəkət edir. Arzularının səbəbi isə özünə məlum deyil. Daha bir neçə sətir oxuyaq: "Dəli olan başı yox, ürəyi idi". Dəli ürək. "Dəli ürək" nə deməkdir?

Həddindən çox sual verir. Sözsüz ki, cavan oğlan intuisiyasına bir az da işə salmaq istəyərdi. Bu, çox aydın hiss olunur. O, motosikl və dəbli libaslardan başqa nəşə bildiyini nümayiş etdirmək istəyir. Bəlkə doğrudan da nəşə bilir. Bəlkə də dəli ürəyə sahib olmağın nə demək olduğu barədə təsəvvürü var. Amma burada, sinif otağında yadların arasında lazımı sözləri tapıb deyə bilmir, başını yırğalayır.

Eybi yox. Yadınızda saxlayın ki, bizdən onu – həqiqətən də müəyyən qüsurları olan bu varlığı qınamaq tələb olunmur. Əksinə, şair bizi onu başa düşüb ona rəğbət bəsləməyə çağırır. Lakin bu rəğbətin həddi olmalıdır. O özü də dediyi kimi eybəcər bir məxluqdur. Sonda Bayron göstərir ki, onu sözün əsl mənasında dərinədən sevmək mümkün deyil. O, yalnızlığa məhkumdur.

Başlar əyilir. Tələbələr sözləri dəftərlərə qeyd edirlər: Bayron, Lüsifer, Kain. Onlar üçün hamısı birdir.

Şəri bitirirlər. O, tələbələrlə "Don Juan"ın ilk bir neçə nəğməsini oxumağı tapşırıb dərsi vaxtından əvvəl bitirir. Tələbələrin başı üzərindən qızı səsləyir: Melani, səninlə danışmaq olar?

Sifəti çəkilmiş, yorğunluqdan üzülmüş qız onun qarşısında dayanıb. Tək olsaydılar, o, qızı qucaqlayıb, təsəlli edər- "mənim balaca göyərçinim" deyərdi.

Əvəzində: -otağıma gedək?" – soruşur.

Pilləkənlə onun otağına qalxırlar. Oğlan qızın ardınca gedir. O, oğlana "burada gözlə" deyib qapını üzünə örtür.

Davidin qarşısında əyləşmiş Melaninin başı önə əyilib.

- Əzizim, - o deyir – Bilirəm ki, çətin günlər keçirirsən, vəziyyəti daha da ağırlaşdırmaq istəmirəm. Amma səninlə bir müəllim kimi danışmalıyam. Bütün tələbələrim qarşısında öhdəliklərim var. Dostun Universitetdən kənardə nə etsə, öz işidir. Amma dərsləri pozmağına icazə verə bilmərəm. Bu sözləri mənim adımdan ona çatdır. Özünə, dərslərinə daha çox vaxt ayırmalısən. Dərslərdə daha müntəzəm iştirak etmək lazımdır. Buraxdığın imtahanı da verməlisən.

Melani çaşqın halda, hətta heyrətlə Devidə baxır. “Özün məni hamıdan təcrid eləmişən” – o demək istəyir. – “Öz sirrini saxlamağa məcbur eləmişən. Mən daha adi bir tələbə deyiləm. Mənimlə necə belə danışa bilirsən?”

Qız, nəhayət ki, ağzına açanda, səsi o qədər zəif çıxır ki, dediyi sözlər güclə eşidilir:

- İmtahani verə bilmərəm, heç nə oxumamışam.

Nəzakət qaydalarına riayət etməklə, Devidin demək istədiklərini ifadə etmək mümkün deyil, yalnız eyham vurmaq və Melaninin başa düşəcəyinə ümid etmək olar.

– Vacib deyil, hazırsan, yoxsa yox, əsas bu yükü çiyindən atmaqdır. Gəl vaxt təyin edək. Bazar ertəsi nahar fasiləsində. Beləliklə, şənbə və bazar günü oxumağa vaxtın olar.

Melani başını qaldırıb şəstlə ona baxır. O ya başa düşməyib, ya da təklifdən imtina edir.

-Bazar ertəsi, bu otaqda- Devid təkrar edir.

Melani ayağa qalxıb çantasını çiyindən aşırır.

Melani mənim cavabdehliklərim var, Heç olmasa, özünü elə göstər, guya imtahan verirsən. Vəziyyəti daha da mürəkkəbləşdirmək lazım deyil.

“Cavabdehliklər” Melani bu sözə cavab verməyə tənəzzül eləmir.

Devid həmin axşam konsertdən evə qayıdarkən qırmızı işıqda dayanır. Bir qədər irəlində isə üstündə iki qara fiqur daşıyan, gümüşü rəngli “Dukatu” motosikl silkələnib dayanır. Başlarında şlem olsa da, Devid onları tanıyır.

Melani ayaqlarını geniş açıb ombasını dikəldərək, arxa oturacaqda oturub. Devidin bədənindən ehtiraslı bir titrəyiş keçir. Sonra motosikl yoluna davam edib, Melanini də özü ilə aparır.

V

Bazar ertəsi Melani imtahana gəlmir. Əvəzində Devid öz poçt qutusunda onun kursda iştirakdan rəsmi imtina məktubunu tapır: “1710101 KOM tələbə M. İsaaks 312 sayılı kommunikasiya kursunda iştirakdan imtina edir. İmtina dərhal qüvvəyə minir”.

Heç bir saat keçməmiş telefon zəng çalır.

Professor Luri? Bir dəqiqə danışmağa vaxtınız varmı? Adım İsaaksdır. Corcdan zəng vururam. Qızım sizin tələbənzidi. Melanini tanıyırsınız? Professor, bilmək istəyirdim ki, bizə kömək edə bilərsinizmi? Melani həmişə yaxşı tələbə olub, indisə hər şeyi birdəfəlik atmaq fikrinə düşüb. Onun bu qərarı bizi tamam sarsıdıb.

Sizi tam başa düşürəm.

O, universiteti atıb işləmək istəyir. Üç il özü də belə yaxşı oxuyasan, sonra isə axıra lap az qalmış hər şeyi atasan. Adamın heyfi gəlir.

Özü ilə danışmısınız? Qərarının səbəbini bilirsiniz?

İki gündür, anası da, mən də telefonla nə qədər danışsaq da, fikrindən daşındıra bilmirik. Son vaxtlar tamaşanın məşqlərinə həddindən artıq aludə olmuşdu, ola bilsin çox yorulub, əsəb keçirib. Amma siz onu bir daha düşünmək üçün dilə tuta bilərsiniz. Sizə çox böyük hörməti var. Bu qədər ilin hədəf getməyini istəmirik.

Deməli belə, şərq üslubundakı bərbəzəkləri xoşlayan, Vordsvorta qarşı biganə Melani hər şeyi ürəyinə yaxın qəbul edirmiş. Bu, Devidin heç ağına da gəlməzdi. Görəsən, o, Melanidə başqa nələri görə bilməyib?

Bilmirəm, Mister İsaaks. Doğrudanmı, Melani ilə danışmaq üçün ən münasib adam mənəm?

Əlbəttə, professor, əlbəttə. Dediym kimi, Melani sizə çox hörmət eləyir.

Hörmət? Keçmişdə qalmısınız, Mister İsaaks. Qızınız tamamilə haqlı səbəblərdən həftələr əvvəl mənə qarşı hörmətini itirib. O, əslində bunları deməli olsa da, dilinə başqa sözləri gətirir.

Əlimdən gələni edərəm.

Heç nə edə bilməyəcəyəm – Devid dəstəyi asdıqdan sonra öz-özünə deyir. Melaninin uzaq Corcda yaşayan atası da yalanla, hiylə ilə dolu bu söhbəti heç vaxt unutmayacaq. “Əlimdən gələni edərəm” Sözün düzünü demək olmazdı? Torbadakı pişik mənəm – o deməliydə. – Bütün bələlərinizin səbəbkarı mən olduğum halda, sizə necə kömək edə bilərəm?

O, Melaninin mənzilinə zəng edir, dəstəyi Polin qaldırır.

- Melani ilə danışa bilməzsiniz- o kəskin tərzdə deyir.

- Necə danışa bilmərəm?

- Yəni sizinlə danışmaq istəmir.

- Ona deyir ki, universiteti atmaq qərarı haqqında danışmaq istəyirəm. Deyir ki, qərar verməyə tələsməsin.

Çərşənbə günü dərs çox pis, cümə günü isə ondan da bərbad keçir. Tələblərin davamiyyəti çox zəifdir. Bunun yalnız bir izahı ola bilər: hər şey üzə çıxıb.

Professor Lurini haradan tapa bilərəm?

Arxasında kiminsə bu sözləri dediyini Devid dekanlıqda eşidir.

Mənəm- o düşünmədən deyir.

Danışan alçaq boylu, əyninə böyük olan mavi kostyum geyinmiş arıq, beli azca bükülmüş bir kişidir. Ondan kəskin siqaret iyi gəlir.

Professor Luri? Sizinlə telefonda danışmışıq. İsaaks.

Bəli. Çox şadam, gəlin otağıma keçək.

Kişi: yəqin ki ehtiyac yoxdur - deyib susur. Sonra özünü toplayıb dərinə nəfəs alır və xüsusi vurğu ilə - professor – deyib sözünə davam edir. – ola bilər ki, çox yaxşı təhsiliniz var, çox savadlısınız və sair, amma düz hərəkət eləməmişiniz. - Kişi susub başını bulayır – Düz eləməmişiniz, –deyir.

Dekanlıqdakı katibələr maraqlarını gizlətməyə çalışırlar, otaqda tələbələr də var. Yabancıların səsi yüksəldikcə, otaqdakı səssizlik artır.

- Elə bilirdik, uşaqlarımızı sizə etibar edə bilərik. Əgər universitetlərə də etibar etmək mümkün deyilsə, daha kimə inanmaq olar? Heç bilməzdik ki, qızımızı ilan yuvasına göndərmişik. Professor Luri yüksək təbəqənin nümayəndəsisiniz, qüdrətlisiniz, hər cür elmi dərəcəyə var, amma yerinizdə olsaydım, özümdən utanardım. Qoy Allah köməyim olsun. Əgər səhv edirsə, bu dəqiqə məni başa sala bilərsiniz. Amma yox, üzünüzdən görürəm ki, yanılmıram.

Doğrudan da danışmaq, nəyə demək lazım idi. Amma o, dili tutulmuş halda qan qulaqlarında zoqquladaya-zoqquladaya yerində donub qalıb. İlan olduğunu necə inkar eləsin axı?

Bağışlayın, - o, pıçılı ilə deyir. – Görüləsi işlərim var- Sonra odundan yonulmuş oyuncaq kimi çevrilib çıxıb gedir. İsaaks adamlarla dolu dəhlizdə onun arxasınca gəlir.

Professor, professor Luri, – o qışqırır. - Bu cür qaça bilməzsiniz. Hələ sözümü bitirməmişəm.

Hər şey bu cür başladı. Ertəsi gün ona nadir rast gəlinən operativliklə xəbərdarlıq məktubu göndərilir. Tədris işləri üzrə prorektorun imzaladığı məktubda Universitetin davranış kodeksinin 3.1-ci maddəsinə əsasən, ona qarşı şikayət qaldırıldığı bildirilir. Üstünə məxfi sözləri yazılmış məktuba davranış kodeksinin bir nüsxəsi də əlavə edilib. 3-cü maddədə irqi, etnik, mənşə, din, cins, cinsi oriyentasiya və ya fiziki qüsurlu zəminində təqib yaxud təhqir mövzusunda toxunulur. Məktuba əlavə edilmiş ikinci sənəd isə Təhqiqat Komissiyasının strukturunu və səlahiyyətlərini əks etdirir. Məktubu oxuduqca Devidin ürəyi narahatlıqla döyünür. Sənədin ortalarına doğru o, diqqətini cəmləməkdə çətinlik çəkir, ayağa qalxıb otağın qapısını örtür və əlində kağız stulda əyləşib nə baş verdiyini dərk etməyə çalışır.

O, əmindir ki, Melani bu addımı öz iradəsi ilə atmayıb. O, belə bir iş tutmaq üçün həddən artıq məsum, öz qüdrətindən həddən artıq xəbərsizdir. Görünür, bu işin arxasında əyninə tam oturmayan kostyum geyinən o balaca kişi və o eybəcər mürəbbiyə Polin dayanıb. Gərək ki, Melanini onlar dilə tutublar və nəhayət, əldən salıb rektorluğa aparıblar.

- Şikayət vermək istəyirik – Olsun ki, onlar belə deyiblər.

- Şikayət? Nə şikayət?

- Şəxsi zəmində

- Cinsi təcavüz. Professor tərəfindən – yəqin ki, Melani çaşqınlıq içində donub qalanda Polin sözə qarışıb.

- Filan otağa gedin.

“Filan” otaqda İsaaks cəsarətə gələrək: - professorlarınızdan birinə qarşı şikayət qaldırmaq istəyirik-deyib.

Yaxşı fikirləşmişiniz? – Prosedura əməl edərək onlardan soruşublar.

Bəli, neylədiyimizi bilmirik. - İsaaks etiraz etmək istəyərsə, cəsarətləndirmək üçün qızına baxa-baxa deyib.

Qaydalara əsasən, doldurulmalı olan blank və qələm onların qarşısına qoyulub. Nə vaxtsa öpdüyü yaxından tanıdığı bir əl qələmi götürüb. Əvvəlcə iddiaçının adı: səliqəli çap hərfləri ilə Melani İsaaks. Sonra o, işarələməli olduğu xananı axtara-axtara əlinin kağızın üzərində gəzdirir. “Bura” – atası nikotin qoxuyan əlləri ilə işarə edir. Əl yavaş-yavaş, sonra sabit dayanıb X şəkilli “J`accuse ” işarəsini cızır. Sonra ittiham edilənin adı üçün ayrılmış sətirdə - Devid Luri, professor sözləri yazılır. Nəhayət, səhifənin sonunda tarix və imza. Bəzəkli M, yuxarı hissəsi nəzərə çarpacaq dərəcədə qalın e, aşağı doğru sürüşmüş i və sonda bərbəzəkli s. Vəssalam. Kağızda iki yanaşı ad. Onun və Melaninin adı. Bir yataqda iki nəfər daha sevgili yox, düşmən kimi.

Devid prorektorun qəbul otağına zəng edir, ona iş gününün sonunda – saat beşdə gəlməyi tapşırırlar.

Saat beşdə Devid dəhlizdə gözləyir. Gənc və nəzakətli Aram Hakim qapıda peyda olub onu içəri dəvət edir. Otaqda daha iki nəfər var, onun çalışdığı kafedranın müdiri, Elayn Vinter və universitetin ayrı-seçkilik komissiyasının sədri, sosiologiya fakültəsindən Farodia Rassul.

Artıq gecdir, Devid. – Hakim deyir. – Hamımız bura nə üçün yığışdığımızı bilirik. Odu ki, mətləbə keçək. Bu məsələni həll etmək üçün ən yaxşı üsul nədir?

Əvvəla şikayətin nədən ibarət olduğunu deyə bilərsiniz.

Çox yaxşı. Deməli, söhbət xanım Melani İsaaks tərəfindən qaldırılmış şikayətdən həmçinin – o, Elayn Vinterə baxa-baxa deyir- yenə də xanım İsaaksla bağlı daha əvvəl yaranmış pozuntulardan gedir. Elayn?

Söz Elayn Vinterə keçir. Elaynın heç vaxt Deviddən xoşu gəlməyib. Vinter onu keçmişin qalığı hesab edir və düşünür ki, ondan mümkün qədər tez yaxa qurtarmaq lazımdır.

Devid, xanım İsaaksın davamiyyəti ilə bağlı araşdırma aparılıb. Özünün dediyinə görə - Melani ilə telefonda danışmışıq – o, keçən ay yalnız iki dərstdə iştirak edib. Əgər bu doğrudursa, bu haqda məruzə etməli idiniz. Melani həmçinin semestrin ortasında keçirilən imtahanda da iştirak etmədiyini deyir. Amma, – Elayn qarşısındakı qovluğu baxa-baxa deyir. – Apardığınız qeydlərə inansa, bu tələbənin dərse davamiyyəti qüsursuz olub, imtahandan isə yetmiş bal toplayıb. – Elayn heyrətlə Devidə baxır. – Deməli ya iki Melani İsaaks var...

Bir Melani var – Devid deyir. – Özümü müdafiə eləməyə çalışmayacağam.

Hakim nəzakətlə söhbətə müdaxilə edir:

Dostlar, ciddi məsələləri çözləməyin yeri və zamanı deyil. Biz indi proseduru müəyyənləşdirməliyik. Devid, yəqin ki, deməyə ehtiyac yoxdur ki, işə tam məxfilik şəraitində baxılacaq. Nə sizin, nə də xanım İsaaksım təmiz adına xələl gələcək. Komissiya təsis olunacaq və intizam tədbirinin görülməsi üçün əsas olub –olmadığı araşdırılacaq. Sizə və ya səlahiyyətli nümayəndənizə komitənin tərkibinə qarşı etiraz etmək imkanı verilməyəcək. Dinləmələr qapalı qapılar ardında keçiriləcək. Komitə rektora öz tövsiyəsini verəcək və o hər hansı tədbir görünəndə hər şey əvvəlki qayda ilə davam edəcək. Xanım İsaaks kursda iştirakdan rəsmən imtina edib. Sizin də onunla əlaqəni kəsməyiniz tövsiyə olunur. Farodia, Elayn, yadımdan heç nə çıxmadı ki?

Professor Rassul dodaqlarını bir-birinə sıxıb başını bulayır.

Seksual təzyiqlə bağlı məsələlər həmişə mürəkkəb olur, Devid. Mürəkkəb və xoşagəlməz, amma prosedurların əlverişli və ədalətli olduğuna şübhəm yoxdur. Odur ki, hər addımda qaydalara uyğun şəkildə hərəkət edəcəyik. Məsləhət görürdüm ki, prosedurlarla tanış olub, hüquqi məsləhət alasınız.

Devid cavab vermək istəyir, lakin Hakim xəbərdarlıq edici tərzdə əlini qaldırır.

Qərar verməyə tələsməyin.

Daha bəsdir. Artıq təngə gəlib.

O:- Mən uşaq deyiləm. Özümü necə aparmalı olduğumu sizdən soruşmaq fikrim yoxdur – deyib qəzəb içində otaqdan çıxır. Universitetin giriş qapısı bağlıdır, gözətçi evə gedib. Arxa qapı da bağlıdır. Hakimdən qapını açmağı xahiş etmək lazım gələcək.

Yağış yağır, çətirim var, mənimlə gəlin – Hakim təklif edir. Maşının yanına çathaçatda isə ona: - öz aramızdır, Devid, mən sizi yaxşı başa düşürəm. Düz sözümdü. Belə məsələlər çox xoşagəlməz olur – deyir.

Devid Hakimi illərdi, tanıyır. Keçmişdə birlikdə tennis oynayırdılar, lakin indi kişi söhbətinə girişməyə qətiyyətlə həvəsi yoxdur. Devid üzündə incik bir ifadə ilə çiyinlərini çəkib maşına əyləşir.

Məsələnin məxfi qalacağı vəd edilsə də, sözsüz ki, belə deyil. Adamlar danışılar. Əks halda, otağa daxil olan kimi hamı susmazdı. Bu vaxta qədər səmimi münasibətdə olduğu həmkarı fincanını yerə qoyub otaqdan çıxmazdı. Bodler haqqında ilk mühazirəyə yalnız iki tələbə gəlməzdi.

Dedi-qodu dəyirmanı gecə-gündüz işləyir. – o düşünür. – insanların təmiz adlarını üyüdür. Əxlaqlı adamlar qapalı qapılar ardında telefonla söhbətləşir, otaqların küncələrində iclas qururlar. Sevinc dolu pıçıltılar. Schadenfreude

Devid Universitetin dəhlizlərində başını dik tutub addımlamağa vərdiş edib.

O vaxtilə boşanma işi ilə məşğul olmuş vəkili ilə danışır

Gəlin, əvvəl aydınlaşdıraq – vəkil deyir. – İttihamlar nə dərəcədə doğrudur?

Kifayət qədər. Qızla münasibətim olub.

Ciddi münasibət?

Ciddi, qeyri-ciddi. Nə fərqi var? Müəyyən yaşdan sonra eynilə ürək tutmaları kimi bütün eşq macəraları ciddi olur.

Strategiya baxımından yaxşı olardı ki, sizi qadın vəkil müdafiə eləsin. Məsələni fərdi qaydada həll eləməyə çalışın. Öz üzərinə müəyyən öhdəliklər götürməlisiniz. Məsələn, qısa bir müddət üçün məzuniyyətə çıxə bilərsiniz. Əvəzində isə Universitet qızı və ya doğmalarını ittihamı geri götürmək üçün dilə tutmağa çalışmalıdır. Ən yaxşı yol budur. Hakimin göstərdiyi sarı karta qarşı etiraz etmək lazım deyil. Aralıq sakitləşənə qədər gözləyin.

Nə öhdəlik?

Grup daxilində psixoterapiya, könüllü ictimai iş, psixoanalitikin yanında müalicə.

Müalicə? Mənə müalicə lazımdı?

Məni düz başa düşün. Sadəcə demək istəyirəm ki, sizə edilən təkliflərdən biri də müalicə ola bilər.

Məni ədəbsiz arzulardan müalicə edəcəklər?

Vəkil çiyinlərini çəkir.

Universitetdə Zorlamaya qarşı mübarizə həftəsidir. Qadınların Zorlanması Əleyhinə Birlik (QZB) son qurbanlarla həmrəylik əlaməti kimi 24 saat yuxusuzluq elan edir. Qapıda Devidə “Qadınlar danışır” adlı bir kitabça uzadılır. Üz qabığının aşağı hissəsində sadə qələmlə yazılıb: Axırın çatıb Kazanova!

Keçmiş arvadı Rozalinda ilə nahar edir. Səkkiz ildir ayrılıblar, zamanla yavaş- yavaş, çəkinə - çəkinə yenidən bir növ dosta çevriliblər. Müharibə veteranları. Rozalindanın hələ də yaxınlığında olması onu sevindirir. Bəlkə də Rozalinda da Devidlə eyni fikirdədir. Ən pis günündə, vanna otağında yığılanda, stulu qana bulananda, arxalanacağı bir insan var.

Onlar Devidin Şərqi Keypdə yaşayan qızı Lüsi haqqında danışırlar.

Bəlkə bu yaxınlarda onu gördüm- Devid deyir.

Getməyə hazırlaşırısan? Semestrin qızğın çağında?

Semestr demək olar, bitib. Daha iki həftə qalıb, vəssalam.

Bu qərarın başına gələnlərlə əlaqəsi varmı? Eşitmişəm, problemlərin var.

Hardan eşitmişən?

Adamlar danışırlar, Devid. Sənin son macərandan hamı ən incə təfərrüatına qədər xəbərdardır. Özü də heç kim çərənləyənlərin ağzını yummaq istəmir. Əlbəttə, səndən başqa. İcazənlə necə böyük axmaqlıq etdiyini deyə bilərəmmi?

Yox.

İcazə verməsən də, deyirəm: axmaq və iyrenc hərəkət eləmişən. Cinsi ehtiyacını necə təmin etdiyini bilmirəm. Heç bilmək də istəmirəm. Amma belə olmaz. Neçə yaşındasan? Əlli iki? Səncə, gənc bir qız bu yaşdakı kişi ilə yatağa girməkdən həzz ala bilər? Elə bilirsən, işinin qızğın vaxtında sənə baxmaqdan xoşu gəlirdi? Heç bu haqda fikirləşmişən?

Devid susur.

Məndən özünə qarşı mərhəmət gözləmə. Heç kimdən gözləmə. Nə təəssüb, nə mərhəmət. Bu yaşda yox, bu gün yox. Hamı səni qınayacaq. Niyə də qınamasınlar. Doğrudan da bu hərəkətlə necə cürət elədin?

Tanış səs tonu. Devidin evliliklərin son illərində qarşılıqlı qızğın ittihamlar zamanı tez-tez eşitdiyi tanış intonasiya. Bunu, hətta Rozalinda özü də hiss edir. Bəlkə də o haqlıdır. Bəlkə də ehtiras tutmaları zamanı qocalara baxmaqdan müdafiə edilmək bütün cavanların hüququdur. Axı fahişələr elə bunun üçün mövcuddur. Xoşagəlməyənlərin ekstazlarına dözmək üçün.

Nə isə - Rozalinda deyir- Dedin ki, Lüsini görəcəksən.

Fikirləşdim ki, təhqiqatdan sonra fermaya gedib bir müddət orda qala bilərəm.

Təhqiqat?

Gələn həftə Təhqiqat komissiyasının iclası olacaq.

Belə tez? Bəs Lüsini yanına gedəndən sonra?

Bilmirəm, Universitetdə qayıtmağa icazə verəcəklərmi. Heç qayıtmaq istəyib – istəmədiyimi də bilmirəm.

Rozalinda başını silkələyir. – O qədər də gözəl sonluq deyil. Bəs neyləmək fikrindəsən? Təqaüd məsələni necə olacaq?

Onlarla razılığa gəlməyə çalışacağam. Məni bir köpüksüz qoya bilməzlər ki!

Bilməzlər? niyə bu qədər əminsən? Neçə yaşı var?

İyirmi. Nə istədiyini başa düşəcək yaşdadır.

Deyirlər, yuxu dərmanı içib, düzdür?

Yuxu dərmanlarından xəbərim yoxdur. Uydurmadı. Kimdən eşitmisən?

Rozalinda Devidin sualına əhəmiyyət vermir.

Səni sevirdi? Ona xəyanət eləmisən?

Yox. Heç vaxt.

Bəs bu şikayətin səbəbi nədir

Kim bilir. Mənə ürəyini açmayıb. Səhnə arxasında mənə məlum olmayan qovğalar olub. Qısqanc məşuqu, qəzəbli valideynləri var idi. Görünür, sonda təslim olmalı olub. Mənim üçün çox gözlənilməz oldu.

Nə fikirləşirdin, Devid? Başqalarının uşaqlarına toxunmaq üçün həddən artıq qocasan. Ən pis ehtimalı gözünün önünə gətirməli idin. Rüşvayçılıqdı. Həqiqətən.

Onu sevib-sevmədiyimi soruşmadın. Bunu da soruşmalı deyildinmi?

Yaxşı. Adını bədnam edən o gənc qadını sevirsənmi?

Onu qınama, onun günahı yoxdur.

Onu günahlandırma. Kimin tərəfindəsən? Əlbəttə, onu qınayıram, günahkardır. Səni də, onu da qınayıram. Başdan –ayağa rüşvayçılıqdı. Rüşvayçılıq və əxlaqsızlıq. Bu sözləri dediyimə görə heç təəssüflənmirəm də.

Köhnə vaxtlar olsaydı, Devid bu məqamda dözə bilməyib özündən çıxardı. Amma bu gecə yox. Neçə ildən sonra artıq bir-birlərinə dözməyi öyrəniblər.

Ertəsi gün Rozalinda zəng vurur.

Devid, "Arqus"u oxumusan

Yox.

Onda bərk dayan. Sənin haqqında yazıblar.

Nə yazıblar?

Özün oxu.

“Professorun seks qalmaqalı” başlıqlı məqalə üçüncü səhifədə dərc olunub. Devid ilk sətirlərə göz gəzdirir: “... Əleyhində cinsi təcavüz ittihamı qaldırılan professorun Komissiyanın qarşısına çıxacağı gözlənilir. Deyilənə görə, tələbə yataqxanalarında seks xidməti şəbəkəsinə malik, təqaüdlərin ödənməsində fırıldaqçılığa yol verən KTU baş verən son qalmaqalla bağlı susmağa üstünlük verir. İngilis şairi, təbiət nəğməkarı Vilyam Vordsvorta həsr olunmuş kitabın müəllifi Luri ilə əlaqə saxlamaq mümkün olmayıb”

VI

Devidin işinə Hakimin kabineti ilə qonşu otaqda baxılır. Onu otağa aparıb stolun qurtaracağında əyləşdirirlər. Yuxarı başda isə Təhqiqat Komissiyasına başçılıq edən dinşünaslıq elmləri doktoru Manas Matabane əyləşib. Ondən solda Hakim, katibəsi, gənc bir qadın, bir neçə tələbə, sağda isə komissiyanın daha üç üzvü əyləşib.

Devid həyəcan hiss eləmir, əksinə özündən tamamilə əmindir. Ürəyi müntəzəm döyünür. Şöhrətpərəstlik – o düşünür. Qumarbazın təhlükəli şöhrətpərəstliyi. Günə qeyri-münasib əhval – ruhiyyə ilə başladığını başa düşsə də, vecinə deyil. Cəhənnəmə!

O, komissiya üzvlərini başı ilə salamlayır. Komissiya üzvlərindən biri Farodia Rassul, digəri mühəndislik fakültəsinin dekanı Desmond Svarts, üçüncüsü isə, qarşısındakı kağızlarda yazıldığına görə, Biznes məktəbinin müəllimidir.

- Professor Luri, - Matabane iclası açır. - Komissiya üzvlərinin qərar vermək səlahiyyəti yoxdur. Biz yalnız tövsiyə verə bilərik. Bundan başqa, komissiyanın tərkibinə etiraz etmək hüququnuz var. Odu ki, soruşuram: Komissiya üzvləri arasında qərəzsizliyinə şübhə ilə yanaşdığınız kimsə varmı?

- Komissiyanın tərkibinə qarşı etiraz etmək üçün hüquqi nöqteyi- nəzərdən əsasım yoxdur. Fəlsəfi baxımdan bəzi qənaətlərim olsa da, gərək ki, indi onların yeri deyil.

Dinləmənin iştirakçıları narahatlıqla yerlərində qurdalanırlar.

- Məncə, hüquqi çərçivə ilə məhdudlaşsaq, daha yaxşı olar. – Matabane deyir. – Deməli, Komissiyanın tərkibinə qarşı heç bir etirazınız yoxdur. Ayrı-seçkilik Komitəsinin nümayəndələrinin, müşahidəçi tələbələrin iştirakına etiraz eləmirsiniz?

- Komitədən qorxmuram. Müşahidəçilərdən qorxmuram.

- Çox yaxşı. Keçək mətləbə. Birinci şikayətçi teatr fakültəsinin tələbəsi xanım Melani İsaaks. Onun bəyanatının nüsxəsi hamıya paylanıb. Bəyanat barədə icmal verməyə ehtiyac varmı? Professor Luri?

- Cənab sədr, bu o deməkdir ki, xanım İsaaks şəxsən iclasda iştirak etməyəcək?

- O, dünən Komissiya qarşısında çıxış edib. İcazə verin, xatırladım ki, prosedurlarımız məhkəmə qaydaları ilə üst-üstə düşür. Buna etirazınız yoxdur ki? İkinci ittiham da birinci ilə əlaqəlidir – Matabane sözünə davam edir. - Bu şikayət tələbə davamiyyətinin qeydiyyatı şöbəindən daxil olub. İttiham xanım İsaaksın davamiyyətlə bağlı qeydlərinin qeyri-dəqiqliyi ilə bağlıdır. Siz hər gün davamiyyəti qeyd eləsəniz də, xanım İsaaks bütün dərslərdə iştirak etməyib, yazı işlərini təqdim eləməyib, bütün imtahanları verməyib.

- Vəssalam? Başqa ittiham yoxdur?

- Vəssalam.

Devid dərindən nəfəs alır. – Əminəm ki, komissiya üzvlərinin aralarında heç bir mübahisə doğurmayacaq bir əhvalatı təkrar eşitməkdən daha vacib işləri var. Hər iki ittihamın haqlı olduğunu etiraf edirəm. Öz hökmünüzü verin və həyatımıza qaldığımız yerdən davam edək.

Hakim Matabaneyə tərəf əyilir, aralarında pıçıldaşırlar.

- Professor Luri, - Hakim dillənir. – Təkrar eləyirəm: Komissiyanın yeganə vəzifəsi hər iki tərəfi dinləyib rəy verməkdən ibarətdir. Komissiyanın qərar vermək hüququ yoxdur. Bir daha soruşuram, sizi prosedurlarla daha yaxşı tanış olan bir adam təmsil etsəydi, daha yaxşı olmazdı?

-Məni təmsil etmək lazım deyil. Mən özüm özümü çox yaxşı təmsil edə bilərəm. Deməli, günahımı artıq etiraf etdiyimə baxmayaraq, dinləmə davam edəcək?

- Öz mövqeyinizi bildirmək üçün sizə imkan yaratmaq istəyirik.

-Öz mövqeyimi artıq bildirdim. Günahkaram.

-Nədə günahkarsınız?

- İttiham edildiyim bütün əməllərimə görə günahkaram.

- Professor Luri, yenə başladığımız nöqtəyə qayıtdıq.

- Xanım İsaaksın bəyan etdiyi və davamiyyət qeydləri ilə bağlı bütün ittihamları qəbul edirəm.

Farodia Rassul söhbətə müdaxilə edir:

- Xanım İsaaksın bəyanatını qəbul etdiyinizi deyirsiniz, Professor Luri. Heç olmasa, bəyanatı oxumusunuzmu?

- Xanım İsaaksın bəyanatını oxumağa qətiyyətlə həvəsim yoxdur. Bəyanatla razıyam. Xanım İsaaksın yalan danışması üçün heç bir səbəb görmürəm.

- Bəs razılaşmamışdan əvvəl, bəyanatı oxumaq daha ağıllı hərəkət olmazdı?

- Yox, həyatda ağıldan daha vacib dəyərlər var.

Farodia Rasul arxaya söykənir: - Don Kixot sayacağı sözlərdi, Professor Luri? Doğrudanmı, bunu özünüzə rəva biləcək vəziyyətdəsiniz? Sizi özünüzdən müdafiə etmək lazım gələcək- deyib soyuq təbəssümlə Hakimə baxır.

- Hüquqi məsləhət almaq istəmədiyinizi dediz. Bəs başqa kiminləsə, məsələn, ruhani ilə və ya psixoloqla məsləhətləşmişinizmi? Psixoloji kömək almağa hazırsınızmı? – bu sualı Biznes Məktəbindən gələn gənc qadın verir.

Devid tükələrinin biz – biz dayandığını hiss edir.

- Yox, nə keçmişdə, nə də indi psixoloji kömək almaq fikrim olmayıb. Mən çoxdan həddi-buluğa çatmışam, psixoloji terapiyaya qarşı həssaslığımı da çoxdan itirmişəm. Psixoterapiya mənə kömək edə bilməz. – Matabaneyə tərəf dönür – Günahımı etiraf elədim. Müzakirənin davamı üçün heç bir səbəb görmürəm.

Matabane və Hakim öz aralarında pıçiltı ilə danışırlar.

- Təklif olunur ki, - Matabane deyir. – Professor Lurinin dediklərinin müzakirəsi üçün iclasa bir qədər fasilə verilsin.

Hamı başı ilə razılığını bildirir.

- Professor Luri, sizdən və xanım Vendən bir qədər bayırda gözləməyi xahiş edirik.

O, müşahidəçi tələbə ilə birlikdə Hakimin otağında gedir. Bir-birləri ilə danışırlar. Qızın özünü narahat hiss elədiyi aydın görünür. “Axırın çatıb, Kazanova”. Görəsən, qız indi Kazanova ilə üz-üzə gəldiyi bu dəqiqədə nə düşünür?

İclas otağına qayıdırlar, içəridəki ab-hava gərgindir. Devidə elə gəlir ki, komissiyanın üzvləri üzlərini turşudublar.

- Belə, - Matabane deyir- Professor, deməli, sizə qarşı qaldırılan ittihamın doğruluğunu təsdiq edirsiniz?

Xanım İsaaksın bütün ittihamlarını qəbul edirəm.

Doktor Rasul, sözünüz var?

Bəli.

Professor Lurinin mahiyyət etibarilə, mənə qeyri-səmimi təsir bağışlayan davranışına qarşı etirazımın protokola daxil edilməsini xahiş edirəm. Professor Luri ittihamları qəbul etdiyini desə də, məhz hansı günahını etiraf etdiyini soruşanda, istehzadan başqa cavab ala bilmirik. Bu isə o deməkdir ki, o ittihamları yalnız sözdə qəbul edir. İctimaiyyətin hüququ var ki, bu cür nüansları olan...

Devid Rassulun sözünü sona çatdırmağına yol verə bilməzdi.

Heç bir nüans yoxdur – o çımxırır.

Geniş ictimaiyyətin hüququ var, - Rassul zəngin təcrübədən irəli gələn ustalıqla onun səsini batırıb sözünə davam edir – bilsin ki, Professor Luri məhz nəyi qəbul edir və o nəyə gözə cəzalandırılır.

Matabane:- Əlbəttə, əgər cəzalandırılacaqsa.

Əgər cəzalandırılacaqsa. Vəziyyəti tam dərk etməsək və ya öz tövsiyəmizdə Professor Lurinin nəyə görə cəzalandırılmalı olduğunu tam dəqiqliklə göstərə bilməsək, vəzifəmizi yerinə yetirmiş sayılmarıq.

Doktor Rassul, mənəcə, biz vəziyyəti aydın başa düşürük. Daha vacib sual budur ki, Professor Luri özü nə etdiyini başa düşürmü?

Tamamilə doğrudur. Mənim demək istədiyim də elə bu idi.

Ən yaxşısı susmaq idi, o isə danışır.

Fikrimin bulanıq və ya aydın olması, beynimdə nələrin baş verdiyi öz işimdir, Farodia, sizə dəxli yoxdur. Məndən gözlədiyiniz cavab yox, tövbə eləməyimdir. Tövbə eləmək fikrim yoxdur. Günahını etiraf eləmişəm və bu mənim hüququmdur. Bütün ittihamların həqiqət olduğunu bəyan edirəm, bundan artığına isə hazır deyiləm.

Cənab sədr, etiraz eləmək məcburiyyətindəyəm. Rəsmiyyət sərhədləri aşılır. Professor Luri günahını etiraf edir, lakin mən özümdən soruşuram, doğrudanmı o təqsirini qəbul edir, yoxsa bu addımı sadəcə işin kağızların arasında atılıb qalacağı, hər şeyin zamanla unudulacağı ümidi ilə atır? Əgər belədirsə, ona ən ağır cəza verilməlidir.

İcəzə verin, bir daha xatırladım, doktor Rasul – Matabane deyir- cəza kəsmək bizim səlahiyyətimizdə deyil.

O halda biz ən ağır cəzanı tövsiyə etməliyik. Professor Luri dərhal işdən çıxarılmalı, təqaüddən və digər güzəştlərdən məhrum edilməlidir.

Devid? Bu dəqiqəyə qədər səssiz qalan Desmond Svarts dillənir. –O: Devid, doğru addım atdığınızdan əminsizmi? – deyib Matabaneyə tərəf dönür. – Cənab sədr, professor Luri otaqda olmayanda da dediyim kimi mənəcə, biz öz həmkarlarımızla soyuq rəsmi üslubda danışmamalıyıq. Devid, məsləhət almaq və bir az düşünmək üçün iclasın müəyyən müddətə qədər təxirə salınmasını istəməzdinizmi?

Niyə? Nə haqda düşünməliyəm?

Vəziyyətinizin, zənnimcə, tam dərk edə bilmədiyiniz ciddiliyi barədə. Açığını desəm, işinizi itirə bilərsiniz. İndiki zəmanədə zarafat deyil.

-Bəs nə məsləhət görürsünüz? Doktor Rassulun yüngül istehza adlandırdığı çaları səsimdən yığışdırıb peşmanlıq göz yaşları axıtmağı? Nə məni xilas edə bilər?

Devid, sizin üçün inanmaq çətin olsa da, bu stolun arxasında əyləşənlər düşmənləriniz deyil. Hamımızın zəif cəhətləri var, hamınız insaniq. Belə vəziyyətlə üzləşən ilk insan siz deyilsiniz. İşinizə davam etməyiniz üçün bir yol tapmaq istərdik.

Hakim mülayim səslə söhbətə qarışır:

Sizə kömək eləmək istərdik. Gərək ki, sizin üçün kabusə çevrilmiş bu vəziyyətdən çıxış yolu tapmaq istərdik.

Dostları Devidi öz zəifliyindən xilas edib, gördüyü kabusdan oyandırmağa çalışır, onun küçələrdə diləndiyini yox, sinif otaqlarına qayıtdığını görmək istəyirlər.

Mən bu xoşməramlı xorda qadın səsi eşitmərəm, - Devid deyir. Otağa səssizlik çökür. – Çox yaxşı. Danışım. Axşam idi, o qədər də uzaq olmayan tarix yadında deyil. Kollecın bağında addımlayırdım, sözügedən qadın xanım İsaaks da təsadüfən orada idi. Yollarımız kəsişdi, bir neçə kəlmə kəsdik. Və o an şair olmadığım üçün təsvir etməyə çalışmayacağım nəşə baş verdi. Gərək ki, Erosun səhnəyə çıxdığını demək kifayətdir. O andan sonra mən daha əvvəlki adam olmadım.

Necə yəni? – Biznes məktəbindən gələn qadın ehtiyatla soruşur.

Özümdə deyildim. Mən daha boş-bekar dolanan, əlli yaşlı boşanmış bir kişi deyildim, Erosun əsirinə çevrilmişdim.

Yəni bizə təklif etdiyiniz özünü bəraət elə budur? İdarə edilə bilməyən impuls?

Özümə bəraət qazandırmıram. Eşitmək istəyirsiniz, mən də danışırım. İmpuls isə idarə edilə bilməyən deyildi. Bu cür impulsları keçmişdə çox boğmuşam və indi onları xatırladıqca utanıram.

Sizə elə gəlmirmi ki, - Svarts deyir- müəllimlik öz mahiyyəti etibarilə müəyyən qurbanlar tələb edir. Ümumi rifah naminə bəzi zövqlərdən imtina etməli deyilikmi?

Müxtəlif nəsillər arasında intim münasibətin yolverilməz olduğunu demək istəyirsiniz?

Yox. Amma müəllim kimi biz tələbələr üzərində müəyyən hökmranlığa malikik. Gərək ki, bu qadağa iyerarxik münasibətlərə seksin qarışdırılması ilə bağlıdır.

Farodia Rassul sözə qarışır: - Cənab sədr, yenə də başladığımız yerə qayıdırıq. Bəli, o günahını danmır, lakin biz təfərrüatları eşitmək istəyəndə, gənc bir qadıncıdan sui-istifadə etdiyini etiraf etmək, səbəb olduğu ağrıdan, uzun müddətli istismarının tarixçəsindən danışmaq əvəzinə müqavimət göstərə bilmədiyi adi bir impulsdan danışır. Ona görə də Professor Luri ilə müzakirəni davam etdirməyin mənası yoxdur. Biz onun etirafını olduğu kimi qəbul edib, tövsiyələrimizi də buna uyğun verməliyik.

“Sui-istifadə” – o haqlılığın təsiri ilə titrək səslə deyilən bu sözü gözləyirdi. Görəsən, bu qadın Devidə baxanda nə görür? Onu bu qədər qəzəbləndirən nədir? Köməksiz balıqların arasına üzən akula? Bəlkə də Farodianın gözündə tamamilə başqa bir mənzərə canlanır: irisümüklü bir nəhəng kiçik bir qızcığazın üstünə sərilib, zingiltisini kəsmək üçün iri əlləri ilə qurbanının ağzını tutub.

Doktor Rassulun sözləri ilə razıyam. – Biznes məktəbinin müəlliməsi deyir.

Professor Lurinin heç bir əlavəsi yoxdursa, mənə qərarımızı vermək vaxtıdır.

Canab sədr, - Svarts deyir. – Sonuncu dəfə Professor Luriyə müraciət etmək istərdim. Rəsmi bəyanat verməyə hazırsınız mı?

Niyə? Bəyanat niyə bu qədər vacibdir?

Çünki bu, ictimaiyyətin getdikcə artan qəzəbini zəiflədə bilərdi. Biz bu məsələni mətbuatın diqqətindən kənar saxlamaq istərdik. Lakin bu mümkün olmadı. Məsələ çoxlarının diqqət mərkəzindədir. Bu hadisə bizim nəzarətimizdən çıxaraq, çoxlu əlavə çalarlar qazanıb. Bütün gözlər, Universitetə çevrilib, bizim bu işi necə yoluna qoyacağımızı gözləyir. Devid, dediklərinizdən belə qənaətə gəlirəm ki, ədalətsizliyə uğradığınızı düşünürsünüz. Yanılırsınız. Komissiyanın üzvləri kimi biz sizi işdə saxlamağın yollarını axtarıq. Özünüz üçün münasib hesab elədiyiniz bir məzmununda hər hansı ictimai bəyanat bizə daha mülayim tövsiyələr hazırlamağa imkan verər.

Özümü alçaldıb, mərhəmət dilənməyə hazır olub – olmadığımı soruşursunuz?

Svarts dərinədən ah çəkir. - ... Devid, sizə kömək etməyə çalışan insanları masqaraya qoymaq lazım deyil. Heç olmasa, iclasın təxirə salınmasına razılıq verin ki, nə etmək istədiyinizi yaxşıca götür-qoy edə bilərsiniz.

Sizcə, mənim bəyanatımın mahiyyəti nədən ibarət olmalıdır?

Haqsız olduğunuzu etiraf etməlisiniz.

Mən artıq etiraf eləmişəm. Öz istəyimlə. Mənə qarşı qaldırılan bütün ittihamlara görə günahkaram. Bu sizi qane edir? Haqsız olduğumu etiraf etdim?

Yox – Farodia Rassul deyir. – Bu düzgün deyil. Əvvəl Professor Luri bəyanat verməlidir. Sonra isə biz qərarlaşdırmalıyıq ki, bu bəyanat cəzanın yüngülləşdirilməsi üçün kifayətdirmi. Bəyanatın məzmununun müzakirəyə qoymalıyıq. Bəyanatı o özü yazmalıdır. Öz sözləri ilə. Yalnız bu zaman sözlərinin səmimi olub-olmadığını anlaya bilərik.

Sizcə, istifadə etdiyim sözlərə baxmaqla, səmimi olub-olmadığını anlaya bilərsiniz?

Baş verənlərə münasibətinizi anlayacağıq. Başa düşməliyik ki, doğrudanmı əməlinizə görə peşmansınız.

Çox yaxşı. Xanım İsaaksa münasibətdə tutduğum mövqedən sui-istifadə etmişəm. Pis hərəkət eləmişəm və buna görə təəssüf edirəm. Bu qədəri sizi qane edir?

Söhbət mənim yox, sizin qane olmağınızdan gedir, Professor Luri. Dediklərinizdə səmimisizmi?

O, başını bulayır. – Bu sözləri sizə lazım olduğu üçün dedim. İndi isə bundan da artığını, səmimiyyətimi sübut etməyimi istəyirsiniz. Absurddur. Qanuna ziddi. Kifayətdir. Gəlin, reqlamentə uyğun hərəkət edək. Günahımı boynuma alıram. Məndən bundan artığını gözləməyin.

- Yaxşı – Matabane stuldan qalxmadan deyir – Professor Luriyə başqa sualınız yoxdursa, iştirakına görə təşəkkür edib, onu azad etmək istəyirəm.

Əvvəl onu tanımırlar. Pilləkəni yarisınacan enəndən sonra kimsə qışqırır: Odu! Sonra tələsik addım səsləri eşidilir.

Pilləkənin aşağısında Devidə çatırlar: bir nəfər, hətta addımlarını yavaşlatmaq üçün onun pencəyindən yapışır.

- Professor Luri, bir dəqiqə sizinlə danışmaq olar? – kimsə soruşur.

O, heç nəyə əhəmiyyət vermədən vestibüldəki izdihama qarışmağa çalışır: hamı çevrilib ardınca qaçarlardan qurtulmağa çalışan hündürboylu kişiye baxır.

Kimsə onun yolunu kəsir. – Dayanın – bir qız deyir. O, üzünü çevirib, əlini irəli uzadır. Fotoaparatin işığı yanıb-sönür.

Hörüklərinə kəhrəba rəngli muncuqlar taxmış qız onun qarşısına keçir, ağ dişlərini göstərə-göstərə gülümsəyir.

– Dayanıb danışa bilərik? Necə keçdi?

O, ağızına tərəf uzadılan diktofonu geri itələyir.

Nə necə keçdi?

Fotoaparat ikinci dəfə parlayıb-sönür.

Dindirilmə.

Bu haqda şərh verə bilmərəm.

Yaxşı. Nə haqda şərh verə bilərsiniz?

Şərh verəsi heç nə yoxdur.

Avaralar və maraqlarını boğa bilməyənlər onların ətrafına toplaşmağa başlayıblar. Devid çıxıb getmək istəsə, izdihamı yarmalı olacaq

Peşmansınız? – qız soruşur. Diktofon irəli çıxır. - Əməlinizə görə peşmansınızımı?

Yox – Devid deyir – Bu təcrübə məni zənginləşdirdi.

Təbəssüm qızın üzündən çəkilir.

- İkinci dəfə bu addımı atardınızımı?

Hesab eləmirəm ki, bir də belə bir imkanım ola bilər.

Bəs olsaydı?

Realist sual deyil.

Jurnalist qız kiçik aparatının qarnını doymurmaq istəsə də, bir anlıq onu düşünülməmiş sözlər deməyə vadar edəcək sualları tapıb deyə bilmir.

Təcrübə ona neyləyib? – kimsə astadan soruşur – zənginləşdirib?

Gülüşmə düşür.

Soruş gör, üzr istəyib – kimsə qıza səslənir.

Soruşmuşam.

Etiraflar, üzrxahlıqlar: bu alçaltmaq ehtiyacı haradandır? Səssizlik çökür. İnsanlar naməlum vəhşi bir heyvanı dövrəyə alıb, qənimətlərini necə öldürəcəklərini bilməyən ovçulara bənzəyirlər.

Ertəsi gün fotosəkil tələbə qəzetində dərc olunur. Şəklin altından “Uduzan kim oldu?” sözləri yazılıb. Şəkildə gözləri kədərli, əllərini fotoaparata almaq istərcəsinə irəli uzadıb. Öz-özlüyündə şəkil kifayət qədər gülünc olsa da, onu əsl şah əsərə çevirən cavan bir oğlanın irişə-irişə zibil qabını onun başına tutmağıdır. Perspektiv oyunu elə təəssürat oyadır, sanki zibil qabı Devidin başına keçirilib. Bu vəziyyətdə şəkli çəkilməmiş adam nəyə ümid eləyə bilər?

“Komissiya öz qərarını gizli saxlayır” - məqalənin başlığında deyilir. Professor Devid Luriyə qarşı qaldırılmış ittihamları araşdıran Təhqiqat Komissiyası nə qərar qəbul etdiyini açıqlamaqdan imtina etdi. Komissiyanın sədri Manas Matanabe əldə edilən məlumatların rektora təqdim ediləcəyini deməklə kifayətləndi.

Dindirildikdən sonra QZƏ Cəmiyyətinin nümayəndələri ilə arasında düşən mübahisə zamanı Luri tələbəsi ilə münasibətlərindən zənginləşdiyini deyib.

Qalmaqalın başlamasına isə tələbələrin romantik poeziya üzrə mütəxəssis Luriyə qarşı qaldırdığı şikayətlər səbəb olub.

Matabane Devidin evinə zəng vurur.

Devid, Komissiya öz tövsiyəsini Rektora təqdim edib. Rektor məndən xahiş etdi ki, sizinlə axırıncı dəfə əlaqə saxlayım. O, heç bir qəti tədbir görmək istəmir. Bir şərtlə, öz adınızdan həm sizin, həm də bizim üçün qənaətbəxş sayıla biləcək bir bəyanat yazmalısınız.

Manas, bu barədə artıq danışmışıq.

Bir dəqiqə. Mənə qulaq asın. Bizi qane edəcək bəyannamənin qaralaması bu dəqiqə qarşımdadır. Çox qısaadır. Oxuya bilərəm!

Oxuyun!

Matabane oxuyur: özümə heç bir bəraət qazandırmadan şikayətçinin insan hüquqlarını ciddi şəkildə pozduğumu, Universitetin mənə etibar etdiyi səlahiyyətlərimdən sui-istifadə etdiyimi etiraf edirəm. Hər iki tərəfdən səmimi qəlbədən üzr istəyirəm və boynuma düşən cəzanı çəkməyə hazırım.

“Boynuma düşən cəza” – bu nə deməkdir?

Başə düşdüyümə görə sizi işdən azad etməyəcəklər. Gərək ki, sizdən məzuniyyətə çıxmaq xahiş ediləcək. Universitetə qayıdıb-qayıtmamaq barədə qərarı özünüz verəcəksiniz, bir də çalışdığınız kafedranın müdiri.

Vəssalam? Məsələnin kompleks həlli budur?

Hər halda mən belə başə düşdüm.

Bağışlanmaq haqqında ərizə qüvvəsi daşıyacaq bu bəyanatı imzalamağa hazır olduğunuzu göstərsəniz, rektor həmin sənədi bu mənada qəbul edəcək.

Hansı mənada?

Peşmançılıq mənasında

Manas, biz dünən peşmançılıq haqqında danışdıq. Mən sizə öz fikrimi dedim. Mən qanunun aliliyini təcəssüm etdirən rəsmi tribunalın qarşısına çıxdım və bu dünyəvi məhkəmədə öz dünyəvi günahımı artıq etiraf etmişəm. Bu etiraf kifayət eləməlidir, peşmançılığın isə məsələyə daxli olmamalıdır.

Devid siz tamamilə fərqli mətləbləri bir-birinə qarışdırırsınız. Heç kim sizi peşman olmağa çağırır. Ruhunuzun dərinliklərində nələrin baş verdiyi, sizin təbirinizcə desək, dünyəvi tribunalın insan övladı hesab eləmədiyiniz üzvləri kimi bizim üçün qaranlıqdır. Sizdən bəyanat verməyiniz xahiş olunur.

Məndən qeyr-səmimi üzrxahlıq tələb edilir.

Məsələ səmimilikdə deyil. Dediym kimi o sizin öz vicdanınıza qalıb. Əsas sizin öz günahınızı açıq etiraf etməyə, səhvinizi düzəltməyə hazır olmağınızdır.

İndi, doğrudan da xırdaçılıq edirik. Məni ittiham eləmişiniz, mən də günahımı etiraf eləmişəm. Məndən başqa heç nə tələb olunmur.

Yox, tələb olunur. Dəfələrlə artıq tələb olunur. İstədiklərimizi bizə verməyin bir yolunu tapacağınıza ümid edirəm.

Üzr istəyirəm, amma istədiyinizi edə bilmərəm.

Devid, daha sizi özünüzdən müdafiə eləməyə davam etməyəcəyəm. Komissiyanın bütün üzvləri kimi mən də yorulmuşam. Bir daha düşünmək üçün vaxt istəyirsinizmi?

Yox.

Çox yaxşı. O halda yalnız bunu deyə bilərəm: Rektordan xəbər gözləyin.

VII

Devid çıxıb getməyi qət edib, onu Keyptaunda saxlaya biləcək səbəblər, demək olar, yox dərəcəsidir. O, soyuducusunu təmizləyir, evinin qapısını qıfıllayıb yola düşür. Günorta artıq şose yolu ilə irəliləyir. Gecələmək üçün Oudshurnda dayanıb, səhər gün doğumunda yenidən yola çıxır. Səhər saatlarında Şərqi Keypdə, Qrehestaun- Kenton yolunda yerləşən Seylem şəhərinə yaxınlaşır. Devidin qızının kiçik ferması şəhərdən bir neçə mil uzaqda əyri-üyrü kənd yolunun qurtaracağında yerləşir: əksər hissəsi şumluq beş hektarlıq ərazi, tövlə, həyat içindəki tikililər və sarı rəngdə boyanmış alçaq, şüşəbəndli, məftil çəpərli ev. Fermanın sərhədləri məftil çəpər, ətirşah və ərikgülü kolları ilə çəkilib. Bu sərhəddən kənarda qalan ərazi isə toz və çınqılla örtülüb. Magistrala çıxan yolda köhnə “Volksvagen-kombi” dayanıb. Devid öz maşınını kombinin yanında saxlayır. Lüsü şüşəbəndin kölgəsində peyda olur. O, bir anlıq qızını tanımır. Axırncı görüşlərindən bir il ötüb, Lüsü kökəlib. İndi onun ombaları və döşləri... (Devid münasib söz axtarır) genişləniib. Lüsü qollarını geniş açıb ayaqyalın ona tərəf gəlir, yanağından öpüb qucaqlayır. “Nə yaxşı qızdı!” – Devid Lüsini qucaqlayıb düşünür. “Uzun yolun sonunda nə gözəl qarşılamadır!”.

Geniş, günorta saatlarında belə qaranlıq, sərin ev böyük ailələr dövründə, insanların furqonlarla bir-birinə qonaq getdikləri vaxtlarda tikilib. Lüsü bura altı il əvvəl Qrehestaunda dəri məmulatları satıb qarğıdalıların arasında hind çətənəsi əkən bir dəstlə gənclə birlikdə gəlmişdi. Dəstə dağıldıqdan sonra, yoldaşları Nyu- Betesdaya getsələr də, o, rəfiqəsi Helenlə birlikdə fermada qaldı. Lüsü bu yerlərə aşıq olduğunu, halal fermer əməyi ilə məşğul olmaq istədiyini deyirdi. O, qızına torpaq sahəsini almağa kömək eləmişdi. Və budur təzə çörək ətri verən Lüsü güllü donda, ayaqyalın qarşısında dayanıb. O, artıq fermerlik oyunu oynayan kiçik bir qız yox, əsl kəndli qadındır.

— Helenin otağında qalarsan – Lüsü deyir. — Səhərlər ora günəşin işığı düşür. Təsəvvür eləyə bilməzsən, qışda səhərlər bura necə soyuq olur.

Helen necədir? – o soruşur

Yaşca Lüsüdən böyük olan Helen iri bədənli, səsi döşdən gələn, kobud dərili, qaraqabaq bir qadındır. O, başa düşə bilmirdi, qızı Helendə nə tapıb. Dilinə gətirməsə də, Devid istəyərdi ki, qızı daha yaxşı birini tapaydı, yaxud da daha yaxşı bir adam Lüsini özünə rəfiqə seçəydi.

Helen aprel ayından Yohannesberqdədir. İşçimi saymasaq, burda tək yaşayıram.

Mənə heç nə deməmişən. Tək yaşamaqdan qorxmursan?

Lüsi çiyini çəkir İtlərim var. İtlərdən hələ də qorxurlar. İt nə qədər çox olsa, o qədər çox qorxurlar. Həm də kimsə evə soxulmaq istəsə, bir ya iki nəfər olmağın fərqi yoxdur.

- Çox fəlsəfi yanaşmadır.

Hə. Çıxış yolun yoxdursa, filosofluq elə.

Amma yəqin silahın var.

Tüfəngim var. Sənə göstərərəm. Qonşumdan almışam. Heç vaxt istifadə eləməmişəm, amma varımdı.

Çox yaxşı. Silahlı filosof. Bax bu, xoşuma gəlir.

İtlər və silah; sobada çörək, torpaqda buğda. Qərībədir ki, ziyalı və şəhərli ana-atadan belə bir atavist, cavan, möhkəm əyalət qadını dünyaya gəlib. Bəlkə də Lüsünün formalaşmasında onlardan çox, tarixin rolu olub.

Lüsi Devidə çay təklif edir. O acdır, kərpic şəklindəki, üstünə evdə hazırlanmış maldili mürəbbəsi çəkilmiş iki çörək tikəsini acgözlüklə yeyir. Yeyərkən qızının diqqətlə ona baxdığını hiss edir. Ehtiyatlı olmaq lazımdır: uşaqlar üçün valideyninin bədəninin çirkinliklərinə şahid olmaqdan daha xoşagəlməz mənzərə yoxdur. Hərçənd Lüsünün öz dirnaqlarının arası da təmiz hesab oluna bilməz. Kəndin toz-torpağı: hörmətə layiqdir, o düşünür.

Devid Helenin otağında çamadanını boşaldır. Siyirtmələr boşdur: nəhəng köhnə şkafdan isə yalnız mavi bir kombinezon asılıb. Görünür, Helen müvəqqəti getməyib.

Lüsi ona evi göstərir, suyu boşa xərcləməməyi və septiktankı çirkləndirməməyi tapşırır. Devid Bütün bunları artıq bilsə də, mütiliklə qulaq asır. Sonra Lüsi ona itlərin yerini göstərir. Axırıncı dəfə o, burada yalnız bir it damı görmüşdü. İndi cavan evkaliptlərin kölgəsində beton özüllü, sinklənmiş dirəkləri olan, qalın məftilli şəbəkə ilə əhatələnmiş beş volyer var. İtlər - dobermanlar, çoban itləri, ricbeklər, bulteryerlər, rotveylər Lüsini görəndə həyəcanlanırlar. Hamısı keşik çəkən itlərdi- qızı deyir. – İşləyirlər. Onları iki ya bir həftəliyinə, bəzənsə yalnız şənbə və bazar günləri üçün məndən alırlar. Yay məzuniyyətləri zamanı isə ev heyvanlarını mənə saxlamağa verirlər.

Bəs pişiklər? Pişikləri də götürürsən?

- Gülmə. Pişiklərə də keçəcəyəm. Hələlik saxlamağa yerim yoxdur.

Hələ də bazarda yer kirayələyirsən?

Hə, şənbə səhərləri. Səni də özümlə aparacağam.

Bax belə qızı dolanışığını bunlarla: itlərlə, çiçək və tərəvəz satmaqla təmin edir. Bu qədər sadə.

İtlər darıxmırlar? - O, ayrıca volyerdə saxlanan, tükləri qızılı rəngə çalan, yerindən qalxmaq zəhmətinə belə tablaşmadan, qaşqabaqla onlara baxan dişi buldoqu barmağı ilə göstərib soruşur.

Keti? Onu atıblar. Sahibləri aradan çıxıblar. Aylardı, haqqımı ödəmirlər. Bilmirəm, onu neynəyim. Yəqin ki, onun üçün təzə ev tapmağa çalışmalıyam. Çox qaşqabağını sallayır, qalan bütün işləri qaydasındadır. Hər gün onu gəzintiyə çıxarıyıq. Mən ya da Petras. Razılaşmamızın şərtlərindən biri də budur.

Petras?

Onunla tanış olacaqsız, mənim yeni köməkçimdi. Əslində, mart ayından etibarən yeni şərikim. Pis oğlan deyil.

Devid qızı ilə birlikdə ördəklər ailəsinin dinc ömür sürdüüyü dəhnənin, arı pətəyinin, bağ-bostanın – güllərin, qış tərəvəzlərinin: gül kələmlərinin, kartofların, çuğundurların, soğanların yanından ötür. Onlar Lüsünün fermasının qurtaracağındakı nohur və nasosa da baş çəkirlər. Son iki ildə yağış çox olub, suyun səviyyəsi qalxıb.

Lüsi öz işləri haqqında məmnuniyyətlə danışır. Yeni nəslin müstəmləkəçi fermeri. Keçmişdə mal-qara və qarğıdalı. Bu gün itlər və nərgizlər. Hər şey nə qədər dəyişsə də, olduğu kimi qalır. Tarix təkrarlansa da, indi daha təvazökar görünür. Olsun ki, tarix də öz dərslərini alıb.

Suvarma kanalı boyunca geri qayıdırlar. Lüsünün çılpaq ayaqları qırmızı torpağın üzərində iz qoyur. Yeni həyatı ilə ahəng içində yaşayan möhkəm qadın! Əla! Ondan geriyyə qalan bu qız, bu qadın olacaqsız, deməli utanmağa dəyməz.

Məni əyləndirməyə ehtiyac yoxdur- geri qayıdarkən o qızına deyir. – Kitablarımı gətirmişəm. Mənə yalnız bir stol və stul lazımdı.

Nə üzərində işləyirsən? – Lüsi ehtiyatla soruşur. Qızı ilə işi barədə nadir hallarda danışirlər.

Planlarım var. Bayronun ömrünün son dövrü haqqında yazmaq istəyirəm. Kitab yox, daha doğrusu əvvəl yazdıqlarımdan fərqli bir əsər. Bəlkə də səhnə əsəri. Sözlər və musiqi, danışan və oxuyan xarakterlər.

Hələ də buna həvəsin olduğunu bilmirdim.

Fikirləşdim ki, artıq bunu özümə rəva görə bilərəm. Məsələ təkə bunda da deyil. İnsan istəyir ki, özündən sonra bir iz qalsın. Hər halda kişilər istəyirlər. Qadın üçün bu daha asandı.

Niyə qadın üçün daha asandı?

Yəni onlar üçün özlərindən bir parça daşıyan nəşə yaratmaq asandı.

Bəs atalıq?

Atalıq... Məncə, analıqla müqayisədə atalıq kifayət qədər abstrakt bir anlayışdır. Gəl gözləyək, görək nə olur. Ortaya nə işə çıxarda bilsəm, birinci sən eşidəcəksən. Yəqin ki, elə birinci də axırncı da sən olacaqsan.

Musiqini özün yazmaq istəyirsən?

Musiqini başqalarından borc götürə bilərəm. Buna görə vicdan əzabı çəkmirəm. Əvvəl belə düşünürdüm ki, mövzu orkestrə uyğunlaşdırılmağı tələb edir. Deyək ki, Ştraus kimi. Amma başa düşdüm ki, bu işin öhdəsindən gələ bilmərəm. İndi ən adi müşayiətlə kifayətlənmək istəyirəm – skripka, violonçel, qoboy ya da faqot. Amma hələlik ancaq fikirləşirəm. Hələ bir not da yazmamışam, başım qarışıq idi. Yəqin başıma gələnləri eşitmişən.

Roz telefonda bir az danışıb.

Gəl, indi bu haqda danışmayaq. Başqa vaxt söhbət eləyərək.

Universiteti birdəfəlik atmısan?

İşdən azad olunmaq haqqında ərizə yazmışam. Məndən ərizə yazmağı xahiş elədilər.

Universitet üçün darıxacaqsan?

Darıxacağammı? Bilmirəm. O qədər də mükəmməl bir müəllim deyildim. Tələblərlə bir-birimizi getdikcə daha az başa düşürdük. Demək istədiklərimə qulaq asmaq zəhmətinə tablaşmaq istəmirdilər. Ona görə də, yəqin darıxmıyacağam. Əksinə, azad olduğuma görə sevinəcəyəm.

Qapının qarşısında mavi kombinezonlu, rezin çəkməli, yun papaqlı bir kişi dayanıb.

Petras, içəri gəl, atamla tanış ol, - Lüsi deyir.

Petras çəkmələrini təmizləyib, içəri keçir, Devidlə əl verib görüşür. Qırışmış, küləkdən çatlamış sifət, nüfuzedici baxışlar. Qırx? Qırx beş?

Petras Lüsiyə tərəf çevrilir. Aerozol – o deyir. -Aerozol aparmağa gəlmişəm.

Kombidədir. Gözlə gətirim.

O, Petrasla tək qalır. – İtlərə siz baxırsınız? – Devid səssizliyi pozmaq üçün deyir.

- İtlərə baxıram, bostanda işləyirəm. Hə- Petras gülümsəyir. – mən bağban və it baxıcısıyam- O, bir anlıq fikrə gedib sonra – it baxıcısı- deyə ləzzətlə təkrarlayır.

- Keyptaundan təzə gəlmişəm. Hərdən qızım burada tək olduğuna görə narahat oluram. Bura çox kimsəsiz yerdə.

- Hə- Petras deyir- təhlükəlidir. - Səssizlik- İndi hər yer təhlükəlidir. Amma burada nisbətən sakitlikdir.- O, ikinci dəfə gülümsəyir.

Lüsi əlində kiçik bir şüşə ilə geri qayıdır. Bilirsən də, on litr suya bir çay qaşığı.

- Hə, bilirəm. – Petras başını azca əyib alçaq qapıdan həyəətə çıxır.

- Petras yaxşı adama oxşayır- Devid deyir.

- Ağlı başındadır.

- Sənin fermanda yaşayır?

- Arvadı ilə birlikdə köhnə tövlədə yaşayır. Ora işıq çəkdimişəm, kifayət qədər rahatdır. Onun daha bir arvadı Adelaidədə bəziləri artıq həddi-buluğa çatmış uşaqları ilə yaşayır. Petras vaxtaşırı ora gedib, onlarla da vaxt keçirir.

Devid Lüsini işləri ilə baş-başa qoyub Kenton yoluna qədər gəzintiyə çıxır. Soyuq qış günüdür, günəş artıq üstündə seyrək parlaq otların bitdiyi qırmızı təpələrə doğru enir. Kasıb torpaqlardır- o düşünür. Yalnız keçilər üçün yararlıdır. Doğrudanmı, Lüsi bütün həyatını burada keçirmək fikrindədir? Kaş bu, ötəri həvəs olaydı.

Məktəbdən evə gedən bir dəstə uşaq Devidin yanından ötür. O, uşaqlara, uşaqlar da ona salam verirlər. Kənd adəti. Keyptaun artıq keçmişə çevrilməyə başlayıb.

Melani haqqında xatirələr heç bir xəbərdarlıq etmədən geri qayıdır: ucları yuxarı meyillənmiş kiçik hamar döşlər, dümdüz sürüşkən qarın. Yenə də Devidin bədənindən bir anlıq üşütmə keçir. Görünür, qıza qarşı hiss etdikləri hər nə idisə, hələ bitməyib.

Devid evə qayıdıb. Əşyalarının qalanını da yerləşdirir. Uzun müddətdən bəri ilk dəfədir ki, o, qadınla bir evdə yaşamağa hazırlaşır, ehtiyatlı hərəkət etməli, səliqəli olmalıdır.

“Genişlənilib” Lüsi üçün tərifli sözdür. Tezliklə, Lüsi tamamilə ağırlaşacaq. Sevgi sərhədlərindən uzaqlaşmış hər kəs kimi o da özünə diqqət yetirməyəcək. Qu'est devenu ce front poli, ces cheveux blancs, sourcils voutes?

Çox sadə şam yeməyi: şorba və çörək, sonra batat. Devid Batat xoşlamasa da, Lüsünün yeməyə qatdığı limon qabıqları, yağ və mixək iştahını açır.

Çox qalacaqsan? – qızı soruşur.

Bir həftə? Bir həftə deyəkmi? Mənə bu qədər dözə biləcəksən?

İstədiyini qədər qala bilərsən. Sadəcə qorxuram, darıxasan.

Darıxmaram.

Bəs bir həftədən sonra hara gedəcəksən?

Hələ bilmirəm. Bəlkə bir az, ya da uzun müddət avaralanaram.

Burda qalmağına şad olaram.

Bunu eşitmək xoşdur, əzizim, amma səninlə dost qalmağ istəyirəm. Uzun müddətli görüşlər dostluğu möhkəmləndirmir.

Bəlkə buna görüş yox, sığınacaq deyək? Qeyri-müəyyən müddətə sığınacaq almağa razısanmı?

Sığınacaq? Lüsi, vəziyyətim o qədər də pis deyil. Mən sürgün edilməmişəm.

Roz dedi ki, çox iyrənc bir ab-hava yaranıb.

Öz günahımdı. Mənə qarşılıqlı güzəşt təklif elədilər, imtina elədim.

Necə güzəşt?

Yenidən tərbiyə. İslah olunma. Psixoterapiya.

Özünü kiçik bir kursdan keçə bilməyəcək qədər mükəmməl hesab edirsən?

Bütün bunlar mənə Çindəki Mao dövrünü xatırladır: təcrid olunma, özünü tənqid ictimai üzrxahlıq. Mən köhnə dəbli adamam, Divara dirənib güllələnməyə üstünlük verərdim. Gəl, bu haqda danışmayaq.

Güllələnmək? Tələbə ilə eşq macərasına görə? Bir az ağır cəza olmazdımı, Devid? Onda, güllələnməmiş müəllim qalmazdı ki! Belə şeylər yəqin ki, hər gün baş verir. Hər halda mən tələbə olanda belə idi. Əgər hər hadisəyə görə həngamə qaldırısaydılar, müəllimlik peşəsi tamamilə sıradan çıxardı.

O, çiyinlərini çəkir.

- Puritanlıq dövründə yaşayırdıq. Şəxsi həyat ictimaiyyətin malına çevrilib. Hər kəsin həyatı ilə maraqlanmaq azarı və sentimentallıq isə hörmətəlayiq məziyyətlərə çevrilib. Tamaşa görmək istəyirdilər: sinəmi yumruqlamal, peşman olmalı, bacarsam ağlamalı idim. Qisası, televiziya şousu. Onlara belə bir zövq vermək istəmədim.

Əslində, mənə axtalamaq istəyirdilər – o demək istəyir. Amma yox, bu sözləri qızına deyə bilməzdi. Üstəlik bu sözlər başqasının qulaqlarında çox melodramatik, təmtəraqlı səslənə bilərdi.

- Yəni nə sən, nə də onlar öz dediklərindən döndülər? Devid, belə məğrurluq olmaz. Bu, qəhrəmanlıq deyil. Hələ fikrindən daşınmaq üçün vaxtın var?

Yox yekun qərar verilib.

Apelyasiya hüququn yoxdur?

Yoxdur.

Şikayət eləmirəm. Əxlaqsızlıqda günahkar olduğumu etiraf edib özünə qarşı mərhəmət gözləmək mənasızdı. Hər halda müəyyən yaş həddinə çatdıqdan sonra bu, mümkün deyil. Bu yaşdan sonra insan məlahətini itirir. Bircə qalır, möhkəm dayanıb, ömrünün sonunu gözləmək. Mənə bir az da yemək çək.

Heyf. Hansı səbəbdən olur-olsun, mənimlə istədiy qədər yaşaya bilərsən.

Devid yatmağa çox tez gedir. Gecə yarısı itlərin səsinə oyanır. İtlərdən biri heç bir səbəb olmadan fasiləsiz hürməyə başlayıb, o birilər də ona qoşulublar.

Hər gecə belə olur. - səhər o, Lüsindən soruşur.

Bir müddət sonra öyrəşirsən. Bağışla – qızı cavab verir

O, başını bulayır.

VIII

Devid Şərqi Keyptaun yaylarında səhərlərin necə soyuq olduğunu unutmuşdu. Lazımı geyimləri gətirməyib: Lüsindən bir sviter almaq lazım gələcək.

O, əlləri cibində güllərin arası ilə gəzir. Kenton yolunda gözdən itən maşının uğultusu havada yubanır, səmada qazlar qatarlanıb uçurlar. Boş vaxtının necə keçirsin?

- Gəzmək istəyirsən? – Lüsü arxasında dayanıb soruşur.

Özləri ilə birlikdə üç it götürürlər: Lüsünün cilovla gəzdirdiyi iki cavan doberman və tərk edilmiş diş buldoq.

Buldoq qulaqlarının qaldırılıb, qarnını boşaltmağa çalışsa da, bacarmır.

Çətinlik çəkir- Lüsü deyir. – Müalicə etmək lazım gələcək.

Buldoq dilini çıxarıb, kiminsə görəcəyindən utanırmış kimi ora-bura baxa – baxa gücənməyə davam edir.

Yoldan çıxıb kolluqların arası ilə sonra isə seyrək şam meşəsinin içi ilə addımlayırlar.

Qızla münasibətlərin – Lüsü deyir – ciddi idi?

Rozalında sənə danışmayıb?

Təfərrüatı ilə yox.

Demək olar ki, o da buralardan Corcdandır. Dərs dediyim qruplardan birinin tələbəsi idi. Ortabab tələbə olsa da, çox cəlbedicidir. Ciddi idi? Bilmirəm. Hər halda, nəticəsi çox ciddi oldu.

Artıq hər şey bitib? Hələ də onun üçün darıxırsan?

Bitibmi? Hələ də darıxırmı?

Bir–birimizlə əlaqəni kəsmişik – o deyir.

Niyə səndən şikayət elədi?

Səbəbini deməyib. Soruşmaq imkanım olmayıb. O, çətin vəziyyətdə idi. Cavan bir oğlan- məşuqu, ya da keçmiş məşuqu onu incidirdi. Dərsləri ilə bağlı çətinlikləri var idi. Sonra valideynləri nəsə eşidib gözlənilmədən Keyp-tauna gəldilər. Gərək ki, həddindən böyük təzyiqlə altında olub.

Bir tərəfdən də sən.

Hə bir tərəfdən də mən. Mən də o qədər asan adam deyiləm.

Üstünə "Sappi İndustriz" yazılmış darvazaya çatırlar. "Kənar şəxslərin daxil olması qadağandır". Geri qayıdırlar.

Sən öz cəzanı çəkmişən. – Lüsi deyir. - Bəlkə də, səni nifrətlə xatırlamayacaq. Qadınların mərhəməti təəccüblü dərəcədə genişdir.

Araya səssizlik çökür. Lüsi- uşağı ona qadının nə demək olduğunu izah etmək fikrinə düşüb?!

Yenidən evlənmək istəmirsən?

Yəni öz yaşadımla? Mən ailə adamı deyilmişəm, Lüsi. Özün də bilirsən.

Hə, amma –

Amma nə? Uşaqların ardınca qaçmaq ləyaqətsizlikdir?

Belə demək istəməirdim. Yəni vaxt ötdükcə, sənin üçün daha çətin olacaq.

Birinci dəfədir ki, Lüsi ilə onun intim həyatı barədə danışırlar. Sən demə, asan iş deyilmiş. Amma qızı ilə də danışa bilməsə, ürəyini başqa kimə açar bilər?

Bleyk yadımdadır? Coşğun ehtirasları boğmaqdan, beşikdəki körpəni öldürmək yaxşıdır.

Niyə bunu mənə sitat gətirirsən?

Boğulmuş arzular qocalarda olduğu qədər cavanlarda da çirkin görünə bilər.

Yəni?

Yaxınlıq etdiyim hər bir qadın mənə özüm haqqında yeni nəsə öyrədib. Bu baxımdan onlar mənə daha yaxşı bir insana çeviriblər.

Ümid edirəm, əksinə də iddialı deyilsən. Yəqin deməzsən ki, səni tanımaq qadınları daha yaxşı insanlara çevirir.

O, diqqətlə qızına baxır. Lüsi gülümsəyir. - Zarafat eləyirəm – deyir.

Qudronlu yola qayıdırlar. Fermaya dönən yolda daha əvvəl nəzərinə çarpmayan bir lövhə asılıb: **DƏRİLMİŞ GÜLLƏR, SAQO PALMALARI.** Altından isə ox çəkilib.

Saqo palmaları? – o soruşur. – Elə bilirdim, saqo palmalarını satmaq qanunla qadağandı.

Yabanıları qazıb çıxarmaq qadağandı. Mən onları toxumdan yetişdirmişəm. Sənə göstərərəm.

Yollarına davam edirlər, azad olmaq istəyən cavan itlər cilovlarını dartırlar, buldoq tövşüyə-tövşüyə arxalarınca gəlir.

- Bəs sən? Həyatdan istədiyini elə budu? - Devid əli ilə bostanı və gün işığının altında damları parıldayan evləri göstərir.

- Bəsdə- Lüsi sakitcə deyir.

Şənbə bazara getmək günüdür. Lüsi onu razılaşdıqları kimi saat 5-də, əlində qəhvə fincanı ilə oyandırır. Hava soyuqdur, möhkəm bürünüb bostana gedirlər. Petras artıq halogen lampalarının işığı altında gülləri kəsir.

Devid Petrasa işini davam etdirməyi təklif edir, lakin tezliklə barmaqları o qədər donur ki, dəstə bağlaya bilmir, kəndiri Petrasa qaytarıb, gülləri büküb yeşiyə yığmaqla məşğul olur. Saat yeddiyə yaxın, günün şüaları təpələre toxunmağa başlayanda, itlər oyanmağa başlayırlar, artıq hər şey hazırdır. Maşını gül yeşikləri, kartof, soğan, kələm kisələri ilə yükləyirlər. Sükanın arxasına Lüsi keçir. Petras evdə qalır. Maşının qızdırıcısı işləmir. Lüsi maşının buğ bağlamış şüşələrindən diqqətlə baxa-baxa Qrehestaun yoluna çıxır. Devid yanaşı oturacaqda əyləşib qızının hazırladığı buterbrodları yeyir. Burnunun suyu damcılayır, kaş Lüsünün diqqətindən yayınaydı.

Beləliklə, bir vaxtlar maşınla məktəbə, balet kurslarına, sirkə apardığı qızı indi atasını gəzintiyə çıxarır, ona tanış olmayan naməlum dünyanı, həyatı göstərir.

Donkin meydanında alverçilər artıq piştaxtaları qurub, malları üzərinə düzürlər.

Havada yanmış ət qoxusu var. Şəhəri soyuq duman bürüyüb. İnsanlar əllərini ovuşdurur, ayaqlarının yerə döyür, lənət oxuyurlar. Bir-birləri ilə mehriban münasibətləri var. Lakin Lüsünün onlarla məsafəli rəftarı Devidi sevindirir.

Onların yeri bazarın ərzaq satılan hissəsindədir. Sol tərəflərində üç afrikalı qadın süd və yağ satır: nəm parça ilə örtülmüş vedrəyə isə şorba üçün sümük yığılıb. Sağ tərəfdə Lüsünün Myems xala və Koos dayı adlandıraraq salamladığı afrikalı qarı və qoca, yaşı ondan çox olmayan balaca köməkçiləri dayanıb. Lüsi kimi onlar da satmağa kartof-soğan, bankalarda cem və mürəbbə, quru meyvələr, otlarla, sədəfotu çayı ilə dolu kiçik kisəciklər gətiriblər.

Lüsi iki parusin kətil gətirir, ilk müştərini gözləyə-gözləyə termosdan çay süzüb içirlər.

İki həftə əvvəl o, auditoriyada can sıxıntısından üzülən cavanlara fel formaları arasındakı fərqi izah edirdi. Felin hərəkət bildirən bitmiş tərz. İndi o, bunlardan necə də uzaqdır: Mən yaşayıram, mən yaşayırdım, mən yaşadım.

Lüsinin ayrı –ayrı kisələrə yığılmış kartofları tərtemiz yuyulub. Koos və Myemsin kartofları isə palçıqla örtülüb. Lüsi həmin səhər təxminən beş yüz rand qazanır. Güllər yaxşı satılır. Aaat 11-ə yaxın qızı qiyməti endirib qalan gülləri də satır. Ət və süd satanların alveri də yaxşı gedir. Amma gülümsəmədən, heykəl kimi yanaşı oturan qarı və qocanın işləri o qədər də ürəkaçan deyil. Alıcıların çoxu Lüsinin adı ilə çağırır. Əsasən də, Lüsinin uğuruna öz uğurları kimim baxan orta yaşlı qadınlar. Lüsi hər dəfə atasını təqdim edir: - atamla tanış olun, Devid Luri. Keyptaundan qonaq gəlib.

Yəqin ki, qızınızla fəxr edirsiniz, Mister Luri. – onlar deyirlər.

Bəli. Çox fəxr edirəm. – o cavab verir.

Bevin heyvan sığınacağı var – Lüsi belə tanışlıqlardan birindən sonra deyir. – bəzən ona kömək əlimi uzadıram. Etiraz eləmirsənsə, evə qayıdanda ona baş çəkərik.

Güclü-qüvvətli, boyunsuz, bəstəboy, dərisi çilli, cod saçları qısa vurulmuş narahat təbiətli Bev Şou Devidin xoşuna gəlmir. Onun cəlbədici görünmək üçün heç bir cəhd göstərməyən qadınlardan xoşu gəlmir. O, daha əvvəl də Lüsinin rəfiqələrinə bu cür qərəzlə yanaşmışdı. Fəxr ediləsi olmasa da, bu əsassız fikir beyninə girib və orada özünə möhkəm yer eləyib. Devidin beyni getməyə başqa yeri olmayan avara, möhtac, qoca fikirlər üçün sığınacağa çevrilib. Onları qovalamaq, beynin içinin süpürüb təmizləmək lazım idi. Lakin o buna cəhd eləmir, ya da yetərinə cəhd eləmir.

Bir vaxtlar Qrehamstaunda olduqca fəal olan Heyvanları Müdafiə Cəmiyyəti hal-hazırda öz fəaliyyətini dayandırıb. İndi azsaylı könüllü qrup Bev Şounun rəhbərliyi altında klinikanı qoruyub saxlamağa çalışır.

Devid Lüsinin həmişə aralarında olduğu heyvansevərlərin əleyhinə deyil. Şübhəsiz ki, onlar olmasaydı, dünya daha dözülməz bir yer olardı. Buna görə də, Bev Şou giriş qapısını açanda, pişik sidiyinin, qotur itlərin iyindən diksinsə də, üzünə gülümsər bir ifadə qondurur.

Ev tamamilə onun təsəvvür elədiyi kimidir: köhnə mebel, hər tərəfə səpələnmiş bəzək-düzək əşyaları (çini çoban heykəlcikləri, inək zıncırovları), radio qəbuledicinin iniltisi, qəfəslərdəki quşların civiltisi və hər yanda pişik. Mətbəx stolunun arxasında çay içən, ev sahibəsi kimi güclü-qüvvətli, bənizi çuğundur rənginə çalan, əyninə uzun yaxalı sviter geyinmiş, gümüşü saçlı Bill Şou da evdədir.

–Əyləşin, əyləşin Deyv – o deyir. – Bir fincan qəhvəyə qonaq olun.

Səhər çox uzun çəkib. Tamamilə yorulub əldən düşmüş Deyvin bu insanlarla kübar söhbətlərə girişməyə qətiyyəni həvəsi yoxdur, Lüsiyə baxır.

– Qalmayacağıq, Bil – Lüsi deyir. – Bəzi dərmanları götürməyə gəlmişəm.

Pəncərədən arxa bağça görünür: qurdlu meyvələri yerə tökülmüş alma ağacı, başlı-başına qalmış alağ otları, sink çəkilməmiş təbəqə dəmirdən düzəldilmiş darvaza, aralarında toyuqların eşələndiyi köhnə şinlər və bu mənzərə ilə qətiyyəni səsleşməsə də, bir künkdə mürğüləyən kəkilli antilop.

Nə düşünürsən? – Lüsi maşında ondan soruşur.

Kobudluq elmək istəməzdim. Şübhəm yoxdur ki, bu da ayrıca bir submədəniyyətdir. Uşaqları yoxdur?

Yox, uşaqları yoxdur. Bevin əhəmiyyətini kiçiltmək olmaz. O çox faydalı işlər görür, artıq uzun illərdi ki, klinikadadır, əvvəl Cəmiyyətdə işləyirdi, indi isə təkbaşına.

Yəqin zərər eləyir.

Elədi. Daha heç kim onu maliyyələşdirmir. Dövlətin vacib hesab elədiyi məsələlərin siyahısında heyvanların adı yoxdur.

Yəqin, o da sən də çox məyus olmusunuz.

Hə. Yox. Fərqi nədir? Bevin kömək elədiyi heyvanlar məyus olmayıblar. Onlar böyük yüngüllük hiss edirlər.

Elə isə sözüüm yoxdur. Bağışla, qızım, sadəcə mən başa düşmürəm. Onun da, sənin də elədiklərin çox gözəldir, amma mənə, heyvanların müdafiəçiləri xristianların ayrıca bir növünü təşkil edirlər. Hamısı o qədər gümrah, o qədər xeyirxahdılar ki, müəyyən bir müddət sonra insan kimisə zorlamaq, soyub talan etmək, ya da hansısa pişiyə təpik vurmaq istəyir.

Ağzından çıxan sözlər Devidin özünü də təəccüblənir. Əslində əhval-ruhiyyəsi heç də pis deyil.

Səncə, daha vacib işlərlə məşğul olmalıyam? – Lüsü deyir. Artıq şose yola çıxıblar. Lüsini maşını sürür və atasına baxmır. – Sırf sənin qızın olduğuma görə, həyatımı daha yaxşı qurmalıyam.

Devid başını silkələməyə başlayıb.

Yox... yox... yox – o, burnunun altında mızıldanır.

Natürmort çəkməli, rus dilini öyrənməliydim. Bev və Bill kimi dostlarımdan ona görə xoşun gəlmir ki, onlar məni kübar həyata yönləndirə bilməzlər.

Düz demirsən, Lüsü.

Düz deyirəm. Onları məni kübar həyata yönləndirə bilməzlər. Səbəbsə çox sadədir: burda nə kübar cəmiyyət nə də kübar həyat var. Burada mümkün olan yeganə həyat budur. Və biz bu həyatı heyvanlarla bölüşürük. Bu Bev kimi insanların nail olmağa çalışdıqlarının bir örnəyidir. Mən bu nümunədən öyrənməyə çalışıram. İnsanlara məxsus olan bəzi üstünlükləri heyvanlarla bölüşdürmək istəyirəm. Mən yenidən it və ya donuz cildində dünyaya qayıdıb, itlərin və donuzların bizim yanımızda yaşadığı həyatı yaşamaq istəmirəm.

Lüsü, əzizim, incimə. Bəli razıyam ki, burada mümkün olan yeganə həyat tərzidir budur. Bəli, heyvanlara qarşı mərhəmətli olmalıyıq. Lakin gəlin hədəqəni aşmayaq. Biz heyvan deyilik, biz onlardan fərqli varlıqlarıq. Üstün yox, sadəcə fərqli. Odu ki, əgər heyvanlara mərhəmətlə yanaşırıqsa, bunun yeganə səbəbi günah hissi, yaxud cəzalandırılmaq qorxusu yox, bizim alicənablığımız olmalıdır.

Lüsi dərindən köks ötürür. Sanki bir anlıq onun mühazirəsinə cavab vermək istəyir, sonra fikrindən daşınır. Evə çatana qədər daha heç nə danışmırlar.

IX

O, qonaq otağında əyləşib futbola baxır. Hesab heç-heçədir. Görünür, heç bir komanda qələbəyə can atmır. Oyuna növbə ilə iki dildə - suto və kosa- dilində şərh verilir. O, heç bir dildə bir kəlmə də başa düşmür. Televizorun səsinə anlaşılmaz pıçıltıya çevrilənədək azaldır. Cənubi Afrikada şənbə axşamı: kişi əyləncələrinin əsl vaxtı. Devid mürgüləməyə başlayır və oyananda, Petrasın əlində bir şüşə pivə ilə yanında oturduğunu görür. O, televizorun səsinə artırır.

- Başbaks – Petras deyir – Mənim komandam. Başbaks və Sandauns.

Sandauns künc zərbəsi vurur. Futbolçular cərimə meydançasına toplanıblar. Petras ah çəkib, əli ilə başını tutur. Toz çəkildə, qapıçının topu çənəsinin atında tutub yerə uzandığı görünür.

– Əhsən! Əhsən! Petras deyir – Yaxşı qapıçıdır. Onu heç yana buraxmaq olmaz.

Oyun heç-heçə bitir. Petras kanalı dəyişir. Boks iki balaca idmançı (o dərəcədə balaca ki, boyları hakimin sinəsinəcn güclə çatır) bir-birlərini yumruqlaya-yumruqlaya, atıla-atıla rinqdə dövrə vururlar.

Devid ayağa qalxıb, evin o biri başına yeriyir. Lüsi çarpayısında uzanıb kitab oxuyur.

– Nə oxuyursan?- o soruşur.

Lüsi üzündə anlaşılmaz ifadə ilə Devidə baxır, sonra qulaqlıqlarını çıxarır.

- Nə oxuyursan? – Devid təkrar edir, sonra əlavə edir. – Deyəsən, alınmır, hə? Çıxıb gedim?

Lüsi gülümsəyib, kitabı kənara qoyur. “Edvin Drudun sirri”. Heç ağılına da gəlməzdi.

Otur, -qızı deyir.

O, çarpayının kənarında əyləşib, tələsmədən Lüsünün çılpaq ayağını sığallayır. Qızının ayaqları biçimli və gözəldir. Anası kimi yaxşı sümükləri var. Ömrünün çiçəklənən çağını yaşayan, ağırlığına, xoşagəlməz geyiminə baxmayaraq, cəlbedici bir qadınl.

- Devid, mənəcə, çox gözəl alınır. Yaxşı ki, burdasan. Kənd həyatının ritminə öyrəşmək vaxt aparır. Başını qatmağa iş tapdıqdan sonra, əvvəlki kimi darıxmayacaqsan.

Devid fikirli-fikirli başını tərpədir. Cəlbedici olsa da, kişilər üçün itirilmiş bir qadın – o düşünür. Özünü məzəmmət etməlidirmi, yoxsa hər şey elə bu cür də olmalı idi? Doğulduğu gündən o, qızına qarşı səmimi, qarşısızalmaz sevgidən başqa heç nə hiss eləməyib. Lüsi bunu hiss etməyə bilməzdi. Bəlkə övladına qarşı sevgisi həddən artıq böyük olub? Bəlkə bu sevgi Lüsi üçün ağır bir yükə çevrilib. Bəlkə o bu sevgiyə başqa xoşagəlməz bir məna verib.

Maraqlıdır- o düşünür- Görəsən, Lüsi məşuqları ilə necə davranıb? Bəs məşuqları onunla necə rəftar ediblər? Lüsi ehtiraslı bir qadındır? Duyğular aləmində onu cəlb edən, yaxud özündən itələyən nədir? Bir-birləri ilə bu haqda danışa bilərlərmi? Lüsi heç vaxt qatı himayə altında yaşamayıb. Niyə də açıq danışmasınlar? Nəyə görə aralarına indiki dövrdə daha heç kimin əhəmiyyət vermədiyi pərdələr çəkməlidirlər?

Başımı qatmağa iş tapanda, - o, nəhayət, fikirdən ayılıb soruşur. – nə təklif edirsən?

İtlərə baxmağa kömək edə bilərsən. İtlər üçün ət doğraya bilərsən. Bu iş mənim üçün həmişə çətin olub. Sonra Petras da var. İndi o öz torpaq sahəsini qaydaya salır. Ona kömək əlini uzada bilərdin.

Petrasa kömək əli uzatmaq. Pis deyil. Bu ifadədə tarixi bir incəlik duyuram. Bəs necə bilirsən, əməyimin əvəzində mənə pul verəcək?

Özündən soruş. Güman ki, verər. İlin əvvəlində Əkinçilik idarəsindən məndən bir hektardan bir az artıq torpaq almağa kifayət edəcək qədər qrant alıb. Sənə deməmişəm? Sərhəd xətti dəhnədir. Dəhnə hər ikimizə məxsusdur. Dəhnədən sonra bostana qədər ərazi onundur. Bir inəyi var, yazda buzovlayacaq. İki arvadı, yaxud da arvadı və bir rəfiqəsi var. İşini yaxşı qura bilsə, ev tikib tövlədən köçmək üçün ikinci dəfə qrant ala bilər. Şərqi Keyr miqyasında imkanlı adam sayıla bilər. Xahiş elə, işinin haqqını ödəsin. İmkanı çatır. Amma bundan sonra da onun xidmətlərindən istifadə edə biləcəyimdən əmin deyiləm.

Yaxşı əti doğrayaram. Petrasdan torpağını şumlamaq üçün icazə istəyəyəm. Sonra?

Klinikaya köməyin dəyə bilər. Könüllü işçiyə çox ehtiyac var.

Yəni Bev Şouya kömək eləyim?

Hə.

Çətin ki, onunla yola gedə biləm.

Onunla yola getmək heç lazım da deyil. Sadəcə ona kömək elə. Amma ödəniş gözləməyə dəyməz. Bu işləri yalnız mərhəmətli bir insan olduğun üçün görəcəksən.

Bilmirəm, Lüsi. Bu, lap ictimai işi xatırladır, keçmiş günahların yuyulması cəhdinə bənzəyir.

Devid, heç bir şübhə yoxdur ki, bu haqda düşünmək klinikadakı heyvanların heç ağına da gəlməyəcək. Onlar sənə heç bir sual verməyəcəklər. Onlar üçün fərqi yoxdur.

Yaxşı, o işlə də məşğul olaram. Ancaq bir şərtlə, sonda indi olduğumdan daha yaxşı bir insana çevrilməməliyəm. İslah olunmağa hazır deyiləm. Necə varam elə də qalmağa üstünlük verirəm. – O, əlini hələ də Lüsünün ayağından çəkməyib, qızın dizini möhkəm sıxır. – Aydındır?

Lüsi onun şirin təbəssümdən başqa ad verilə bilməyəcək gülümsəmə ilə mükafatlandırır.

– Deməli, pis adamlığından əl çəkmək istəmirsən. Dəli, pis və ətrafı üçün təhlükəli. Söz verirəm ki, heç kim səndən dəyişməyi xahiş eləməyəcək. Bir vaxtlar Rozalinda da ona bu cür sataşardı. Lakin sözsüz ki, qızının daha incə zəkası var. Ağıllı qadınlar onu həmişə cəlb eləyib. Güzəllik və ağıl. Nə qədər istəsə də, Melanidə axtardığı iti zəkani tapa bilməmişdi. Güzəlliyinə isə söz ola bilməzdi. Yenə də bədənində həmin yüngül şirin titrəyişi hiss edir. Devid qızının diqqətlə onu müşahidə elədiyini bilir. Görünür, hələ də bu titrətməni gizlətməyə nail ola bilməyib. Maraqlıdır. O, ayağa qalxıb həyatə çıxır. Cavan itlər Devidi gördüklərinə sevinir, volyerdə o baş bu başa qaçır, səbirsizliklə zingildəyirlər. Qoca diş buldoq isə, demək olar, yerindən tərpənmir. Devid onun volyerinə daxil olub arxasınca qapını bağlayır. İt başını qaldırıb ona baxır. Sonra başını təzədən döşəməyə qoyur.

O, dizi üstə çöməlib buldoqun qulağının arxasını qıdıqlayır?

- İkimiz də atılmışıq, elə deyil?- İtin yanında çılpaq betonun üstünə uzanıb tutqun səmaya baxır, oynaqlarına istirahət verir.

İtlərin yanına yaxınlaşan Lüsi atasını uzanmış vəziyyətdə tapır. Görünür, yuxuya gedib. Birinci onu başa düşür ki, qızı əlində su bankası qəfəsdədir, buldoq ayağa qalxıb Lüsünün ayaqlarını iyləyir.

Özünə dost tapmısan? – Lüsi soruşur.

Onunla dost olmaq asan deyil- Devid cavab verir.

Yazıq qoca Ketı yas içindədir. Bilir ki, heç kim onu istəmir. Gülməlisi budu ki, böyük ehtimalla şəhər kənarında onun çoxlu nəvə-nəticələri var və onlardan hər biri Ketı ilə öz damını bölüşməkdən xoşbəxt olardı. Lakin onu dəvət etmək əllərində deyil. Onlar evdəki mebellərin, təhlükəsizlik siqnalizasiyasının bir hissəsidilər. İnsanlara Allah kimi yanaşmaqla, bizə ehtiram göstərirlər, bizsə əvəzində onlara əşya kimi baxırıq.

Devid və Lüsi qəfəsdən çıxırlar. Buldoq yerə sərilib, gözlərini yumur.

Ruhanilər uzun müddət müzakirə apardıqdan sonra qərar aldılar ki, onların ruhu yoxdur – Devid deyir – heyvanların ruhu bədənlərinə bağlıdır. Bədən öldükdən sonra ruh da ölür.

Lüsi çiyinlərini çəkir:

- Ruhum olduğuna inanmıram. Hətta gözümlə görsəm də, ruhun mövcudluğunu qəbul eləməzdim.

- Düz demirsən. Sən ruhsan. Biz hamımız ruhuq. Hələ doğulmamışdan əvvəl də ruh idik.

Lüsi atasına nəsə qəribə baxır.

— Onu neynəyəcəksən? – Devid soruşur.

Ketini deyirsən? Lazım gəlsə, öz yanımda saxlayacağam.

Heyvanları zəhərləmirsən?

Mən yox. Bev. Heç kim bu işi görmək istəmir. Odu ki, Bev bunu öz boynuna götürüb. Bu, ona çox pis təsir edir. Bev barədə səhv fikirdəsən. O, sənin düşündüyündən dəfələrlə maraqlı adamdı. Hətta sənın meyarlarına görə də maraqlı insandır.

Onun meyarları: hansı meyarlar? O enlikürək balaca çirkin qadın məhəl qoyulmamağa layiqdirmi? Devidi qəfil kədər hissi bürüyür: Ketiyə, özünə, hər şeyə görə, dərindən ah çəkir:

Bağışla məni, Lüsi.

Bağışlayım? Nəyə görə? – O, istehza ilə gülümsəyir.

Çünki mən səni dünyaya gətirən iki fani insandan biriyəm və sənə heç də yaxşı bələdçi ola bilməmişəm. Amma mən gedib Bev Şouya kömək edəcəyəm. Bir şərtlə ki, onu “Bev” çağırmalı olmayım. Bu ad çox axmaq səslənir. Bu adı eşidəndə, sürü yadıma düşür. Nə vaxt başlamaq olar?

Ona zəng vuraram.

X

Klinikanın qapısından asılmış lövhədə yazılıb: “Heyvanları Müdafiə Cəmiyyəti. Filial 1529”. Bir vaxtlar lövhənin aşağı hissəsində qəbul saatları yazılmış, indi həmin sətir pozulub. Qapının qarşısında uzun növbə var. Növbəyə dayananların bəziləri özləri ilə heyvanlarını gətiriblər. Maşından enən kimi bir dəstə uşaq Devidi əhatələyə alır, bəziləri pul dilənirlər, qalanları sadəcə baxırlar. O, uşaqların arasından sıyrılıb mırıldayan, bir-biri ilə boğuşan itlərin gözlənilməz kakofoniyasının arasından keçir, sahibləri itləri zorla geri çəkirlər.

Kiçik, mebelsiz qəbul otağı ağzınacan doludur. Devid içəri keçə bilmək üçün kiminsə ayağını tapdalamağı olub.

Missis Şou haradadır? – o soruşur.

Qoca bir qarı başı ilə divardakı plastik pərdə çəkilməmiş qapı yerini göstərir. Qarı boynuna keçirdiyi qısa ipin köməyi ilə keçisini yanında saxlamağa çalışır. Keçi əsəbi halda gözlərini bərəldib, baxışlarını itlərdən çəkmədən, dırnaqlarını sərt döşəməyə cırpır. Bev Şou sidik qoxusu çökmüş içəri otaqda alçaq dəmir stolun yanında işləyir. O, kiçik fənərdən işıq sala-sala rıcbeklə çaqqalın mələzinə bənzəyən bir itin boğazına baxır. Gərək ki, itin sahibi olan ayaqyalın oğlan birbaşa stolun üstündə diz çöküb, heyvanın başının qoltuğunda sıxaraq, çənəsini açıq saxlamağa çalışır.

İtin güclü ombaları gərilib, boğazından boğuq, tondan tona keçən mırıltı çıxır. Devid naqolay hərəkətlərlə mübarizəyə qoşulur, arxa pəncələrini bir – birinə birləşdirib, üstündən basmaqla iti oturmağa məcbur edir.

- Sağ olun – Üzü pörtmüş Bev Şou deyir. – Ağıl dişi irinləyib. Antibiotikim yoxdu, ona görə... möhkəm tutun.

Bev lanseti itin ağzına salır. İt onların əlindən xilas olmağa çalışaraq, demək olar oğlanın qucağından qurtularaq, qorxu içində dartınır. Devid stolun üstündən atılmağa can atan bədbəxt itin pəncələrini təzədən şüşəyə sıxır; bir anlıq itin qəzəb və qorxu dolu gözləri onun baxışları ilə toqquşur.

Yanı üstə. Bax belə - Bev Şou deyir. - O, burnunun altında mızıldana-mızıldana bacarıqla iti tutub yanı üstə uzadır. – Kəmər – Bev deyir. Devidin itin bədənində keçirdiyi kəməri Bev bərkidir. – Belə - o deyir. – Gözəl şeylər- güc, sağlamlıq haqqında düşünün. Nə fikirləşdiyinizi hiss edə bilirlər.

Devid bütün ağırlığı ilə itin üstünə yıxılır. Bir əlinə köhnə parça sarımış oğlan itin çənəsini təzədən aralaya bilir. İtin gözləri hədəqəsindən çıxır. “Fikirlərinizi oxuya bilirlər” ... Cəfəngiyata bax! - Sakit, sakit!- Devid burnunun altında mırıldanır. Bev lanseti itin ağzına salır. Əvvəl it çətinliklə nəfəs alır, sonra ip kimi gərilir və nəhayət rahatlaşır.

- Belə- Bev deyir. – İndi isə təbiət özü onu müalicə eləməlidir. – O, kəməri açır, oğlana kosa dilində duruxa-duruxa, bir neçə söz deyir. Döşəməyə düşürdülən it stolun altına girir. Stolun dəmir səthi qana, ağız suyuna bulaşır. Bev stolu silir. Oğlan iti stolun altından çıxmaq üçün dilə tutmağa çalışır.

- Sağ olun, mister Luri. Lap vaxtında gəldiniz. Hiss edirəm ki, heyvanları sevirsiniz.

- Heyvanları sevirəm. Sevməkdən çox mən onlarla qidalanıram. Deməli, heç olmasa, bəzi növlərini sevirəm.

Bevin xırda buruqlu gur saçları var. Maraqlıdır görəsən, saçını özü burur? Çətin ki, buna saatlarla vaxt tələb olunardı. Bu cür teksturanı Devid heç vaxt yaxından görməyib. Bevin qulaqlarının damarları qızılı-bənövşəyi filiqranı xatırladır. Elə burnunun damarları da. Və göyərçinin çinədanı kimi birbaşa sinəsində bitmiş buxaq. Bir sözlə, son dərəcə çirkin birləşmədi.

Bevsə, görünür, Devidin dedikləri haqqında düşünür.

Hə, bizim ölkəmizdə çox heyvan yeyirlər. – o deyir. – Amma bu, bizə çox xeyir gətirmir. Bilmirəm, onların qarşısında özümüzə necə bəraət qazandıracağıq. Növbəti xəstəyə keçək?

“Bəraət qazandırmaq” Nə vaxt? Qiyamət günündə. Bu haqda daha çox eşitmək maraqlı olardı, amma indi vaxtı deyil.

Keçi çətinliklə yeriyir, sarı-bənövşəyi rəngə çalan xayalığının yarısı şar kimi şişib, yarısı isə qan və çirkə örtülüb. – İtlər eləyiblər- qarı izah eləyir. Ümumiyyətlə isə, keçi kifayət qədər gümrah, şən və döyüşkən təsir bağışlayır. Bev Şou müayinə eləyəndək, keçi döşəməyə qısa fasilələrlə bir neçə qığ düzür. Qarı buynuzundan tutub yalandan keçini söyür. Bev Şou pambıqla heyvanın xayalığına toxunur. Keçi şıllaq atır.

Bev:- Ayaqlarının bağlaya bilərsiniz? – deyər soruşub Devidə onu necə bağlamalı olduğunu göstərir.

Devid keçinin ön ayağını arxa ayağına bağlayır. İndi keçi şıllaq atmağa çalışsa da, yalnız yerində yırğalana bilir. Bev pambıqla yaranı silir. Keçi titrəyir, mələyir: boğuc, xırıltılı xoşagəlməz bir səs.

Çirk təmizləndikdən sonra , Devid yaranın içində ağ qurdların qaynaşdığını görür. Gördüyü mənərdən əti ürpərir.

- Ət milçəyi – Bev dillənir – Azı bir həftəlik- dodaqlarının bir- birinə sıxır. – Çoxdan gətirmək lazım idi- qarıya deyir.

- Hə- qarı cavab verir.- itlər onu tamam əldən salıblar. – Heyf! Heyf! Belə erkəyi beş yüz raddan ucuz almaq olmaz.

Bev dikəlir. – Heç bilmirəm, neyləmək olar? Amputasiya eləməyə təcrübəm çatmaz. Çərşənbə axşamları doktor Ostheyzen xəstələri qəbul edir, amma yazıq heyvan onsuz da dölsüz qalacaq. Qarı buna çətin razılaşar. Bir də antibiotik məsələsi var. Yiyəsi antibiotiklərə pul xərcləmək istəyəcəkmi?

Bev keçinin yanında diz çöküb boğazına toxunur. Keçi titrəsə də, sakit dayanıb. Bev əlinin hərəkəti ilə qarıya keçinin buynuzlarının buraxmağı əmr edir. Keçi hərəkətsiz dayanıb.

Bev pıçıldayır: - nə deyirsən, dostum? – nə deyirsən? Bəs eləyər?

Keçi hipnoz edilmiş kimi hərəkətsiz dayanıb. Bev Şou onu başı ilə oxşayır, sonra özünü toplayıb ayağa qalxır “Təəssüf ki, çox gecdi” – o qarıya deyir. – mən onu sağalda bilmirəm. Doktor Ostheyzeni gözləyə, ya da keçini burada qoya bilərsiniz. Mənim yanımda əzabsız ölər. Hə? Qalsın?

Qarı bir az tərəddüd etdikdən sonra başını bulayıb keçini qarıya tərəf dartmağa başlayır.

Daha sonra onu mənim yanıma gətirə bilərsiniz – Bev Şou deyir. – ona ölməyə kömək eləyəcəyəm, vəssalam. Bev özünü ələ almağa çalışsa da, səsində məyusluq duyulur.

Bevin səsini eşidən keçi dartınır, azca əyilib, şıllaq ata-ata ipindən qurtulmağa çalışır. Sağalmaz şiş quyruğunun altında silkələnir. Qarı ipi boşaldıb keçini kənara çəkir, çıxıb gedirlər.

- Qarıyla nə danışdınız? – Devid soruşur.

Bev Şou əlləri ilə üzünü tutub burnunu çəkir.

- Heç nə, heç nə. Ümitsiz xəstələr üçün həmişə “letal” saxlayıram, amma heyvan sahiblərini məcbur etməyə haqqımız yoxdur. Öz heyvanlarıdır, öz bildikləri kimi öldürməyə üstünlük verirlər. Heyf! Necə də yaxşı cəsur, özündən əmin heyvandır!

Görünür, o sizin güman elədiyinizdən də artığını başa düşür – deyən Devid Bevə təskinlik verməyə çalışdığına təəccüblənir. - Bəlkə də o daha əvvəl də bunları yaşayıb. Bəsirətlə doğulub, belə deyək. Axı bura Afrikadı. Keçilər tarix boyu burada yaşayıblar. Polad və dəmirin nə olduğunu onlara izah eləməyə ehtiyac yoxdur. Onlar keçilərin necə öldüyünü bilirlər.

İnanmıram – Bev deyir. – Yola salanımız yoxdursa, heç birimiz ölməyə hazır deyilik.

Nəhayət, başa düşməyə başlayır, bu çirkin, balaca qadının öz çiyinə götürdüyü vəzifə haqqında ilk təsəvvürləri formalaşmağa başlayır. Bura müalicə ocağı deyil, Bevin həvəskar həkimlik qabiliyyəti buna kifayət eləmir. Bura son sığınacaqdır. Devid tanış bir hekayəti xatırlayır. Kim idi? Müqəddəs Hubert. Ac itlərdən qaçıb kiçik kilsəsinə pənah gətirən ağır vəziyyətdəki marala sığınacaq verən insan haqqında hekayət. Bev Şou baytar deyil, o, tamamilə absurd bir fikrə qapılıb, Afrikanın əzab çəkən heyvanlarının iztirablarını yüngülləşdirməyə çalışan Nyu Eyc dünyagörüşünə malik bir kahindir. Lüsü deyirdi ki, Bev ona maraqlı görünəcək. Amma o yanılırdı. Maraqlı demək azdır.

Günün qalan yarısını o, cərrahiyyə otağında Bevə bacardığı qədər kömək etməklə keçirir. Axırncı xəstə getdikdən sonra, o, Devidi həyəti gəzdirməyə aparır. Quş qəfəsində bircə daimi sakin var – qanadı sınımış cavan çalağan. Həyətin qalan sakinləri, Lüsünün baxımlı və cins köpəklərinə bənzəməyən, iki volyerə güclə sığışan, həyəcan içində yerlərində atılıb zingildəyən, hürüşən ariq küçə itləridir.

Devid Bevə itlərə yem paylaşmağa və təknələri su ilə doldurmağa kömək edir. İki on kiloqramlıq yem kisəsi boşalır.

Bunların xərcini necə ödəyirsiniz? – o soruşur.

Topdan alırıq. Vaxtaşırı vəsait toplayırıq, ianə alırıq. Heyvanları təmənnəsiz axtalayırıq. Buna görə bizə maddi yardım ayırırlar.

Bəs onları kim axtalayır?

Baytarımız doktor Ostheyzen. Amma o, həftədə bir dəfə günün ikinci yarısında gəlir.

Devid itlərin yeməyinə tamaşa edir. Təəccüblüdür ki, onlar demək olar dalaşmırlar. Kiçik və zəif olanlar öz talelərinə boyun əyib geri çəkilir, öz növbələrini gözləyirlər.

Sayları həddən artıq çoxdur. – Bev Şou deyir. – Əlbəttə, onlar bunu başa düşümlər. Bunu onlara izah etmək mümkün deyil. Sayları onların yox, bizim meyarlarımıza görə çoxdur. Onlarsa imkan verilsə, dünyada boş yer qalmayana qədər arta-artı gedərlər. Düşünlər ki, sayları nə qədər çox olsa, şadlıq da o qədər artar. Pişiklər də belədir.

Siçovullar da.

Sığovullar da. Yeri gəlmişkən, evə qayıdanda, birələnib-birəlmədiyinizi yoxlayın.

Doyunca yemiş, həzdən gözləri parıldayan itlərdən biri şabəkənin arxasından Devidin barmaqlarını iyləyib yalayır.

- Onlar daha çox eqalitaristdilər, elə deyil? – o deyir. İctimai təbəqə güdmürlər. Onlar üçün heç kim quyruğunun altını iyləmək mümkün olmayacaq dərəcədə yüksək mövqe sahibi və qüdrətli deyil. – O, dizi üstə çöküb itə üzünü yalamağa icazə verir. Devidə elə gəlir ki, itin çox ağıllı görkəmi var, bəlkə də əslində onun heç düşünmə qabiliyyəti yoxdur.

- Hamısı tezliklə öləcəklər? – Devid soruşur.

- Heç kimə lazım olmayanlar.

- Bu işlə siz məşğul olursunuz?

- Hə.

- Pis təsir eləmir?

- Özü də necə təsir edir. Amma istəməzdim ki, bu işi mənim əvəzimə heç də heyflənməyən bir insan yerinə yetirsin. Siz bu işi görərdiniz?

Devid bir müddət susduqdan sonra:

- Bilirsiniz Lüsi məni bura niyə göndərib?

Mənə deyib ki, xoşagəlməz hadisələrlə üzləşmişiniz.

Devid : - təkcə xoşagəlməz yox, demək olar, rüsvayçılıqla üzləşmişəm.- deyib diqqətlə ona baxır. Bev onun baxışlarından narahat olur, bəlkə də Devidə elə gəlir.

Bunu bilsəniz də, mənim köməyimdən istifadə etmək istəyirsiniz?

Əgər hazırsınızsa... – Bev əllərini birləşdirir, sonra təzədən aralayır, nə deyəcəyini bilmir, Devidsə həmsöhbətinə kömək eləməyə çalışmır.

Qızının evinə qısa müddət üçün gəlsə də, indi Lüsünün evini də həyatını da bölüşür. Ehtiyatlı olmaq, köhnə atalıq vərdişlərinin gizlicə geri qayıtmağına icazə verməmək lazımdır. Tualetə təzə rulon qoymaq, işıqları söndürmək, pişiyi divandan qovmaq olmaz. Qocalığı indidən məşq elə - o öz-özünə təkrar edir. Şəraitə uyğunlaşmağı öyrən. Məşq elə, qocalar evində hələ çox yaşayacaqsan.

Şam yeməyindən sonra o, yorğunluğu bəhanə gətirib öz otağına gedir, Lüsünün öz həyatı ilə yaşadığını göstərən səsləri: açılıb-bağlanan siyirtmələrin cırıltısını, radionun donquldanmalarını, qızının telefonla danışdığını eşidir.

Lüsi Yohannesburqa zəng vurub, Helenlə danışır? Onları ayrı saxlayan Devidin varlığıdır? O, evdə ola-ola birlikdə yatağa uzanmağa cürət edərdilərmə? Birdən gecə qəfildən çarpayı cırıldasaydı, utanardılarmı?

Yarıda dayanacaq qədər utanardılarmı? Bəlkə qadınların çarpayını cırılatmağa ehtiyacı yoxdur. O, qadınların birlikdə nə ilə məşğul olduqlarından çoxmu xəbərdardır? Bəs bu iki qadın Lüsi və Helen haqqında nə bilir? Bəlkə də onlar bir-birlərini qucaqlayıb, gülüşə-gülüşə bir-birlərinə toxuna-toxuna, eyni çarpayıda yanaşı uzanmış iki uşaq kimi yatırlar, iki məşuqədən çox, iki bacıdılar? Çarpayını, vanna otağını bölüşürlər, birlikdə kökə bişirir, bir-birlərinin libaslarını geyinirlər. Sofist sevgi- kökəlmək üçün bəraət.

Həqiqət budur ki, qızının öz həmcinsinin, özü də çirkin bir qadının ağışında ehtirasdan titrədiyini düşünmək onun xoşuna gəlmir. Doğrudanmı Lüsünün sevgilisi kişi olsaydı, o, özünü daha xoşbəxt hiss edərdi? Əslində, o, Lüsini necə görmək istəyir? Əlbəttə, qızının həmişə məsum, həmişə uşaq qalmasını, həmişə ona məxsus olmasını yox. Amma o atadır, bu, onun taleyidir. Ata isə (bunun qarşısını almaq mümkün deyil) qocaldıqca qızına daha çox bağlanır. Təəccüblü deyil ki, nağıllarda kraliçalar qızlarını itlərə yem eləmək istəyirlər! O, ah çəkir. Yazıq Lüsi! Yazıq qızlar! Boyunlarına necə ağır yük düşür. Və oğullar, olsun ki, onların da öz əzabları var. Amma Devid onlar barədə daha az bilir. O, yatmaq istəsə də, üşüyür, yuxusu gəlmir, ayağa qalxıb gödəkcəsini çiyinə atır və çarpayına qayıdır, Bayronun 1820-ci ildə yazdığı məktubları oxuyur.

Otuz iki yaşında kökəlib qocalmış Bayron özündənrazı, gödək ayaqlı məşuqəsi Tereza, onun nəzakətli və bədxah əri ilə birlikdə Ravennada yaşayır.

İsti yay, axşam saatlarında çay dəsgahları, əyalət dedi-qoduları, demək olar, gizlədilə bilməyən əsnəmələr. “Qadınlar stolun ətrafında dairə əmələ gətirirlər, kişilər son dərəcə darıxdırıcı faraon oyununu oynayırlar”. Bayron ona öz ailə həyatının darıxdırıcılığını xatırladır. O yenə ah çəkir. Payızdan əvvəlki yay necə də qısadır, sonra isə qış gəlir! Devid gecə yarısından keçənə qədər oxusa da, yuxuya gedə bilmir.

XI

Çərşənbə. Devid səhər lap tezdən oyanır. Lüsi ondan da tez oyanıb, dəhnədəki vəhşi qazlara baxır.

Gözəldilər, elə deyil? – Lüsi deyir. – Hər il geri qayıdırlar. Bu üçü. Mənə baş çəkdikləri üçün özümü xoşbəxt sayıram. Onlar tərəfindən seçildiyim üçün

Üçbucaq. Bu məsələnin həlli ola bilərdi. O, Lüsi və Melani. Ya da o, Melani və Soraya.

Onlar birlikdə səhər yeməyi yeyir, sonra iki dobermanı gəzintiyə çıxarırlar.

Səncə bu yerlərdə yaşaya bilərdin? – Lüsi gözlənilmədən soruşur.

Niyə? Təzə it baxıcısı lazımdı?

Ona görə demirəm, amma sözsüz ki, Rod universitetində iş tapa bilərsən, yaqın ki orda, ya da Port-Elizabetdə tanışların var.

Yox, Lüsi. Daha mənə tələbat yoxdu. Rüsveyçılıq getdiyim hər yerdə mənə təqib edəcək. Yox, iş axtarsam, gözə çarpmayan bir iş (əgər hələ də beləsi varsa) tapmalı, məsələn hesabdar olmalı, ya da it damlarını təmizləməliyəm.

Bəs söz söhbətə son qoymaq üçün mübarizə aparmaq lazım deyil? Axı sən qaçışın dedi-qoduları artırır.

Uşaqılıqda Lüsi sakit, nəzərə çarpmamağa çalışan bir qız idi. Devid onu müşahidə edirdi, heç vaxt heç bir fikir söyləməzdi. İndi ömrünün üçüncü onilliyində qızı dəyişməyə başlayıb. İtlər, bostanla çarpışma, astrologiya kitabları, kişi libasları. Onun hər addımında düşünülmüş və ölçülüb-biçilmiş müstəqilliyini təsdiq etmək cəhdi duyulur. Kişilərsiz keçinmək cəhdi də diqqətdən yayınmır. O, atasının kölgəsindən çıxaraq öz həyatını özü qurur. Əla! Devid ikiəlli razıdır!

Səncə, mən cinayət yerindən qaçmışam? – o soruşur.

Sən özünü kənara çəkmişən. Əslində burda o qədər də böyük fərq yoxdu.

Bir məqamı unudursan, əzizim. Mənə arzuladığın qələbə artıq mümkün deyil. İndiki dövrdə yox. Hətta cəhd eləsəydim də, heç kim mənə qulaq asmazdı!

Düz demirsən. Hətta dediyin kimi, mənəvi dinovavr da olsan, axı dinovavrın danışdıqlarını eşitmək maraqlıdır. Məsələn, mənə maraqlıdır. Eşitmək istəyirəm.

Devid tərəddüd edir. Doğrudanmı, qızı onun intim həyatının təfərrüatları ilə maraqlanır?

Hadisənin mahiyyətində insanın arzulamaq hüququ dayanır, hətta kiçik quşları da belə məqamlarda titrəməyə məcbur edən Allahın iradəsi duyulur.- Devid deyir.

O, özünü Melaninin mənzilində görür; küçədə yağış yağır, küncdəki qızdırıcıdan ətrafa parafin iyi yayılır. Devid dizi üstə dayanıb Melanini soyundurur, qızın qolları ölü əlləri kimi sallanır. “Mən Erosa nökrlik edirdim” – o demək istəyir. Bu sözləri dilinə gətirəcək qədər həyasını itiribmi? “Məni Allah özü yönləndirirdi”. Şöhrətpərəstlik də olsa, bu sözlərdə müəyyən həqiqət payı da var. Bu iyirənc əhvalat boş-boşuna yaranmamışdı, Melani ən gözəl çiçəklərə can verən bərəkətli, məhsuldar bir torpaqda böyümüşdü. Əgər onda vaxtının bu qədər az olduğunu bilsəydi!

Devid yenidən ağır-ağır danışmağa çalışır – Sən uşaq olanda, biz hələ Kenilvortda yaşayanda, qonşumuzun iti, qızılı retriveri vardı. Yadındadır?

- Dumanlı şəkildə xatırlayıram.

- Erkək idi. Yaxınlıqda dişi bir it peyda olan kimi, həyəcanlanır, nəzarətdən çıxırdı, sahibləri onu müntəzəm fasilələrlə kətləyirdilər. Bu, yazıq heyvan daha nə edəcəyini bilməyə qədər davam elədi. O, dişi köpək iyi alan kimi bağda çapalamağa, qulaqlarını qısıb, quyruğunu ayaqlarının arasına basıb, zingildəyə- zingildəyə gizlənməyə yer axtarırdı. - susur.

– Başa düşürəm- Lüsi deyir.

Doğrudan da nə demək istəyir?

- Bu, o qədər biabırçı bir mənzərə idi ki! Məncə, iti hansısa hərəkətinə görə, məsələn ayaqqabını gəmirdiyinə görə cəzalandırmaq olar. Bu cəza itə də ədalətli görünər. Amma cinsi instinkt başqa şeydir. Heç bir heyvan instinktlərinə görə cəzalandırılmağı ədalətli saymaz.

- Deməli, erkəklərin heç bir sərhəd tanımadan öz instinktlərinə tabe olmaqlarına göz yummalıyıq?

- Yox. Məni məyus edən bu idi ki, yazıq heyvan öz təbiətinə nifrət eləməyə başlamışdı. Daha onu döyməyə ehtiyac qalmamışdı. O, özü özünü cəzalandırmağa hazır idi. Güllələnsəydi, bundan yaxşı idi.

- Ya da axtalasaydılar.

- Bəlkə də. Amma məncə, o, ürəyinin dərinliklərində güllələnməyi üstün tutardı. Təklif olunanlar arasında ən yaxşısı bu idi: bir tərəfdə öz təbiətindən imtina, digər tərəfdə isə qalan günlərini qonaq otağında ah çəkə-çəkə, pişiyi iyləyib piylənə-piylənə keçirmək məcburiyyəti.

- Devid, həmişə belə fikirləşmişən?

- Yox, həmişə yox. Bəzən tamamilə əksini düşünür, cinsi istəyi tamamilə gərəksiz və ağır yük hesab edirdim.

- Etiraf eləməliyəm ki – Lüsi deyir- ikinci fikirlə daha çox razılışırım.

Devid Lüsünün sözüə davam etməyini gözləyir, amma qızı daha heç nə demir.

Mövzumuza qayıdaq, - Lüsi deyir – Səndən uğurla yaxalarını qurtarıblar. Nə qədər ki, günah keçisi səhrada gəzir, həmkarların rahat nəfəs ala bilərlər.

Fikir, yoxsa sual? Doğrudanmı, Lüsi onu günah keçisi hesab edir?

- Bilmirəm, “günah keçisi” demək düzdümü? – o, ehtiyatla cavab verir. – Günah keçiləri inancın qüdrəti ilə əməli fayda gətirirdilər. Şəhərin bütün günahlarını belinə yükləyib keçini səhraya göndərirdilər, vəssalam şəhər təmizləndi. Bunun xeyri olurdu, çünki Tanrılar daxil olmaqla hamı bu ritualın mənasını bilirdi. Sonra tanrılar öldülər və məlum oldu ki, şəhəri yuxarılardan kömək almadan təmizləmək, rəmzləri həqiqi əməllərlə əvəz etmək lazım gələcək. Romada “senzura” sözü yarandı. Hər kəsin bir birinə nəzarəti şüara çevrildi. - Devid yenə də mühazirə oxumağa başladığını hiss edir. – Hər halda, - sözünü yekunlaşdırır, - şəhərə vida eləyib səhralıqda nə edirəm? İtləri müalicə eləyirəm. Axtalama və evtanaziya üzrə ixtisaslaşmış bir qadının yanında əvəzəlməz köməkçi rolunu oynamağa çalışıram.

Lüsi gülür.

– Bev? Səncə, Bev istismar mexanizminin bir hissəsidir? O sənə dərin hörmətlə yanaşır! Sən axı professorsan. O, birinci dəfədir, əsl, hörmətəlayiq bir professor görür. Sənin yanında qrammatik səhv eləməkdən qorxur.

Qarşıdan üç kişi onlara tərəf gəlir, daha doğrusu iki kişi və bir cavan oğlan. Onlar bütün kəndlilər kimi yeyin, iri addımlarla hərəkət edirlər. İtlər addımlarını yavaşdıb tüklərini qabardırlar.

Narahat olmalıyıq? – Devid burnunun altında soruşur.

Bilmirəm.

Lüsi dobermanların ipini qısaldır. Kişilər onlara yaxınlaşır, başları ilə salam verdikdən sonra yanlarından ötüb gedirlər.

Onlar kimdir? – Devid soruşur.

Birinci dəfədir, görürəm.

Devid və Lüsi fermaya qayıdırlar. Yabançılar gözə dəymirlər. Evə yaxınlaşdıqca qəfəsdəki itlərin bərkədən hürdüyünü eşidirlər. Lüsi addımlarını yeyinlədir. Üç kişi onları gözləyir. Kişilər kənardə dayanıb, cavan oğlan isə itlərə sarı fısıldayır, qəfil, hədələyici hərəkətlər edir. İtlər dayanmadan hürür, dişlərini şaqıldadırlar. Dobermanlar iplərindən xilas olmağa çalışırlar. Hətta Devidin artıq özünün hesab elədiyi qoca buldoq da astadan mırıldayır.

Petras, – Lüsi çağırır. Amma Petras gözə dəymir. – İtlərdən uzaqlaş! – Lüsi oğlana qışqırır – Hamba!

Yastı ifadəsiz sifəti olan, çosqqa gözlü cavan oğlan tələsmədən it damından uzaqlaşib yoldaşlarına qoşulur. O, əyninə güllü köynək, torba şalvar geyinib, başına sarı həsir papaq qoyub. Yoldaşları kombinezon geyiniblər. Aralarında boyca hündür olan, yaraşlıq, son dərəcə yaraşlıqdır - açıq alın, sanki qələmlə çəkilməmiş almacıq sümüklər, qabarıq burun dəlikləri.

Lüsi yaxınlaşanda, itlər sakitləşirlər. O, üçüncü volyeri açıb itləri içəri buraxır. Cəsarətli addımdır- Devid düşünür- amma doğrudanmı ağıllı hərəkətdir?

Lüsi kişilərə deyir: - Nə istəyirsiniz?

Cavan oğlan dillənir. – Zəng vurmalıyıq.

Niyə zəng vurmalsınız?

Onun bacısının – nədənsə oğlan barmağı ilə arxanı göstərib deyir,- vəziyyəti pisdir.

Pisdir?

Hə, çox pis.

Nə olub?

Doğur.

Bacısı doğur?

Hardansınız?

Erazmuskraaldan

Devid və Lüsi bir- birlərinə baxırlar. Erazmuskraal - elektrik və telefon xətləri olmayan ucqar meşə kəndidir.

- Niyə meşəbəylikdən zəng vurmursunuz?

— Orada telefon yoxdur.

Burda qal – Lüsi burnunun altında atasına deyir və yenə oğlanla danışır. – Kim zəng vuracaq?

Oğlan ucaboynu gözəl kişini göstərir.

Lüsi: - Gedək- deyib arxa qapını aralayır və içəri keçir. Hündürboynu kişi onun ardınca gedir. Bir azdan ikinci kişi də onların ardınca içəri keçir. Devid bir anlıq təhlükə hiss edib, özünü itirmiş halda, nə edəcəyini bilməyərək qışqırmağa başlayır: - Lüsi, çıx ordan! - Kişilərin ardınca içəri getsin, yoxsa oğlanı gözdən qoymamaq üçün həyətdə qalsın?

Evdən səs-səmir gəlmir.

- Lüsi – o yenə qızını çağırır, artıq içəri keçməyə hazırlaşanda, qapının qıfılı bağlanır.

- Petras! - o var gücü ilə qışqırır.

Oğlan ön qapıya tərəf qaçmağa başlayır. Devid buldoqu zəncirdən açır. "Tut onu" – deyərək qışqırır. İt ağır- ağır oğlanın dalınca qaçır.

Evin girişində Devid onlara çatır. Oğlan yerdən çubuq götürüb, iti özünə yaxın qoymamağa çalışır. "Şşş.. Şşş..Şşş!" - tövşüyə-tövşüyə deyir, çubuğu endirib qaldırır. İt astadan mırıldaya-mırıldaya gah sağdan, gah soldan oğlanın üstünə atılır.

Devid mətbəx qapısına tərəf qaçır. Qapının aşağı qanadı yaxşı bərkidilməyib: bir neçə zəif zərbədən sonra açılır. O, iməkləyə-iməkləyə mətbəxə girir.

Qəfildən Devidin boynunun ardına güclü yumruq zərbəsi enir. O, bir anlıq düşünməyə macal tapır: "Şüurum yerindədirsə, deməli sağam". Amma bu vaxt əlləri ayaqları boşalır və döşəməyə sərələnin. Devid mətbəxdə harasa sürütləndiyini hiss edir, sonra huşunu itirir.

O, üzü üstə soyuq kafel lövhələrin üstündə uzanıb. Ayağa qalxmağa çalışsa da, nədənsə ayaqları sözüne qulaq asmır. Yenə gözlərini yumur.

Tualetdədir. Lüsünün evinin tualetində.

Devid başı fırlana-fırlana ayağa qalxır. Qapı bağlıdır, açar yerində yoxdur.

O, tualetdə oturub nə olduğunu xatırlamağa çalışır. Evdən səs gəlmir, itlər hürürlər. Amma sanki qəzəbdən yox, vəzifə borcları olduğu üçün hürürlər.

- Lüsi – o, xırıltılı səslə deyir, sonra bərkdən qışqırır- Lüsi! Qapını sındırmağa çalışsa da, gücü çatmır. Tualet dardır, qapı isə köhnə və möhkəm.

Deməli, imtahan günü xəbərdarlıq eləmədən gəlib çatıb. Devidin ürəyi sinəsində elə döyünür, elə bil o dilsiz-ağızsız da nə baş verdiyini bilir. Bəs onlar – o və ürəyi bu sınağa necə davam gətirəcəklər?

Qızı yadların əlindədir. Bir dəqiqə, bir saat sonra çox gec olacaq; indi Lüsünün başına gətirilənlər daşlara həkk olunacaq, keçmişə çevriləcək. Hələlik, çox gec deyil. İndi nəse eləmək lazımdır.

O, nə qədər diqqətlə qulaq assa da, heç bir səs eşidə bilmir. Heç şübhəsiz, əgər balası, hətta səssizcə onu çağırırdı, Devid səsini eşidərdi!

Qapını döyəcləyib qışqırır: Lüsi! Cavab ver!

Qapı taybatay açılır, Devid özünü yıxılmaqdan güclə saxlayır. Alçaqboylu kişi əlində bir litrlik boş şüşə ilə onun qarşısında dayanıb.

- Açarlar- kişi deyir.

- Yox

Kişi Devidi sinəsindən itələyir. O, müvazinətini saxlaya bilməyib geriye doğru bir neçə addım atıb, unitazın üstündə oturur. Kişi şüşəni yuxarı qaldırır. Onun sakit üzündə heç bir qəzəb əlaməti yoxdur. O, sadəcə öz işini görür, insanları istədiyini verməyə məcbur edir. Əgər bu vaxt kiminsə başına şüşə ilə zərbə vurmaq lazım gəlsə, vurur. Neçə dəfə lazım olsa, o qədər. Şüşəni başda sındırmaq lazım gəlsə, sındırır.

Götürün, - Devid deyir. – Hər şeyi götürün. Təki qızıma toxunmayın.

Kişi sakitcə açarları götürüb, yenidən qapını bağlayır.

Devid titrəyir. Niyə vaxtında başa düşmədi? Amma ona hələ xətər yetirməyiblər. Bəlkə evdə tapdıqları ilə kifayətlənəcəklər? Bəlkə Lüsü də heç nə eləməyəcəklər?

Evin arxasından səs gəlir. İtlər daha möhkəm, daha həyəcanla hürməyə başlayıblar. Devid unitazın üstünə çıxıb pəncərənin şəbəkələri arasından baxır.

Alçaqboylu kişi əlində Lüsünün silahı və ağzınacan dolu zibil torbası ilə tını burulur. Maşının qapısı çırpılır. Səsindən tanıyır, onun maşınıdır Kişi geriye əliboş qayıdır. Bir anlıq kişi ilə göz – gözə gəlirlər. Kişi: -“Hai” deyib qəddarcasına gülümsəyir, sonra qışqıra-qışqıra bir neçə anlaşılmaz söz deyir.

Qəhqəhə səsi eşidilir. Bir saniyə keçmiş oğlan da ona qoşulur, birlikdə dustaqlarına baxıb gələcək taleyini müzakirə edə-edə pəncərənin altında dayanırlar.

Devid italyan və fransız dillərini bilir. Amma indi burada – Afrikanın ən qaranlıq yerində ona nə italyan, nə də fransız dili kömək edə bilər. O acizdi – komiklərin personajı, əlləri sındırılmış cübbəli missioner Salli xala gözlərini yerə dikib, çərən-pərən dillərində tələsmədən nəyisə müzakirə edən vəhşilərin onu qaynar su qazanına atmağını gözləyir. Missionerlik işi: bu əzəmətli ruhi aydınlatma əqidəsi özündən sonra hansı izləri qoydu? Hər halda Devid bu işin heç bir nəticəsini görə bilmirdi.

İndi isə hündürboylu kişi əlində silah fasadda peyda olur. O, böyük təcrübədən xəbər verən ustalıqla gülləni patrona keçirib tüfəngi it volyerinə tərəf tutur. Çoban itlərinin, qəzəbdən ağzı köpüklənən ən irisi tüfəngin ağzından yapışır. Qulaqbatıran atəş səsi, itin qanı beyninə qarışib volyerin hər yerinə dağılır. Bir anlıq hürüşmə səsləri kəsilir. Hündürboylu kişi daha iki dəfə atəş açır. Sinəsindən atılan itlərdən biri dərhal keçir, çiyindən yaralanan digəri isə ağır-ağır aşağı çökür, qulaqlarını qısıb, ona sonuncu zərbəni vurmaq zəhmətinə belə qatlaşmayan məxluqun hərəkətlərini izləyir.

Hər yerə səssizlik çökür. Gizlənməyə yeri olmayan qalan üç it volyerin uzaq küncünə çəkilib dövrə vura – vura zingildəyir. Hündürboylu kişi tələsmədən onları da atır.

Dəhlizdə səslər eşidilir, tualetin qapısı taybatay açılır. İkinci basqınçı Devidin qarşısında dayanıb; arxada kiçik çəlləkdən dondurma yeyən güllü köynəkli oğlan görünür

Devid çiyini ilə özünə yol açıb kişinin yanından keçməyə çalışır, elə o dəqiqə döşəməyə sərilir. Usta fənddir – görünür, futbol oynayarkən öyrənilər. Yerdə uzanıb qalan Devidin üstünə nəsə maye tökülür. Maye gözlərini qamaşdırır, gözlərini silməyə çalışır. Tanış iydir- denaturat. Kibrit çəkilib, onu soyuqtəhər mavi bir alov çulğayır. Deməli, yanılıb! Nə o, nə də qızı yaxalarını asanlıqla qurtara bilməyəcəklər! O yana, ölə bilər. Deməli Lüsü də! Lüsü birinci növbədə!

Devid əllərini dəli kimi üzünə çırpır; alov alan saçı çırtıldaıyır. O, ağrı içində qışqıra-qışqıra başını tualetin divarına çırpır. Bir anlıq görmə qabiliyyəti geri qayıdan Devid üzündən beş-on santimetr uzaqlıqda mavi bir kombinezon və qadın ayaqqabısı görür. Ayaqqabının ucu yuxarı burulub, altına bir neçə ot yapışib.

Alov əlinin üstündə səssizcə rəqs edir. O, çətinliklə dizi üstə çöməlib əllərini unitaza salır. Tualetin qapısı bağlanır, açar burulur. Devid dizi üstə çöküb unitazın suyunu üzünə çırpır, başını suya salır. Ütölmüş saçlarından iy rənc iy gəlir. Sonra ayağa qalxıb paltarındaki sonuncu alovları söndürür. Hər yeri ağrıyır, hər yeri yanıb.

- Lüsü – o qışqırır. – Lüsü burdasan?

Devidin gözlərinin önündə eyni vaxtda iki mavi kombinezonlu kişi ilə mübarizə aparan, onlardan müdafiə olunmağa çalışan qızı canlanır. O, əzab içində qıvrılıb, bu fikri özündən uzaqlaşdırmağa çalışır. Nəhayət, Devid maşının işə salındığını eşidir, təkərlərin altında çınqılların xışiltısı eşidilir. Qurtardı? Doğrudanmı, gedirlər?

- Lüsü!- o, səsində dəlilik nidaları eşidənədək təkrar-təkrar qışqırır.

Nəhayət, qapının açarı burulur. Devid qapını açana qədər Lüsi ona arxasını çevirməyə macal tapır. Qızı ayaqyalındır, əynində xələt var, saçları yaşdır. O, Lüsünün dalınca, soyuducunun qapılarının taybatay açıq olduğu, bütün ərzağın ətrafa səpələndiyi mətbəxə gedir. Lüsi it damlarında törədilən qətləmin nəticələrinə baxa-baxa arxa qapıda donub qalır. Devid onun pıçılı ilə “mənim əzizlərim, mənim əzizlərim” dediyini eşidir. Lüsi birinci volyerin qapısını açıb içəri girir. Çiyindən yaralanmış it hansısa möcüzə nəticəsində hələ də nəfəs alır. Lüsi yaralıya tərəf əyilib bir neçə söz deyir. İt yüngülcə quyruğunu bulayır.

Lüsi! – Devid yenə qızını çağırır və o, bayaqdan bəri birinci dəfə çevrilib atasına baxır, üzü daha da tutqunlaşır.

Aman Allah, sənə neyləyiblər? – o deyir.

Qızım! – Devid deyir və volyerə girib Lüsini qucaqlayır. Lüsi atasını yüngülcə, amma qətiyyətlə geri itələyir.

Qonaq otağı alt-üst edilib. Bəzi əşyalar yoxa çıxıb: gödəkcə, nisbətən yeni ayaqqabılar. Sözsüz ki, bunlardan başqa da çox şey oğurlanıb.

Devid güzgüyə baxır: saçının yerində qəhvəyi küldən başqa heç nə yoxdur. Külün altından qıpqırmızı qızarmış dəri görünür. Başına toxunur, artıq qan axmağa başlayıb. Göz qapaqlarından biri şişib, qaşları da kirpikləri də yanıb.

Devid vanna otağına gedir, amma qapı bağlıdır.

- Gəlmə - Lüsünün səsi eşidilir.

- Yaxşısan? Yaralanmamısan?

Axmaq suallardır; Lüsi cavab vermir.

O, stəkandan su tökə-tökə mətbəx çanağında başının külünü yumağa çalışır. Su belindən süzülür, o, soyuqdan titrəməyə başlayır. Belə hadisələr ölkənin müxtəlif yerlərində hər gün, hər saat, hər dəqiqə baş verir – Devid öz –özünə deyir. Hesab elə ki, bəxtin gətirib, sağ qalmısan, indi naməlum istiqamətdə uzaqlaşan öz maşınında girov deyilsən. Hesab elə ki, Lüsünün də ilk növbədə Lüsünün bəxti gətirib.

Nəyəsə - maşına, bir cüt ayaqqabıya, bir paket siqaretə sahib olmaq təhlükəsi. Maşın, ayaqqabı, siqaret hamıya bəs eləmir. İnsanların sayı həddən artıq çoxdur, əşyalarsa həddindən azdır. İnsanların sahib olduqları mütləq dövr eləməlidir ki, hər kəsin, heç olmasa bir gün xoşbəxt olmaq imkanı olsun. Nə insan qəlbində kök salmış pislilik, nə mərhəmət, nə də faciə ilə heç bir əlaqəsi olmayan dövretmə sistemi. Bu ölkədəki həyata belə baxmaq lazımdır. Yoxsa dəli olarsan. Maşınlar, ayaqqabılar və qadınlar. Sistemdə başlarına gətirilənlərə görə qadınlar üçün bir daldalanacaq yeri olmalıdır.

Lüsi arxadan Devidə yaxınlaşır. İndi qızının əynində enli şalvar və yağmurluq var, saçını arxaya darayıb, üzü təmiz və ifadəsizdir. Devid qızının gözlərinin içinə baxır, “Əzizim, əzizim...” deyib qəfil göz yaşlarına boğulur.

Lüsi atasını sakitləşdirməyə çalışmır.

Başın çox pis görünür – o deyir. – vanna otağında şafda uşaq kremi var. Başına sür. Maşınını apardılar?

Hə. Məncə, Port-Elizabet tərəfə getdilər. Polisə zəng vuracağam.

Telefonu sındırıblar.

Lüsi onu otaqda tək qoyur. O, divanda əyləşib gözləyir, ədyala bürünsə də, titrəməsi dayanmır. Nəbzi döyündükcə şişmiş biləyi sızıldayır. Biləyinin necə zədələndiyini xatırlamır. Hava qaralır. Günün ikinci yarısı bir göz qırpımında keçib getdi.

Lüsi qayıdır.

O: - kombinin təkərləri deşilib. Ettingerin yanına gedirəm. Tez gələrəm. – deyib bir müddət susduqdan sonra yenidən dillənir:

- Devid, soruşan olanda, yalnız öz başına gələnləri danış, yaxşı?

Devid başa düşmür.

— Sən öz başına gələni danışırısan, mən öz başıma gələni – Lüsi izah edir.

- Səhv eləyirsən, - Devid çox tez xırıltıya keçən bir səslə deyir.

- Yox, səhv eləmirəm, - Lüsi cavab verir.

- Qızım, mənim qızım! – o, əllərini qızına tərəf uzadıb deyir.

Lüsi irəli bir addım da atmır, ona görə də Devid ayağa qalxıb ədyalı üstündən atır və qızını qucaqlayır. Lüsi atasının qucağında heykəl kimi daşlaşmış hərəkətsiz dayanır.

XII

Ettinger qəsdən nəzərə çarpdırdığı alman ləhcəsi ilə ingiliscə danışan qaşqabaqlı qoca bir kişidir. Arvadı ölüb, uşaqları Almaniya qayıdıblar, tək o, Afrikada qalıb. Qoca və yanında əyləşmiş Lüsi kiçik pikapda gəlib çıxır, maşının mühərrikini söndürmədən gözləyirlər.

- Hə, hə, mən “beretta”sız bir addım da atmaram. – Ettinger Qrehemstaun yolunda, əlini belindəki qobura aparıb deyir. – Ən yaxşısı öz özünü xilas eləməkdir. Onsuz da polis səni xilas eləməyəcək, indiki zamanədə yox.

Ettinger haqlıdırımı? Tapançası olsaydı, Lüsini xilas edə bilərdimi? Çətin ki. Tapançası olsaydı, indi yaqın ki, ölü olardılar, o da, Lüsi də.

Devid əllərinin azca əsdiyini hiss eləyir. Lüsi isə əllərini qoltuğunda gizlədib. Deməli, onun əlləri də əsir?

Devid Ettingerin onları polis məntəqəsinə aparacağını gözləyirdi. Lakin məlum olur ki, Lüsi ondan xəstəxanaya getməyi xahiş edib.

Mənə ya sənə görə? – o, qızından soruşur.

Sənə görə.

Məgər polis mənimlə danışmaq istəməyəcək?

Sənin danışib mənim danışa bilməyəcəyim heç nə yoxdur. – Lüsi cavab verir. – Var?

Xəstəxanada Lüsi birbaşa “Bədbəxt hadisələr” yazılmış lövhənin asıldığı qarıya yönəlir, atasının adından blankı doldurub onu qəbul otağına aparır. Lüsünün bütün varlığından güc və qətiyyət yağır, onun isə bütün bədəni əsim-əsim əsir.

Səni evə buraxsalar, burda gözlə – Lüsi atasına göstəriş verir. - Dalınca gələcəyəm.

Bəs sən?

Lüsi çiyinlərini çəkir. O, hətta titrəyirsə də, zahirən bunu anlamaq çətindir. Devid, ehtimal ki, tibb bacıları olan iki yekəpər qızın (qızlardan birinin qucağında uşaq inildəyir) və əlindəki sarğısı qan içində olan bir kişinin yanında əyləşir.

Devid növbədə on ikincidir. Divardakı saat 5:45-i göstərir. O, sağlam gözünü yumub qulağında tibb bacılarının pıçıltı səsləri ilə bihuşluğa qərq olur. O, oyandıqdan sonra da saat 5:45-i göstərir. Sınıb? Yox. Nəhayət, dəqiqə əqrəbi dartılıb 5:46-nı göstərir.

Tibb bacısı onun adını çağırana qədər iki saat keçir, nəhayət buradakı yeganə növbətçi həkimi, gənc hindi qadını görmək növbəsi çatana qədər bir az da gözləmək lazım gəlir.

- Baş dərisindəki yanıqlar – həkim deyir – ağır deyil, infeksiyadan qorunmaq lazımdır.

Gənc qadın Devidin gözünə daha çox vaxt sərf edir. Yuxarı və aşağı göz qapaqları bir-birinə bitişib. Sən demə, göz qapaqlarının bir-birindən ayrılması çox ağırlı olmuş.

- Bəxtiniz gətirib- həkim müayinəni bitirib deyir – Göz zədələnməyib. Üstünüzə benzin töksəydilər, halınız lap ağır olardı.

Devid müayinə otağından başı və gözü sarğılı halda çalır. Biləyinə kiçik buz kisəsi bağlanıb. Bill Şou qəbul otağında onu gözləyir. Boyu çiyinə güclə çatan Bill onu qucaqlayır.

- Dəhşət, dəhşət – o deyir. – Lüsi bizdə qalacaq. Sizi burdan özü götürmək istəyirdi, amma Bev onu buraxmaq istəmədi. Necəsiniz?

- Yaxşıyam. Yüngül yanıqlardı, ciddi bir şey yoxdur. Bağışlayın, sizin də axşamınızı kordladıq.

- Boş şeydir! – Bill deyir. – Bəs dostlar hansı günlər üçündür? Siz də belə hərəkət edərdiniz.

Zərrəcə istehza payı olmadan deyilmiş bu sözlər Devidin beynində ilişib qalır. Bill Şou inanır ki, onun başına zərbə vurub sonra yandırsalar, Devid Luri xəstəxanaya gəlib, hətta əlində qəzet belə olmadan qəbul otağında oturub gözləyəcək ki, onu evinə aparsın. Bill Şou buna ona görə inanır ki, onlar nə vaxtsa birlikdə bir fincan çay içiblər və deməli artıq bir-birlərinə qarşı öhdəlik daşıyırlar.

Doğrudanmı, buradan iki yüz kilometr uzaqda Hankidə doğulmuş, dəmir məmulatları dükanında işləyən Bill həyatda o qədər az şey görüb ki, özünə dost qazanmağa o qədər də həvəsi olmayan, kişilər arasındakı dostluğa şübhə ilə yanaşan insanların varlığından xəbərsizdir? Müasir ingilis sözü "friend", "dost" qədim "freon", yəni "sevmək" felindən əmələ gəlib. Deməli, Bill Şounun nöqtəyi-nəzərindən belə çıxır ki, birlikdə çay içən insanlar bir-birlərinə sevgi bağları ilə bağlanırlar. Bəs Bil, Bev Şou və qoca Ettinger, bu insanlar arasında müəyyən bağlılıq olmasaydı, indi o, harada olardı? Telefonu sındırılmış xarabaya çevrilmiş fermada ölü itlərin arasında.

Dəhşətli hadisədir – Bil Şou maşında bir də təkrar edir. – Qəzətdən oxumaq da pisdir, amma tanıdığın bir adamın başına gələndə, - Bill başını bulayır, - daha dərinə dərk edirsən. Elə bil yenə müharibə başlayıb.

Devid cavab vermək zəhmətinə qatlaşmır. Bu gün hələ ölməyib, hələ yaşayır. Bu gün üstündən xətt çəkmək üçün deyilən hər sözü ("Müharibə", "dəhşət") udub öz qara boğazından ötürür.

Bev Şou onları qapıda qarşılayır.

Lüsi sakitləşdirici qəbul edib – Bev deyir. – indi uzanıb; yaxşısı budur, ona toxunmayaq.

Polisə gedib?

Hə, maşınınız axtarışdadır.

Bəs həkimə?

Hər şeyi eləmişik. Siz necəsiniz? Lüsi dedi ki, möhkəm yanmısınız.

Yanmışam, amma göründüyü qədər də yox.

Onda yemək yeyib bir az istirahət etmək lazımdı.

Ac deyiləm.

Bev köhnə dəbli iri çuqun vannanı su ilə doldurur. Devid buğlanan suyun içində uzanıb dincliyini almağa çalışır. Vannadan çıxmaq vaxtı gələndə, ayağı sürüşür, özünü yığılmaqdan güclə saxlayır, uşaq kimi zəifdir, bir tərəfdən də başı fırlanır. Bill Şou onu çağırır xəcalət çəkə-çəkə ondan kömək istəmək lazım gələcək. O, Billin köməyi ilə vannadan çıxır, qurulanır, ev sahibindən borc aldığı pijamanı geyinir. Bir azdan Devid Bev və Billin astadan danışdıqlarını eşidir və başa düşür ki, söhbət ondan gedir.

O, xəstəxanadan ağrıkəsici tübik, yanıq yerləri üçün sarğı materialı və başı üçün alüminium dayaqqa qayıdıb. Bev Şou onu pişik iyi çökmüş divana uzandırır; Devid təəccüblü dərəcədə tez yuxuya gedib, gecə yarısı son dərəcə ayıq başla yuxudan oyanır. Yuxuda “Gəl, gəl məni xilas elə” – qışqıran Lüsini görüb. Qızının köməyə çağıran səsi hələ də qulağındadır. Yuxuda Lüsi saçlarını arxaya daramış, qollarını açıb ağ işığın əhatəsində dayanmışdı.

Devid ayağa qalxır, söykəndiyi stulu aşır. İşıq yanır, Bev Şou gecə köynəyində qarşısında dayanıb. “Lüsi ilə danışmalıyam” - dili şişmiş Devid çətinliklə tələffüz edir.

Lüsinin otağının qapısı açılır. O, heç də Devidin yuxuda gördüyü kimi deyil. Üzü yatmaqdan şişib, özünün olmadığı aydın nəzərə çarpan xələtin kəmərinə bağlamaqla məşğuldur.

Bağışla, yuxu görmüşəm. – Devid deyir – “yuxu” sözü birdən birə ona çox arxaik, həddən artıq saxta təsir bağışlayır. – Elə bil sən məni çağırırdın.

Lüsi başını silkələyir.

- Çağırمامışam, get yat.

Əlbəttə, o haqlıdır. Səhər saat üçdür. Lakin gün ərzində artıq ikinci dəfədir ki, qızı onunla uşaq ya da əldən düşmüş bir qoca kimi rəftar edir.

Devid yatmağa çalışsa da, daha yuxuya gedə bilmir. Görünür, dərmanlardandı – o düşünür, yuxu yox, yəqin ki, kimyəvi hallyusinasiya görmüşəm. İşıqla əhatələnmiş qadın hələ də gözlərinin qarşısından çəkilməyib. “Xilas elə!”- qızı qışqırır, Lüsünün ağzından çıxan ısrarlı sözlər son dərəcə aydın və ucadan eşidilir. Bəlkə qızının ruhu bədənindən çıxaraq onun yanına gəlib? Ruha inanmayan insanların da ruhu ola bilərlərmi? Bəs bu ruhlar bədənlərindən müstəqil yaşaya bilərlərmi?

Səhərin açılmağına saatlar qalır. Devidin biləyi sızıldayır, gözləri yanır, başının qızarmış dərisi ağrıyır. O, stolüstü lampanı yandırır ayağa qalxır. Ədyala bürünüb Lüsünün qapısını itələyir və içəri keçir. Çarpayının yanındakı kreslodə əyləşir. O, qızının oyaq olduğunu aydın hiss eləyir.

Burda nə işi var? Qızına keşik çəkir, onu bəlalardan qoruyur, şəx qüvvələri uzaqlaşdırır? Uzun müddət sonra Devid qızının mürgüləməyə başladığını hiss edir. Lüsünün dodaqlarında kiçik bir qabarcıq peyda olur, o, güclə eşidilən səslə xoruldayır.

Səhər. Bev Şou Devidi çay və qarğıdalı partlaqlarından ibarət səhər yeməyinə qonaq etdikdən sonra Lüsünün otağına gedir.

Necədir? – Bev qayıdanda, o soruşur.

Cavabında Bev yüngülcə başını silkələyir. İşinizə qalmayıb –sanki o demək istəyir. Aybaşı, doğuş, zorlama, qanla qarışıq əzablar qadınların ağır yükü, özləri arasında məhrəm sirdir. Artıq birinci dəfə deyil ki, o öz-özündən soruşur: qadınlar qadın icmalarında yaşayıb yalnız öz istədikləri vaxt kişiləri qəbul etsəydilər, daha xoşbəxt olmazdılar mı? Bəlkə də o, Lüsini lezbiyan hesab etməklə yanılırdı. Bəlkə də o sadəcə qadınların əhatəsində olmağa üstünlük verirdi. Bəlkə də lezbiyanlığın tərfi də elə budur: kişilərə ehtiyacı olmayan qadın. Təəccüblü deyil ki, onlar – Lüsü və Helen zorlamaya bu dərəcədə ikrahla yanaşırlar. Xaos və qarışıqlığın tanrısı olan zorlama insan tənhalığını təhqir edir. Lezbiyan qadını zorlamaq isə bakirə qızı zorlamaqdan da pisdir. Bu zaman zərbə daha da sarsıdıcı olur. O üç nəfər nə etdiklərini bilirdilər mi? Artıq söz-söhbət yayılmağa başlayıb mı?

Saat doqquzda Bill Şou işə getdikdən sonra, Devid Lüsünün qapısını döyür. Qızı üzünü divara çevirib uzanıb. Devid qızının yanında oturub, yanağına toxunur. Lüsünün yanağı göz yaşlarından islanıb.

Belə mövzularda danışmaq asan deyil. – Devid deyir. – amma həkimə getmişəm mi?

Lüsü çarpayıda oturub burnunu silir.

Dünən terapevtə getdim.

O, bütün mümkün nəticələri nəzərə aldımı?

Yox, - Lüsünün səsinə qəzəb duyulur – həkim bütün nəticələri necə nəzərə ala bilər? Nə danışdığını başa düşürsən?

Devid ayağa qalxır. Əgər Lüsü açıqlanmağı üstün tutursa, bunu o da bacarar.

Bağışla ki, soruşdum. – o deyir. – Bugünkü planlarımız necədir?

Planlar? Fermaya qayıdıb oranı qaydaya salmaq.

Bəs sonra?

Sonra əvvəlki həyatımıza davam eləmək.

Fermada?

Əlbəttə, fermada.

Lüsü, yaxşı fikirləş. Vəziyyət dəyişib. Həyata qaldığımız yerdən davam eləyə bilmərik.

Niyə də yox?

Çünki yaxşı fikir deyil, çünki təhlükəlidir.

Ora həmişə təhlükəli olub. Ora qayıtmaq plan deyil, sadəcə qayıdıram.

Lüsü öz gəsinin gecə köynəyində çarpayıda oturub – çiyinlərini şax tutaraq parıldayan gözlərlə ona qarşı çıxır. O, daha atasının ağıllı qızı deyil. Daha yox.

XIII

Devid yola çıxmazdan əvvəl sarğılarını dəyişməli olur. Bev Şou kiçik darısqal vanna otağında sarğını açır. Göz qapağı hələ də gözünü örtür, başı suluqlayıb, amma, daha pis də ola bilərdi. Ən çox qulağının gənc həkimin də dediyi kimi, sözün əsl mənasında, yanmış kənarı ağrıyır.

Bev steril məhlulla başın çəhrayı dərisini silir, sonra pinsetin köməyi ilə yaranın üstünə sarı təhər yağlı sarğını yerləşdirir, yüngül toxunuşlarla göz qapağına və qulağına məlhəm çəkir. Bev səssiz-səmirsiz işləyir. Devid klinikanı, keçini xatırlayır. Görəsən, o keçə də Bevin əllərinə təslim olanda, özünü belə sakit və dinc hiss edirdimi?

Hə. – Bev, nəhayət, dillənir.

Devid güzgüyə baxır: səliqəli ağ papaq, bintlə örtülmüş göz.

Təmiz işdir – Devid deyir və öz –özlüyündə fikirləşir : “Əsl mumiya”

O, bir daha zorlama mövzusunı açmaq istəyir.

- Lüsi dedi ki, dünən terapevtlə görüşüb

- Hə.

- Hamiləlik riski var – Devid tələsik sözünə davam eləyir. – Zöhrəvi xəstəlik, QİÇS riski var. Ginekoloqa müraciət etsə, yaxşı olmazmı?

Bev narahat halda söhbətdən yayınmağa çalışır.

Lüsinin özündən soruşun.

Soruşdum, faydası olmadı.

Bir də soruşun.

Saat on biri keçib, Lüsi hələ də evdən çıxmayıb. Devid bağda var-gəl edir, qanı qaradır. Məsələ təkcə onda deyil ki, gözləməyə səbri çatmır. Dünənki hadisələr onu dərindən sarsıdıb. Titrətmə və zəiflik bu sarsıntının yalnız zahiri əlamətləridir. Devid hansısa daxili vacib bir orqanının – bəlkə də ürəyinin əzildiyini hiss edir. Birinci dəfədir ki, o, qocalığın dadını duyur. Qoca olmaq – başdan ayağacan yorğun, ümitsiz, arzusuz, gələcəyə laqeyd olmaqdır. O, belə bükülmüş halda, toyuq lələklərinin arasında, çürük

almaların iyini hiss edə-edə, plastmas stulda oturub həyata qarşı marağın damla – damla damarlarından çəkildiyini başa düşür.

Sonuncu damla quruyana qədər həftələrlə vaxt tələb oluna bilər. Hələlik isə damlalar dayanmadan axır. Sonda o, hörümçək torunda ilişib qalmış, kövrək, düyü qabığı kimi yüngül milçəyə çevriləcək.

Lüsidən kömək gözləməyə dəyməz. O, tələsmədən, səssizcə içindəki qaranlıqdan işığa gedən yolu tapmalıdır. Qızı özünə gələnə qədər məişət həyatının qayğılarını çəkmək isə onun boynuna düşür. Amma bu, çox gözlənilməz oldu. O, buna hələ hazır deyil: ferma, bostan, it damı. Lüsünün gələcəyi, onun gələcəyi, ölkənin gələcəyi – hamısı cəfəngiyatdır, qoy cəhənnəm olsunlar, vecimə deyil – Devid demək istəyir, evlərinə soxulan kişilərə isə bədbəxtlik arzulayır və daha onlar haqqında düşünmək istəmir.

Hücumun təsiridir, o düşünür. Zamanla orqanizmin öz-özünü sağaldacaq və mən əvvəlki adama çevriləcəyəm. Həqiqət isə əksini deyir və Devid bunu yaxşı başa düşür. O daha həyatdan heç bir zövq almır. O, axına qapılmış yarpaq, küləyin havaya sovurduğu göbələk kimi öz sonuna doğru getməyə başlayıb.

Qapının zəngi çalınır: yeni, təmiz uniforma geyinmiş iki gənc polis araşdırmalara başlamağa hazırdır. Lüsi dünən gecədən əynindən çıxarmadığı geyimdə otağından çıxır, görkəmindən yorğunluq yağır. O, səhər yeməyindən imtina edir. Bev Devid və Lüsini öz kiçik furqonunda fermaya aparır. Polislər furqonu təqib edirlər.

İtlərin cəsədləri volyerlərdə qalıb. Buldoz Ketii hələ də fermadadır. Onlar bir anlıq itin at tövləsinin yanında veylləndiyini görsələr də, Ketii sahiblərindən uzaq gəzir. Petrasdan əsər-ələmət yoxdur.

Evdə polislər papaqlarını çıxarıb qoltuqlarının arasında saxlayırlar. Lüsiyə polisə istədiyini danışmaq imkanı vermək istəyən Devid söhbətdə iştirak eləmir. Polislər ehtiramla qulaq asırlar, onlardan biri hər sözü qeyd edir. Qələm qeyd dəftərçəsinin səhifələrində əsəbi halda gəzişir. Polislər Lüsi ilə eyni yaşlardadırlar və hər ikisi murdarlanmış adam kimi onunla aralarında məsafə saxlamağa çalışırlar.

Üç nəfər idilər – Lüsi deyir- iki kişi və bir oğlan. Fənd işlədib evə soxuldular. Evdən pul, geyim əşyaları, televizor, musiqi mərkəzi, patron və silah oğurlanıb. Atam onlara müqavimət göstərməyə çalışanda, onu döyüb, üstünə denaturant tökərək yandırmağa çalışdılar. Sonra isə itləri güllələyib, atamın maşınında uzaqlaşdılar. Lüsi kişiləri, geyimlərini, maşını təsvir edir. Bütün bunları danışdıqca, Lüsi düz Devidin gözlərinin içinə baxır, sanki atasından güc alır ya da dediklərini inkar etməyə çağırırdı.

Polislərdən biri: - basqın nə qədər davam etdi? - soruşanda Lüsi cavab verir- iyirmi – otuz dəqiqə. Yalandı. Devid də, Lüsi də bunu bilirlər. Daha çox çəkib. Nə qədər çox? Kişilərin evin xanımı ilə işlərini bitirməyinə kifayət edəcək qədər çox. Lakin o, söhbətə müdaxilə eləmir.

Polislər ehtiyatla evi dolanırlar, ətrafa göz gəzdirlirlər. Evdə nə bir qan izi nə də dağınıqlıq qalıb. Mətbəx təmizlənib (Lüsi? Nə vaxt?). Tualetin qapısının arxasındakı iki yanmış kibrit isə onların diqqətini cəlb eləmir.

Lüsinin otağında iri yatağın üzü sökülüb. Cinayət yeri. –Devid düşünür və polislər onun fikrini oxumuş kimi otaqdan çıxır, baxışlarını ondan yayındırmağa çalışırlar.

-Barmaq izlərini götürmək üçün detektiv göndərəcəyik, - evdən çıxarkən polislər deyirlər. – Heç nəyə toxunmamağa çalışın. Daha nəyisə oğurladıqlarını xatırlasanız, məntəqəyə zəng vurun.

Polislər hələ uzaqlaşmamış telefon təmirçisi, ardınca isə qoca Ettinger gəlib çıxır. Ettinger hələ də ortaya çıxmamış Petras haqqında fikirli-fikirli: – bunların heç birinə inanmaq olmaz- deyib, kombini təmir etmək üçün oğlanı göndərəcəyinə söz verir.

Əvvəllər Lüsi “oğlan” sözünü eşidəndə, özündən çıxardı, indi isə heç bir cavab vermir.

Devid Ettingeri qapıya qədər ötürür.

Yazıq Lüsi – Ettinger deyir. - Görünür, çox əzab çəkib. Amma bundan da pis ola bilərdi.

Doğrudan? Necə?

Onu özləri ilə apara bilərdilər.

Qocanın bu sözləri Devid düşünməyə vadar edir. Ettinger axmaq deyil.

Nəhayət, o, Lüsi ilə tək qalır. – Yer göstərsən, itləri basdıraram. – Devid təklif edir. – Sahiblərinə nə deyəcəksən?

Həqiqəti deyəcəyəm.

Sığorta zərəri ödəyəcək?

Bilmirəm. Bilmirəm sığortaya qətliam da daxil edilibmi? Öyrənmək lazımdır.

Səssizlik.

– Lüsi niyə hər şeyi danışmırsan?

- Hər şeyi danışdım. Başqa heç nə olmayıb.

Devid şübhə ilə başını silkələyir.

– Niyə belə elədiyini başa düşürəm. Amma doğrudanmı düz iş görürsən?

Lüsi cavab vermir. O hələlik qızına təzyiq göstərməmək qərarına gəlsə də, daim üç basqıncı, böyük ehtimalla bir daha heç vaxt görməyəcəkləri halda, həmişəlik onun və qızının həyatının bir parçasına çevrilmiş üç talançı haqqında düşünür. Onlar qəzetləri oxuyacaq, şayiələri eşidəcəklər. Qəzetlərdən soyğunçuluq və silahlı basqına görə axtarışda olduqlarını oxuyacaqlar, vəssalam.

Utanıb -bir-birlərinə deyəcəklər. – Utanıb. Ona görə də susur. Sonra öz qəhrəmanlıqlarını xatırlayıb ləzzətlə şaqqıldayıb güləcəklər. Lüsi onlara belə bir qələbə bəxş etməyə hazırdırmı?

Devid qızının göstərdiyi yerdə, fermanın uzaq küncündə çuxur qazır.

Altı böyük it üçün qəbir: torpaq təzəcə şumlansa da, çuxuru qazmağa bir saat vaxt lazım olur. İş qurtardıqdan sonra Devidin beli, əlləri sızıldayır, biləyi yenidən ağrımağa başlayır. O, ölü itləri əl arabası ilə gətirir. Çiyini yaralı it hələ də qanlı dişlərini ağardır. Çəlləkdəki balıqlara atəş açmaqdan fərqi yoxdur – Devid düşünür. Ürəkbulandırıcı, eyni zamanda insanı gümrahlaşdıran məşğələdir, xüsusilə uzaqdan qara dərili insanın iyini hiss edən kimi mırıldamağa başlayan it cinslərinin yetişdirildiyi bir ölkədə. Bütün intiqamlar kimi, əhval ruhiyyəni qaldıran nəşəli bir məşğuliyət. O, itləri bir-birinin ardınca çuxura qoyub, üstlərinə torpaq tökür.

Evə qayıdanda, Devid Lüsünün azuqə saxladığı kiçik, kif qoxulu anbarda yataq hazırladığını görür.

Kimin üçündü? – o soruşur.

Mənim üçün.

Niyə boş otaqda yox?

Oranın tavanı damır.

Bəs arxadakı böyük otaq?

Dondurucu çox səs-küy salır.

Yalandı. Arxa otaqdakı dondurucu sakit işləyir. Lüsi dondurucunun içindəkilərə görə orada yatmaq istəmir: ıçalat, sümüklər, itlər üçün daha gərək olmayacaq ət parçaları.

Devid: - Mənim otağıma keç. Mən burada yataram.- deyib dərhal əşyalarını gətirməyə gedir. Doğrudanmı, o, küncələrinə boş mürəbbə bankaları ilə dolu yeşiklər düzölmüş, cənuba baxan kiçik bir dəlikdən başqa pəncərəsi olmayan bu darısqal otaqda yatmaq istəyir? Əgər Lüsini zorlayanların qara kölgəsi hələ də yataq otağında çəkilməyibsə, deməli onları oradan sıxışdırıb çıxartmaq lazımdır. Yataq otağına da yiyələnməklərinə yol vermək olmaz. Əşyalarını Lüsünün otağına daşıyır.

Gecə düşür. Devid və Lüsi aclıq hiss eləməsələr də, yeyirlər. Şam yeməyi – ritualdır. Rituallar isə həyatı yüngülləşdirir.

O, bacardıqca mülayim bir səslə qızından soruşur:

- Lüsi, əzizim, niyə danışmaq istəmirsən? Axı cinayətin qurbanı olmaqda utanmalı heç nə yoxdur. Axı bunu sən özün seçməmişən. Sənin günahın yoxdur.

Masa arxasında atasının qarşısında əyləşən Lüsi dərin nəfəs alıb özünü toplamağa çalışır, sonra nəfəsini buraxıb səssiz-səmərsiz başını silkələyir.

Mənə nəyisə xatırlatmaq istəyirsən, elə deyil? – Devid soruşur.

Nəyi xatırlatmaq istəyirəm?

Qadınların kişilərin əlində nələr çəkdiyini.

Heç ağlıma da gəlməyib. Səninlə heç bir əlaqəsi yoxdur, Devid. Niyə şikayət eləmədiyimi bilmək istəyirsən? Bir daha bu mövzunu açmayacağına söz versən, səbəbini deyərəm. Başıma gətirilənlər mənim şəxsi işimdir. Başqa zamanda, başqa yerdə bunu cəmiyyətin maraqlarına toxunan bir hal hesab etmək olardı. Amma indi və burda yox. Bu mənim yalnız mənim öz işimdir.

Bura, yəni hara?

Bura – Cənubi Afrika.

Düz demirsən. Səninlə qətiyyənlə razı deyiləm. Yəni burada baş verənlər sənin üçün imtahan olub? Bu sınağa tab gətirdikdən sonra diplom, gələcəyə buraxılış vəərəqəsi alacaqsan? Lüsi intiqam belə olmur. Lüsi, intiqam yanğın kimidir. Nə qədər yandırırsa, aqlığı bir o qədər artır.

Bəsdir, Devid! Yanğın haqqında cəfəngiyata qulaq asmaq istəmirəm. Mən sadəcə öz canımı qurtarmağa çalışmıram. Əgər belə düşünürsənsə, deməli heç nə başa düşməmişən.

Kömək elə, başa düşüm. Fərdi qurtuluş planı hazırlayırsan? İndiki zamanda əzab çəkməklə keçmişin günahlarını yumaq istəyirsən?

Yox. Hələ də səhv eləyirsən. Günah- qurtuluş – mücərrəd fikirlərdir. Özün başa düşməyə çalışmadıqca, sənə kömək eləyə bilmərəm.

Devid etiraz eləmək istəsə də, Lüsi sözünü ağzında qoyur.

Devid, razılaşdığımız kimi bu söhbəti davam etdirmək istəmirəm.

Ata və qızı hələ bir-birlərinə qarşı bu qədər amansız, bir-birlərindən bu qədər uzaq olmamışdılar. Devidi dəhşət bürüyür.

XIV

Yeni bir gün. Ettinger zəng vurub onlara “hələlik” silahını verməyi təklif edir.

Təşəkkür edirəm. – Devid cavab verir- Fikirləşərik.

O, Lüsünün alətlərini götürüb mətbəxi əlindən gələn qədər qaydaya salmağa çalışır. Ettinger kimi fermaya çəpər çəkmək, möhkəm darvazalar qoymaq lazımdır. Ferma qəsrə çevrilməlidir. Lüsi tapança almalı, atmağı öyrənməlidir. Doğrudanmı o, axıra qədər bu cür susmağa davam edəcək? Lüsi torpağı və qədim həyat tərzini sevdiyi üçün burdadır. Amma bu həyat tərzinin məhvi qaçılmazdırsa, daha burada sevilməli nə qalır?

Nəhayət, Ketini gizləndiyi yerdən çıxarıb, mətbəxə gətirmək mümkün olur. Buldoq evin içində səssiz-səmirsiz, qorxa-qorxa gəzir, Lüsünü daban-dabana izləyir. Həyat hər an dəyişir. Heç bir an əvvəlkinə bənzəmir. Ev onlara yadlaşib, ləkələnib. Qulaqları daim səsdədir.

Sonra Petras qayıdıb gəlir. Köhnə yük maşını inildəyə-inildəyə çala – çuxurlu yolu ötüb, tövlənin yanında dayanır. Əyninə dar kostyum geyinmiş Petras kabinədən çıxır, onun ardınca isə maşından arvadı və sürücü düşür. Kişilər karton yeşikləri, sinklənmiş dəmir lövhələri və nəhayət, Petrasın çəpərin sütununa bağladığı iki cavan qoyunu maşından endirirlər. Yük maşını tövlənin yanından ötür, sonra şose yoluna burulub, tezliklə gözdən itir. Petras arvadı ilə birlikdə tövləyə girir. Ocağın asbest borusunun üstündən havaya tüstü qalxır.

Devid onları müşahidə eləməyə davam edir. Bir azdan Petrasın arvadı tövlədən çıxıb yeyin hərəkətlərlə zibil vedrəsini boşaldır. Gözəl qadındır, - o düşünür- kənd dəbinə uyğun olaraq uzun köynək geyinmiş, saçlarını səliqə ilə yığıb, başına örpək bağlamış gözəl qadın və bəxti gətirmiş kişi. Bəs hara yox olmuşdular?

- Petras qayıdıb – o, Lüsü deyir. – Çoxlu tikinti materialı ilə.

Yaxşı

Gedəcəyini sənə niyə xəbər verməyib? Sənə qərribə gəlmirmi ki, o məhz həmin gün yoxa çıxdı?

Petrasa göstəriş verə bilmərəm. Onun ağası deyiləm.

Məntiqli deyil, amma mübahisə eləməyəcəyəm. – O, ümumiyyətlə, bir müddət Lüsi ilə mübahisə eləməmək qərarında gəlib.

Lüsi özünə qapanıb, heç nəyə maraq göstərmir. Fermerlik haqqında heç nə bilməyən Devid ördəkləri hindən çıxarmalı, suvarma sistemini işə salmalı, bostanı sulamalıdır. Lüsi saatlarla yatağında uzanıb, tavana ya da köhnə jurnallara baxır. O, jurnalları səbirsizliklə vərəqləyir, sanki orada olmayan nəyisə axtarır. “Edvin Drud” daha gözə dəymir.

Devid kombinezon geyinib işləyən Petrası müşahidə edir. Qərribədir ki, bu adam hələ də Lüsü baş çəkib onunla salamlamayıb. Devid Petrasa yaxınlaşır, salamlayırlar.

–Eşitmiş olarsınız, siz burda olmayanda, çərşənbə günü evə basqın eləmişdilər.

Hə, - Petras deyir. - Eşitmişəm. Dəhşətdir. Amma indi yaxşısınız.

O yaxşıdır? Lüsi yaxşıdır? Petras sual verir? Suala oxşamır, amma nəzakət nöqtəyi- nəzərindən o, Petrasın sözlərini başqa cür qəbul edə bilməz. Sual verilib, bəs cavab nədir?

- Sağam – Devid deyir. – insan sağ olduğu müddətcə yaxşı hesab oluna bilər. Odur ki, hə yaxşıyam.

Devid susub gözləyir. Səssizlik uzanır. Petras bu səssizliyi “Bəs Lüsi?” sualı ilə doldurmalı olacaq. Yox, o yanılıb.

- Lüsi sabah bazara gedəcək?- Petras soruşur.

Bilmirəm.

Əgər getməsə, yerini itirəcək. - Petras deyir. – Ola bilər.

Petras sabah bazara gedib – getməyəcəyini soruşur. - Devid Lüsiyə məlumat verir. – O sənə piştaxtayı itirəcəyindən qorxur.

Niyə ikiniz bir yerdə getmirsiniz? – Lüsi deyir. – Mənim həvəsim yoxdur.

Əminsən? Bir həftəni itirməyə heyfin gəlmi?

Lüsi cavab vermir, üzünü gizlədir. Devid özü səbəbini başa düşür. Rüşvayçılığa görə. Xəcalət çəkdiyinə görə. Çağırılmamış qonaqların nail olduqları budur: özündən əmin, müasir bir qadını gör nə hala salıblar. Qızının başına gətirilənlər haqqında rəvayət qara bir ləkə kimi bütün mahala yayılır. Daha doğrusu, bu rəvayət Lüsünün yox, onların haqqındadır. Lüsünü necə yerinə oturtduqları, ona qadının nə üçün mövcud olduğunu necə başa saldıqları haqqında rəvayət.

Tək göz və başında sarğı ilə insan arasına çıxmaq Devid üçün də asan deyil. Amma o, qızının xatirinə bazara gedib, orada Petrasın yanında əyləşir, maraq dolu baxışlara dözür, Lüsünün dərdinə şərik olmağı özünə borc bilən tanışlarına nəzakətlə cavab verir.

– Bəli, maşınımızı itirdik - o deyir. - əlbəttə, itləri də. Birindən başqa hamısını. Yox, yox qızım yaxşıdır, bu gün bir az naxoşlayıb. Yox, çox da ümidimiz yoxdur. Polisin işi başından aşır, özünüz də bilirsiniz. Hə, mütləq çatdıraram.

Devid başlarına gətirilənləri “Herald” qəzetindən oxuyur: “naməlum basqınçılar” – üç nəfəri belə adlandırılıblar. “Üç naməlum basqınçı xanım Lüsi Lurinin Seylem ətrafında atası ilə birlikdə yaşadığı fermasına basqın edib. Onlar odlu silah, elektrik və geyim əşyaları oğurlayaraq, hadisə yerindən uzaqlaşılıblar. Qəribə də olsa, basqınçılar CA 507644 nömrə nişanlı, 1993-cü il istehsalı “toyota - karolla” ilə fermadan uzaqlaşmazdan əvvəl, altı keşikçi itini güllələyiblər. Hadisə zamanı yüngül xəsarət alan Mister Luri tibbi yardım göstərildikdən sonra xəstəxanadan evə buraxılıb.

Yaşlı ata mister Luri ilə təbiət nəğməkarı Vilyam Vordsvortun yaradıcılığı üzrə ixtisaslaşmış, bu yaxınlara qədər Keyptaun Universitetində çalışan professor Luri arasında əlaqənin məqalədə nəzərə çarpdırılmaması Devidi sevindirir.

Alverdə o, demək olar, iştirak eləmir. Petras məharətlə və sürətlə malları düzür, qiymətləri deyir, pulu alıb, artığını qaytarır. Əslində işləyən yalnız Petrasdır. O isə oturub əllərini qızdırmağa çalışır. Keçmişdə olduğu kimi. Ağa və işçi. Bircə fərq var ki, o, Petrasa göstəriş vermir. Petras lazım olan işi özü görür, vəssalam.

Alver o qədər də yaxşı getmir. Səbəb, heç şübhəsiz, Lüsünün yoxluğudur. Güllərlə dolu yeşikləri, tərəvəz kisələrini təzədən kombiyə yükləmək lazım gəlir. Petras başını bulayır: - yaxşı deyil – o deyir.

Petras hələ də yoxluğunun səbəbini izah eləməyib. Petrasın istədiyi vaxt gəlib istədiyi vaxt getmək hüququ var. Susmağa da haqqı var. Cavablanmamış suallar isə qalır. Petras basqınçıların kim olduğunu bilirmi? Onların deyək ki, Ettingeri yox, məhz Lüsünü hədəf seçməsinə Petrasın haradasa ağzından qaçırdığı bir söz səbəb ola bilərdimi? Petras onların nə planlaşdırdığını əvvəlcədən bildirdimi?

Keçmişdə Petrasla açıq söhbət eləmək olardı. Keçmişdə bu söhbətdən sonra özündən çıxıb onu qovmaq, əvəzinə başqasını işə götürmək olardı. Petras isə əməkhaqqı alsa da, artıq muzdlu işçi sayılmır. Petrasın kim olduğunu müəyyən eləmək çox çətindir. Deyəsən, “qonşu” sözü ona daha çox uyğun gəlir. Petras əlverişli olduğu üçün əməyini satan qonşudur. O öz əməyini şübhə səbəbi ilə işdən azad edilmə haqqında heç bir maddənin daxil edilmədiyi yazılmamış razılıq əsasında satır. O, Lüsü və Petras indi yeni dünyada yaşayırlar. Və Petras bunu bilir. Devid də bilir. Petras Devidin bunu bildiyini bilir.

Buna baxmayaraq, Devid onunla özünü rahat hiss edir. O hətta Petras rəğbət bəsləməyə də hazırdır. Petrasla eyni nəslin adamlarıdır. Şübhəsiz, Petrasın başına çox iş gəlib, danışmağa sözü çoxdur. Devid bir gün Petrasın rəvayətlərinə qulaq asmaq istərdi. Amma ingilis dilində yox. O getdikcə daha çox inanır ki, Cənubi Afrikada ingilis dili ilə bütün həqiqəti çatdırmaq mümkün deyil. İngilis dilinin lap çoxdan bərkiyib daşlaşmış cümlələri bir vaxtki aydınlığını itirib. Can verən və palçıqda boğulub qalan dinozavrlar kimi ingilis dili də daşlaşıb. Petrasın rəvayətləri ingilis dilinin qəlibinə salınıb çıxdıqdan sonra, podaqralı qocalara bənzəyəcək.

Petrasın əlləri və üzü Devidin xoşuna gəlir. Əgər dünyada halal əmək deyilən nəşə varsa, Petrasın görkəmində bunun izlərini tapmaq mümkündür: səbirli, işgüzar ayaqları üzərində möhkəm dayanan bir adam. Peyzan - bu ölkənin insanı.

Fitnəçi, fıırıldaqçı və bütün peyzanlar kimi yalançı. Halal əmək, halal kələkbazlıq. Devidin Petrasın sonda nəyi hədəflədiyi ilə bağlı fərziyyələri də var. Əlbəttə, Petras sona qədər öz bir hektar yarımlıq ərazisini şumlamaqla qane olan deyil. Lüsü burada öz hippi yoldaşlarından çox davam gətirsə də, Petras üçün hələ də əsl fermerdən çox, kənd həyatına maraq göstərən naşı, boş bir insan olaraq qalır. O, məmnuniyyətlə Lüsünün torpağına sahib olmaq istəyərdi. Sonra isə Ettingerin torpağının, heç olmasa bir hissəsinə, heyvanları otlatmaq üçün kifayət edəcək hissəsinə. Ettingerin öhdəsindən gəlmək isə asan olmayacaq. Ettinger də onun kimi peyzan, inadçı torpaq adamıdır. Amma qoca gec-tez öləcək, oğlu isə çıxıb gedib. Bax burda Ettinger səfehlik eləyib. Əsl peyzanın çoxlu oğlu olmalıdır.

Petrasın ümidlə baxdığı gələcəkdə Lüsü kimi adamlara yer yoxdur. Amma bu, Petrası düşməyə çevirə bilməz. Kənd həyatı həmişə belə olub. Qonşu həmişə qonşusunun tarlasına ziyanvericilərin daraşmasını,

məhsulunun qıt olmasını, özünə isə müflislik arzulayır. Qonşusu tamam əldən düşdükdən sonra ona kömək eləməyə tələsir.

Hadisələrin ən pis yozumu isə bu ola bilər ki, o üç kişini Petras tutub, onlara Lüsiyə yaxşı dərs verməyi tapşırıb və işlərinin haqqını oğurladıqları ilə ödəyib. Amma Devid buna inana bilmir, bu həddən artıq sadə bir izah olardı. Əsl həqiqət isə onun fikrincə, daha antropoloji səciyyə daşıyır. Bu həqiqətə çatmaq üçün onlarla insanla, tərcüməçinin köməyi ilə tələsmədən səbirlə söhbət eləmək lazımdır.

Digər tərəfdən o, Petrasın basqının hazırlandığından xəbərdar olduğundan və Lüsiyə bu haqda heç nə demədiyindən əmindir. Buna görə də Petrasdan şübhələnməyə bilmir.

Petras beton hovuzun suyunu boşaldıb, yosunları təmizləməyə başlayıb. Xoşagələ iş olmasa da, Devid kömək eləməyi təklif edir, Lüsünün rezin çəkmələrini geyinib hovuzda enir, sürüşkən zəmində ehtiyatla addımlayır. Bir müddət səylə işləyir, betondan çirki qazıyıb kürəklə hovuzdan kənara atırlar. Sonra Devid işinə fasilə verir.

- Bilirsiniz, Petras – o deyir. – Bura gələnin insanların yad olduğuna inanmaq mənim üçün çətindir. İnana bilmirəm ki, onlar göydən enib öz işlərini gördülər, sonra isə ruh kimi yoxa çıxdılar. İnanmaq çətinidir ki, biz sadəcə həmin gün onların rastlarına çıxan ilk ağ dərililər olduğumuz üçün hədəf seçilmişik. Sizcə, haqlı deyiləm?

Petras həmişə əyriüclü köhnə dəbli qəlyan çəkir. İndi də o, belini dikəldir, cibindən qəlyanını çıxarır, qapağını açıb, tənbəki doldurur və yandırılmamış qəlyanı sümürməyə başlayır, ifadəsiz baxışlarla, hovuzun, təpələrin üstündən uzaqlara baxır. Üzünün ifadəsi tamamilə sakitdir.

Onları polis tapmalıdır, – Petras nəhayət, dillənir. - Polis onları tapıb həbs eləməlidir. Polisin işi budur.

Hə, amma kənardan kömək eləyən olmasa, polis onları tapa bilməz. Bu adamlar meşəbəyliyi yaxşı tanıyırdılar. Heç şübhəsiz, Lüsi haqqında da çox şey bilirdilər. Elə isə sual meydana gəlir. Bu yerlərə yad idilərsə, bütün bunları haradan bilirdilər?

Petras sualı qulaqardına vurub, qəlyanı cibinə qoyur, beli bir kənara atıb, süpürgəni götürür.

- Petras axı bu adi soyğun deyildi. – Devid təkid edir. – O, üç nəfər bura yalnız soyğun məqsədi ilə gəlməmişdi. Heç məni bu hala salmaq üçün də gəlməmişdilər.- Devid gözünə, başındakı sarğıya toxunur. – Onların başqa məqsədi də var idi. Nə demək istədiyimi bilirsiniz. Bilməsəniz də, başa düşmək çətin deyil. Başına gətirilənlərdən sonra Lüsünün sakitcə əvvəlki həyatına davam edəcəyini gözləmək olmaz. Mən Lüsünün atasıyam. Mən istəyirəm ki, o adamları tapıb, cəzalandırınsınlar. Haqlı deyiləm? Ədalət istədiyim üçün haqsızam? – Devid artıq hansı yolla olur-olsun, Petrasdan bir neçə söz qoparmaqda israrlıdır.

Yox, siz haqlısınız.

Gözlənilmədən ruhuna hakim kəsilən qəzəb Devidin özünü də təəccübləndirir. O, kürəyi yerdən götürüb hovuzun dibindəki çirk və ot topalarına sancır. – özün özünü qızıqdırırsan, Devid özünə deyir. Dayan! Bu

məqamda o, böyük məmnuniyyətlə Petrasın boğazından yapışırdı. – Bu mənim qızımın yox, sizin arvadınızın başına gəlsəydi – o demək istəyir – belə rahatlıqla qəlyan çəkməz, sözlərinizi bu qədər ölçüb-biçməzdiniz! “Zorlama” o, Petrasdan bu sözü qoparmağa çalışır. “Bəli bu zorlama olub, bəli zorakılıqdır”. O bu sözləri eşitmək istəyirdi.

Petras və Devid yan-yanı dinməz-söyləməz işi görüb qurtarırlar.

İndi Devidin fermadakı günləri belə keçir. O, Petrasa suvarma sistemini təmizləməyə kömək edir, bostanda eşələnib məhsulun tamam məhv olmasının qarşısını almağa çalışır, məhsulları bazarda satışı çıxara bilmək üçün bağlamalara yığır, klinikada Bev Şouya kömək edir, döşəmələri silir, xörək bişirir-Lüsinin daha həvəs göstərmədiyi bütün işləri görür.

Devidin gözü təəccüblü dərəcədə tez sağalır, cəmi bir həftədən sonra. Yanıqlar isə sağalmaq bilmir. Başı hələ də sarğılıdır, yanmış qulağı cəhrayı molyusku xatırladır. Ona elə gəlir ki, qulağını başqalarına nümayiş etdirməyə heç vaxt cürəti çatmayacaq. Devid başını günəşin şüalarından qorumaq və az da olsa, yad baxışlardan gizlənmə bilmək üçün özünə şlyapa alıb. O, öz qəribə, qəribədən də betər küçələrdə uşaqların gözlərini bərəldib baxdığı iyrenc görkəminə öyrəşməyə çalışır. “Bu əmi niyə belə gülməlidir?” – onlar analarından soruşurlar. Devid Seylemdəki mağazalara bacardıqca gec-gec, Qrehestauna isə həftədə bir dəfə şənbə günləri gedir. O, birdən – birə zahidə- kənd zahidinə çevrilib. Bu da sərgərdan həyatın sonu. “Halbuki, ürək hələ də sevir, ay həmişəki kimi parlaqdır. Kim bilə bilərdi ki, hər şey belə tez, belə qəfildən bitəcək.

Qızı haqqında şayiələrin Keyptauna yayıldığını güman etmək üçün Devidin heç bir əsası yoxdur, lakin o istəmir ki, Rozalinda bu söhbəti kimdənsə təhrif olunmuş şəkildə eşitsin. Devid iki dəfə keçmiş arvadına zəng eləsə də, onu evdə tapa bilmir. Üçüncü dəfə isə o, Rozalindanın iş telefonuna, səyahət bürosuna zəng vurur. Telefondakı səs Rozalindanın Madaqaskarda olduğunu xəbər verir. Devid Antananarivodakı mehmanxananın faks nömrəsini öyrənib, məktub hazırlayır: Lüsi ilə başımıza xoşagəlməz hadisələr gəlib. Maşınım oğurlanıb. Bir az dava-dalaş oldu, məni bir az əzişdirdilər. Ciddi bir şey yoxdur. İkimiz də bir az sarsılacaq da, yaxşıyıq. Dedi-qodular qulağına çatmamış sənə xəbərdarlıq etmək istədim. Yaxşı istirahət arzu edirəm”

Devid məktubu Lüsiyə göstərib razılığını aldıqdan sonra Bev Şouya verib Rozalindaya faks göndərməyi xahiş edir.

Lüsinin vəziyyəti yaxşılaşmışdır. O, yuxusuzluqdan şikayət edir, bütün gecəni ayaq üstə keçirir, günortadan sonra isə körpə uşaq kimi barmağını ağzına salıb divanda yuxuya gedir. Lüsi yeməyə qarşı da marağını itirib. Ətdən tamamilə imtina etdiyi üçün Devid qızının iştahını açmaq üçün qeyri-adi yeməklər hazırlamağa çalışır.

Halbuki, o, bura bu ucqar yerdə ilişib qalmaq, qızına dayəlik etmək, Lüsinin başı üzərindəki qara qüvvələri qovmaq, uçulub-dağılan fermaya baxmaq üçün yox, özünü toplamaq, güc-qüvvəsini bərpa etmək üçün gəlmişdi. O burda günbəgün özünü itirir.

Qara qüvvələr Deviddən də yan keçmir. O, tez-tez kabus görməyə başlayıb. Yuxuda ya qana bulaşmış çarpayıda yatdığını ya da səssiz fəryadlar qopara-qopara qırğı sifətli bir kişidən qaçdığını görür. O, hətta bir gecəyarısı yarıyuxulu, yarıhavalı halda yatağın üzünü söküb döşəkcədə qan ləkələrini axtardığını da xatırlayır.

Bayronla bağlı layihə hələ də qüvvədə qalır. Devidin özü ilə birlikdə Keyptaundan gətirdiyi kitablardan geriyə yalnız Bayronun məktublarının toplandığı iki cild qalıb. Qalanları oğurlanmış maşının yük yerində qalıb. Qrehestaundakı ictimai kitabxana isə ona şər toplularından başqa heç nə təklif edə bilmir. Mütaliəni davam etdirmək doğrudanmı vacibdir? Bayron və yoldaşlarının Ravennada günlərini necə keçirdikləri barədə daha nə bilmək lazımdır? Məgər artıq Bayron və Terezanın əsl obrazlarını yaratmağa qadir deyilmi?

Düzü, o, ağ kağızla üzə-üzə qalıb, ilk notu yazacağı, nəyə qadir olduğunu anlayacağı anı artıq neçə aydır ki, təxirə salır. Sevgililərin duetləri, ilan kimi heç bir söz demədən əvvəl bir-birlərinə dolanıb sonra əks tərəflərə doğru sürünən soprano və tenorun vokal ifalarının parçaları artıq beynində hazırdır. Kulminasiyasız melodiya; mərmər pilləkənlə sürünən heyvanların xışıltısı, arxa fonda isə alçaldılmış ərin titrək bariton səsi. Nəhayət, məşum trio həyat qazanır? Keyptaunda yox, qədim Kafraridə?

XV

İki cavan qoyun hələ də tövlənin dirəyinə bağlı qalıb. Onların yeknəsəq və bitib- tükənməz mələşməsi Devidi qıcıqlandırmaya başlayıb. O, velosipedi tərsinə çevirib təmir edən Petrasa yaxınlaşır.

— Bu qoyunları, – Devid deyir – otlaya biləcəkləri bir yerə bağlaya bilməzdinizmi?

- Bunlar qonaqlıq üçündür. Şənbə günü kəsiləcəklər. Lüsü və siz də mütləq gəlməlisiniz. -Petras əllərini silib təmizləyir – Sizi və Lüsini dəvət edirəm.

- Şənbə günü?

- Hə. Şənbə günü böyük ziyafət verirəm.

- Təşəkkür edirəm. Ziyafət üçün nəzərdə tutulmuş olsalar da, sizcə otlamalı deyillər?

Bir saat keçir, qoyunlar hələ də tövlənin yanında həzin–həzin mələyirlər. Petras gözə dəymir. Devid özündən çıxıb heyvanları ipdən açır, təpiyi ilə sıx otların bitdiyi dəhnəyə tərəf qovur.

Qoyunlar uzun müddət su içdikdən sonra, yavaş – yavaş otlamağa başlayırlar.

Bu eyni ölçülü, ağzıqara iran cinslərinin yunundakı ləkələr də, hərəkətləri də eynidir. Anadan olduqları gündən qəssab bıçağına məhkum olunmuş bu qoyunlar, görünür, əkizdirlər. Məlum məsələdir. Hansı qoyun qocalıqdan ölür? Qoyunların həyatı özlərinə məxsus deyil. Onlar sonuncu zərrələrinə qədər istifadə edilmək üçündülər. Ətləri yeyilir, sümükləri üyüdüldü ev quşlarına yedirilir. Heç kimin yemək istəməyəcəyi öd kisəsini saymasaq, heç nə istifadəsiz qalmır. Dekart gərək bu haqda düşünəydi: Öd kisəsinin qaranlığında gizlənmiş ruh.

Petras bizi qonaq çağırır – Devid Lüsiyə deyir. – Nəyi qeyd edir?

Yəqin ki, torpaq sahibi olmağını. Rəsmən gələn ayın 1-dən təsdiq olunur. Onun üçün böyük gündür. Orada heç olmasa, görünmək, hədiyyə aparmaq lazımdır.

İki qoyun kəsməyə hazırlaşır. Çətin ki, hamıya çatsın.

Petras xəsis adamdır. Əvvəllər belə günlərdə öküz kəsərdilər.

Nəsə hərəkətləri xoşuma gəlmir. İki qurbanlıq qoyunu gətirib ki, onları yeməyə hazırlaşan insanlarla tanış olsunlar!

Bəs sən nə gözləyirdin? Qoyunları sallaqxanada kəssinlər ki, sən onlar haqqında düşünmək məcburiyyətində qalmayasan?

Hə.

— Oyan Devid. Bura bizim ölkəmizdir. Bura Afrikadır.

Devidə elə gəlir ki, son vaxtlar Lüsi yeri gəldi-gəlmədi deyilməyə başlayıb. Adətən o, qızına səssizliyə qərq olmaqla cavab verir. Bəzən onlar eyni evdə yaşayan iki yad adama bənzəyirlər. Devid öz-özünə səbir etməli olduğunu, Lüsünün üzərində hələ də zorakılığın qara kölgəsinin dolaşdığını, qızının özünə qayıtması üçün vaxt tələb olunduğunu təkrarlayır. Bəlkə o yanılır? Bəlkə bu cür zorakılıqla üzləşən insan daha heç vaxt əvvəlki kimi olmur? Bəlkə belə bir təcavüz insanı tamamilə fərqli, qaranlıq bir insana çevirir?

Lüsünün şıltaqlığının başqa, daha amansız bir izahı da var ki, Devid bu haqda düşünməyə bilmir.

- Lüsi, məndən heç nə gizlətmirsən?- Devid qəfildən soruşur. –O kişilər səni xəstəliyə yoluxdurmayıblar?

Lüsi pijamada divanda oturub, pişiklə oynayır. Gündüz saat birdir. Pişik cavan, oynaq və şəndir. Lüsi pişiyin qarşısında xələtinin kəmərinin ucunu yelləyir. Pişik kəmərin ucuna pəncəsi ilə tez-tez yüngülcə toxunur – bir- iki- üç- dörd

— Kişilər? — Lüsi soruşur. — Hansı kişilər? — O, kəməri bir kənara itələyir, pişik onun ardınca atılır.

“Hansı kişilər?” Devidin az qala ürəyi dayanır. Qızı havalanıb? Onları xatırlamaqdan imtina edir?

Lakin elə o anda məlum olur ki, Lüsi ona sataşır.

Devid mən uşaq deyiləm. Həkimə getmişəm, analiz vermişəm, ağıllı adamın edə biləcəyi hər şeyi eləmişəm. İndi yalnız gözləyə bilərəm.

Aydındır. Gözləmək deməklə də, mənəcə...

Hə.

Nə qədər gözləmək lazımdır?

Lüsi çiynlərini çəkir.

- Bir ay. Üç ay. Ya da daha çox. Elm hələ insanın nə qədər gözləməli olduğuna məhdudiyyət qoymayıb. Bəlkə də daima.

Pişik kəmərin ucuna pəncə atır. Amma oyun artıq bitib. Devid qızının yanında oturur, pişik divandan düşüb təkəbbürlü yerləşlə uzaqlaşır. O, qızının əlini tutur. Lüsünün yanında oturan Devid uzun müddət vanna qəbul etmədiyi üçün qızından gələn iyi hiss edir.

Hər halda daim gözləmək lazım gəlməyəcək. – o deyir. – Hər halda bundan xilas olacaqsan.

Qoyunlar günün qalanını dəhnənin yanında bağlandıqları yerdə keçirirlər. Səhər Devid onları yenə də tövlənin yanındakı çılpaq sahədə görür.

Ehtimal ki, onlar iki gün şənbə səhərinə qədər burada qalacaqlar. Ömrün son iki gününü keçirmək üçün o qədər də gözəl yer deyil. Kəndçi üsulu – Lüsi deyir. Devid isə buna laqeydlik, rəhmsizlik adı verərdi. Kəndin şəhəri qınamağa haqqı olduğu qədər şəhərin də kəndi qınamağa haqqı var. Devid qoyunları Petrasdan satın almaq barədə düşünür. Bəs bu ona nə verəcək? Petras özünə başqalarını alıb, artıq pulu cibinə qoyacaq. Ölümdən xilas elədikdən sonra, qoyunları neyləyəcək? Böyük şose yolda gəzintiyə çıxaracaq? İt damlarına salıb, quru otlə bəsləyəcək?

Naməlum səbəblərdən onunla bu iki qoyun arasında hansısa bağlılıq əmələ gəlmişdi. Bu bağlılığın sevgi ilə əlaqəsi olmasa da, qəfildən heç bir səbəbsiz qoyunların taleyi Devidi narahat eləməyə başlamışdı. O, günün altında, heyvanların qarşısında dayanıb, başının içindəki uğultunun dayanmağını, hansısa bir işarə gözləyir. Milçək qoyunlardan birinin qulağına girməyə çalışır. Heyvanın qulağı dartılır. Milçək uzaqlaşır, havada dövrə vurub təzədən qoyunun qulağına qonur. Qulaq yenə dartılır. Devid irəli doğru bir addım atır. Qoyunlar təlaş içində zəncirlərinin imkan verdiyi qədər geri atılırlar. O, xyalığı eybəcər hala salınmış keçini qucaqlayıb sığallayan, təskinlik verərək heyvanın həyatının bir hissəsinə çevrilən Bev Şounu xatırlayır. Bev heyvanlara bu cür ünsiyyət qurmağa necə nail olurdu? Devidin bilmədiyi hansısa fokusun köməyi ilə? Görünür, bu fokusunu göstərə bilmək üçün daha az mürəkkəb olan müəyyən növ insanlardan olmaq lazımdır. Qızmar yaz günəşi düz üzünə vurur. Dəyişməliyəm? – Devid düşünür. Bev Şou kimi olmalıyam?

O, Lüsi ilə danışır:

- Petrasın məclisini fikirləşirəm. Ümumiyyətlə, mən ora getməməyə üstünlük verərdim. Kobudluq eləmiş olmaq?

- Bu qərarının qurbanlıqlarla bir əlaqəsi var?

- Hə. Yox. Öz mövqeyimi dəyişməmişəm, əgər bilmək istədiyiniz budursa. Hələ də heyvanların əsl fərdiyyətə malik olduqlarına inanmıram. Bəziləri sağ qalacaq, bəziləri öləcək. Məncə, bütün bunlara görə kədərlənməyə dəyməz. Amma...

- Amma?

- Amma bu dəfə nə isə narahatam. Səbəbini deyə bilmərəm.

- Hər halda Petrasın sənə və həssaslığına hörmət naminə kotletlərdən imtina etmək ehtimalı çox azdır.

- Heç mənim istədiyim də bu deyil. Sadəcə bu dəfə qonaqlar arasında olmamağa üstünlük verərdim. Heç ağılıma da gəlməzdi ki, nə vaxtsa bu sözləri deyəcəyəm.

- Allahın işini bilmək olmur, Devid.

- Məni ələ salma.

Şənbə günü, bazara getmək vaxtı yaxınlaşır.

Bazara gedəcəyik? – atası Lüsindən soruşur.

Lüsi çiynlərini çəkir:

- Özün bil.

Devid bazara getmək qərarına gəlir.

O, qızının imtinasının səbəbini soruşmur, əksinə nə isə anlaşılmaz bir yüngüllük hiss edir.

Petrasın bayramına hazırlıq şənbə günü günortadan sonra, Devidin fikrincə, kilsə üçün münasib geyimdə, sağlam bədənli beş-altı qadının gəlişi ilə başlayır. Onlar tövlənin arxasında ocaq qalayırlar. Tezliklə külək oradan özü ilə bərabər qaynayan içalatın pis qoxusunu gətirir, bununla da Devid başa düşür ki, artıq iki qoyunun da işi görülüb.

Yas saxlamalıdır mı? Bir-birlərinə görə heç vaxt yas tutmayan heyvanlara görə kədərlənmək doğrudur mu? Ürəyinin dərinliklərinə nəzər salanda, o yalnız qeyri-müəyyən bir kədər duyur.

Çox yaxın, - o düşünür, biz Petrasa çox yaxın yaşayırıq. Bu, evini, səsləri, iyləri yad adamla bölüşmək kimidir.

Devid Lüsünün otağının qapısını döyür.

– Gəzintiyə çıxmaq istəyirsən? – o soruşur.

Sağ ol, amma yox. Ketini apar.

Devid Ketini özü ilə götürsə də, tezliklə itin ləngliyi və ölüvaylığından qıcıqlanaraq onu geriye fermaya qovub özünü yormağ üçün yeyin addımlarla on səkkiz kilometrlik yolu təkbaşına qət edir.

Saat beşdə qonaqlar maşınla, taksi ilə, ya da piyada gəlib çıxmağa başlayırlar. O, mətbəx pərdələrinin arasından baxır. Qonaqların əksəriyyəti ev sahibi ilə eyni yaşlarda, təmkinli, sanballı adamlardır. Yaşlı bir qadın xüsusi vurnuxmaya səbəb olur. Mavi kostyum və parlaq çəhrayı rəngli köynək geyinmiş Petras onu qarşılamağ üçün magistral yola çıxır.

Nisbətən cavan qonaqlar hava qaranlıqlaşanda, peyda olmağa başlayırlar. Yüngül külək özü ilə bərabər bir – birləri ilə söhbətləşən qonaqların pıçıltısını, gülüş və musiqi səslərini gətirir. Bu musiqi Devidə Yohannesberqdə keçən gənclik illərini xatırladır. Dözmək olar – o düşünür- hətta demək olar şən məclisdir.

- Vaxtdı – Lüsi deyir. – Gəlirsən?

Lüsi öz vərdişinin əksinə, uzun don, dik daban ayaqqabı geyinib, muncuq dənələrindən boyunbağı və sırğa taxıb. Qızının bu görkəmi Devidin o qədər də xoşuna gəlmir.

Yaxşı gedək. Mən hazırım.

Kostyumun yoxdur?

Yox. Gətirməmişəm.

Heç olmasa, qalstuk tax.

Elə bilirdim kənddəyik.

Elə ona görə də geyinib keçinmək lazımdır. Petras üçün çox vacib gündür.

Lüsinin əlində kiçik bir fənər var. Ata və qızı qol-qola cığır boyunca Petrasın evinə sarı gedirlər. Lüsi yolu işıqlandırır, o, hədiyyələri daşıyır. Üzlərində təbəssüm açıq qarının qarşısında dayanırlar. Petras gözə dəyməsə də, ziyafət geyimindəki kiçik qız onları içəri aparır.

Köhnə tövlənin tavanı və düz-əmməli döşəməsi yoxdur, lakin ən azı genişdir və elektrik enerjisi ilə təmin olunub. Abajurlu lampalar və divardakı rəsmlər (Van Qoqun günəbaxanları, Tretçikovun mavi libaslı qadını, Barbarella obrazında Ceyn Fonda və qol vuran Doktor Kumalo) ümumi mənzərənin tutqunluğunu bir qədər azaldır.

Tövlədə onlardan başqa ağ adam yoxdur. Qonaqlardan bəziləri köhnədəbli Afrika cazının sədaları altında rəqs edirlər. Marağ dolu baxışlar onun və Lüsinin üzünə tuşlanıb. Bəlkə də məsələ yalnız onun başındakı sarğıdadır.

Lüsi qadınlardan bəzilərini tanıyır. Başqaları ilə onu tanış edirlər. Sonra Petras onların yanında peyda olur. O, qonaqpərvər ev sahibi rolunu oynamır, onlara içki təklif eləmir, əvəzində - daha itlər yoxdur. Mən it baxıcısı deyiləm – deyir.

Lüsi bunu zarafat kimi qəbul etmək qərarına gəlir. Deməli, hər şey qaydasındadır.

Sizin üçün gətirmişik – Lüsi deyir – bəlkə də xanımınıza vermək daha düzgün olar. Ev üçündür.

Petras mətbəxə (əlbəttə belə demək mümkünsə) tərəf dönüb arvadını çağırır. Devid birinci dəfədir, onu yaxından görür. Gənc- Lüsidən gənc bu utancaq və heç şübhəsiz hamilə qadını gözəldən çox, xoşagəlimli adlandırmaq olar. O, Lüsünün əlini sıxsaxsa da, Devidə tərəf baxmır.

Lüsi kosa dilində bir neçə söz deyib, bağlamanı qadına təqdim edir. Onların ətrafına artıq beş-altı tamaşaçı toplanıb.

Açmaq lazımdır – Petras deyir.

Hə, açmalısınız – Lüsi deyir.

Petrasın gənc qadını naringi və dəfnə yarpaqları təsvir olunmuş hədiyyə kağızını cırmamağa çalışaraq, ehtiyatla bağlamanı açır. Bağlamadan kifayət qədər gözəl aşant ornamentləri ilə bəzənmiş parça çıxır.

- Sağ olun – qadın ingilis dilində pıçıltı ilə deyir.

- Yataq örtüyüdür, - Lüsi Petrasa izah edir.

- Lüsi bizim himayədarımızdır – Petras ucadan elan edir, sonra isə Lüsiyə müraciətlə: - Siz bizim himayədarımızsınız – deyir.

Devidin fikrincə, zövqsüz, ikibaşlı bu söz anı korlayır. Bununla belə, Petrası qınamaq olarmı? Onun bu cür lovğalıqla istifadə etdiyi dil – bircə Petras bunu bilsəydi – çoxdan köhnəlib, süstləşib, daxildən aşınıb. Yalnız tək hecalı sözlərə etibar etmək olar, onların da yalnız bir qisminə.

Neyləmək olar? Bir vaxtlar informasiyanın ötürülməsinin metodları haqqında mühazirə oxuyan Devid heç bir çıxış yolu görmürdü. Lap əvvəldən əlifbadan başlamaqdan başqa yol yox idi. Lakin çoxhecalı sözlər təmizlənilib, bərpa olunub dilə qayıdana qədər o, çoxdan ölmüş olacaqdı.

Uşaq... Uşaq nə vaxt doğulmalıdır? – o, Petrasın arvadından soruşur.

Qadın üzündə anlaşıqız ifadə ilə Devidə baxır.

Oktyabr... – Petras söhbətə qarışır. – Uşaq oktyabrda doğulacaq. Ümid edirik ki, oğlan olacaq.

Oho! Niyə qızların əleyhinəsiniz?

Dua eləyirik ki, oğlan olsun, - Petras deyir. – İlk uşaq oğlan olsa yaxşıdır. Onda o bacılarına izah edə bilər... özünü necə aparmağı izah edə. Hə. - Petras susur, sonra: - qız baha başa gəlir- deyib baş barmağını şəhadət barmağına sürtür. – Həmişə pul, pul, pul.

Devid uzun müddət idi ki, bu hərəkəti görmürdü. Keçmişdə yəhudilər bu əl hərəkətindən çox istifadə edirdilər: pul, pul, pul və eynilə bu cür mənalı – mənalı başlarını tərpətdirdilər. Lakin görünür, Petras Avropa ənənəsinin bu məqamından xəbərdar deyil.

Amma oğlanların da bəzən xərci çox olur, - Devid söhbətə öz töhfəsini verə bilmək üçün deyir.

- Onu al, bunu al, - Söhbətin mövzusunda bərk aludə olan, daha həmsöhbətini dinləməyən Petras sözüna davam edir. – indiki dövrdə kişilər daha qadınlar üçün pul xərcləyirlər. Mənsə xərcləyirəm. – O, əlini arvadının başına çəkir. Arvadı təvazökarlıqla gözlərini yerə dikir. – Nə qədər köhnə dəbli də olsa, pul ödəyirəm.

Geyim, qəşəng əşyalar, alırsan, alırsan, alırsan. – Petras yenə barmaqlarını bir – birinə sürtür. – Yox, oğlan yaxşıdır. Sizin qızınızdan başqa. Sizin qızınız başqadır. Heç bir cəhətdən oğlandan əksik deyil. Demək olar ki! – Petras öz ədəbsizliyinə gülə-gülə deyir. – Həə, Lüsi?

Lüsi gülümsəsə də, Devid bilir ki, o utanır.

Lüsi astadan - Gedim, rəqs eləyim –deyib onların yanından uzaqlaşır.

Rəqs meydançasında o, görünür, indi dəbdə olan solipsist ədası ilə rəqs edir. Tezliklə, Lüsiyə ucaboylu, çevik, səliqəli geyinmiş gənc bir oğlan qoşulur. O düz Lüsünün qarşısında çırtıq çala-çala, gülümsəyərək rəqs edir, onu ələ almağa çalışır.

Qadınlar əllərində qızardılmış ətlə dolu sinilərlə içəri girməyə başlayırlar. Yeməyin iştah qabardan ətri hər tərəfə yayılır. Məclisdə gənc, səslı-küylü, heç də köhnə dəblə geyinməmiş yeni qonaqlar peyda olur. Məclis qızıdır.

Devidin əlinə bir boşqab yemək tutuşdurulub. O, qabı Petrasa uzadır.

- Yox, - Petras deyir, - Bu sizin üçündür.

Petras və arvadı ona çox vaxt ayırır, özünü sərbəst hiss etməsi üçün əllərindən gələni edirlər. İstiqanlı insanlar, o fikirləşir. Kənd adamları.

Devid qızına nəzər salır. Cavan oğlan artıq Lüsünün cəmi bir neçə santimetr uzaqlığında, ayaqlarını qaldırıb yerə vura – vura, əllərini silkələyə-silkələyə rəqs edir, öz hərəkətlərindən həzz alır.

Devidin əlindəki boşqabda iki kotlet, kartof, ət suyunda üzən düyü və balqabaq dilimləri var. O özü üçün stul tapıb, gözləri yaşaran, arıq qoca bir kişi ilə yanaşı oturur. Əti yemək lazım gələcək. Yemək sonra isə üzr istəmək. Lüsi üzündə dəhşət ifadəsi ilə qəfildən onun yanında peyda olur.

Gedə bilərik? – qızı soruşur. – Burdadırlar.

Kim burdadır?

Onlardan birini orada evin arxasında gördüm, Devid hay-küy qaldırmaq istəmirəm, gəl bu dəqiqə çıxıb gedək.

Devid: - bunu tut – deyib əlindəki boşqabı Lüsiyə uzadır və arxa qapıdan həyəətə çıxır. Həyətdəki qonaqların sayı içəridəkindən az deyil, - onlar ocağın ətrafına yığılıb, söhbət edir, içir, gülüşürlər. Kimsə tonqalın o tayından Devidə baxır. Bu adam ona tanışdır, çox tanışdır. O, izdihamin arası ilə özünə yol açır. – mənə həy-küy qaldıracağam – Devid fikirləşir. – Heyf ki, məhz bu gün. Amma bəzi şeyləri təxirə salmaq olmur. O, düz cavan oğlanın qarşısında dayanır. Oğlan basqınçıların buyruqlarını yerinə yetirən, korazehin əlaltıdır.

Səni tanıyıram – Devid qətiyyətlə deyir.

Cavan oğlan zərrəcə qorxmuş görünür. Əksinə, elə bil elə bu məqamı gözləyir, özünü bu söhbətə hazırlayırmış.

Devidin boğazından qopan səs qəzəblə doludur – Sən kimsən? – o deyir. Əslində isə bu sözlərin mənası belədir – Sən nə haqla bura gəlmisən? Oğlanın bütün bədənindən nifrət yağır.

Bu vaxt Petras özünü onların yanına yetirib kosa dilində tez-tez nəşə deyir.

Devid Petrasın qolundan yapışır. Petras onu səbirsiz nəzərlərlə süzüb əlini geri çəkir.

- Bunun kim olduğunu bilirsən? – O, Petrasdan soruşur.

- Yox, mən bilmirəm, bu nədir – Petras incik səslə deyir. – Heç nə üçün dava düşdüyünü də bilmirəm. Nə olub?

- Bu quldur artıq bir dəfə öz dostları ilə burda olub. Onlardan biridir. Amma qoy o özü danışsın. Qoy danışsın görək polis onu nə üçün axtarır.

- Yalandır! – cavan oğlan qışqırır və yenə də üzünü Petrasa çevirib öz dilində qəzəbli sözlər yağdırır.

Musiqi səsi hələ kəsilməsə də, daha heç kim rəqs eləmir. Petrasın qonaqları onların ətrafına toplanıblar. Ab–hava heç də xoşagələn deyil.

Dediyinə görə söhbətin nədən getdiyindən xəbəri yoxdur. – Petras izah edir.

Yalan danışır. Çox yaxşı xəbəri var. Lüsi təsdiqləyər.

Lüsi isə şübhəsiz ki, heç nəyi təsdiqləməyəcək Lüsünün bu qədər yad adamın gözləri qarşısında oğlanla üzbəüz dayanıb barmağını ona tuşlayaraq – bəli, onlardan biridir, bu işi görənlərdən biridir – deyəcəyini gözləmək əbəsdir.

Polisə zəng vuracağam – o deyir.

Tamaşaçılar arasında narazı donquldanmalar başlayır.

- Polis çağırıram, - O, Petrasa müraciətlə təkrar edir. Petrasın sifəti daşlaşır.

O, səssizliyin arası ilə evə, Lüsünün ayaq üstə dayanıb onu gözlədiyi yerə qayıdır.

Gedək. – Devid deyir.

Qonaqlar kənara çəkilib onlara yol açırlar. İnsanların simalarındakı əvvəlki mehribanlıqdan əsər-əlamət qalmayıb. Lüsi fənəri yadından çıxarıb, qaranlıqda yollarını azırlar. Lüsi ayaqqabılarını çıxarmalı olur. Evə çatmaq üçün kartof sahəsindən keçməli olurlar.

Telefonun dəstəyi artıq Devidin əlindədir, lakin Lüsi ona mane olur.

- Yox, Devid. Petras günahsızdır. Polisə zəng vursan onun bayramını korlayacaqsan.

Devid qızının üstünə qışqıracaq qədər sarsılıb.

— Allah xatirinə, necə yəni Petrasın günahı yoxdur. Əvvəla dolayı və ya birbaşa yolla o kişiləri bura o gətirib. İndi də onları qonaq çağıracaq qədər həyasızlaşılıb. Bilirsən, mən əvvəldən axıra qədər heç nə başa düşə bilmirəm. Əvvəl onlara qarşı nəyə görə tam ittiham qaldırmadığımı başa düşmürdüm, indi isə Petrası nə üçün müdafiə elədiyini anlaya bilmirəm. Petras məsum bir körpə deyil, onlarla əlbirdir.

Üstümə qışqırma, Devid. Bu mənim həyatımdı. Sən yox, mən gələcəkdə də burda yaşamalım olacağam. Başıma gələn mənim öz işimdi, yalnız mənim, sənin yox. Əgər mənim tək bir hüququm varsa, bu da heç kimin, nə sənin, nə də başqalarının qarşısında özümə bəraət qazandırmamaq hüququdur. Petras isə səhv insanlarla yoldaşlıq etdiyini düşündüyüm üçün işdən azad edə biləcəyim adı bur mudur deyil. Hər şey keçmişdə qalıb, küləklə sovrulub. Petrasa qarşı savaşımaq üçün əlində tutarlı dəlillərin olmalıdır. Polisə zəng vurmuyacaqsan. Sənə icazə vermirəm. Səhərə qədərə gözlə. Petrasın izahını gözlə.

O vaxta qədər oğlan aradan çıxacaq!

Çıxmayacaq. Petras onu tanıyır. Hər halda Şərqi Keypdə hələ heç kəs yoxa çıxa bilməyib.

Lüsi, Lüsi, sənə yalvarıram! Sən keçmişin səhvlərini yumağa çalışırsan, amma belə olmaz. İndi özünü müdafiəyə qalxmasan, bir daha heç vaxt başını dik tuta bilməyəcəksən. Bunun çamadanını yığıb qaçıb getməkdən heç bir fərqi yoxdur. Əgər indi məntəqəyə zəng vura bilməyəcək qədər nəzakətli sənə, deməli, heç birinci dəfə də polisə müraciət etmək lazım deyildi. Sakitcə evimizdə oturub növbəti hücumu gözləyə bilərdik, ya da özümüz öz boğazımızı kəsərdik.

Bəsdir, Devid! Sənin qarşında özümə bəraət qazandıрмаğa borclu deyiləm. Sən bilmirsən, nə olub.

Bilmirəm?

Yox. Heç bir azca da başa düşürsən. Sus və bir az fikirləş. Polisə gəldikdə isə, icazə ver sənə xatırladım ki, birinci dəfə biz onlara sığortaya görə müraciət eləmişdik. Ərizə yazdıq, yoxsa sığortanı ödəmirlər.

Lüsi məni heyrləndirirsən. Özün də bilirsən ki, bu, həqiqət deyil. O ki qaldı Petrasa, təkrar edirəm, əgər indi geri çəkilib zəiflik nümayiş etdirsən, öz-özünə hörmət eləməyəcəksən. Sən öz qarşında, gələcək qarşısında öhdəliklərin var. Özünə hörmət eləməlisən ya yox? İcazə ver polisə zəng vurum, ya da özün zəng vur.

Yox.

“Yox” – Bu Lüsünün son sözüdür. O, qapını atasının üzünə çırpıb otaqdan çıxır. Onlar ər-arvad kimi bir – birlərindən addım – addım uzaqlaşır və Devid bunun qarşısını almaq üçün heç nə eləyə bilmir. Onların mübahisələri, eyni damın altında ilişib qalmış, getməyə başqa yerləri olmayan ər və arvadın münasibətlərini xatırladır. Kim bilir, Lüsü atasının ona qonaq gəldiyi günü necə böyük təəssüflə xatırlayacaq! Bəlkə də Lüsü onun tezliklə çıxıb getməyini istəyir.

Lüsü özü də gec-tez burdan çıxıb getməli olacaq. Artıq aydındır ki, onun fermada yaşayan tənha qadın kimi gələcəyi yoxdur. Hətta silahlı, fermasını tikanlı məftillə əhatələmiş, evinə siqnalizasiya quraşdırmış Etingerin də vaxtına az qalıb. Əgər bir azca ağıllı olsaydı, Lüsü ölümdən də betər bir aqibətlə üzlənməmiş, hər şeyi atıb burdan gedərdi. Amma o heç nəyi atmaq fikrində deyil. Lüsü inadkardır və seçdiyi həyat yoluna sadıqdır.

Devid evdən çıxıb, qaranlıqda ehtiyatla addımlaya-addımlaya tövləyə yaxınlaşır. Ocaq sönüb. Arxa qapıya bir dəstə adam toplaşmış. Devid onların başı üstündən içəri baxır.

Rəqs meydançasının mərkəzində qonaqlardan biri, ortayaşlı bir kişi dayanıb.

Başı keçəl qırılmış, yağun boyunlu kişinin əynində tünd rəngli kostyum var, boynundan tayfa başçılarına yüksək mənsəb rəmzi kimi verilən nişanları xatırladan yumruq böyüklüyündə qızıl medal asılıb. Konventr və ya Birminqemdə yeşik-yeşik kəsilən nişanlar. Onların bir tərəfində nədənsə narazı Viktoriya regina et imperatrix , o biri üzündə şaxə qalxmış qnu və ya qaraleylək təsvir olunardı. “Tayfa başçıları üçün medallar” qədim imperiyanın hər küncünə Naqpura, Ficiyə, Qızıl sahilə, Kafrariaya göndərilirdi. Medallı kişi səsini qaldıraraq azalda-azalda rəvan nitqlə danışır. Devid kişinin dediklərindən heç nə başa düşmür, lakin o vaxtaşırı fasilələr verə-verə danışdıqca, natiqin ətrafına toplanmış cavan və yaşlı dinləyicilər razılıqla mırıldanırlar. Devid ətrafa göz gəzdirir. Oğlan yaxınlıqda qapının yanında dayanıb. Onun narahat baxışları Devidin üzündə gəzir. Tezliklə qalan qonaqların baxışları da ona, özgəyə, əcaib gəlməyə dikilir. Medallı kişi bir anlıq qaşqabağını sallayıb susur, sonra yenə səsini ucaldır. Devidsə özünə qarşı yönəlmiş bu diqqətin əleyhinə deyil. Qoy bilsinlər ki, mən hələ də burdayam, qoy bilsinlər ki, böyük evdə gizlənməmişəm. Bununla bayramları korlanacaqsa, qoy korlansın. O, əlini ağ rəngli sargısına aparır. Birinci dəfədir ki, Devid başında sargı olduğuna görə sevinir.

Ertəsi səhər Lüsü onunla üz-üzə gəlməməyə çalışır. Qızı söz verdiyinin əksinə Petrasla görüşür. Və günün ikinci yarısında həmişəki kimi başmaqlarını və kombinezonunu geyinmiş Petras özü işgüzar görkəmdə arxa qapını döyür.

– Borularla məşğul olmaq vaxtıdır, -o deyir. Dəhnədən Petrasın evinə qədər, yəni iki yüz metrlik məsafəyə PVC boruları çəkilməlidir. O, alətləri götürmək üçün icazə və tənzimləyicini qurmaq üçün Deviddən kömək istəməyə gəlib.

Tənzimləyicilərdən başım çıxmır. Su kəməmindən də. – Onun Petrasa kömək eləməyə qətiyyəti həvəsi yoxdur.

Su kəməri demirəm- Petras izah edir. – Boruları bir-birinə keçirmək lazımdı. Biz ancaq boruları düzəcəyik.

Yolda Petras müxtəlif növlü nizamlayıcılardan, klapanlardan danışır, öz ustalığını nümayiş etdirməyə çalışır. Yeni borular Lüsünün ərazisindən keçəcək – Petras deyir- yaxşı ki, o icazə verir. Uzaqgörən qadıncıdır, keçmişə yox, gələcəyə baxır.

Dünənki ziyafət və cavan oğlan haqqında isə Petras heç nə demir. Sanki heç nə baş verməyib.

Tezliklə Devidin dəhnədə görməli olduğu iş aydınlaşır. O, Petrasa su kəməri ilə işləmək, boruları düzmək üçün yox, sadəcə lazım olan alətləri əlində saxlayıb ona vermək, yəni əlaltı işini görmək üçün lazımdır. Devid bu işi görməyin əleyhinə deyil. Petras öz işinin ustasıdır, onu sadəcə müşahidə etməklə çox şey öyrənmək olar. Petrasın özündən isə getdikcə daha az xoşu gəlir. Devid elə hey öz planlarından danışan Petrasdan get-gedə daha çox soyuyur. O, Petrasla kimsəsiz adaya düşmək və ya onun arvadının yerində olmaq istəməzdi. Əlbəttə, onun gənc qadını xoşbəxt görünür, bəs görəsən köhnə arvadı Petras haqqında hansı fikirdədir?

Nəhayət, Devid daha dözə bilməyəcəyini anlayıb, Petrasın boşboğazlığını yarıda kəsir.

Petras – o deyir, - dünən evinizdə olan o cavan oğlanın adı nədir, indi haradadır?

Petras papağını çıxarıb, qolunu alnına sürtür. Bu gün onun başında üstündə Cənubi Afrika dəmir yolları və limanlarının gümüşü nişanı olan kepka var. Deyəsən, papaq kolleksiyası var.

Başa düşürsünüz, Devid – o qaşqabağını töküüb cavab verir. – siz o oğlanı oğru adlandırmaqla yaxşı iş görmədiniz. O sizdən çox incidi. Özü hamıya belə dedi. Mənsə... bu yerlərdə sakitlik və dinclik yaratmaq üçün əlimdən gələni edən bir adamam. Ona görə mənim üçün də bunu eşitmək ağır idi.

Petras sizi bu işə qarışdırmaq fikrim yoxdur. Mənə o oğlanın adını harada yaşadığını deyin, mən də polisə xəbər verim. Qoy onlar təhqiqat aparıb, onu dostları ilə birlikdə məhkəməyə cəlb eləsinlər. Beləliklə, nə siz, nə də mən bu işə qarışmayacağıq, qoy bu işi məhkəmə həll eləsin.

Petras üzünü günəşə tərəf çevirib gərnəşir.

- Axı sığorta şirkəti sizə yeni maşın verəcək.

Bu sualdır, yoxsa cümlə?

Sığorta şirkəti mənə yeni maşın verməyəcək – Devid qəzəbini cilovlamağa çalışaraq izah edir. – Sığorta şirkəti, əlbəttə əgər maşın oğruluğunun çoxluğundan hələ müflis olmayıbsa, köhnə maşının dəyərinin müəyyən faizini mənə qaytaracaq. O, pula yeni maşın almaq olmaz. Özü də bu prinsip məsələsidir. Biz ədalətin sığorta şirkətləri tərəfindən bərpa edilməsinə yol verə bilmərik. Onların işi bu deyil.

Hər halda maşınınızı o oğlandan da ala bilməzsiniz. O, maşını sizə qaytara bilməz. O sizin maşınınızın harada olduğunu bilmir. Sizin maşınınız itib. Yaxşısı budur, sığorta puluna başqasını alın, beləliklə yeni maşınınız olar.

Devid bu tələyə necə düşdü? O, söhbəti başqa istiqamətə yönəltməyə çalışır.

Petras, o oğlan sizin qohumunuzdur?

Və nəyə görə – Petras sualı eşitməyibmiş kimi sözüünə davam edir. – o oğlanı polisə verməyə çalışırsınız? O, çox cavandır, onsuz da həbs olunmayacaq.

Əgər on səkkiz yaşı tamam olubsa, məhkəməyə cəlb edilə bilər. Ya da on altı.

Yox hələ on səkkiz yaşı yoxdur.

Haradan bilirsiniz? Zahirən on səkkiz yaşında, hətta ondan da böyük görünür.

Bilirəm, bilirəm! O hələ uşaqdır, həbs oluna bilməz, qanunən sərbəst buraxılmalıdır.

Petras bununla da mübahisəyə son verdiyini düşünür və bir dizini yerə qoyub çıxış borularını birləşdirməyə girişir.

- Petras, mənim qızım yaxşı qonşu olmaq istəyir, yaxşı qonşu və yaxşı vətəndaş. O, Şərqi Keypi çox sevir. O, həyatına burda davam eləmək, hamıyla dost olmaq istəyir. Hər an hücumə məruz qalacaqsın, bu necə mümkün ola bilər? Axı özünüz gözəl başa düşürsünüz! - Əlləri dərin, kobud qırıqlarla örtülmüş Petras böyük ciddi-cəhdlə borunu yerinə oturtmağa çalışır, işlədikcə, astadan mırıldanır, Devidin dediklərini eşitdiyini heç nə ilə büruzə vermir.

Lüsi burda təhlükəsizlikdədir, - o qəfildən bəyan edir. – Hər şey qaydasındadır. Siz gedə bilərsiniz, ona qarşı heç bir təhlükə yoxdur.

Necə yoxdur, Petras! Əlbəttə, var! Axı ayın iyirmi birində nə baş verdiyini bilirsiniz!

Hə, bilirəm. Amma indi hər şey yaxşıdır.

Onu kim deyir?

Mən.

Siz? Siz onu müdafiə edəcəksiniz?

Mən müdafiə edəcəyəm.

Keçən dəfə müdafiə eləmədiniz.

Petrasın borunun üzərinə daha bir qat sürtgü yağı çəkir.

Nə baş verdiyini bildiyinizi desəniz də, o gün siz onu müdafiə eləmədiniz, - Devid təkrar edir. – Siz çıxıb gedəndən sonra hardansa üç quldur peyda oldu, indi isə məlum olur ki, aralarından biri ilə dostsuz. Sizcə, mən nə düşünməliyəm? - Birinci dəfədir ki, Devidi Petrası ittiham eləməyə bu qədər yaxındır. Niyə də yox?

Oğlanın günahı yoxdur,- Petras deyir. O cinayətkar deyil. Oğru da deyil.

Mən yalnız oğruluqdan danışmıram. Daha ağır başqa bir cinayət də işlənilib. Dediynizə görə, nə baş verdiyini bilirsiniz. Deməli, nə demək istədiyimi də başa düşürsünüz.

Onun günahı yoxdur. Həddən artıq cavandır. Siz böyük səhv eləyirsiniz.

Dəqiq bilirsiniz?

Bilirəm.

Borular hazırdır. Petras xamıtı, əyib ayağa qalxır, belini dikəldir.

— Bilirəm. Dedim axı mən bilirəm.

— Bilirsiniz. Gələcək sizə məlumdur. Sizə daha nə deyə bilərəm. Fikrinizi dediniz. Daha sizə lazım deyiləm?

Yox, indi qalır bircə boruları basdırmaq.

Petrasın əminliyinə baxmayaraq, sığorta şirkətindən Devidin qaldırdığı ididiaya heç bir cavab gəlməyib. O, maşını özünü fermada girov kimi hiss edir.

Bir axşam o, Bev Şouya ürəyini açıb hər şeyi danışır.

Lüsi ilə aramız dəyib- o deyir. – Olsun ki, burda təəccüblü heç nə yoxdur. Valideynlər və uşaqlar birgə yaşamaq üçün yaranmayıblar. Başqa vaxt olsaydı, çoxdan çıxıb gedərdim, Keyptauna qayıdardım. Amma Lüsini fermada tək qoya bilmərəm. Mən onu fermanı Petrasa təhvil verib getmək üçün dilə tutmağa çalışıram. Amma o mənə qulaq asmır.

Uşaqlara azadlıq vermək lazımdır, Devid. Axı ömür boyu Lüsünün qayğısına qala bilməzsiz.

Mən ona çoxdan azadlıq vermişəm. Başqa atalardan fərqli olaraq, onu həyatdan təcrid etməyə can atmamışam. Amma indi vəziyyət başqa cürdür. O təhlükəlidir. Bunu artıq bizə sübut eləyiblər.

— Hər şey yaxşı olacaq. Petras onu öz qanadının altına alacaq.

Petras? Bu Petrasın nəyinə lazımdır?

- Petrası yaxşı tanıyırsınız. O, Lüsünün bostanı gəlir gətirsin deyə aylarla nökr kimi çalışıb. Onsuz Lüsi fermanı bugünkü vəziyyətinə çatdırıb bilməzdi. Demirəm ki, qızınız hər şeyi ona borcludur. Amma sözsüz ki, çox şey borcludur.

— Ola bilər. Bəs Petras ona nə borcludur?

Petras əxlaqlı adamdır, ona etibar edə bilərsiniz.

Petrasa etibar etmək? Sırf saqqal uzadıb, tənəkəni çəkdiyinə, əlində çubuqla gəzdiyinə görə Petrası qoca əxlaqlı kafr hesab edirsiniz? Əslində o nə qoca kafr, nə də əxlaqlı adamdır. Gün kimi aydındır ki, Petras yatıb yuxusunda Lüsünü burdan rədd elədiyini görür. Sübut lazım olsa, Lüsünün və mənim başıma gələnləri xatırlamaq kifayət eləyər. Petras tərəfindən olmasa da, bu hücum əvvəlcədən planlaşdırılmışdı. Və o bu cinayətə göz yumub, bizə xəbərdarlıq etməyib, həmin gün bizdən uzaqda olmaq üçün əvvəlcədən tədbir təküb.

Devidin qəzəbi Bev Şouunu çaşdırır.

Yazıq Lüsi, - o pıçıldayır, - gör başına nələr gəlib!

Mən bilirəm, başına nə gəlib, ordaydım.

Bev gözlərini geniş açıb ona baxır.

— Devid axı siz orda deyildiniz. Lüsi özü deyib. Siz orda deyildiniz.

“Sən orda deyildin. Sən bilmirsən, nə olub”. Devid heç nə başa düşmür. Lüsiyə, Bev Şouya görə, o harada olmayıb? Quldurların qızını alçaltdığı o otaqda? Bəlkə onlar Devidin zorlamanın nə olduğunu bilmədiyini düşünürlər? O, orada təsəvvür eləyə bilməyəcəyi nə görə bilərdi? Bəlkə onlar düşünürlər ki, heç bir kişi zorlanan qadının nə çəkdiyini başa düşə bilməz? Cavabın nə olduğundan asılı olmayaraq, Devid onunla yad kimi rəftar edildiyi üçün özünü təhqir olunmuş hesab edir.

Devid oğurlanmış televizorun əvəzinə yenisini alır. Axşamlar şam yeməyindən sonra Lüsi ilə divanda yanaşı oturub, yeni kiçik televizorda xəbərlərə və əgər səbirləri çatsa, əyləncə verilişlərinə baxırlar. Həm onun, həm də Lüsünün fikrincə, Devidin gedişi çox yubanıb – . O, çamadanlarla yaşamaqdan, evə doğru uzanan cığırdan çınqılların xışıltısına qulaq kəsilməkdən yorulub. O, yenə öz yazı stolunun arxasına keçmək, öz çarpayısında yatmaq istəyir. Keyptaun isə demək olar, tamamilə başa bir ölkədə yerləşir. Bevin məsləhətinə, Petrasın verməyə çalışdığı təminatla, Lüsünün təkidlə susmasına baxmayaraq, Devid qızını qoyub gedə bilmir. Gözü artıq tamamilə sağalıb. Başının dərisi də sağalmağa başlayıb, daha yağlanmış sarğıya ehtiyac olmasa da, hələ də gündəlik qulluq tələb olunur. Deyəsən, zaman doğrudan da yaraları sağaldır. Deyəsən, Lüsi də sağalır, sağalmasa da unudur, o günün xatirələri üzərinə örtük çəkir. Deməli, elə bir an gələcək ki, Lüsi “Soyğun vaxtı” deyib, o günü yalnız talan günü kimi xatırlaya bilər.

O, Lüsünün evdə özünü sərbəst hiss etməsi üçün gündüz saatlarını açıq səma altında keçirməyə çalışır. Bostanda eşələnir, yorulanda isə, dəhnənin yanında oturub, ördək ailəsinin sakit həyatını müşahidə edir, kədər içində Bayron layihəsi haqqında düşünür.

Layihədə heç bir irəliləyiş yoxdur. Hələ ki Devidin əlində kəsik-kəsik fraqmentlərdən başqa heç nə yoxdur. İlk səhnənin ilk sözlərini hələ də yaza bilməyib. İlk notlar, hələ tüstü zolaqları kimi bulanıqdır. Devid artıq qorxmaya başlayıb ki, özündən uydurduğu əhvalatın bir ildir ki, onunla bərabər yaşayan personajları tezliklə bir – birinin ardınca yox ola bilirlər. Bu itki onun qəlbini baş ağrısı qədər mənasız və boz kədərlə doldurur.

Fürsət tapan kimi o, Heyvanları Müdafiə Cəmiyyətinin klinikasına gedib, orda xüsusi bacarıq tələb eləməyən hər hansı işi görməyə çalışır: heyvanları yemləyir, klinikanı təmizləyib, döşəmələri silir.

Klinikanın qulluq göstərdiyi heyvanlar əsasən itlər və nadir hallarda pişiklər olur: görünür, D. kəndində mal-qaraya baxan öz farmakopeyası olan başqa bir ara baytarı var. Cəmiyyətə gətirilən itlər heyvan taunundan, pəncə sınımlarından, çirk bağlamış yaralardan, qoturdan, xoş və bədxassəli şişlərdən qocalıqdan, bağırsağ parazitlərindən, əsasən də öz nəsil artırma qabiliyyətlərindən əziyyət çəkirlər. Onların sayı həddindən çoxdur. İtlərini bura gətirən adamlar birbaşa :”öldürün” deməsələr də, məhz buna, heyvandan yaxa qurtaracaqlarına, onun öz-özünə harasa yoxa çıxacağına ümid edirlər. Onlardan faktiki olaraq, xahiş edilən isə Losung (almanlar yerinə düşən boş abstraksiya tapmaqda ustadırlar) – sublimasiyadır, spirtin heç bir dad, qalıq buraxmadan sudan ayrılması kimi.

Beləliklə, Bazar günləri klinikanın qapıları bağlanır, Devid Bev Şouya həftə ərzində yığılmış lazımsız itləri öldürməyə kömək edir. O, heyvanları bir-bir qəfəsdən çıxarıb cərrahiyyə otağına ya aparır, ya da daşıyır. Ömürlərinin son dəqiqələrində Bev itlərin hər birinə tam diqqət göstərir. Heyvanları tumarlayıb, onlarla söhbət edir, həyatdan gedişlərini yüngülləşdirməyə çalışır. Əgər onları ovsunlamaq mümkün olmur - əksər hallarda elə belə də olur- səbəb yalnız Devidin varlığıdır: çünki o səhv iy (xəcalət iyi) buraxır (“heyvanlar fikirləri iyləyə bilirlər”). Buna baxmayaraq, iynə venanı axtarıb tapana, narkotik ürəyi vurana, pəncələri dartılıb, gözləri donuqlaşana qədər heyvanları məhz o tutur.

Devid zamanla vərdiş edəcəyini düşünsə də, hələ də bu prosesə öyrəşə bilməyib. O nə qədər çox qətlə kömək edirsə, əsəbləri bir o qədər çox gərilir. Bir bazar axşamı Lüsünün kombisi ilə evə qayıdarkən özünə gələ bilmək üçün hətta maşını bir kənardə saxlamalı olur. Devid gözündən axan yaşları saxlaya bilmir, əlləri əsir.

O niyə bu hala düşdüyünü özünə izah edə bilmir. Bu vaxta qədər o, heyvanlara qarşı müəyyən qədər laqeyd qala bilmişdi. Heyvanlara qarşı zorakılığı qəbul eləməsə də, ümumiyyətlə, amansız yoxsa mərhəmətli bir insan olduğunu deyə bilməz. O, hesab edir ki, vəzifələri amansız olmağı tələb edən insanların, məsələn sallaqxana işçilərini ruhları zireh bağlayır. Daşürəklik Devidə xas bir vərdiş deyil. Görünür, o amansızlıq qabiliyyətindən məhrumdur.

Cərrahiyyə otağında baş verənlər ona dərindən təsir edib. O əmindir, ki, itlər öləcəklərini başa düşürlər. Prosedurun rahatlığına və ağrısızlığına, Bevin onlara aşılacağı xoş fikirlərə cəsədlərin qoyulduğu germetik kisələrə baxmayaraq, itlər hələ həyətdə ikən klinikada nə baş verdiyini bilirlər. Onlar qulaqlarını qısıb,

quyruqlarını sallayır, sanki necə biabırçı bir ölümle qarşılaşacaqlarını başa düşürlər. Pəncələri ilə torpaqdan yapışırlar, onları dartmaq, itələmək, ya da astanadan əl üstündə keçirmək lazım gəlir. Əməliyyat stolunda bəziləri başlarını sağa-sola yelləyir, dişləri ilə nədənsə yapışmağa çalışırlar, bəziləri həzin-həzin zingildəyirlər, amma heç biri Bevin əlindəki iynəyə baxmır. İtlər hardansa bilirlər ki, indicə iynə onlara dəhşətli, geri dönüşü olmayan bir zərbə vuracaq.

Devidə ən çox onu iyləyib yalamağa çalışan itlər əziyyət verir. Onun yalanmaqdan heç vaxt xoşu gəlməyib, ilk reaksiyası əlini geri çəkmək olur. Əslində qatil ola-ola özünü dost kimi göstərmək nəyə lazımdır? Lakin o çox tez yumşalır. Bəs üstünə ölüm kölgəsi çökmüş bir varlıqdan iyrənc bir şey kimi üz döndərmək nəyə lazımdır? Devid itlərə özünü yalamağa imkan verir, hətta icazə versələr özü də Bev Şou kimi onları öpüb tumarlayır.

O, sentimental bir adam olmadığına ümid etmək istəyir, buna görə də öldürdüyü heyvanlar və Bev Şou ilə bağlı sentimentallığa qapılmamağa çalışır. O, Bevə “başə düşmürəm, bunu necə edə bilərsiniz?” deməkdən özünü saxlayır, çünki “Kimsə bu işi görməlidir” cavabını eşitmək istəmir. Devid hesab edir ki, Bev ürəyinin dərinliklərində xilaskar mələk yox, iblis də ola bilər, onun zahiri mərhəmətinin ardında kobud qəssab qəlbi gizlənə bilər.

İynəni Bev batırdığına görə, Devid meyitin klinikadan kənarlaşdırılmasını öz üzərinə götürür. Növbəti qətlərdən sonra, səhərə yaxın o, yüklənmiş kombi ilə müstəmləkəçilərin zibil yandırılan xəstəxanasına gedib cəsədləri elə qara plastik kisələrdəcə oda verir.

Kisələri əməliyyatxanadan birbaşa yandırmaya aparmaq daha asan olardı. Lakin bu onları həftə ərzində yığılmış başqa zibillərlə: xəstəxana palatalarının tullantıları, yollardan toplanmış cəmdəklərlə, iylənmiş dəri qırıntıları ilə qarışdırmaq demək idi. O hələ ki, itləri bu cür həqarətə məruz qoymağa hazır deyil.

Ona görə də bazar gecəsi kisələri fermaya gətirib gecə orada saxlayır. Bazar ertəsi səhər tezdən onları xəstəxanaya aparır. Burada Devid özü kisələri bir-bir qurğuya yerləşdirib, mexanizmi işə salır, bu işi görməli olan işçilər isə bir kənardə dayanıb ona tamaşa edirlər.

İlk bazar ertəsi o, cəsədlərin yandırılmasını işçilərə həvalə etmişdi. Gecə ərzində itlərin bədəni qıc olurdu, ölü pəncələri qurğunu şəbəkəli vaqonlarının divarlarına ilişirdi. Vaqonətlər sobadan qayıdanda isə qaralmış, dişləri ağara qalmış, yanmış dəri iyi verən itlər də geri qayıdırdı. Tezliklə, işçilər kisələri vaqonətlə yükləməzdən əvvəl onları kürəklərlə yastılamağa, qurumuş pəncələri sındırmağa başladılar. Bax onda Devid müdaxilə edib, işi özü görməyə başladı.

Devidin fikrincə bu zibilyandırma qurğusu, əllinci illərdə xəstəxana tikilən zaman hazırlanıb. Zibilyandıran həftədə altı dəfə bazar ertəsindən şənbə gününə qədər işləyir, yeddinci gün isə istirahət edir. İşçilər səhər ertədən gəlib ilk iş kimi ötən gündən qalan külü təmizləyir, sonra odu qalayırlar. Səhər saat doqquza yaxın qurğunun daxili temperaturu sümüyü susuzlaşdırmağa kifayət edən min selsi dərəcəyə çatır. Soba günortaya qədər yanır, günün qalan yarısı isə onun soyumasına sərf olunur.

Nə o işçilərin, nə də işçilər onun adını bilir. Onlar üçün Devid sadəcə birdən – birə hər bazar ertəsi “Heyvanların müdafiəsindən” gəlməyə başlayan və get-gedə daha erkən saatlarda peyda olan bir

insandır. Gəlir, işini görüb gedir. O, məftil hasarına, qıfıllı kiçik qapısına, üstündə üç dildə yazılmış xəbərdarlıq qeydlərinə baxmayaraq, nüvəsini zibilyandırmanın təşkil etdiyi bu cəmiyyətin bir hissəsinə çevrilməyib.

Hasar çoxdan deşik-deşik olub, qapıya və xəbərdarlığa isə artıq heç kim fikir vermir. Səhər tezdən kisələrdə xəstəxananın tullantılarını gətirən sanitarlar hələ gəlməmişdən əvvəl, bura zibildə eşələnib, yuyub təmizləməyin mümkün olduğu şpris, sancaq və tənzip, xüsusilə də sonradan piştaxtalarda, ya da birbaşa küçədə satılan həbləri axtaran qadın və uşaqlarla dolu olur. Avaralar da burdadırlar – onlar gündüz xəstəxana ərazisində veyllənir, gecə isə zibilyandırmanın yanında, ya da daha isti olan qapı hissəsində yatırlar.

Bu, Devidin qoşulmaq istəyəcəyi bir cəmiyyət deyil. Lakin gətirdiyi tullantıların onları maraqlandırmamağının yeganə səbəbi budur ki, ölü itlər nə yeməyə nə də satılmağa yararır.

Bu işi nəyə görə öz üzərinə götürüb? Bev Şounun yükünü yüngülləşdirmək üçün? Bunun üçün kisələri üst-üstə yığıb çıxıb getmək də kifayət idi. İtlərin xatirinə? Axı itlər ölüblər, özü də onlar ləyaqət və həqarət haqqında nə bilirlər ki? Belə çıxır ki, özü üçün. İnsanların meyitləri kürəklərlə döyəcləmədiyi bir dünya barədə təsəvvürləri naminə.

İtləri lazım olmadıqları üçün klinikaya gətirirlər: “çünki həddən artıq çoxalıblar”. Bundan sonra Devid onların həyatının bir hissəsinə çevrilir. O, itlərin xilaskarı olmasa da, onların həddən artıq çoxaldığını düşünməsə də, öz-özlərinin qayğısına qala bilmədikləri, hətta Bev Şounun belə pəncələri barədə narahat olmadığı bir vaxtda onların qayğısına qalır. “İt baxıcısı” Petras bir dəfə özünü belə adlandırmışdı: it tabutçusu, psixopompos. Qəribədir ki, onun kimi eqoist bir insan özünü itlərə qulluğa həsr edib. Gərək ki, özünü dünya haqqında ideyaya həsr eləməyin daha səmərəli yolları da var. Məsələn, klinikada daha çox işləmək olar.

Tullantıların içində eşələnən uşaqları dilə tutmaq olar ki, bədənlərini hər cür zəhərlə doldurmasınlar. Hətta gecələr Bayronun librettosu üzərində daha böyük səylə çalışsaydı, bunu da bəşəriyyətə xidmət saymaq olardı. O, cəsədlərin ruhunu qoruyur, çünki bu işi görmək üçün başqa axmaq tapılmayıb. Deməli, sonda o axmağa, öz mənasız fikirlərinin içində itib qalmış bir dəliyə çevrilir.

XVII

Klinikanın bazar günkü işi sona çatıb. Kombi kisələrlə yüklənib. O, sonuncu xoşagəlməz işi yerinə yetirərək cərrahiyyə otağının döşəməsini yuyur.

İcazə verin bu işlə mən məşğul olum- həyətdən içəri daxil olan Bev Şou deyir – Sizi evdə gözləyirlər.

Tələsmirəm.

Siz yəqin ki, başqa növ həyata öyrəşmişiniz.

Başqa növ? Heç bilmədim ki, həyat da növlərə ayrılır.

Demək istəyirəm ki, burdakı həyat sizə kədərli görünə bilər. Yəqin öz mühitinizin adamları üçün darıxırsınız. Öz rəfiqələriniz üçün.

Rəfiqələrim. Gərək ki, Lüsi Keyptaunu nə üçün tərk etdiyimi sizə danışsın. Orda rəfiqələrlə o qədər də bəxtim gətirmirdi.

Ona qarşı bu qədər amansız olmayın.

Lüsiyə qarşı? Lüsiyə qarşı amansız olmağa mənim gücüm çatmır.

Lüsiyə yox, Keyptaundakı qıza qarşı. Lüsi mənə deyib ki, Keyptaundakı bir qıza görə başınız çox ağrıyır.

Hə, qızın bu məsələ ilə əlaqəsi olsa da, problemlərimin mənbəyi əslində mən özüm idim.

Lüsi deyir ki, Universitetdən getmək məcburiyyətində qalmısınız. Yəqin asan olmayıb. Təəssüf eləyirsiniz?

Başqasının işinə qarışmağa necə də həvəsi var! Qəribədir, qalmağın qoxusu qadınlara necə şövq verir.

Bu balaca, çirkin qadın Devidin onu heyrləndirə bilməyəcəyini güman edir? Yoxsa dünyadakı zorakılıq payını azaltmaq üçün təhqirləri öz üzərinə çəkən rahibələr kimi o da heyratə eləməyi öz öhdəliyi hesab edir?

Təəssüf edirəmmi? Bilmirəm. Keyptaunda baş verənlər mənə bura gətirib çıxartdı. Burda özümü bədbəxt hiss eləmirəm.

Bəs o vaxt təəssüf edirdiniz?

O vaxt? Yəni əlaqənin qızğın vaxtında? Əlbəttə, yox. O vaxt insan tərəddüd eləmir. Yəqin özünüz də bilirsiniz.

Bev qızdır. Birinci dəfədir ki, o orta yaşlı bir qadının belə tərədən dırnağacan qızardığını görür.

Amma yəqin Qrehamstaun sizə çox sakit təsir bağışlayır, - Bev burnunun altında mızıldanır.

Mən Qrehamstaunda yaşamağın əleyhinə deyiləm. Hər halda burda ağılımı başımdan alan yoxdur. Özü də axı mən Qrehamstaunda yox, qızımın fermasında yaşayıram.

“Ağılımı başımdan alan yoxdur”. Hətta çirkin də olsa, qadına belə bir söz demək amansızlıqdır. Özü də o hamıya çirkin görünür. Yəqin bir vaxtlar Bill Şou onda nəşə gözəllik tapıb. Bəlkə də təkcə Bill yox, başqaları da.

Devid Bevin çiyindən azca yuxarıda yerləşən üzünün tərəvət saçdığı, çilli dərisindən gümrahlıq yağdığı günlərdə, iyirmi il əvvəl necə göründüyünü təsəvvüründə canlandırmağa çalışır və ani istəyə tabe olaraq, əlini uzadıb barmaqlarını onun dodaqlarında gəzdirməyə başlayır.

Bev baxışlarını yerə diksə də, uzaqlaşmağa çalışmır. Əksinə, yenə də qızara-qızara, Devidin nəvəzisinə cavab verərək dodaqlarını onun əlinə sürtür, demək olar hətta öpür.

Vəssalam, bundan irəli getmirlər. Devid daha heç bir söz demədən dönüb klinikadan çıxır, Bevin arxasınca işığı söndürdüyünü eşidir.

Ertəsi gün Bev ona zəng vurur: “Saat dördə klinikada görüşək”. Bev soruşmur, gərgin səslə bəyanat verir. O az qalır soruşsun ki, “nə üçün?”, lakin xoşbəxtlikdən özünü saxlaya bilir. Lakin çox təəccüblənir. O əmindir ki, Bev əvvəllər heç vaxt belə hərəkət eləməyib. Görünür, o bütün məsumluğu ilə ərinə xəyanəti bu cür təsəvvür edir: qadın onu təngə gətirmiş pərəstişkarına zəng vurub hazır olduğunu xəbər verir.

Bazar ertəsi klinika bağlıdır. O, içəri daxil olub, arxasınca qapını qıfıllayır. Bev cərrahiyyə otağında arxası ona tərəf dayanıb. Devid onu qucaqlayır. Bevin qulağı onun çənəsinə toxunur. Devidin dodaqları Bevin qalın qıvrım saçlarına sürtülür.

- Orda ədyal var – Bev deyir. Balaca şkafda aşağı rəfdə.

Gərək ki, son bir saati yuyunub, kirşanlanmaqla keçirmiş qadının evdən xəlvətcə gətirdiyi çəhrayı və boz rəngli iki ədyal. Bəlkə də o hər gecə yuyunub kirşanlanır, hər ehtimala qarşı ədyalları şkafda saxlayırdı. Görünür o düşünürdü ki, Devid böyük şəhərdən gəlib, adı böyük bir qalmaqla bağlıdır, deməli çoxları ilə əlaqəyə girib və hər bir qadının böyük həvəslə onunla yatağa girəcəyini güman edir.

Seçim böyük deyil, ya əməliyyat stolu ya da döşəmə. Devid ədyalları döşəməyə sərir. Boz ədyal altdan, çəhrayı isə üstəndən. İşığı söndürür, otaqdan çıxıb arxa qapının bağlı olub-olmadığını yoxlayır və gözləyir. O Bevin paltarlarının xışıltısını eşidir. Heç vaxt ağına gəlməzdi ki, Bev kimi bir qadınla yata bilər.

Ədyalın altından Bevin yalnız başı görünür. Hətta otaqdakı işığın azlığı da mənzərənin çirkinliyini azaltmağa qadir deyil. Devid tumanını aşağı çəkib Bevin yanına soxulur, əllərini onun bədənində gəzdirir. Haqqında danışmağa dəyəcək döşləri yoxdur. Demək olar bədən məhrum, möhkəm bədənli Bev çəlləkdən fərqlənmir. O, Devidin əlinə nəsə verir. Prezervativ. Əvvəldən axıra qədər hər şey düşünülüb.

Ən azı Devid üstünə düşən vəzifəni yerinə yetirir. Heç bir həzz və ikrah duymadan. Odur ki, Bev Şou özünü təbrik edə bilər. Planları gerçəkləşib. Devid Luriyə qadının kişiyyə göstərə biləcəyi kömək göstərilib. Rəfiqəsi Lüsi Luriyə öz çətin qonağını məmnun eləmək üçün yardım edilib.

Bu günü unutmamalıyam, - o, Bev Şounun yanında uzanıb düşünür. Melani İsaaksın şirin cavan bədənindən sonra düşdüyüm vəziyyətə bax. Bax buna, bəlkə də bundan bəterinə öyrəşmək lazımdır.

- Gecdir, - Bev Şou deyir. – Getməliyəm.

Devid ədyalı kənara itələyib, özünü gizlətmək üçün heç bir cəhd göstərmədən ayağa qalxır. Qoy Bev öz sallaq çiyinli, arıq baldırlı Romeosuna doyunca baxsın – o düşünür. Doğrudan da gecdir. Üfüq tünd

qırmızı şəfəqə boyanıb, ay çıxıb, tüstü havadan asılı qalıb, yaxınlıqdakı komalardan adamların donqultusu eşidilir. Qapıda Bev sonuncu dəfə ona sıxılıb başını sinəsinə qoyur. Devid müqavimət göstərmir. O, Bevin zəruri hesab elədiyi heç nəyə müqavimət göstərmir. Devid ilk böyük günündən sonra güzgünün qarşısında dayanmış Emma Bovarini xatırlayır. “Mənim məşuqum var! Məşuqum var!” – Emma dayanmadan oxuyurdu. Neynək, qoy yazıq Bev də nəşə oxusun. Özü də bəsdir Bevi yazıq adlandırdı. Bev yazıqdırsa, o özü ümumiyyətlə, müflis olmuş bir adamdır.

XVIII

Petras kim bilir, haradan traktor borc alıb. Neçə vaxtdır, paslana-paslana tövlədə atılıb qalan köhnə kotanı traktora qoşub, bir neçə saat içində torpağı şumlayır. O bütün bunları sanki Afrikada deyilmiş kimi çox böyük asanlıq və işgüzarlıqla yerinə yetirir. Keçmişdə isə, deyək ki, on il əvvəl o, əl kotanı ilə bir neçə gün əlləşməli olardı.

Lüsi bu yeni Petrasla necə rəqabət apara bilər? Petras burda yerqazan, arabacı, suvarıcı kimi peyda olmuşdu. İndi isə bu işləri görmək üçün həddən artıq məşğuldur. Maraqlıdır görəsən, Lüsi bu işləri görmək üçün adamı haradan tapacaq? Onun vəziyyətini şahmat oyununa bənzətsək, demək olar ki, Lüsi bütün cinahlarda uduzub. Əgər bir azca ağılı olsaydı, təslim olar, torpaq bankına müraciət edib, şərtləri razılaşırdı, fermanı Petrasa verib, yenidən sivilizasiyalı həyata qayıdardı. O, şəhər ətrafında itlər üçün xəstəxana açdı, pişiklərlə məşğul ola bilərdi. O, hətta hippy olduğu günlərdə məşğul olduğu işlərə - etnik toxuculuğa, etnik dulmuşluğa qayıda, zənbil hörə, turistlərə muncuq sata bilərdi.

Məğlubiyyət. Lüsünün on il sonra necə olacağını təsəvvür etmək çətin deyil: həddən artıq kökəlmiş, çoxdan dəbdən düşmüş donda ev heyvanları ilə söhbət edib, tək-tənha nahar edən, üzündən kədər yağan bir qadın. O qədər də xoşagələm həyat olmasa da, ömrünü itlərin də sənə kömək edə bilməyəcəyi, telefon zənginə heç kimin cavab verməyəcəyi bir yerdə növbəti hücumdan qorxa-qorxa keçirməkdən yaxşıdır.

Devid yeni evi üçün seçdiyi yerdə- Lüsünün ferması ilə üzbaşlı maili yamacda Petrasa yaxınlaşır:

- Evi özünüz tikməyə hazırlamırsınız, elə deyil?

Petras bığaltı gülümsünür.

— Yox, tikinti ustalığı tələb edir. Kərpicin hörülməsi, suvaq işi üçün bacarıq lazımdır. Mən xəndək qazsam, daha yaxşıdır. Belə iş üçün xüsusi vərdiş tələb olunmur, uşaq da bacarar. Torpağı qazmaq əsl uşaq işidir.

Petras sonuncu sözlərindən böyük ləzzət alır. O nə vatsa uşaq olub, indi isə deyil. İndi o, südcülük oyunu oynayan Mariya Antuenetta kimi yalnız özünü uşaqlığa qoya bilər.

Devid mətləbə keçir:

— Biz Lüsi ilə Keyptauna qayıda bilsək, fermada onu əvəz etməyə hazırsınız mı? Biz sizə əməkhaqqı verə bilərik, ya da gəlirdən pay götürə bilərsiniz.

Lüsinin fermasına nəzarət eləməliyəm? - Petras soruşur. — Mən fermaya rəhbərlik etməliyəm?

O, bu sözləri elə tələffüz edir, elə bil birinci dəfədir, eşidir. Elə bil bu sözlər şlyapadan çıxan dovşanlar kimi qəfildən hardansa peyda olub.

— Hə, istəsəniz sizi fermanın rəhbəri təyin edə bilərik.

— Lüsi isə gec-tez qayıdacaq.

Şübhəsiz, qayıdacaq. O, fermaya çox bağlıdır. Burdan ayrılmaq istəmir. Amma son vaxtlar çox əziyyət çəkib. Lüsiyə bir az istirahət lazımdır. Bir növ məzuniyyət.

Dəniz sahilində - Petras deyir və siqaret çəkməkdən saralmış dişlərini göstərir.

Hə, istəsə dəniz sahilinə də gedə bilər. — Petrasın sözləri havadan asılı qoymaq vərdişi Devidi qıcıqlandırır. Bir vaxtlar isə o düşünürdü ki, Petrasla dostlaşa bilərlər. İndi o, Petrasa nifrət eləyir. Onunla danışmağın qumla dolu kisəni yumruqlamaqdan fərqi yoxdur. — Məncə, istirahət etmək qərarına gəldiyi üçün Lüsini qınamağa heç birimizin haqqı yoxdur.

Nə qədər ferma rəhbəri kimi işləməli olacağam?

Hələ bilmirəm, Petras. Bu barədə hələ Lüsi ilə danışmamışam, əvvəl sizin razılışın – razılışmayacağınızı öyrənmək istədim.

Və mən hər işi görməli, itləri yemləməli, tərəvəz yetişdirməli, bazara getməli olacağam...

Petras, indi öhdəliklərin siyahısını tutmağa ehtiyac yoxdur. İtlər olmayacaq. Mən sadəcə sizə ümumi bir sual verirəm: Lüsi qısa bir müddət üçün gedərsə, fermaya nəzarət eləməyə hazırsınız mı?

— Kombi olmasa, bazara necə gedəcəyəm?

— Bunlar təfərrüatlardır. Bunları sonra da müzakirə edə bilərik. Mənə sizin cavabınız lazımdı, hə, ya da yox.

Petras başını bulayır.

— Çox iş var, həddindən çox, - o deyir.

Gözlənilmədən polisdən zəng gəlir – serjant detektiv Esterhyuz Port-Elizapetdən danışır. Devidin maşını tapılıb. O, Nyubraytondakı polis məntəqəsinin həyətindədir. Devid burda maşınını tanıyıb, onu geri qaytara bilər. Bundan başqa, iki kişi saxlanılıb.

—Əla, - o deyir. – Artıq ümidimi itirməyə başlamışdım.

Nə danışsınız, ser, hər iş iki il ərzində açıq qalır.

Maşın necə vəziyyətdədir? Sürmək olar?

Bəli, ser, olar.

Devid vərdiş eləmədiyi qədər yüksək əhval ruhiyyədə Lüsi ilə birlikdə Port- Elizabetə, ordan isə Nyu Braytona gedir. Burda onlara Van Deventer küçəsinin, alçaq damlı, qalaya bənzəyən, yuxarisına tikanlı məftil çəkilməmiş iki metr hündürlüyündəki hasarla əhatə olunmuş polis məntəqəsinin binasının yolunu göstərir. Dərhal diqqəti cəlb edən nişanlar maşını məntəqənin ətrafında saxlamağı qadağan edir.

- Mən maşında gözləyəcəyəm, - Lüsi deyir.

- Əminsən?

- Bura xoşuma gəlmir. Gözləyəcəyəm.

Devid növbətçi polisə özünü təqdim edir, dəhlizlərdən ibarət labirinti keçib, avtomobil oğurluqları bölməsinə necə çatmaq barədə göstəriş alır. Alçaqboylu, dolu bədənli sarışın detektiv Esterhyuz kağızların içində eşələndikdən sonra onu çoxlu maşının yanaşı düzöldüyü həyəətə aparır. Onlar avtomobil sırası boyunca əvvəl irəli, sonra geri gedirlər.

- Onu hardan tapdınız? – Devid Esterhyuzdan soruşur.

- Burdan Nyu Braytondan. Bəxtiniz gətirib. Adətən oğrular köhnə “korolla”ları ehtiyat hissələrinə ayıraraq satırlar.

- Dediniz ki, kimsə həbs edilib.

— İki nəfər. Bütün ev oğurlanmış televizorlarla, soyuducularla dolu idi. Nə istəsəniz.

Onlar indi hardadırlar?

Girovla azad ediləblər.

Azad edilməzdən əvvəl, mən onları tanısaydım daha yaxşı olmazdı mı? Sizi onları girovla azad etmisiniz. İndi onlar sadəcə yoxa çıxacaqlar. Axı özünüz bilirsiniz.

Serjant cavab vermir, onlar ağ “korolla”nın qarşısında dayanırlar.

Devid: - bu mənim deyil. Mənim maşınımın Keyptaun nömrəsi var idi, işdə də göstərilib,- deyərək barmağı ilə qovluqdan götürülmüş kağızda çap olunmuş nömrəyə toxunur, - CA 507644

- Nömrələri dəyişdirirlər.

- Hətta belə də olsa, bu mənim maşınım deyil. Aça bilərsiniz?

Detektiv maşını açır. Maşının içindən nəm qəzet və qızardılmış toyuq iyi gəlir.

- Mənim maşınımda akustika sistemi yox idi, - Devid deyir. – Mənimki deyil. Əminsiniz ki, mənim maşınım burdakıların arasında yoxdur?

Onlar bir daha dayanacağı dolanırlar. Devidin maşını yoxdur. Esterhyuz boynunu qaşır.

Bu məsələni araşdıraram, - o deyir – Görünür, nəşə səhv düşüb. Telefon nömrənizi mənə verin, təkrar zəng vuraram.

Lüsi gözlərini yumub kombinin sükəninin arxasında oturub. Devid pəncərəni döyür, Lüsi qapını açır.

O: - Səhv eləyiblər- deyib maşına oturur. – Başqa “korolla” tapıblar.

Bəs kişiləri gördün?

Kişiləri?

Dedin ki, iki kişi həbs olunub.

Onları artıq girovla azad ediblər. Onsuz da maşın mənim deyil. Deməli həbs olunanlar da mənim maşınımı oğurlayanlar deyildi.

Səssizlik.

Lüsi: - Səncə, məntiqlə belə çıxır? – deyib maşını işə salır və ani bir hərəkətlə sükənini döndərir.

Bilməzdim ki, onların həbs olunmasını arzulayırsan, - Devid deyir. O, səşində qəzəb hiss eləsə də, özünü ələ ala bilmir. – Onları saxlasalar, məhkəmə olacaq və sən ifadə verməli olacaqsan. Buna hazırsan?

Lüsi mühərriki söndürür. Üzü daşlaşıb, göz yaşlarını güclə saxlayır.

— Hər halda artıq onların izi itib. Bizim dostların tutulmaq, xüsusi ilə yaşadıkları ştatın polisi tərəfindən saxlanılmaq təhlükələri yoxdur. Odur ki, yadımdan çıxart.

Devid özünü ələ almağa çalışır. O, zəhlətökən və deyingən bir insana çevrildiyini başa düşsə də, özü ilə bacarmır.

— Lüsi, nəhayət, bir qərara gəlmək vaxtıdır. Ya iyirənc xatirələrlə dolu evdə qalıb, başına gələnləri fikirləşə-fikirləşə özünü üzümə davam edirsən, ya da o hadisəni geridə qoyub, başqa bir yerdə yeni həyata başlayırsan. Bilirəm ki, sən burda qalmağa üstünlük verərdin. Amma niyə də başqa variant haqqında düşünməyəsən? Məgər bu məsələni ağılı başında adamlar kimi müzakirə edə bilmərik?

Lüsi başını silkələyir.

Mən daha danışa bilmirəm, Devid, bacarmıram. — qızı astadan, sanki sözlər ağzında əriyəcəkmiş kimi tələsə-tələsə cavab verir. – Bilirəm ki, fikrimi dolaylıq ifadə edirəm. Kaş izah edə biləydim. Amma izah eləyə bilmirəm. Sən sən, mən də mən olduğum üçün izah eləyə bilmirəm. Bağışla. Maşına görə heyfsilənirəm. Təəssüf ki, uzun yoldan sonra məyus oldun.

Lüsi başını qollarının üstünə qoyur, çiyinləri silkələnir, o daha göz yaşlarına müqavimət göstərmir.

Devidi yenə də həminki duyğu dalğası bürüyür: ölgünlük, laqeydlik, eyni zamanda sanki daxildən aşındığını, ürəyindən geriyyə yalnız quru qabığın qaldığını hiss etdirən süstlük. Bu vəziyyətdəki insan ölümləri zühur etdirə biləcək musiqini, sözləri tapa bilərmi? – o düşünür.

Onlardan beş metr uzaqlıqda səkidə oturan ayaqlarına çəkələk geyinmiş, cırıq paltarlı qadın qəzəbli baxışlarla atanı və qızını süzür. Devid əlini qorumaq istərcəsinə qızının çiyinə qoyur. “Mənim qızım, - o düşünür, - sevimli qızım. İstiqamətləndirməli, düz yola çağırmağı olduğum qızım. Tezliklə, özü mənə yol göstərməyə başlayacaq qızım”. Bəs bu qadın onun fikirlərini iyləməyə qadirdirmi?

Maşını Devid idarə etməli olur. Atasının təəccübünə baxmayaraq, yol yarılana qədər sonra, Lüsi özü onunla danışır.

- Elə bil mənimlə şəxsi qərəzləri vardı. O qədər nifrətlə davranırdılar ki. Məni ən çox sarsıdan da bu idi. Qalanı isə... gözlənilən idi. Axı niyə mənə bu qədər nifrət edirdilər? Onları birinci dəfə idi, görürdüm.

Devid Lüsünün sözlərinin davamını gözləyir, amma o daha heç nə demir.

Əslində, onların dili ilə tarix danışdı. – nəhayət, Devid dillənir. – tarix amansızdır. Sənə kömək eləyəcəksə, məsələyə bu cür yanaşmağa çalış. Sənə qarşı münasibətləri şəxsi təsir bağışlasa da, əslində belə deyildi. Əcdadlardan qalma miras, vəssalam.

Bu ağırları dindirmir. Sarsıntı elə-belə heç yana yox olmaq istəmir. Yəni nifrət edildiyini anlamağın yaratdığı sarsıntı.

Hələ də qorxursan?

Hə.

Qorxursan ki, geri qayıdalar?

Hə.

Və düşünürsən ki, onlara qarşı ittiham qaldırmasan, geri qayıtmazlar? Özünü buna inandırırısan?

Yox.

Bəs nə?

Lüsi susur.

Lüsi, hər şey o qədər sadədir ki. İt damlarına qfıl vur. Dərhal. Evə qfıl vur, fermaya keşik çəkmək üçün Petrasa pul ver. Ölkədəki vəziyyət düzəlnə qədər yarım il istirahət elə. Hollandiyaya get. Mən pul verərəm. Geri qayıdanda isə vəziyyətini təmkinlə dəyərləndirə, həyata yenidən başlaya bilərsən.

Devid, əgər indi getsəm, qayıtmayacağam. Təklifə görə sağ ol. Amma sən mənə özümün dəfələrlə götür-qoy eləmədiyim heç nə təklif edə bilməzsən.

Bəs neynəmək fikrindəsən?

Bilmirəm. Amma yaxşı ya pis qərarı özüm vermək istəyirəm. Elə şeylər var ki, sən sadəcə başa düşmürsən?

Nəyi başa düşmürəm?

Ənvələ o gün mənim başıma nə gəldiyini başa düşmürsən. Mənim xoşbəxtliyimi düşünürsən, buna görə sənə minnətdaram. Sən hər şeyi başa düşdüyünü düşünürsən, əslində isə belə deyil. Çünki başa düşə bilməzsən.

Devid sürəti azaldıb maşını saxlamaq istəyir.

- Yox, - Lüsi deyir, - burda yox. Bura pis yerdir, burda dayanmaq təhlükəlidir.

Devid maşının sürətini artırır.

Əksinə - o deyir, - mən hər şeyi çox yaxşı başa düşürəm. Mən indiyə qədər dilimizə gətirməyə cürət eləmədiyimiz sözü deyəcəyəm. Səni zorlayıblar. Bir neçə dəfə. Üç kişi.

Və?

Sən öz həyatına görə qorxurdun. Qorxurdun ki, bədənindən istifadə etdikdən sonra səni öldürəcəklər. Səndən xilas olacaqlar. Çünki sən onlar üçün heç nə idin.

- Və? – Lüsünün səsi pıçılıya keçir.

- Mənsə heç nə eləmədim. Səni xilas eləmədim. – Bu isə artıq onun öz etirafıdır.

Lüsi səbirsizliklə əlini yelləyir.

Özünü günahlandırma, Devid. Səndən məni xilas eləməyini necə gözləmək olardı? Onlar bircə həftə əvvəl peyda olsaydılar, mən evdə tək olacaqdım. Amma sən haqlısan mən onlar üçün heç nə idim.

Səssizlik.

Məncə əvvəllər də belə iş tutublar. – Lüsi deyir, bu dəfə səsi daha toxtaqlıdır. - ən azı ikisi. Məncə onlar hər şeydən əvvəl və birinci növbədə təcavüzçüdürlər. Oğurluq isə təsadüfidir. Məncə, zorlamaq onların peşəsidir.

— Səncə qayıdacaqlar?

— Görünür, mən onların zonasında yaşayıram. Məni artıq hədəf seçiblər. Və geri qayıdacaqlar.

Onda sən burda qala bilməzsən.

Niyə?

— Çünki burda qalmaqla, onları dəvət etmiş olursan.

Lüsi cavab verməmişdən əvvəl xeyli fikirləşir.

Məsələyə başqa yöndən baxmaq olmazmı, Devid? Bəlkə... bəlkə bu, burda qalmaq üçün ödənməli olan bədəldir? Bəlkə onlar belə düşünülür? Onlar məni hansısa mülkiyyətin sahibi kimi görür, özlərini isə borcların, ya da vergilərin toplayıcısı hesab edirlər. Nəyə görə mənə heç bir bədalə ödəmədən burda yaşamağa icazə verilməlidir? Yəqin öz-özlərinə belə deyirlər.

Onlar öz-özlərinə çox söz deyirlər. Özlərinə bəraət qazandırmaq üçün hekayələr uydurmaq onların marağındadır. Öz hisslərinə etibar elə, Lüsi. Axı dedin ki, onlarda özünə qarşı yalnız nifrət hiss eləyirdin.

Nifrət... Devid, söhbət kişilərdən və seksdən gedəndə, məni nə ilə təəccübləndirmək daha mümkün deyil. Bəlkə də kişi qadına nifrət elədiyi üçün daha çox ehtirasa gəlir. Sən kişisən, sən bilərsən. Sən yad bir qadına sahib olanda, onu tutub əlindən çıxmağa qoymayanda, bütün ağırlığını qadının üstünə salanda, bu bir az da adam öldürməyə bənzəmirmi? Bıçağı batırıb qurbanı qan içində qoyub getməyə bənzəmirmi? Bu, cinayət işləyib cəzasız qalmaq kimi deyilmi?

“Sən kişisən, sən bilərsən”. Ata ilə belə danışarlarmı? Devid də o kişilərdən biridir?

Bəlkə də. – o deyir. – Bəzən. Bəzi kişilər üçün. - Ardınca isə düşünmədən tələsik soruşur. – Hər ikisi ilə də ölüm mübarizə etdiyini hiss edirdin?

Bir – birlərini qızırdırırdılar. Görünür, elə buna görə də bu işi bir yerdə görürdülər. İt sürüsü kimi.

Bəs oğlan?

Onu öyrənməyə gətirmişdilər.

Kombi “Saço palmaları” lövhəsinin yanından ötür. Vaxt demək olar ki, qurtarıb.

Əgər onlar ağ olsaydılar, başqa cür danışardın, - Devid deyir. - Deyək ki, Despaçdan gəlmiş ağdərili talançılar olsaydılar, belə düşünməzdin.

Düşünməzdim?

Yox, düşünməzdin. Səni günahlandırmıram, amma danışdıqlarında bir yenilik var: köləlik. Onlar səni köləyə çevirmək istəyirlər.

Yox, köləlik yox. Ram etmə, susdurma.

Devid başını bulayır.

Bu lap ağ oldu, Lüsi. Fermanı sat. Fermanı Petrasa sat, çıxmaq gedək.

- Yox.

Söhbət bu yerdə bitsə də, Lüsünün sözləri onun qulaqlarında əks-səda verir. "Qan içində". O nə demək istəyirdi? Devid əbəs yerə yuxusunda qana bulanmış çarpayı, qanla dolu vanna görmürdü?

"Onların peşəsi – zorlamaqdır" Devid hələ köhnəlməmiş "toyota" da çıxıb gedən çağırılmamış qonaqları haqqında düşünür: arxa oturmaqlar evin əşyaları ilə doludur, silahları - isti və məmnun edilmiş cinsi orqanları ayaqlarının arasında pişik kimi mırıldanır. Gün ərzində gördükləri işlərlə fəxr etmək üçün səbəbləri var, vəzifələrini yerinə yetirdikləri üçün özlərini xoşbəxt hiss edirlər.

Lüsi qorxurdu, çox qorxurdu. Səsi tutulub, güclə nəfəs alır, əlləri və ayaqları keyiyib. - Ola bilməz, – iki kişi zorla onu uzandımağa məcbur edərkən o öz-özünə deyib – bu yuxudur, kabusdur. – Quldurlar isə qurbanlarının qorxusundan həzz alır, onu daha da dəhşətə gətirmək üçün əllərindən gələni edirlər. - İtlərini çağır, – onlar deyirlər. – "İt yoxdur? Qoy onda biz sənə göstərək, it necə olur!

"Başa düşürsünüz, siz axı orda deyildiniz" – Bev Şou deyirdi. Bəli o yanırdı. Lüsi isə öz intuisiyasında haqlı idi, Bəli o başa düşürdü, diqqətini toplayıb özünü o kişilərin yerinə qoya bilərdi. Bəs onun təxəyyülü özünü qadının yerinə qoymağa kifayət edərdimi?

Devid öz otağına çəkilib qızına məktub yazır:

"Əziz, Lüsi. Səni dünyalar qədər sevdiyimə görə, bunları deməyə məcburam. Sən böyük bir səhvin astanasındasan. Tarixin qarşısında boyun əymək istəyirsən, lakin tutduğun yol düzgün deyil. Bu yol səni ləyaqətdən məhrum edəcək, özünə hörmət eləyə bilməyəcəksən. Yalvarıram, mənə qulaq as.

Atan."

Bir saat sonra Lüsi Devidə yazdığı məktubu qapının altından içəri itələyir:

"Əziz Devid,

Sən yenə mənə qulaq asmamısan. Mən sənin tanıdığın insan deyiləm. Mən ölüyəm, nəyin məni həyata qaytarmağa qadir olduğunu isə hələ bilmirəm. Bircə onu bilirəm ki, burdan gedə bilmərəm. Sən bunu başa düşürsən. Bilmirəm, səni necə başa salım. Sən mənə pəncələrini bərk-bərk gözlərinə sıxan üç meymunu xatırladırsan. Bəli, bəlkə də səhv yoldayam. Amma mən indi fermanı tərək edib məğlub bir şəkildə burdan getsəm, həyatım boyu bu məğlubiyətin dadını hiss eləyəcəyəm.

Mən həmişə uşaq qala bilmərəm. Sən də həmişə ata ola bilməzsən. Bilirəm ki, mənim yaxşılığımı istəyirsən. Amma bu məsələdə sənin bələdçiliyin mənə kömək eləməz, bu dəfə yox

Sənin Lüsün".

Bu da onların yazışması. Bu, Lüsünün son sözüdür.

İtlərin bugünkü qətli bitib. İçində ruhların və bədənlərin gizləndiyi qara kisələr qapının yanında qalaqlanıb. Devid və Bev bir-birlərini qucaqlayıb, cərrahiyyə otağının döşəməsində uzanıblar. Yarım saat sonra Bev öz Billinin yanına qayıtmalı, o isə kisələri kombiyə yükləməyə başlamalıdır.

Birinci arvadın haqqında mənə heç danışmısan, - Bev deyir. – Heç Lüsi də onun haqqında danışmır.

- Lüsünün anası holland idi. Bunu sənə deməmiş olmaz. Evelina. Evi. Boşanmadan sonra o, Hollandiyaya getdi. Sonra təzədən ailə qurdu. Lüsi ögey atasına öyrəşə bilməyib, onu Cənubi Afrikaya göndərməyi xahiş edib.

Yəni səni seçdi.

Müəyyən mənada. İndi isə mən onu müvəqqəti də olsa, geri qayıtmağa məcbur etməyə çalışıram. Onun Hollandiyada ailəsi, dostları var. Hollandiya yaşamaq üçün ən gözəl yer olmasa da, hər halda insanı gecə kabusları ilə mükafatlandırmır.

Və?

Devid çiyinlərini çəkir.

İndi Lüsi mənim məsləhətimə qulaq asmağa meylli deyil. Deyir ki, ona lazım olan bələdçi mən deyiləm.

Axı sən Universitet müəllimi idin.

Tamamilə təsadüf nəticəsində. Heç vaxt xüsusi bir müəllimlik istedadım olmayıb. Kiməsə yaşamağı öyrətməyə də heç vaxt həvəsim olmayıb. Mən elm adamı deyilən insanlardanam. Çoxdan ölmüş insanlar haqqında kitablar yazırdım. Bax, buna çox həvəsim var. Müəllimliyə isə yalnız dolanışıq naminə dözürdüm.

Bev söhbətin davamını gözləyir, onun isə həvəsi yoxdur.

Gün batır, hava soyuyur. Devid Bayron haqqında düşünür. O, Yunanıstana yola düşmək üzrədir. Otuz beş yaşlı Bayron nəhayət, həyatın dəyərini anlayıb.

Sunt lacrimae rerum, et mentem mortalia tangunt: O artıq Bayronun deyəcəyi sözləri dəqiqləşdirib, musiqi isə hardasa uzaqlardadı, hələ yaxınlaşmaq istəmir.

Narahat olma, - Bev Şou deyir. O, başını Devidin sinəsinə qoyub, görünür, ürəyinin necə döyündüyünü eşidir. – Biz Billə onun qayğısına qalarıq. Fermaya tez-tez baş çəkərik. Petras da ona göz qoyar.

Petras və onun ata qayğısı.

Hə.

Lüsi deyir ki mən həmişə ata olaraq qala bilmərəm. Mənsə Lüsünün atası olmadığımı təsəvvür eləyə bilmirəm.

Bev barmaqlarını Devidin saçlarında gəzdirir.

Hər şey yaxşı olacaq, - Bev pıçıldayır. – Görərsən.

XIX

Ev bu yerlərin ümumi abadlaşdırılması zamanı tikilib. On beş – iyirmi il əvvəl hələ yeni olanda, bu ev olduqca darıxdırıcı görünürdü, lakin zamanla ot basmış ciğirlər, beton divarlar boyunca uzanan ağaclar və bitkilər onun görkəmini xeyli yaxşılaşdırdı. Devid Rostholm Kersentdəki səkkiz nömrəli evin zəngini basır.

Gənc bir səs deyir:

— Salam?

Mister İsaaksı axtarıram. Familyam Luridi.

Hələ qayıtmayıb.

Nə vaxt gələr?

Bir dəqiqə.

Qıfıl çıqqıldayır, Devid qapını itələyib açır, ciğirlə ön qapıya tərəf gedir. Qapının qarşısında onu arıq bir qız gözləyir. Əynində məktəbli geyimi var: tünd mavi rəngli kofta, ağ corab, yaxası açıq köynək. Onun gözləri, iri almacıq sümükləri, tünd saçları eynilə Melanini xatırladır. Onun bacısından yeganə fərqi hədsiz dərəcədə gözəl olmasıdır. Deməli, Melaninin artıq haqqında eşitdiyi kiçik bacısı budur, amma Devid nə qədər çalışsa da, onun adını xatırlaya bilmir.

Hər vaxtınız xeyir. Atanız nə vaxt qayıdacaq?

Məktəbdə dərslər saat üçdə qurtarır, amma o adətən yubanır. Buyurun, içəri keçə bilərsiniz.

Qız qapını qonağı üçün açıq saxlayıb, Devid yanından ötəndə divara qısılır.

Qız zərifcə əlində tutduğu keks dilimini yeyir. Kexsin qırıntıları dodağına yapışıb. Devid əlini uzadıb qırıntıları təmizləmək istəyir və elə həmin an qızın bacısı haqqında isti xatirələr onu öz ağuşuna alır. – Tanrım, məni hiyf elə, - o düşünür. – burda nə işim var?

İstəyirsiniz, əyləşin, - qız deyir.

Devid əyləşir. Mebellər parıldayır, otaq son dərəcə səliqəlidir. “Adın nədir?” - o soruşur.

Dezire.

Dezire indi yadına düşdü. Melani ilk uşaqdır, qaranlıq olan sonra isə Dezire gəlir, arzu olunan.

Adım Devid Luridir. – O, qızın üzünə diqqətlə baxsa da Dezirenin onu tanıdığını göstərən heç bir əlamət sezə bilmir. – Keyptaundanam.

Mənin bacım da Keyptaunda tələbədir.

Devid başını tərpətsə də, bacısını yaxşı tanıdığını demir. Lakin fikirləşir: eyni ağacın bəhrəsi, yaqın ki, ən intim təfərrüatlarına qədər bacısının oxşarıdır. Amma fərqlər də var: ürək fərqli şəkildə döyünür, ehtiras özünü fərqli şəkildə büruzə verir. Hər ikisi eyni çarpayıda, bax, bu şahlara yaraşan bir təcrübə oldı. Devid özünə gəlmək üçün silkinib saata baxır.

- Dezire, mənəcə, atanızı məktəbdə tapmağa çalışsam yaxşıdır. Yalnız siz məktəbin harada olduğunu mənə izah edə bilərsiniz.

Məktəbin həyəti boşdur. Devid bir azca həyətdə dolanıb “Dəftərxana” yazılmış lövhənin qarşısında dayanır. Dəftərxanada dırnaqlarını səliqəyə salan ortayaşlı, şişman katibə əyləşib.

Mister İsaaksı axtarıram, - Devid deyir.

Mister İsaaks! Qonağınız var! – Katibə ucadan dillənir, sonra isə Devidə müraciətlə: Buyurun, buyurun, içəri keçin- deyir.

İsaaks çaşmış halda, anlaşıq baxışlarla partanın arxasında əyləşmiş Devidə baxır.

- Məni xatırlayırsınız? Keyptaundan Devid Luri.

İsaaks: O! – deyib əyləşir, yenə əyninə böyük olan həmin kostyumu geyinib, boynu pəncəyin içində itib batır. O, torbanın içinə düşmüş iti dimdikli quş kimi kostyumun içindən boylanır. Pəncərələr bağlıdır, tütün iyi gəlir.

Əgər məni görmək istəmirsinizsə, dərhal gedə bilərəm, - Devid deyir.

Yox, - İsaaks cavab verir – Əyləşin. Davamiyyəti yoxlayırdım. İcazə versəniz, əvvəlcə işimi bitirərdim.

Buyurun.

Stolun üstündə çərçivəli bir şəkil var. Oturduğu yerdən görünməsə də, Devid şəkildə kimlərin təsvir olduğunu bilir: Mister İsaaksın göz bəbəkləri Melani, Dezire və onları dünyaya gətirən qadın.

Belə ,- İsaaks jurnalı örtüb deyir. – Bu şərafəti nəyə borcluyam?

Devid həyəcanlanacağını düşünürdü, lakin indi tamamilə sakitdir.

- Melani şikayət qaldırırdıqdan sonra, – o deyir. – Universitet rəsmi təhqiqata başladı. Nəticədə mən işdən azad edildim. Yəqin bilərsiniz.

İsaaks heç bir cavab vermədən əvvəlki kimi sual dolu nəzərlərlə ona baxır.

- O vaxtdan tədris işləri ilə məşğul olmuram. Bu gün Corcdan keçirdim, düşündüm ki, burda dayanıb sizinlə danışmaq lazımdır. Yadımdadır ki, sonuncu görüşümüz zamanı biz bir az... əsəbi idik. Amma mən yenə də belə qərara gəldim ki, sizinlə görüşüb qəlbimdəkiləri sizə izah etməyə dəyəər.

Devidin bu yerə qədər dediklərinin hamısı həqiqət idi. O doğrudan da qəlbindəkiləri açıb danışmaq istəyir. Yaxşı bəs qəlbindəkilər nədir?

İsaaks əlində ucuz qiymətə satılan diyircəkli "bik" qələmi tutub. O, barmağı ilə əvvəl qələmini bir üzünü, sonra isə çevirib o biri üzünü sığallayır.

Devid sözünə davam edir.

Melani bu əhvalatı sizə öz nöqteyi-nəzərindən danışdı. Etiraz eləmirsinizsə, mən də öz mövqeyimi bildirmək istərdim. Heç nəyi əvvəlcədən planlaşdırmamışdım. Hər şey müəyyən növ kişilərin tez-tez can atdığı kiçik, təsadüfi macərələr kimi başlamışdı. Bu cür danışdığım üçün məni bağışlayın. Səmimi olmağa çalışıram. Melani iləsə gözlənilməz bir hal baş verdi. Mən özlüyümdə bunu alov adlandırırım. O mənim içimdə bir alov yandırdı.

Devid susur. Qələm öz rəqsinə davam etdirir. "Kiçik, təsadüfi macərə. Müəyyən növ kişilər". Stolun arxasında, onun qarşısında oturan kişi də bu cür macərələr yaşayıbmı? O, İsaaksa nəzər saldıqca, buna daha çox şübhə edir. Əgər Devid İsaaksın kilsədə müəyyən bir vəzifə yerinə yetirdiyini eşitsəydi, qətiyyətlə təəccüblənməzdi.

- Alov. Burda təəccüblü nə var? Əgər alov sönersə, kibriti çəkib başqasını yandırarsınız. Əvvəllər belə düşünürdüm. Amma qədim zamanlarda insanlar oda sitayiş edirdilər. Onlar alovun sönməsinə icazə verməzdən əvvəl çox düşünməli olurdular. Bax, qızınız da mənim içimdə belə bir alov yandırmışdı. Məni yandıraraq külə döndərəcək qədər isti olmasa da, bu əsl alov idi.

Qələmin hərəkəti dayanır.

Mister Luri, - qızın atası iztirab dolu təbəssümlə deyir. – Öz-özümdən soruşuram, bura gəlib mənə bu əhvalatları danışmaqla nə etməyə çalışırsınız...

Bağışlayın, başa düşürəm, yolverilməzdir. Daha sözümü bitirdim. Özümü müdafiə üçün sizə demək istədiklərim bu qədər idi. Melani necədir?

Melani çox yaxşıdır. Hər həftə bizə zəng vurur. Universitetə qayıdıb, bunun üçün bütün şərtləri nəzərə almaqla ona xüsusi icazə verilib. Boş vaxtlarında kifayət qədər uğurla teatrda çalışmağa davam edir. Odur ki, hər şey yaxşıdır. Bəs siz? Daha öz ixtisasınız üzrə işləmirsiniz, hansı planlarınız var?

Mənim də qızım var. Vaxtımın bir hissəsini qızımın fermasında keçirir, ona təsərrüfat işlərində kömək edirəm. Bundan başqa, bir kitabı, daha doğrusu, kitaba bənzər bir şeyi tamamlamalıyam. Bu və ya başqa cür özümə məşğələ tapacağam.

İsaaks həmsöhbətinə Devidi mat qoyan səmimi qayğıkeşliklə baxır.

- Hə, - İsaaks astadan deyir, onun dodaqlarından qopanlar sözdən çox ah kimi səslənir. – Qüdrətli adamın düşməyi!

Düşmək? Bəli, şübhəsiz, bu doğrudur. Bəs “qüdrətli”? Bu sözü ona şamil etmək olarmı? O həmişə özünü gözə çarpmayan, hətta getdikcə daha az diqqət oyandıran bir adam hesab eləyib.

Bəlkə də, - Devid deyir, - sınınmamaq şərt ilə hərdən düşmək bizim üçün faydalıdır.

Yaxşı. Yaxşı. Yaxşı- hələ də gözlərini Devidə dikmiş İsaaks deyir.

O, ilk dəfə İsaaksın üzündə: ağzında və dodaqların quruluşunda. Melaninin cizgilərini görür. Ani həyəcanın təsiri ilə Devid partanın üstündə uzanıb həmsöhbətinin əlini sıxmaq istəyir, əvəzində isə sadəcə onun soyuq, tüksüz dərisini sıgallayır.

Mister Luri, - İsaaks deyir, - Mənə danışmaq istədiyiniz başqa nəşə var? Dediniz ki, ürəyinizdə nəşə qalıb.

Ürəyimdə? Yox, sadəcə Melaninin necə olduğunu soruşmaq istəyirdim. – Ayağa qalxır. – Məni qəbul etdiyinizə görə təşəkkür edirəm, sizə minnətdaram.

Devid bu dəfə sıxıla-sıxıla əlini uzadır.

Xudahafiz.

Xudahafiz

İsaaks Devidi çağıranda o artıq qapıdan çıxmışdı, hətta qəbul otağında idi:

Mister Luri! Bircə dəqiqə!

Devid qayıdır.

Axşamkı planlarınız nədir?

Bu axşam? Mehmanxanada qalırım. Planım yoxdur.

Bizə şam yeməyinə gəlin.

Məncə, xanım İsaaksın xoşuna gəlməz.

Bəlkə də. Amma siz yenə də gəlin. Bizimlə çörək kəsin. Saat yeddidə şam eləyirik. İcazə verin sizin üçün ünvanı yazım.

Ehtiyac yoxdur. Burdan əvvəl evinizə getmişdim, qızınızla tanış oldum. O məni bura istiqamətləndirdi.

İsaaksın tükü də tərənəm.

Yaxşı, - o deyir.

Qapını mister İsaaks özü açır.

O: - buyurun, buyurun - deyib Devidi qonaq otağına aparır. Nə ikinci qız, nə də anası gözə dəymir.

Devid: - Kiçik bir hədiyyə gətirmişəm, - deyib şərab şüşəsini İsaaksa uzadır. Ev sahibi təşəkkür eləsə də, deyəsən, şüşə ilə nə edəcəyini bilmir.

- Sizin üçün bir az süzüm? Gedim açım.

İsaaks otaqdan çıxır, mətbəxdən pıçılı eşidilir. İsaaks otağa qayıdır.

- Probkaaçanı tapa bilmədim. Eybi yox. Dezi qonşulardan borc alar.

Aydın məsələdir, bu ailədə içən yoxdur. Başqa cür ola da bilməzdi. Ciddi qaydaları olan, qənaətcil, səliqəli kiçik burjuva evi. Maşın təmiz yuyulub, həyətdəki otlar biçilib, qənaət edilib yığılmış pul bankda saxlanılır. Valideynlər həyatlarını qızıdan dəyərli qız övladlarının - teatrbağlı arzuları olan ağıllı Melani və gözəllər gözəli Dezirenin gələcəyini təmin etməyə həsr ediblər.

Devid yaxın tanışlıqlarının ilk gecəsində divanda yanında əyləşib, içinə azca viski əlavə edilmiş qəhvə içən Melanini, onun səliqəli kiçik bədənini, insanı həyəcana gətirən libasını, ehtirasdan parlayan gözlərini xatırlayır. Kiçik bir qız vəhşi canavarın vurnuxduğu meşəyə addım atır.

Əlində probkaaçan və şərab şüşəsi ilə gözəl Dezire otağa daxil olur. Qız ona doğru yaxınlaşarkən qəfildən qonaqla salamlamaq lazım olduğunu xatırlayıb bir anlıq tərəddüd edir.

O, güclə nəzərə çarpan pərtliklə: - ata? – deyib şüşəni uzadır.

Deməli, Dezire artıq Devidin kim olduğunu bilir. Valideynləri onun haqqında danışılar, ola bilsin mübahisə ediblər: arzu edilməyən qonaq.

Ata qızın ovcunu əlindən saxlayır.

— Dezire, - o deyir, - Bu mister Luridir.

— Salam, Dezire.

Qız başı ilə salam verib, üzünə tökülən saçları geri itələyir. O hələ də çaşqın görünsə də, artıq atasının qanadları altında güc toplayıb.

— Salam, - Dezire deyir “Aman allah, aman Allah!”- Devid fikirləşir:

Dezire isə ağılından keçən fikirləri Deviddən gizlədə bilmir. “Deməli, bacımın birlikdə çılpaq uzandığı kişi budur! Deməli, Melani o işi bununla görüb! Bu qoca ilə!”

Evdə mətbəxə bitişik, nisbətən kiçik, daha bir qonaq otağı var. Dörd nəfərlik süfrə açılıb –stolun üstünə ən yaxşı qab-qacaq düzülüb, şam qoyulub.

- Əyləşin, əyləşin! – İsaaks deyir. Ana hələ də gözə dəymir. – İsaaks- bir dəqiqəyə gəlirəm- deyib mətbəxə keçir.

Devid düz qarşısında əyləşmiş Dezire ilə otaqda tək qalır. Qız əvvəlki cürətini itirib başını aşağı əyir.

Nəhayət ki, valideynlər qayıdırlar. Devid ayağa qalxır.

—Yoldaşım! tanış deyilsiniz. Dorin, qonağımız Mister Luri.

Dəvətə görə sizə minnətdaram xanım İsaaks.

Xanım İsaaks orta yaşlarında kökəlməyə başlamış, əyri ayaqlarına görə aşağı-aşa yeriyən bəstəboy qadındır. Lakin onun gəncliyində çox gözəl olduğu şübhəsizdir.

Ev sahibəsinin üzü hərəkətsizdir. O, Devidin gözünün içinə baxmasa da, demək olar nəzərə çarpmayacaq bir şəkildə başını tərpedir. İtaətkar, xeyirxah qadın və köməkçi. Qızları da ona bənzəyəcəkmi?

— Dezire, zəhmət olmasa, yeməkləri gətirməyə kömək elə. — xanım İsaaks deyir.

Qədirbilən uşaq ayağa qalxır.

— Mister İsaaks aranızda inciklik salıram, - Devid deyir. — Çox böyük xeyirxahlıq göstərüb məni evinizə dəvət eləmişiniz, amma getsəm yaxşıdır. - Nə qədər təəccüblü də olsa, İsaaks ona şən əhval ruhiyyədən xəbər verən bir təbəssümlə cavab verir.

Əyləşin, əyləşin! Hər şey əla olacaq! — İsaaks ona tərəf əyilir. — Möhkəm olmalısınız.

Dezire və anası əllərində sinilərlə geri qayıdırlar: zəncəfil və zirə ətri saçan tomat souslu toyuq, düyü, salatlar və həftəbecər. Lüsi ilə yaşayarkən ən çox darıxdığı yeməklər. Şərab şüşəsi və yeganə qədəh Devidin qarşısına qoyulur.

— Məndən başqa heç kim içmir? — o soruşur.

— Buyurun, - İsaaks deyir. — Utanmayın!

Devid qədəhini doldurur. O, şirin şərab xoşlamasa da, ev sahiblərinin zövqüncə olacağını düşünərək "Late Harvest" alıb. İndi isə qalır süfrə duasına dözmək. İsaaklar əl-ələ tutuşurlar. Devidin sol əlini qızın atasına, sağ əlini anaya uzatmaqdan başqa əlacı qalmır.

İndi nuş edəcəyimiz nemətlərə görə şükür edirik. Tanrı minnətdarlığımızı qəbul eləsin! — İsaaks deyir.

Amin —qız və anası deyirlər. Devid də burnunun altında:- Amin - mırıldanıb atanın ipək kimi soyuq, ananın gördüyü işlərin təsirindən isinmiş, yumşaq, kiçik əlini buraxır.

Xanım İsaaks yeməkləri boşqablara çəkir.

Ehtiyatlı olun, qaynardır, - o, boşqabı Devidə verərkən deyir. Bunlar ev sahibəsinin ona müraciətlə dediyi yeganə sözlər olur.

Yemək zamanı Devid yaxşı qonaq olmağa çalışır, gülməli əhvalatlar danışır, süfrəyə sakitlik çökməsinin qarşısını almaq istəyir. O, Lüsi, it damı, arılar, bağbanlıq planları, şənbə günü bazara çıxmağı haqqında

danışır. Evə hücumla bağlı əhvalatı yumşaldıb yalnız maşının oğurlandığını deməklə kifayətlənir. Devid nə Heyvanları Müdafiə cəmiyyəti, nə də Bev Şou ilə xəlvəti axşam görüşləri haqqında danışır. Bütövlükdə onun danışdıqlarından sadə kənd həyatı mənzərəsi yaranır. Devid bunun həqiqət olmasını çox istəyirdi. O, Lüsini çox sevsə də, bəzən qızı daha sadə, daha başa düşülən bir insan olmadığı üçün təəssüflənir. Onu zorlayan dəstə başçısı da məhz belə bir insan idi.

Devid özünü əməliyyat stolunda görür. Cərrah bıçağı parlayır. Onu boğazından belinə qədər yarırırlar. Xəstənin üstünə əyilmiş saqqallı cərrah qaşlarını düyünləyir: - Bu nədir?- deyərək öd kisəsini çıxarıb bir kənara atır, sonra isə barmağını ürəyə sancır. "Bəs bu?"

Qızınız fermanı təkbaşına idarə edir? – İsaaks soruşur.

Orda bəzən ona kömək edən bir insan var. Petras. Afrikalıdır. - Və Devid Petras haqqında iki arvadı olan təvazökar, işgüzar, etibarlı bir adam kimi danışır.

O, güman elədiyi qədər də ac deyilmiş. Söhbət zəifləsə də, şam yeməyinin sonuna qədər danışmağa söz tapırlar. Dezire üzr istəyib süfrədən qalxır: hələ dərslərinə hazırlaşmalıdır. Xanım İsaaks süfrəni yığıdırır.

- Getməliyəm, -Devid deyir. - Sabah tezdən yola düşməliyəm.

— Bir az da oturun, - İsaaks deyir.

Otaqda baş-baş qalırlar. Devid daha izahatdan yayına bilməz.

—Melani barədə, - o deyir.

-Hə?

- Son bir neçə söz. Mən inanıram ki, yaş fərqi baxmayaraq, aramızda tamamilə fərqli bir münasibət yarana bilərdi. Lakin ona verə bilmədiyim nəşə var idi – Devid münasib sözü axtarır – lirika. - Sevginin öhdəsindən həddən artıq ustalıqla gəlirəm. Və buna görə üzr istəyirəm. Qızınıza görə yaşamalısınız olduğunuz iztirablara görə sizdən üzr istəyirəm. Çox gözəl ailəniz var. Sizə və xanım İsaaksa verdiyim əzablara görə, məni bağışlayın.

"Çox gözəl" sözü düzgün seçilməyib, "nümünəvi ailə" demək daha doğru olardı

Nəhayət ki, - İsaaks deyir, - Üzr istədiniz. Mənsə artıq ümidimi itirməyə başlayırdım.

İsaaks fikrə gedir, qonaq otağında irəli geri addımlayır.

- Üzr istəyirsiniz, deyirsiniz ki, münasibətlərinizdə lirika çatışmayıb. Əgər lirika olsaydı, bu vəziyyətə düşməzdik. Mənsə deyirəm ki, hamımız günahımız üzə çıxanda, üzr istəyirik. Əməlimizə görə peşman oluruq. Söhbət peşmançılıqdan yox, baş verənlərdən çıxardığımız dərstdən gedir.

Devid cavab vermək üçün ağzını açsa da, İsaaks əlini qaldıraraq mane olur.

Sizin yanınızda “Allah” sözünü tələffüz edə bilərəmmi? Sizi Allahın adını çəkəndə özündən çıxanlardan deyilsiniz ki? Söhbət Allahın sizdən peşmançılıqdan başqa nə istədiyindən gedir. Bununla bağlı hər hansı fikriniz varmı, mister Luri?

İsaaksın ortada o yan bu yana getməsi diqqətini yayındırsa da, Devid sözlərini ehtiyatla seçməyə çalışır:

Əvvəlki vaxtlar olsaydı, deyərdim ki, insan müəyyən yaşa çatdıqdan sonra baş verənlərdən dərs çıxarmaq qabiliyyətini itirir və bir-birinin ardınca cəzalara dözməkdən başqa əlacı qalmır. Amma bəlkə də belə deyil, yəni həmişə belə olmur. Mən başa düşmək ümidilə gözləyirəm. Allaha gəldikdə isə mən inanan insan deyiləm, ona görə də sizin dediyiniz sözləri öz təsəvvürlərimin dilinə çevirməli oluram.

Təsəvvürlərimə görə, mən qızınızla aramda baş verənlərin cəzasını çəkirəm. Mən rüsvayçı bir vəziyyətə düşmüşəm. Bu vəziyyətdən çıxmaq isə asan deyil. Məsələn bunda deyil ki, mən cəzadan boyun qaçırmaq istəyirəm. Buna etirazım yoxdur. Əksinə, mən rüsvayçılığı öz mövcudolma üsulum kimi qəbul edib onunla yaşamağa çalışıram. Sizcə, mənim sonu görünməyən bir rüsvayçılığın içində yaşamağım Allah üçün kifayətdirmi?

Bilmirəm, Mister Luri. Başqa vaxt olsa deyərdim, məndən yox, Allahdan soruşun. Amma madam ki, dua eləmirsiniz, deməli ondan heç nə soruşa da bilməzsiniz. Deməli, Allah sizinlə ünsiyyətə girə bilmək üçün başqa vasitələr axtarmalıdır. Mister Luri, sizcə, sizi bura gətirib çıxaran nədir?

Devid susur.

Qoy mən deyim. Corcdan keçirdiniz, ağılınıza gəldi ki, burda tələbənizin ailəsi yaşayır və fikirləşdiniz: “Niyə də yox?”. Əvvəlcədən planlaşdırmadığınıza baxmayaraq, bizim evə gəlib çıxdınız. Bu sizə təəccüblü gəlir, elə deyil?

Yox. Mən sizə bütün həqiqəti danışmamışam. Mən sadəcə şəhərinizdən keçmirdim. Mən Corca yeganə bir məqsədlə- sizinlə danışmaq üçün gəlmişəm. Mən çoxdandır, bu haqda düşünürdüm.

Hə, deyirsiniz ki, mənimlə danışmaq üçün gəlmisiniz. Bəs niyə mənə? Mənimlə danışmaq asan, çox asandı. Bunu çalışdığım məktəbdəki bütün uşaqlar bilir. İsaaksdan canını qurtarmaq asandı – onlar deyirlər. – İsaaks yenə də həmin əyri təbəssümü ilə gülümsəyir. – Deməli, doğrudan mənimlə danışmaq üçün gəlmisiniz?

İndi Devid bu adamdan və çıxardığı hoqqalardan xoşu gəlməyinə şübhə eləmir. O, ayağa qalxır, tərəddüdlə qonaq otağını keçib dəhlizlə addımlayır. Yarıörtülü qapıdan səslər eşidilir. Devid qapını taybatay açır. Çarpayıda əyləşmiş Desire və anası yun yumağı ilə əlləşirlər. Onlar Devidin gəlişindən təəccüblənib susurlar.

O, dizi üstə çöküb alnını döşəməyə toxundurur.

“Bu qədər kifayətdirmi?” – Devid düşünür. – “Daha nə?”

O, başını döşəmədən qaldırır. Qadınlar hələ də yerlərində hərəkətsiz donub qalıblar. Devid əvvəl ananın sonra qızın gözünün içinə baxır və yenə də içində ehtiras baş qaldırır.

Devid istədiyindən artıq cırıltı salaraq, ayağa qalxır.- Gecəniz xeyrə qalsın, - deyir. – Xeyirxahlığınıza görə minnətdaram. Şam yeməyinə görə təşəkkür edirəm.

Gecə saat 11-də mehmanxana otağındakı telefon zəng çalır. Danışan İsaaksdır.

- Sizə gələcək həyatınızda möhkəm olmağı arzulamaq üçün zəng vurmuşam. – Pauza. – Bir də mister Luri, sizə vermək istədiyim bir sual var. Universitetdə sizin xeyrinizə vasitəçilik edəcəyimizə ümid etmirdiniz ki?

— Vasitəçilik?

- Bəli. Məsələn, vəzifənizə bərpa edilmək üçün.

- Heç ağılıma də gəlməyib.

- Çünki bu yol sizin üçün Allah tərəfindən seçilib, bizim qarışmağa haqqımız yoxdur.

- Aydındır.

XX

O, N2 şosesi ilə Keyptauna daxil olur. Şəhərdən çıxdığı günün üstündən heç üç ay keçməyib, lakin, bu müddət ərzində qəsəbədəki daxmalar şose yoldan ötüb, hava limanından şərqlə doğru səpələniblər. Kiçik bir uşaq sürüdən ayrılmış inəyi əlindəki çubuqla şosse yolundan çıxarmağa çalışarkən, maşınların hərəkəti yavaşlayır. “Kənd amansızca şəhərə soxulur” – o düşünür. Tezliklə, Rondeboş-kommonda yenə heyvan sürüləri otlayacaq. Tezliklə tarix tam bir dövrə vurub əvvəlki vəziyyətinə qayıdacaq.

Beləliklə, evinə qayıdıb. Amma qayıtdığına sevinmir. O, yenidən Terras- Rodda universitetin kölgəsində, küçələrdə köhnə iş yoldaşları ilə qarşılaşmamaq üçün cinayətkar kimi oğrun-oğrun yeriyə-yeriyə yaşaya biləcəyini təsəvvür eləmir. O, evi satıb ucuz məhəllələrdən birindən özünə yeni mənzil almalıdır.

Maliyyə vəziyyəti qarmaqarışıqdır. Kəndə köçəndən fakturaları ödənməyib. O, kredit hesabına yaşayır, həmin məbləğsə hər dəqiqə tükənə bilər.

Köçəri həyatın sonu. Bəs bundan sonra nə olacaq? Gözü önündə ayaqlarını sürüyə-sürüyə tindəki mağazadan yarım litr süd, yarım kömbə çörək almağa gedən beli bükülmüş, uzun ağı saqqalı bir qoca canlanır. O, saralmış kağızlarla dolu otaqdakı stolun arxasında üzündə anlaşıq bir ifadə ilə əyləşib nəhayət ki, şam yeməyinin, sonra isə yatmaq vaxtının çatması üçün havanın qaralmağını gözlədiyini təsəvvür edir. Qocalıb əldən düşmüş alimin məqsədsiz-məramsız, pespektivsiz həyatı. Buna hazırdırmı?

Ön darvazanı açır. Bağı ot basıb, poçt qutusu elanlarla, reklam broşurları ilə doludur. Əksər standartlara əsasən, talana qarşı yaxşı mühafizə sisteminə malik olduğuna baxmayaraq, ev aylarla boş qalıb. Bu isə çağırılmamış qonaqların evə baş çəkmədiyinə inanmaq üçün həddən artıq uzun müddətdir. Doğrudan da, qapını açıb evdəki iyi hiss eləyən kimi, başa düşür ki, nəşə olub. Ürəyi həyəcədən əsməyə başlayır.

Səs-səmir gəlmir. Evə girən kim imişsə, artıq gedib. Bəs içəri necə giriblər? Ayaqlarının ucunda addımlaya-addımlaya otaqları gəzib, tezliklə işin nə yerdə olduğunu başa düşür.

Arxa pəncərənin barmaqlıqlarından biri geriyyə doğru əyilib, şüşəsi sındırılıb. Pəncərədə əmələ gəlmiş dəlikdən kiçik bir uşaq, hətta sısqca bir kişi də keçə bilər. Küləyin sovurub içəri atdığı yarpaq və qum döşəmədə nazik bir örtük əmələ gətirib.

O, evi dolanıb itmiş əşyaların siyahısını tutur. Yataq otağının altı-üstünə çevrilib, divar şkafları bomboşdur. Audio avadanlıqlar, vallar, lent yazıları, kompüter yoxa çıxıb. İş otağındakı yazı stolu, qovluqlar üçün şkaflar sındırılıb, kağızlar hər tərəfə səpələnib. Mətbəx tamamilə talan edilib: çəngəl-bıçaq dəstləri, boşqablar, nisbətən kiçik məişət avadanlıqları oğurlanıb. Bütün şərab şüşələri yoxa çıxıb. Hətta konservləşdirilmiş ərzağın saxlandığı şkaflar da boşdur.

Adi oğurluq deyil. Bir qrup talançı evə soxulub, evi dib-dəhnədən təmizləyir, sonra isə yeşik, kisə və çamadanlarla yüklənib hadisə yerindən uzaqlaşır. Qənimətlər, hərbi təminat, böyük yenidən paylaşdırma hərəkətinin bir hissəsidir. İndi onun ayaqqabılarını kim geyinir? Bethoven və Yanaçək yeni sığınacaq tapıblarmı, yoxsa eləcə zibil qalağının içinə tolazlanıblar?

Vana otağında üfunət iyrənc iy gəlir. Evə girmiş göyərçinin əcəli əl-üz yuyanda çatıb. O, sümük və lələk qarışığını ehtiyatla qaldırıb, kağız kisəyə qoyaraq, ağzının bərk –bərk bağlayır.

İşıq kəsilib, telefonda səs gəlmir. Heç bir tədbir görməsə, gecəni qaranlıqda keçirə bilər. Amma hərəkətə keçmək üçün həddən artıq dilxordur. O: “cəhənnəm olsunlar” deyərək düşünüb, kresloya çökür və gözlərini yumur.

Alatoran vaxtı özünü ayağa qalxmağa məcbur edib evdən çıxır. Artıq ilk ulduzlar peyda olmağa başlayıb. Nərgiz və minaçiçəyi ətri yayılmış parkların, boş küçələrin arası ilə universitet şəhərciyinə sarı gedir. Kommunikasiya korpusunun açarı hələ də özündədir. Əsl ruhların peyda olmaq vaxtıdır: dəhlizdə heç kim yoxdur. O, liftlə beşinci mərtəbədəki otağına qalxır. Adının yazıldığı kiçik lövhə iş otağının qapısından çıxarılıb. Yeni lövhəcikdə: “Dr. S. Otto” yazılıb. Qapının altından zəif işıq süzülür.

Devid qapını döyür. Səs gəlmir. O, qapını açıb içəri keçir.

Otaq dəyişib. Onun kitabları və şəkilləri yoxa çıxıb. Divarda komiks kitabından götürülmüş, Lois Leyn tərəfindən məzəmmət olunarkən başını aşağı əymiş supermenin plakat ölçülü şəkildən başqa heç nə yoxdur.

Alaqaranlıqda kompyuterin arxasında, birinci dəfədir gördüyü cavan bir oğlan əyləşib. Oğlan narazılıqla qaş-qabağını sallayıb.

Siz kimsiniz?

Devid Luri

Hə? Sonra?

Məktublarımı götürməyə gəlmişəm. Bura mənim otağım idi. "Keçmişdə" - o az qala əlavə edəcəkdi.

Hə, Devid Luri. Üzr istəyirəm, fikirliyəm. Hamsını yeşiyə yığmışam. Burda tapdığım digər əşyalarınız da onun içindədir. - əllini yelləyir. – bax, orda.

Bəs kitablarım?

Aşağıda anbarda.

Təşəkkür edirəm. – O, yeşiyi yerdən qaldırır.

Dəyməz, - gənc professor Otto deyir. – Tək daşıya biləcəksiniz?

Poçtunu yerbəyer eləyə bilmək üçün ağır qutunu kitabxanaya aparır. Amma kitabxananın girişindəki nəzarət qurğusu daha onun kartının tanımır. Poçtuna vestibüldəki skamyada əyləşib baxmalı olur.

Yata bilmək üçün həddən artıq narahatdır. Gündoğumunda uzun gəzintiyə çıxmağı qət edib, dağların ətəyinə sarı getməyə başlayır. Yağış yağıb, novlardan hələ də su axır. O, şam ağaclarının bihuş edən ətrini içinə çəkir. Bu gün özündən başqa heç kimin qarşısında cavabdehlik daşımayan azad bir insandır. Vaxt öz ixtiyarındadır, nə istəsə edə bilər. Səksəkə oyadan bir hiss olsa da, güman ki, tezliklə buna da öyrəşər.

Lüsi ilə keçirdiyi qısa müddət onu kəndçiyə çevirə bilməyib. Amma bəzi şeylər üçün darıxır: məsələn, ördək ailəsi. Fəxrədən sinəsi şişmiş ana ördək dənlikdə tez-tez istiqamətini dəyişə-dəyişə yeriyir. Eni, Meni, Mini və Mo isə anaları yanlarında olduqca başlarına heç nə gəlməyəcəyindən əmin halda yanlarının basa-basa tələsik onun ardınca gedirlər.

İtlər haqqında isə düşünmək istəmir. Klinikanın divarları arasında həyatdan azad edilmiş itlər bazar ertəsindən etibarən nəzərə çarpmadan, yas tutulmadan etinasızlıqla oda atılacaqlar. Bu xəyanətinə görə, nə vaxtsa bağışlanacaq mı?

Banka baş çəkir, bir qucaq camaşırı yuyulmağa aparır. İllərlə qəhvə aldığı mağazanın satıcısı özünü elə göstərir ki, guya onu tanımır. Bağçasını sulayan qonşu qadın arxasını çevirib, ciddi-cəhdlə başını ona tərəf döndərməməyə çalışır.

O, ilk dəfə Londona gəlib pontamima teatrına baş çəkən, sinəsindəki "gözəgörünməz" yazısı ilə müdafiə olunduğu üçün qılıncını sağa-sola yellədə-yellədə səhnədə qayğısızca gəzişən Div Qatili Ceklə rastlaşan Vilyam Vordsvortu xatırlayır.

Axşam avtomat telefonda Lüsiyə zəng vurur.

Zəng vurdum ki, məndən nigaran qalmayasan, - o deyir. – yaxşıyam. Görünür, təzədən bura öyrəşmək üçün bir az vaxt lazımdı. Evdə şüşənin içində dıgırlanan noxud dənəsi kimi dolanıram. Ördəklər üçün darıxıram.

Evin soyulduğunu demir. Öz qayğıları ilə Lüsini narahat etməsə, yaxşıdır.

Petras necədir? – o soruşur. – Sənə kömək eləyir, yoxsa ev tikməkdən hələ başı açılmayıb?

Petras mənə çox kömək eləyir. Hamı kömək eləyir.

Lazım olsam, dərhal qayıtmağa hazırım.

Sağ ol, Devid. İndi yox, amma bir azdan bəlkə.

Kim deyə bilərdi ki, gün gələcək o, iməkləyə-iməkləyə balaca körpəsinin qarısına gedib içəri keçmək üçün yalvaracaq?

Super marketdə keçmiş kafedra müdirinin özündən qabaqda növbə gözlədiyini görür. Elayn alış-veriş arabasını ağzınacan doldurub, onun isə əlində kiçik bir zənbil var. Elayn əsəbi halda onun salamına cavab verir.

- mənsiz kafedrada içlər necə gedir? – o soruşur.

“Əla” - az-çox səmimi cavab bu olmalı idi. – sizsiz əla keçinirik”

Amma Elayn belə bir cavab üçün həddən artıq nəzakətlidir:

- Həmişəki kimi çarpışırsınız. – o, sönük cavab verir.

- Yerimə adam tapmısınız?

- Hə, müqavilə ilə cavan bir oğlanı işə götürüblər.

“Artıq tanış olmuşuq”, - o deyə bilərdi, sonra isə əlavə eləyərdi: “Əsl balaca axmaq”. Amma o özü də həddən artıq tərbiyəlidir.

İxtisası nədir? – əvəzində soruşur.

Tətbiqi dilçilik. Dilləri tədqiq edir.

Bu da şairlərin, ölmüş ustadların axırı. Ottoya yaxşı müəllimlik edə bilməyənlərin, başqa sözlə onun kifayət qədər diqqətlə dinləmədiklərinin sonu.

Onlardan qabaqda dayanan qadın tələsmədən pulu ödəyir. Elaninin “Sizin işləriniz necə gedir, Devid deyib növbəti sualı verməyə və Devidin “Çox yaxşı, Elayn, çox yaxşı” cavabını eşitməyə hələ də vaxtı var”.

- Qabağa keçmək istəyirsinizmi? – Elayn Devidin zənbilinə işarə edib deyir. - o qədər az bazarlıq eləmişiniz ki.

Devid: - heç ağılınıza da gətirməyin, Elayn – deyib, köhnə iş yoldaşlarının aldıqlarını piştaxtaya yığmasına böyük bir zövqlə tamaşa edir: tək cə çörək yox, həm də yağ, tənha yaşayan qadının özünə rəva bildiyi kiçik ləzzətlər- əsl qaymaqlı dondurma (üstündə əsl badam, əsl üzüm), idxal edilmiş italyan peçenyeləri, şokolad plitkaları və gigiyenik bez.

Elayn mağazaya borcunu kredit kartı ilə ödəyir. Qarşısında maneə olduğuna görə o Devidlə əlini yelləyib sağollaşır və bu zaman özünü nə qədər yüngülləşmiş hiss etdiyi aydın görünür.

Xudahafiz! – Devid kassir qadının başı üstündən qışqırır. – Hamıya salam söyləyin!

Elayn çevrilib baxmır.

Əvvəl operadakı hadisələrin Lord Bayron və sevgilisi qrafinya Qviççiolinin ətrafında cərəyan edəcəyini düşünürdü. Ravennanın boğucu bürküsündə Qviççiolilərin villasında qapalı qalmış, Terezanın qısqanc əri tərəfindən təqib olunan sevgililər tutqun otaqlarda gəzib, əngəl tanımayan ehtirasları haqqında oxumalı idilər. Tereza özünü məhkum kimi hiss edir, qəzəbindən boğulur, Bayrona yalvarıb onu buradan başqa bir həyata aparmağı xahiş edir. Bayron isə tərəddüd içində olsa da, bu hisslərini büruzə verməyəcək qədər ağıllıdır. O, əvvəlki həyəcanın daha heç vaxt təkrarlanmayacağından şübhələnir. Bayron dinc həyata meyl etməyə başlayıb. Hələ ki, qeyri-şüuri olsa da, sakitlik, tənha ömür, əgər bu mümkün olmasa, apofeoz, ölüm onu özünə cəlb edir. Terezanın təntənəli ariyalarına baxmayaraq, onun qəlbində qığılcımlar parlamır. Bayronun fərəhsiz, çaşqın səsi isə Terezaya təsir eləmir.

Əvvəl belə fikirləşmişdi: hərərətli gənc qadın və vaxtilə atəşli məşuq olsa da, zamanla ehtirası nisbətən sönmüş qoca kişi arasında məhəbbət və ölüm haqqında kamera operası. Tamaşa mürəkkəb, təlaşlı daim ehtiraslı italyan dilinə keçməyə meyllənən ingilis dilində oxunan musiqi ilə müşayiət olunmalı idi.

Forma cəhətdən pis fikir deyildi. Personajlar bir-birlərini yaxşı tamamlayırlar. Dustaq cütlük, pəncərəni döyəcləyən rədd edilmiş məşuqə, qısqanc ər. Çılçıraqlarında Bayronun əl meymunlarının yelləndiyi, həddən artıq bəzəkli neopolitan mebellərinin arasında tovuz quşlarının gəzdiyi villa zamansızlıq və tənəzzülün lazımı ahəngini yaradırdı.

Bununla belə, nə Lüsünün fermasında, nə də indi bu ideya onun ruhuna hakim kəsilə bilmirdi. Layihədə düşünülməmiş, ürəkdən gəlməyən nə isə var. Casus xidmətçilərin ucbatından məşuqu ilə ehtiraslarını kiçik anbarda, çovğunun ağzında söndürməli olduqları üçün ulduzlara şikayət edən bir qadın. Nə olsun? O, Bayronun sözlərini asanlıqla tapır. Tarixi məlumatlara görə, gənc, ehtiraslı, həmişə öz bildiyini oxuyan, dalaşqan Terezanın xasiyyəti isə Devidin hansısa daxili qulağı ilə eşitdiyi, harmoniyaları payız saydığı təntənəli olsa da, ironiya ilə cilalanmış musiqi ilə uyuşmur.

O, başqa yol seçməyə çalışır, not yazılmış vərəqələri, əsir edilmiş ingilis miflərdə məhəbbətinin ilk çağlarını yaşayan özbaşına qadını bir kənara qoyub orta yaşlı Terezanı canlandırmağa çalışır. Yeni Tereza qoca atası ilə birlikdə Hamba villasında yaşayan, şəkər oğurlamasınlar deyə daim xidmətçilərə göz qoyan simic, bəstəboylu dul qadındır. Yeni variantda Bayron çoxdan ölüb; Terezanın əlində qalan yeganə ölümsüzlük iddiası, tənha gecələrinin yeganə təsəllisi, çarpayının altında saxladığı, müqəddəs saydığı

məktub və yadigar əşyalarla dolu, bacısının və ya qardaşının nəvələrinin onun ölümündən sonra tapıb içindəkiləri ehtiramla bir - bir gözdən keçirəcəkləri sandıqdır.

Neçə vaxtdır axtardığı qadın qəhrəmanı, nəhayət tapıbmı? Tereza öz qocalmış halı ilə onun ürəyini fəth edə biləcəkmi?

Zaman Terezaya mərhəmətli davranmayıb. Ağırlaşmış büst, iri gövdə, gödərək ayaqlar onu zadəgandan çox kəndliyə oxşadır. Bir vaxtlar Bayronu valeh edən çöhrə tərəvətini itirib, xəstə çalar qazanıb O, yayda tez-tez astma tutmalarından əziyyət çəkir.

Bayron məktublarında onu Dostum, Məhəbbətim, Əbədi məhəbbətim adlandırır. Lakin Terezanın yandırmağa ürək eləmədiyi "rəqib" məktublar da var.

İngilis dostlarına ünvanladığı bu məktublarda Bayron saymazyanə bir üslubla Terezanı İtaliyada qazandığı qələbələrin siyahısına daxil edir, ərini ələ salır, yatdığı tanış qadınların adlarını çəkir. Bayronun ölümündən sonra keçən illər ərzində dostları bu məktublar əsasında xeyli memuar yazıblar. Bayron Terezanı ərinin əlindən alandan sonra – onlar yazırdılar – tezliklə ondan təngə gəldi. Terezanın axmaqlıqlarına tez-tez şahid olan şair onu yalnız özünü borclu hesab elədiyi üçün tərk eləmədi. Onun ölüm təhlükəsinə baxmayaraq, Yunanıstana üzməsinin səbəbi də bu idi: Terezadan yaxa qurtarmaq.

Bu həcvlər Terezanı dərinədən yaralayır. O, Bayronla keçirdiyi illəri həyatının zirvə nöqtəsi sayırdı. Onu başqalarından fərqləndirən yalnız Bayronun məhəbbəti idi. Bu sevgisiz o heç kimdir. Ömrünün ən yaxşı çağlarını geridə qoymuş, günləri darıxdırıcı əyalət şəhərində, rəfiqələrinə baş çəkmək, onları qonaq qəbul etməklə, atasının ağrıyan ayaqlarını ovxalamaqla, tənha yataqda keçən bir qadın.

Devidin qəlbində bu bəsit, sadə qadına qarşı məhəbbət tapılacaqmı? O, bu qadını musiqi həsr eləyəcək qədər çox sevə biləcəkmi? Bəs sevə bilməsə necə?

O yenidən operanın ilk səhnəsi haqqında düşünməyə başlayır. Daha bir bürkülü gün sona çatmaqdadır. Tereza ata evinin üçüncü mərtəbəsindəki pəncərənin qarşısında dayanıb bataqlıqların, qurumuş şam ağaclarının üstündən şüaları Adriatik dənizin sularında bərq vuran günəşə baxır. Prelüdiyanın sonu, səssizlik, Tereza ah çəkir "Mio Bayron" o oxuyur, səsi kədərdən titrəyir. Tənha klarnetin səsi ona cavab verir və yavaş – yavaş zəifləyib susur. "Mio Bayron" – Tereza bu dəfə daha ucadan oxuyur.

Haradadır, onun Bayronu? Bayron ölüb, cavab budur. Bayron kölgələr arasında dolanır. Onun sevdiyi Tereza, sevincində hökmlü ingilis kişiyyətə təslim olan, böyük ehtiras tutmasından sonra ağır-ağır nəfəs ala-ala, çılpaq döşlərinin üstündə uzanıb mürğüləyən sevgilisinin alnını sığallayan o on doqquz yaşlı hörüklü, sarışın qız da ölüb.

"Mio Bayron" – o üçüncü dəfə oxuyur. Haradansa yeraltı mağaralardan titrək, qeyri-cismani bir səs cavab verir. Bayronun səsidir: "Hardasan?"- o oxuyur. Ardınca isə Terezanın eşitmək istəmədiyi sözlər: secca, quru. "Quruyub, bütün bulaqlar"

Bayronun səsi o qədər zəif, o qədər qətiyyətsizdir ki, Tereza onun sözlərini təkrarlamalı, hər nəfəsdə körpəsinə, oğluna həyata qayıtmağa kömək etməli olur. "Burdayam," – Tereza Bayronu saxlamağa,

uçuruma yuvarlanmaqdan qorumağa çalışaraq oxuyur. – Sənin bulağın mənəm. Birlikdə Arkui bulağına getdiyimiz yadımdadırmı? Birlikdə, sən və mən. Mən sənin Lauran idim. Yadımdadır?”

Deməli bundan sonra belə olmalıdır: Tereza öz səsini məşuquna, talan edilmiş evində oturan Devidsə öz səsini Terezaya verəcək. Axsığa kömək eləyən topal.

Mümkün qədər cəld işləməyə Tereza qeyb olmamış librettonun ilk səhifələrini qaralamağa çalışır. “Sözləri kağıza köçür” – Devid öz-özünə deyir – “Sonrası asan olacaq. Sonra isə ustalardan, məsələn Qlyukdan dinləyicini ruhlandırان melodiyaları, kim bilir bəlkə həm də fikirləri borc almağın vaxtı çatacaq”.

Tereza və ölü Bayronla daha çox vaxt keçirdikcə o, borc götürüləcək melodiyların heç nəyə yaramayacağını, bu cütlüyün özünəməxsus musiqiyə ehtiyacı olduğunu başa düşür. Təəccüblü olsa da, not-not musiqini eşitməyə başlayır. Frazanın konturları bəzən o, sözlərin nə olacağını qət etməmişdən əvvəl peyda olurdu. Bəzən sözlər kadensiyanı əmələ gətirir; bəzənsə neçə vaxtdır tam eşidə bilmədiyi melodiya nəhayət ortaya çıxırdı. Hadisələr artdıqca opera xüsusi modulyasıyalar, ifadə etməyə kifayət edən musiqi imkanları olmasa da, qanı ilə hiss elədiyi müəyyən keçidlər tələb edir.

O, parçaları birləşdirmək, partituraya başlamaq üçün pianonun arxasına keçir, lakin nəsə mane olur. Pianonun səsi həddən artıq maddi, həddən artıq zəngindir. O, çardaqdakı, Lüsünün oyuncaqları və köhnə kitablarla dolu zənbildən, Kuamaşu küçələrindən birində qızı üçün aldığı kiçik, qəribə, yeddi simli bir banjo tapır. Banjonun köməyi ilə o, Terezanın gah yas içində, gah qəzəblə ölü məşuquna ünvanlandığı melodiyları, sönük səslı Bayronun ruhlar aləmindən verdiyi cavabları nota çevirir. Qəribədir ki, Devid qrafinyanın daxili aləminə nüfuz etdikcə, onun sözlərini deyib, musiqinin burnunun altında zümzümə etdikcə, oyuncaq banjonun səfeh danqılıtsı qadın qəhrəmanın ayrılmaz bir hissəsinə çevrilir. Onun xəyalında canlandırdığı təntənəli ariyalar sakitcə geriyyə çəkilib, indi qalır banjonu Terezanın əlinə vermək.

İndi Tereza səhnədə təntənə ilə gəzmək əvəzinə oturub mandolina çala-çala bataqlıqların üstündən cəhənnəmin darvazalarına baxır, arxadan kiçik bir trio (violonçel, fleyta, faqot) fasilələri tamamlayır.

Devid yazı stolunun arxasında əyləşib ot basmış bağçasına baxa-baxa kiçik banjonun ona öyrətdiklərinə təəccüb edir. Altı ay əvvəl düşündüyünün əksinə, onun səsinə erotika, yaxud elegiya yox, komediya cavab verir. O özünü Terezada, Bayronla və ya hər ikisinin qarışığında yox, musiqidə - banjonun simlərinin yeknəsəq, metal danqılıtsında, gülünc alətə qarşı müqavimət göstərə bilməyib tilovun ucundakı balıq kimi itaətlə geri çəkilən səsdə tapırdı.

“İncəsənət budur!” - o düşünür. “Necə də qəribə, valehedicidir!”

O, tünd qəhvə və yarma ilə qidalanır, günlərini Bayron və Tereza ilə birlikdə keçirir. Soyuducu boşdur, yataq səliqəyə salınmayıb, pəncərənin sınıq şüşəsindən içəri dolan külək döşəmədəki yarpaqları sovurur. “Eybı yox,” – o düşünür, - qoy ölümlər ölümləri basdırsınlar”.

“Sevməyi şerlərdən öyrəndim,” – Bayron doqquz hecalı misranı mi notunda çatlamış səslə oxuyur. Sonra sol notuna xromatik keçid: Həyatda belə deyilmiş. “Danq-dun-danq” – banjonun simləri şairin səsinə səs

verir. “Niyə, niyə belə deyirsən?” – Tereza məzəmmət dolu səsini uzadır. “Danq-dun-danq” – banjonun səsi eşidilir.

Tereza sevilmək, əbədi sevilmək istəyir. O, əvvəlki kimi Laura və Flor zirvəsinə qalxmaq istəyir. Bəs Bayron? Bayron son gününə qədər ona sadıq qalacaq, amma başqa heç nə vəd eləmir: “Ölüm ayırana qədər bir-birimizə bağlı qalacağım”

“May lav” – Tereza şairin yatağında öyrəndiyi təkhecalı şirin ingilis sözünü uzada-uzada oxuyur. “Dinq” banjodan səs gəlir. Aşiq, məhəbbətin içində batıb qalmış qadın; damda inildəyən pişik; qanda qaynayıb, cinsi orqanları şişirdən, ovucları tərlədən, ruhumuz göylərə can atarkən səsi xırıldamağa vadar edən mürəkkəb proteinlər. Soraya və digərləri də elə buna görə, qandakı mürəkkəb proteinləri ilan zəhəri kimi sormağ, soyuq ağılla düşünməyinə kömək etmək üçün var idilər. Bədbəxtlikdən atasının Ravennadakı evində Terezanın damarlarından zəhəri sora biləcək heç kim yox idi.

“Yanıma gəl, Bayronum” – o, fəryad edir, - gəl, məhəbbətim! Həyatdan qovulmuş, ruh kimi solğun bənizli Bayron istehza ilə cavab verir: “Əl çək məndən, əl çək, qoy yaşayım!”

O, illər əvvəl İtaliyada yaşayanda, Adriatik dənizi ilə Ravennanın arasındakı vaxtilə Bayron və Terezanın atla gəzintiyyə çıxdıqları meşəyə getmişdi. Orda ağaclardan birinin altında Bayron təzəcə başqasına arvad olmuş on səkkiz yaşlı dilbərin yubkasını yuxarı qaldırıb. Devid elə ertəsi gün Venesiyaya uça, Ravennaya gedən qatara əyləşə, atla gəzinti üçün nəzərdə tutulan qədim cığirlarla addımlaya, həmin yerin yanından ötə bilərdi. O, musiqini özü bəstələsə də, tarixi özündən uydurmurdu. Şam ağacının iynəyarpaqlarının üzərində Bayron öz Terezasına sahib olmuş, paltarlarını əzib qumla doldurarkən onu “ahu kimi ürkək” adlandırmışdı. (Bu zaman atlar heç bir marağ nümayiş etdirmədən yaxınlıqda dayanmışdılar). Terezanı ölənə qədər boynunu yuxarı uzadıb qızdırma içində ulamağa, Bayronu bir az fərqli olsa da, eyni fəryadı qoparmağa məcbur edən ehtiras belə yaranmışdı.

Tereza yol göstərir, Devid bir səhifədən o birinə keçirdi. Və elə bir gün çatır ki, qeybdən bu günə qədər eşitmədiyi, ağına belə gəlməyən bir səs gəlir. Tanış sözlərdən başa düşür ki, bu, Bayronun qızı Alleqranın səsidir. Bu səs Devidin ruhunun hansı gizlinlərindən qopmuşdu? “Niyə məni qoyub getdin? Gəl, məni də apar!”- Alleqra oxuyur. “Bura elə istidir, elə istidir!” - o şikayət edir. Şikayətlərin ritmi sevgililərin səsini batırır.

Heç kimə lazım olmayan beş yaşlı qızciğazın səsinə hay verən olmur. Çirkin, atası tərəfindən unudulmuş, heç kimin sevmədiyi Alleqra əldən-ələ keçmiş, nəhayət rahibələrin himayəsinə verilmişdi. “İstidir, istidir!” – o, monastr çarpayısında qızdırma içində inildəyir. – “Niyə məni unutmusan?”

Niyə atası ona cavab vermir? Çünki o, həyatdan doyub, aid olduğu yerə ölümün o biri sahilinə qayıtmaq, öz qədim yuxusuna qərğ olmaq istəyir.

“Mənim yazıq körpəm!” Bayron qeyri-ixtiyari, tərəddüd içində, qızının eşidə bilməyəcəyi qədər astadan oxuyur. Qaranlıq bir küncdə əyləşmiş trio əyri-üyrü yuxarı qalxıb enən bir hava çalır.

Rozalinda zəng vurur:

Lüsi deyir, şəhərə qayıtmısan. Niyə zəng vurmursan?

Hələ ki, ünsiyyətə yaramıram.

Nə vaxt yaramısan ki? - Rozalinda soyuq tərzdə soruşur.

Klaremondakı kafedə görüşürlər.

Arıqlamısan, — Rozalinda deyir. — Qulağına nə olub?

Devid “boş şeydir” deyib əlavə izahat vermək istəmir

Söhbət ərzində Rozalindanın gözü tez-tez eybəcər hala salınmış qulağa sataşır. Rozalinda onun qulağına toxunmalı olsaydı, mütləq diksinərdi. O həmişə köməyə qaçmağa hazır olanlardan deyil. Onunla bağlı yeganə yaxşı xatirələri birgə yaşayışlarının ilk aylarına aiddir: Durbanda bürkülü yay gecələri, tərdən islanmış mələfələr, Rozalindanın həzz içində o tərəf bu tərəfə vurnuxan uzun, solğun bədəni. İki şəhvətpərəst: davam etdiyi müddət ərzində aralarındakı münasibətlərin yeganə söykənəcəyi bu ortağ cəhət idi.

Lüsi və ferması haqqında danışırlar.

Elə bilirdim, rəfiqəsi ilə birlikdə yaşayır — Rozalinda deyir. — Qreyslə.

Helen. Helen Yohanesberqə qayıdıb. Məncə, həmişəlik ayrılıblar.

Bəs elə ucqar yerdə tək yaşamaq təhlükəli deyil?

Təhlükəlidir. Yalnız dəli özünü orda təhlükəsiz hiss edə bilər. Amma orda qalmaq istəyir. Bu onun üçün şərəf-ləyaqət məsələsinə çevrilib.

Deyirdin, maşınını oğurlayıblar.

Öz günahımdı, ehtiyatlı olmaq lazım idi.

Az qala yadımdan çıxmışdı. Məhkəmə haqqında eşitmişəm. Özü də ilk mənbədən.

Məhkəməm?

Araşdırma istintaq, nə deyirsən de.

Hardan eşitmişən? Elə bilirdim, məxfi saxlanmalıdır.

Nə fərqi var? Eşitdiyimə görə, özünü heç də yaxşı aparmamısan. Çox susqun hətta aqressiv.

Onlar üzərində xoş təəssürat yaratmaq fikrim heç yox idi də. Mən öz prinsiplərimə sadıq qalmalı idim.

Ola bilər, Devid. Amma axı bilirsən ki, belə məhkəmələrdə əsas prinsiplər yox, özünü yaxşı təqdim eləyə bilməkdir. Mənbəmin dediyinə görə özünü pis təqdim eləmişən. Hansı prinsipi gözləyərdin elə?

Söz azadlığı. Susmaq azadlığı.

Çox təntənəli sözlərdi. Özünü aldatmağı həmişə yaxşı bacarmısan, Devid. Həm özünü, həm başqalarını. Bəlkə nəhayət sadəcə şalvarın aşağı çəkilməmiş vəziyyətdə yaxalandığını başa düşəsən?

Devid tələyə düşür.

- Hər halda prinsipin hər nə imişsə dinləyicilərin üçün başa düşülən olmayıb. . Onlara elə gəlib, sadəcə fikirlərini dolaşdırmağa çalışırsan. Əvvəldən sənə məşq keçəcək bir adam tapmaq lazım idi. Pul məsələsini neynəyəcəksən? Təqaüdünü ləğv elədilər?

- Evi satacağam. Mənim üçün hədəm artıq böyükdür.

- Vaxtını necə keçirəcəksən? İş axtaracaqsan?

Çətin ki. Məşğulam. Yazıram.

Kitab?

Əslində opera.

Opera! Ümid edirəm sənə çoxlu pul qazandırar. Lüsünün yanına köçəcəksən?

Opera elə-belə hobbidir, baş qatmaq üçün. Qazanc gətirməyəcək. Lüsünün yanına isə, yox, köçməyəcəyəm. O qədər də yaxşı fikir deyil.

Niyə də yox? Onunla həmişə yaxşı yola getmişiniz. Nə olub ki?

Rozalindanın sualları zəhlə tökür, amma o, başqalarının işinə qarışmaqdan heç vaxt çəkinməyib. "On il mənimlə eyni yataqda yatmısan" – bir dəfə o demişdi, - məndən nə sirrin ola bilər?"

Lüsi ilə yenə yaxşı dolanıriq. – o cavab verir- Amma bir evdə yaşayacaq qədər yox.

Həmişəki əhvalat

Hə.

Araya səssizlik çökür.

— Rəfiqəni gördüm, - Rozalinda mövzunu dəyişərək deyir.

Rəfiqəmi?

Sənin gözəlini. Adı Melani İsaks deyildi? “Dok” teatrında bir tamaşada oynayır. Bilmirdin? İndi başa düşürəm, ona nəyə görə ilişmişən. Böyük tünd rəngli gözlər. Balaca dələninki qədər zərif bədən. Əsl sənin tipindi. Elə bilirdin, o da sənin qısa müddətli əyləncələrindən biri, növbəti günahın olacaq? İndi gör, nə gündəsən. Həyatını küçəyə atmısan. Özü də nədən ötrü?

Həyatımı atıb eləmişəm, Rozalinda. Boş-boş danışma.

Düz deyirəm də! İş yox, ad ləkəli. Dostların səndən qaçırırlar, Torrants-rodada başını çanağından çıxartmağa qorxan tısbağa kimi gizlənirsən. Çəkmələrini təmizləməyə layiq olmayan adamlar səni ələ salırlar. Köynəyin ütülənməyib, saçını, allah bilir, kim belə qırqıb. Sən... – Rozalinda coşduqca coşur. – əvvəl-axır zibillikdə eşələnən qocaların gününə düşəcəksən.

Əvvəl-axır məni torpaqda qazılmış bir çuxur gözləyir, - o deyir. – Səni də. Hamımızı.

Bəsdə, Devid, onsuz da dilxoram, səninlə mübahisə eləmək istəmirəm.

Rozalinda torbalarını götürür.

- Çörək və cəmdən bezəndə, xəbər ver, sənin üçün yemək bişirim.

Melani İsaksın adını eşidən kimi dincliyi pozulur. Heç vaxt qadınlarla uzunmüddətli münasibət saxlamayıb. Eşq macərəsi bitən kimi, asanlıqla arxasını çevirib gedirdi. Lakin Melani ilə münasibətlərində nəyinsə yarımçıq qaldığını hiss edir. Yaddaşının hansısa dərinliklərində Melaninin ətri, qadın ətri qalıb. Bəs o Devidin ətrini yadında saxlayıbmı? “Əsl sənin tipin”- Rozalinda dedi. Əlbəttə, ondan yaxşı kim biləcək? Birdən Melani ilə yolları yenidən kəsişsə necə? Keçmiş hisslər yenidən alovlanıb aralarındakı məhəbbətin hələ bitmədiyini göstərəcəkmi?

Yenidən Melaninin qarşısına çıxmaq əsl dəlilik olardı. Nəyə görə Melani onu təqib etdiyinə görə mühakimə olunmuş bir insanla söhbət eləməli idi? Üstəlik onun haqqında yaxalığı əzilmiş ütüsüz köynəkli, eybəcər qulaqlı axmaq haqqında nə düşünəcəkdi?

Hronos və Harmoniyanın kəbini təbii deyil. Gözəl sözləri bir kənara qoyasız olsa, onun məhkəməsi də elə buna görə qurulmuşdu. Həyat tərzinə görə. Təbiətə zidd hərəkətlərinə: qoca, yorğun, dölə çevrilməyə qadir olmayan toxumlar səpdiyinə görə. Qocalar gənc qadınları qamarlasalar, insan irqinin gələcəyi necə olar? İttihamın əsl məğzi bundan ibarət idi. Ədəbiyyatın yarısı da elə bu mövzuya həsr olunub: gələcək nəsillər naminə qocaların əzici ağırlığından xilas olmağa çalışan gənc qadınlar.

Ah çəkir. Bir-birlərinin ağışında hisslərin musiqisinə qərq olmuş qayğısız gənclər. Bu ölkə qocalar üçün deyil. Deyəsən, ah çəkməyə həddən artıq vaxt sərf edir. Heyfslənmə - hər şey həmişə bu notda bitir.

İki il əvvəl qədər Dok teatrının yerində donuz və inək cəmdəklərinin asıldığı soyuq anbar yerləşirdi. İndi bura dəbli əyləncə məkanına çevrilib. Tamaşaya gecikib, zaldakı yerini işıqlar artıq söndükdən sonra tutur. “Tamaşaçıların istəyi ilə bərpa olunmuş tamaşanın heyvətəmiz uğuru!” – “çağında Qlobus salonu” tamaşasının yeni quruluşunun afişasında yazılıb. Dekorasiya daha dəbli, rejissura daha peşəkardır, baş rolun ifaçısı dəyişib. Lakin Devidin fikrincə, siyasətə meyilliyi açıq nəzərə çarpan kobud yumorlu pyes hələ də əvvəlki qədər dözülməzdi.

Melani naşı saç ustası Qloriyanın rolunda qalıb. Qızılı, zərxara uzunboğaz corabların üstündən çəhrayı balaxon geyinmiş, üzü zövqsüzcə boyanmış, saçları burulub yuxarı daranmış Melani hündür daban ayaqqabıların səhnədə axsaya-axsaya yeriyir. Replikalarında yeni heç nə olmasa da o, sözləri dəqiq hesablanmış vaxtda iniltili kaaps ləhcəsi ilə deyir. Ümumiyyətlə, Melani əvvəlkinə nisbətən özündən çox əmindir. O, bu rolda çox gözəl və istedadlı təsir bağışlayır. Melani onu görmədiyi bir neçə ay ərzində böyümüş, özünü kəşf etmiş ola bilərdim “Məni öldürməyən nə varsa məni daha da güclü edir”. Bəlkə Devidin məhkəməsi Melani üçün də sınaq rolunu oynayıb? Bəlkə o da cəzasını çəkib günahını başa düşüb?

Kaş ona bir işarə veriləydi. İşarəni aldıqdan sonra nə edəcəyini dəqiq bilərdi. Məsələn, Melanın əynindəki yöndəmsiz libas soyuq gizli bir atəşlə alovlanırdı. Melani yalnız onun qarşısında, Lüsünün keçmiş otağında olduğu qədər gözəl və çılpaq halda dayansaydı!

Aralarında əyləşdiyi, istirahət gününü xoş keçirmək üçün teatra gəlmiş, ağır bədənlərində özlərini rahat hiss edən qırmızısiyə insanları pyesdən zövq alırlar. Qloriya- Melani onların xoşlarına gəlir, ikimənalı zarafatlara gülür, personajlar bir-birlərini şərləyib söyməyə girişəndə qəhqəhə çəkirlər. Həmvətənləri olsa da, Devid onların arasında özünü yad bir adam, fırlıdaqçı kimi hiss edir. Lakin onlar Melanın replikalarına güləndə, ürəyi fərəh hissi ilə dolur. Melani qızı imiş kimi tamaşaçılara tərəf dönüb: “mənimkidir!” – demək istəyirdi.

İllər əvvəl əid bir xətirə gözlənilmədən qayıdıb gəlir. O, N1 şosesində maşınına mindirdiyi, tənha səyahət edən, günün altında qaralıb toz-torpağa bulaşmış iyirmi yaşlı alman turisti xatırlayır. Tous çayına qədər getdikdən sonra qadını mehmanxanaya aparmış, yedirtmiş, onunla yatmışdı. Qadının uzun, elastik ayaqlarını, barmaqlarının arasından lələk kimi süzülən saçlarının yumşaqlığını xatırlayır.

Qəfildən ayaq üstə yuxu görürmüş kimi iki qitədə tanıdığı bütün qadınları xatırlamağa başlayır. Bəziləri zaman baxımından ondan o qədər uzaqdırlar ki, özlərini çətinliklə xatırlayır. Qadınların simaları küləkdə sovruşan yarpaqlar kimi gözünün önündən ötüb keçirlər. İnsanlarla dolu gözəl bir tarla: yüzlərlə yabançının həyatı onun həyatı ilə birləşir. O, nəfəsini tutub gördüyü xəyalı uzatmağa çalışır...

O qadınlar indi haradadırlar? Onlar da, ya da aralarından bəziləri gözlənilmədən xətirələr dənizinə baş vururlarmı? Bəlkə həmin alman qadın elə bu dəqiqə Afrika yolunda onu maşına mindirmiş kişini xatırlayır?

“Zənginləşdirdi” - qəzetlər bu sözdən yapışmışdılar. Həmin anda ağzından qaçırdığı axmaq sözü indi müdafiə etməyə hazır idi. Melani, Tous çayının kənarındakı turist, Soraya və digərləri, hətta ciddi

yanışmadığı qadınlar, hətta uğursuzluqları belə onu zənginləşdirmişdi. Sanki sinəsində gül açılır, ürəyi minnətdarlıqla dolur.

Bu cür anlar haradan yaranır? Yuxu qabağı görmələrdir bəli. Bəs mənası nədir? Əgər ona yol göstərilirsə, onda yol göstərəni kimdir?

Tamaşa uzandıqca uzanır. Bu da Melaninin süpürgə ilə elektrik naqillərinə ilişdiyi səhnə. Birdən qığılcım çıxır və səhnəyə qaranlıq çökür. “Aman Allah,” – bərbər ciyildəyir, - sarsağın biri!”

Aralarında iyirmi cərgə olsa da, Devid Melaninin bu uzaq məsafədən onun iyini duyduğuna, fikrilərini oxuduğuna ümid edir.

Nə isə yüngülcə boynunu ardına toxunub, onu dünyaya qayıtmağa səsləyir.

Bir saniyə sonra yenə nəsə yanından ötüb qarşısındakı oturacağıın söykənəcəyinə dəyir: əzilmiş saqqız kağızı. Üçüncü kağız yumrusu boynuna dəyir. Hədəfin o olduğuna şübhəsi qalmır.

Görünür, arxaya çevrilib baxmalı, “kimiydi?” – deyə bağırmalıdır. Bəlkə irəli baxmağa davam edib, özünü o yerə qoymasın? Dördüncü yumru çiyinə dəyib havaya qalxır. Yanında oturan kişi təəccüblə Devidə baxır.

Səhnədəki tamaşa davam edir. bərbər Sidni nəhs zərfi açıb, ev sahibinin ultimatumunu ucadan oxuyur. Ay sonuna qədər icarə haqqını ödəməsələr “Qlobus” bağlanmalı olacaq. “Bəs indi neyləyək?” müştərilərin saçlarını yuyan qadın, Miriam zarıyır.

- Sss – arxada oturanlardan kimsə astadan lakin, ön cərgədə eşiləcək səslə pıçıldayır. – Sss.

Devid başını çevirir, bu dəfə yumru gicgahına dəyir. Arxa qapıda Rayan, Melaninin sivri uclu saqqal saxlayan, qulağı sırğalı dostu dayanıb. Baxışları toqquşur. Xırıltılı səslə “Professor Luri!” – deyə pıçıldayan Rayan biabırçı hərəkət eləmiş olsa da, deyəsən özünü son dərəcə sərbəst hiss eləyir. Dodaqlarında xəfif bir təbəssüm oynayır.

Tamaşa davam eləyir, Devidin yan-yörəsində əsəbiləşənlərin sayı artır. “Sss” – Rayan yenə pıçıldayır. “Sakit!” səsini çıxartmamış olsa da, iki cərgə qabaqda əyləmiş qadın ona müraciətlə qışqırır. Çıxışa çatıb, qapıya gedən yolu tapmaq, küləkli aysız gecəyə çıxmaq üçün beş cüt dizin qarşısından ötmək lazım gəlir: “Bağışlayın, bağışlayın”, çəpəki baxışlar, əsəbi mırıldanmalar.

Arxasınca səs eşidir. Çevrilib baxır, siqaretin ucu parlayır: Rayan maşınların saxlandığı yerə qədər onu təqib edib.

İzahat vermək istəmirsiniz? – Rayan çıxmır. – Özünüzü nə üçün uşaq kimi apardığınızı izah eləməyəcəksiniz? – deyib qullab vurur. - Sizə yaxşılıq elədim, professor. Hələ dərşinizi almamısınız?

Nə dərş?

Öz tay-tuşlarınızla oturub-durmaq dərşisi.

“Öz tay-tuşu”... Bu oğlan kimdir, ona tay-tuşunun kim olduğunu deyir? O, ağılın diktə elədiyinin əksinə, tamamilə yad insanları bir-birlərinin ağışuna itələyən, onları doğma adamlara çevirən qüvvəni haradan tanısın? Bütün varlıqlar mükəmmələ can atırlar.

Rayan danışır:

- Melanidən əl çəkin! O sizi görən kimi üzünü təpürəcək!

Siqareti yerə atıb bir addım irəli çıxır. Ulduzların işığı o qədər parlaq idi ki, kənardan baxanlar üz-üzə dayanmış kişiləri alov bürüdüyünü zənn edərdilər.

Üzünü başqa həyat tapın, professor. Doğru sözümdü. Mənə inanın.

O, Qrin Pointdəki magistral yolla yavaşca geri qayıdır. “Üzünü təpürəcək”. Bax bunu qətiyyənlə gözləməyirdi. Sükandan yapışmış əlləri titrəyir. Mövcudluğun bu vaxta qədər çoxdan öyrəşməli olduğu zərbələri.

Küçədə çoxlu piyada var. İşıqforda onlardan biri, qısa yubkalı hündür boylu qız diqqətini cəlb edir. “Niyə də yox?” – o fikirləşir. – Axı bu gecə yeni kəşflərin gecəsidir.

Maşını siqnal təkəsinin ətəyindəki dalanda saxlayır. Qız ya sərxoşdur, ya da narkotik qəbul edib. Rabitəli bir cümlə deyə bilməsə də, işinin öhdəsindən Devidin gözləməyə haqqı olmadığı qədər yaxşı gəlir. Sonra üzünü onun qasığına söykəyib uzanır. Qız küçənin işıqları altında göründüyündən, hətta Melanidən daha cavandır. Əlini onun boynunun ardına keçirib, titrəmələri dayanıb. O bir tərəfdən sütlük və məmnunluq, digər tərəfdən isə qızı bütün bələlərdən qorumaq ehtiyacı hiss edir.

“Vəssalam, başqa heç nə lazım deyil!” – o fikirləşir. “Mən bunu necə unuda bilmişəm?”

Nə yaxşı, nə pis insan. Nə soyuq, nə də ən ehtiraslı anlarda belə atəşli. Terezanın həm də Bayronun meyarlarına görə hərərətli insan deyil. Alovdan məhrumdur. Kainatım ona kəsdiyi hökm budurmu?

Qız yerində qımıldanıb oturur.

Məni hara aparırsan?- burnunun altında mızıldanır. – Hardan tapmışamsa, ora”.

XXII

Vaxtaşırı Lüsüyə zəng edir. Lüsü onu fermada işlərin yaxşı getdiyinə, o isə qızını dediklərinə şübhə etmədiyinə inandırmağa çalışır. Lüsü deyir ki, artıq baharın ilk tumurcuqları peyda olduğundan güllərə çox vaxt sərf edir. İt damı da yavaş – yavaş canlanır. İki it artıq himayəsinə verilib və damın sakinlərinin

sayının daha da artacağına ümid edir. Petras evi ilə məşğul olduğundan kömək eləməyə vaxtı olmur. Şoular tez-tez qonaq gəlirlər. Yox, pul lazım deyil.

Lüsinin səsində nəşə narahatlıq duyulur. Bev Şouya zəng vurur.

- Sən soruşa biləcəyim yeganə insansan – o deyir. – Lüsi necədir? Amma düzünü de.

Bev Şou ehtiyatlıdır. “Sənə nə deyib?”

Deyir ki, yaxşıdır. Amma səsi elədir, elə bil ruhla danışırım. Elə bil sakitləşdiricilərin hesabına yaşayır. Elədi?

Bev cavabdan yayınır. Hər halda, - O deyir, sanki sözləri ehtiyatla seçməyə çalışır – təzə xəbərlər var.

Nə xəbər?

Deyə bilmərəm, Devid. Məcbur eləmə. Lüsi özü sənə deməlidir

Lüsiyə zəng vurur.

Durbana getmək istəyirəm, - yalandan deyir – İş tapmaq ehtimalım var. Bir neçə günlüyə fermada qala bilərəm?”

Bev Şou ilə danışmısan?

Bevin bu məsələyə daxli yoxdur. Gələ bilərəm?

Port Elizabetə uçub maşın kirayələyir. iki saat sonra Lüsinin fermasına - onun torpaq sahəsinə aparən şose yoluna dönür.

Bəlkə bu onun da torpaq sahəsidir? Yox, torpağa bağlı olduğunu hiss etmir. Fermada xeyli vaxt keçirdiyinə baxmayaraq, torpaq ona yaddır.

Bəzi dəyişikliklər var. O qədər də ustalıqla çəkilməmiş məftil hasar Lüsi ilə Petrasın torpaq sahələri arasında sərhədi göstərir. Petrasın tərəfində iki arıq düyü otlayır. Petrasın evi reallığa çevrilib. Köhnə fermadan şərqə doğru tərənin üstündə yerləşən boz, heç nə ilə fərqlənməyən bu tikili gərək ki, səhərlər yerə çox uzun kölgə salır.

Lüsi asanlıqla gecə köynəyi kimi istifadə edilə biləcək biçimsiz bir xələtdə qapını açır. Əvvəlki sağlamlıq saçan, gümrah üz ifadəsindən əsər-əlamət qalmayıb. Qızının üzü solğun, saçı çirklidir. Lüsi heç bir mehribanlıq nümayiş etdirmədən onu qucaqlayıb:

İçəri keç, — deyir. — Mən də çay dəmləyirdim.

Mətbəx stolunun arxasında əyləşirlər. Lüsi çay süzüb kiçik bir paket zəncəfilli peçenyeni ona uzadır.

Durbandan nə təklif almısan? – Lüsi soruşur?

O haqda sonra danışarıq. Lüsi, bura səndən narahat olduğuma görə gəlmişəm. Yaxşısan?

Hamiləyəm.

Nəsən?

Hamiləyəm.

Kimdən? O gündən?

O gündən.

Başa düşürəm, elə bilirdim, həkimin bütün tədbirləri görüb.

Yox.

Necə? Demək istəyirsən, heç bir tədbir görməmişən?

Tədbir görmüşəm. Sənin nəzərdə tutduğundan başqa mümkün olan bütün tədbirləri görmüşəm. Amma abort elətdirmək fikrim yoxdu. Bir daha bunu yaşamağa hazır deyiləm.

Belə düşündüyünü bilmirdim. Aborta münasibətinin pis olduğunu mənə heç vaxt deməmişən. Amma mən abortu nəzərdə tutmuram. Elə bilirdim "ovral" atırsan.

Bunun aborta münasibətlə heç bir əlaqəsi yoxdu. Mən sənə "ovral" qəbul etdiyimi də heç vaxt deməmişəm.

Bu vaxta qədər mənə niyə deməmişən? Niyə gizlətmisən?

Çünki yenə qəzəblənib özündən çıxmağına tamaşa eləməyə gücüm yoxdur, Devid. Həyatımı sənin istəklərinə əsasən qura bilmərəm. Bəsdı. Özünü elə aparırsan, elə bil, mənim bütün hərəkətlərim səndən bəhs edən bir hekayənin hissəsidir. Sən baş qəhrəman, mənə pyesin yarısı oynanıldıqdan sonra ortaya çıxan ikinci dərəcəli personajam. Başa düş, sənin özün haqqında hansı fikirdə olduğundan asılı olmayaraq, insanlar əsas və ikinci dərəcəli aktyorlara bölünürlər. Mən ikinci dərəcəli deyiləm. Mən həyatımı ən az sənin öz həyatını saydığın qədər əhəmiyyətli sayıram və öz qərarlarımı özüm verirəm.

Qəzəblənib özündən çıxmaq. Bəs bu özündən çıxmaq deyil

Bəsdı, Lüsi- o, qızını əlindən tutub deyir.- Deyirsən ki, uşağı saxlamaq istəyirsən?

Hə.

O üç kişidən birinin uşağını?

Hə.

Axı niyə?

Niyə? Devid, mən qadınam. Elə bilirsən, uşaqlara nifrət edirəm? Sırf atası alçağın biri olduğuna görə uşağı rədd etməliyəm?

Belə də olur. Doğum nə vaxtdır?

Mayda. Mayın axırında.

Yaxşı fikirləşmişən?

Hə.

Lap yaxşı. Etiraf edirəm ki, bu mənim üçün böyük sarsıntıdır, amma nə qərar verirsən ver mən sənənin yanında olacağam. Başqa cür ola bilməz. İndi bir az gəzintiyə çıxacağam. Sonra da danışa bilərik.

Niyə indi yox, sonra? Çünki özündə deyil. Çünki o da qəzəblənə bilər.

Lüsi dedi ki, bir daha abort olunmaq istəmir. Deməli daha əvvəl də abort elətdirib. Heç vaxt ağlına gəlməzdi. Nə vaxt? Hələ onun evində yaşayanda? Rozalinda bilirdimi? Ona heç nə deməyiblər?

Üç quldur. Bir uşağın üç atası. Soyğun yox, zorlama dəstəsi – Lüsi onlar haqqında demişdi, - vəhşiliklərindən həzz ala-ala yaxın ərazilərdə qadınlara hücum edib, vergi yığanlar. Yox Lüsi yanırdı. Onlar zorlamırdılar, cütləşirdilər. Onları hərəkətə gətirən həzz almaq istəyi yox, öz vəzifəsini yerinə yetirməyə can atan toxumların təsiri ilə şişmiş yumurtacıqları idi. Və birdən-birə, möcüzə: uşaq! Hələ qızının bətnində gizlənmiş kiçik bir soxulcandan artıq olmasa da, indidən ona uşaq deyir. Qadının bətninə onu ləkələmək, it sidiyinin çirkəndirdiyi kimi çirkəndirmək üçün sevgi yox, nifrət anında keçən toxumdan necə bir uşaq doğula bilər?

Uşağı heç ağlına da gətirməyən ata. Onun nəslinin aqibəti belə olacaqmı, torpağın dərinliklərinə sızan su damcısı kimi. Kimin ağlına gələrdi! Açıq səmalı, mülayim günəşli adi günlərdən biri və gözlənilmədən hər şey dəyişir, tamamilə dəyişir!

Devid bayır tərəfdən mətbəxin divarına söykənib, üzünü əlləri ilə örtüb ağır-ağır nəfəs alır və nəhayət, ağlayır.

Qızının hələ də qayıtmadığı otağına köçür. Yersiz bir söz deməkdən qorxaraq Günün qalan hissəsini Lüsi ilə rastlaşmamağa çalışır.

Şam zamanı onu yeni bir kəşf gözləyir.

Yeri gəlmişkən, - Lüsi deyir – oğlan qayıdıb.

Oğlan?

Hə, Petrasın məclisində tutaşdığı oğlan. Petrasın evində yaşayır, ona kömək edir. Adı Polluksdur.

Mncedizi yox? Nqabayaxe yox? Tələffüz edilə bilməyən heç nə yoxdur, eləcə Polluks?

P-o-l-l-u-k-s. Bir də ki Devid bəlkə qorxunc ironiyana bir az dinclik verəsən?

Başa düşürəm. Nə demək istəyirsən?

Əlbəttə, başa düşürsən. Uşaq vaxtı məni sındırmaq üçün ironiyandan çox istifadə eləmişən. Məgər yadımdan çıxıb? Yeri gəlmişkən, Polluks Petrasın arvadının qardaşdır. Doğma yoxsa yox bilmirəm, amma Petrasın onun qarşısında ailə öhdəlikləri var.

İndi başa düşməyə başlayıram. Gənc Polluks cinayət yerinə qayıdır, bizsə özümüzü elə aparmalıyıq, guya heç nə olmayıb.

Özündən çıxma, Devid. Bu heç nəyi dəyişdirməyəcək. Petrasın dediyinə görə, Polluks məktəbi atıb, iş tapa bilmir. Deyirəm ki, xəbərin olsun, o burdadır. Yerində olsam, ona yaxın getməzdim. Məncə, nəse çatışmazlığı var. Amma onu burdan qovmaq mənim əlimdə deyil.

Üstəlik... – Devid sözünü bitirmir.

Üstəlik nə? Hə, de.

Üstəlik o sənin bətnindəki uşağın atası ola bilər. Lüsi sənin vəziyyətin getdikcə gülüncləşir, hətta ondan da betər faciəyəyə çevrilir. Yalvarıram, hələ ki çox gec deyil, fermanı at. İndi mümkün olan yeganə ağıllı addım budur.

Nə ferma, Devid! İkimiz də bilirik ki, bura ferma deyil, nəse əkib-becərməyə çalışdığım kiçik bir torpaq parçasıdır. Amma ondan imtina etmək fikrində deyiləm.

Çarpayıya ürəyi ağrıya-ağrıya uzanır. Lüsi ilə münasibətlərində heç nə dəyişməyib, yara az da olsa, sağalmayıb. Elə didişirlər, elə bil Devid heç getməyibmiş.

Səhər. O, yeni hasarın üstündən asır. Petrasın arvadın köhnə at tövlələrinin arxasında yuduğu camaşırıları asır.

- Sabahınız xeyir, - o deyir. – Molo. Petrası axtarıram.

Qadın onun üzünə baxmadan həvəssiz-həvəssiz, əli ilə tikinti meydançasını göstərir. Qadının hərəkətləri ləng, ağırdır. Vaxt yaxınlaşır, bunu hətta Devid də başa düşür.

Petras pəncərələri pardaqlayır. Petrasla mehribanlıqla salamlaşmaq, ordan-burdan söhbət eləmək lazım idi, amma buna qətiyyəən həvəsi yox idi.

Lüsin deyir ki, oğlan qayıdıb, - Devid sözə başlayır. – Polluks. Qızıma hücum edən.

Petras əlindəki bıçağı tərtəmiz silib bir kənara qoyur.

O, mənim qohumumdu. – Petras şəstlə deyir. – Baş verənlərə görə onu qova bilmərəm ki.

Demişdiniz ki, onu tanıyırsınız. Yalan deyirdiniz.

Petras qəlyanını ağzına qoyub, sarıya çalan dişləri ilə sıxır, var –gücü ilə sümürür. Sonra qəlyanı çıxarır, ağzını geniş açaraq gülümsəyir. - Yalan deyirdim- yenə sümürür. – Amma niyə?

- Məndən soruşmayın, Petras. Özünüzdən soruşun. Niyə yalan danışmısınız?

Təbəssüm yoxa çıxır.

Gedirsiniz, yenə qayıdıb gəlirsiniz, niyə? – Petras Devidə meydan oxuyarcasına baxır. – Burda işiniz yoxdur. Bura uşağınızın qayğısına qalmaq üçün gəlirsiniz. Mən də öz uşağımın qayğısına qalırım.

Sizin uşağınız? İndi də uşağınız oldu Petras?

Hə. Mənim oğlumdu. Mənim ailəmdən, mənim xalqımdandı.

Deməli, belə Petras daha yalan danışmır. “mənim xalqımdandı”. Bundan açıq cavab ola bilməzdi. Olsun, Lüsi də onun xalqındadır.

Deyirsiniz ki, pis hərəkət edib - Petras sözünə davam edir. – mən də deyirəm ki, pisdir. Pisdir. Amma olub qurtarıb. – qəlyanı ağzından çıxarıb, havada silkələyir. – Qurtarıb.

Qurtarmayıb. Guya nə demək istədiyimi başa düşmürsünüz? Qurtarmayıb, əksinə, təzə başlayır. Siz və mən öləndən uzun illər sonra belə davam edəcək.

Petras özünü heç nə başa düşməmiş kimi göstərmədən fikirli-fikirli ona baxır.

Oğlan onunla evlənər, - nəhayət, Petras dillənir. – Lüsi ilə evlənər, amma hələ ailə qurmaq üçün çox cavandır. Hələ uşaqdır.

Təhlükəli uşaq, Gənc quldur. Çaqqal.

Petras təhqirlərə fikir vermir.

Hə, hələ çox cavandır, çox. Bəlkə nə vaxtsa evlənə bilər, amma indi yox. İndi mən evlənərəm.

Kiminlə evlənərsiniz?

Lüsi ilə

Qulaqlarına inana bilmir. Deməli, hər şey, bütün bu kölgə döyüşü, bu təklifə, bu zərbəyə görə imiş! Və budur təmiz vicdanlı Petras boş qəlyanı tüstülədə-tüstülədə onun qarşısında dayanıb.

- Lüsi ilə evlənəcəksiniz? – o, sözlərini ehtiyatla seçməyə çalışaraq deyir. - İzah eləyin, nə demək istəyirsiniz? Yox, lazım deyil, izah eləməyin. Heç nə eşitmək istəmirəm. Biz belə eləmirik.

“Biz” ... Az qalır desin ki, biz qərblilər.

Petras: - Başa düşürəm, başa düşürəm, -deyib bığaltı gülür. – amma mən sizə dedim. Siz də Lüsiyə deyərsiniz. Sonra pis nə varsa, hamısı keçmişdə qalar.

Lüsi ərə getmək istəmir. Heç kimə. Bu onun heç ağlına da gəlmir. O öz həyatını yaşamaq istəyir.

Bilirəm, - Petras deyir. Bəlkə də doğrudan da bilir. Petrasa ciddi yanaşmamaq axmaqlıq olardı.

Amma burda, - Petras sözüne davam edir- təhlükəlidir, çox təhlükəlidir. Qadının əri olmalıdır.

Onunla sakit danışmağa çalışdım- bir müddət sonra o, Lüsiyə deyir. – Hərçənd qulaqlarıma inana bilmirdim. Bu açıq-aşkar şantajdır.

Şantaj deyil. Səhv eləyirsən. Ümid eləyirəm, özündən çıxmamısan?

Yox özümdən çıxmadım. Dedim ki, təklifini sənə çatdıraram, vəssalam. Dedim ki, təklifin səni maraqlandıracağını güman eləmirəm.

Özünü alçaldılmış hiss elədin?

Petrasın qayınatası olmaq ehtimalıma görə? Yox. Heyrət elədim, karıxdım, amma yox, əmin ola bilərsən ki, alçaldığımı hiss eləmədim.

Birinci dəfə deyil. Petras artıq neçə vaxtdır, eyham vurur ki, onun ailəsinin üzvü olmaq mənim üçün daha təhlükəsiz olar. Bu nə zarafat nə də təhdiddir. Müəyyən mənada o tamamilə ciddidir.

Ciddi olduğuna şübhəm yoxdu. Bəs o bilirmi ki, sən...?

Hamılə olduğumu bilib-bilmədiyini soruşursan? Heç nə deməmişəm. Amma o da arvadı da nəyin nə olduğunu anlamağa qadirdilər.

Bu onu fikrini dəyişməyə vadar eləməz?

Niyə ki? Bu məni daha da tez ailənin üzvünə çevirər. Hər halda ona mən yox, ferma lazımdı. Ferma mənim cehizimdi.

Axı bu absurddur, Lüsi! O artıq evlidir. Üstəlik sən özün mənə onun iki arvadı haqqında danışmısan. Belə bir şeyi ağlına necə gətirə bilirsən?

Hələ də heç nə başa düşməmişən, Devid. Petras mənə kilsədə nikah mərasimi, Vayld Kostda bal ayı təklif eləmir. O, ittifaq, sövdələşmə təklif edir. Mən torpağı verirəm, o isə əvəzində qanadlarının altına girməyə icazə verir. Əks halda, o xatırlatmaq istəyir ki, mən köməksiz qalır, asan ova çevrilirəm.

Səncə, bu şantaj deyil? Bəs məsələnin şəxsi tərəfi? Yoxsa təklifin şəxsi tərəfi heç yoxdur?

Petrasın mənimlə yatmaq istəyib –istəməyəcəyini soruşursan? Hesab eləmirəm ki, Petras niyyətinin ciddiliyini göstərmək arzusu xaricində mənimlə yatmaq istəsin. Amma açığı Petrasla yatmaq istəmirəm. Yox, qətiyyətlə.

Deməli, daha bu məsələni müzakirə eləməyə ehtiyac yoxdur. Qərarını Petrasa çatdırıram? Təklif heç bir izahat veirlmədən rədd edilir?

Yox. Dayan. Petrasın qarşısında lovğalanmamışdan əvvəl bircə saniyə mənim vəziyyətimi düşün. Mən tənha qadınam. Qardaşım yoxdur. Atam uzaqdadır, ümumiyyətlə buranın meyarlarına görə çox zəifdir. Müdafiə olunmaq, himayə üçün kimə müraciət edə bilərəm? Ettingerə? Bir azdan o kürəyində güllə

yarası ilə tapılacaq, vaxt məsələsidir. Qalır bircə nəfər - Petras. Dünyanın ən böyük adamı olmasa da, mənim kimi asan qənimət üçün kifayət qədər böyükdür. Bir də Petrası heç olmasa tanıyıram. Onunla bağlı xəyallara qapılmıram. Məni nə gözlədiyini yaxşı bilirəm.

Lüsi Keyp-taundakı evi satıram. Səni Hollandiyaya göndərməyə hazırım. Burdan daha təhlükəsiz bir yerə köçmək nə lazım olsa verməyə hazırım. Yaxşı fikirləş.

Elə bil, Lüsi onu eşitmir.

Petrasın yanına qayıt, - qızı deyir, - ona təklifimi çatdır. De ki, onun himayəsini qəbul edirəm. De ki, münasibətlərimiz haqqında istədiyi nağılı uydura bilər, etiraz eləməyəcəyəm. Məni üçüncü arvadı kimi tanımaq istəyirsə, qoy olsun. Nikahsız evində yaşamağımı istəyirsə, ona da razıyam. Amma bu halda uşaq da onun uşağı, onun ailəsinin bir üzvü olacaq. O ki qaldı torpaq məsələsinə... de ki evi özümə saxlamaq şərti ilə torpağı onun adına keçirərəm. Mən onun torpağında icarədar olacağam.

Bayvoner kimi

Bayvoner kimi. Amma evim özümdə qalacaq. Heç kim ora icazəsiz girə bilməyəcək. Petras da. İt damını da özümə saxlayacağam.

Bu mümkün deyil, Lüsi. Hüquqi cəhətdən mümkün deyil. Özün də bilirsən.

Bəs sənə təklifin nədir?

Lüsi axşam qəzetini dizinin üstünə qoyub xələtdə və çəkəlkədə atasının qarşısında oturub. Saçının telləri sallanır, köklüyü süst, xəstə təsir bağışlayır. Lüsi getdikcə qocalar evinin dəhlizində öz-özlərinə pıçılda-pıçılda gəzən qadınlara bənzəyir. Nəyə görə Petras onunla dil tapmaq üçün özünü bu qədər əziyyətə salır? Onsuz da çox davam gətirə bilməyəcək. Bir müddət dəyib dolaşma, vaxtı gələndə çürük meyvə kimi öz-özünə düşəcək.

Mən təklifimi dedim. Özü də iki təklif.

Yox, mən burdan getməyəcəyəm. Petrasın yanına get, dediklərimi ona çatdır. De ki, torpaqdan imtina edirəm. De ki, torpağı götürə bilər, lazım olan sənədləri imzalayacağam və sair. Xoşuna gələcək.

Susurlar.

Rüsvayçılıqdı, - nəhayət, o dillənir. – O cür ümidlər bəsləyəsən, axırı da belə ola.

Hə, razıyam, rüsvayçılıqdı. Amma bəlkə də bu yaxşı başlanğıc nöqtəsidir. Bəlkə də mən vəziyyətimlə barışmağı, sıfırdan, heç nədən başlamağı öyrənməliyəm. Yox, heç nədən yox. Heç nəsiz. Kartsız, silahsız, mülkiyyətsiz, heysiyyətsiz.

İt kimi

Hə, it kimi.

Səhərdən keçir. O, Buldoq Ketini gəzintiyə çıxarıb. Qəribədir ki, Ketini ondan geri qalmır. Ya o, əvvəlkindən yavaş yeriməyə, ya da Ketini daha cəld hərəkət eləməyə başlayıb. Buldoq əvvəlki kimi yenə də fısıldayıb, tövşüsə də, nədənsə bu artıq onu qıcıqlandırmır.

Evə yaxınlaşanda o, Petrasın “mənim xalqımdandı” dediyi oğlanın üzünü evin arxa divarına çevirib dayandığını görür. Əvvəl Devidə elə gəlir ki, oğlan işəyir, amma sonra başa düşür ki, o, vanna otağının pəncərəsindən Lüsini güdür.

Ketini mırıldamağa başlayıb, lakin oğlanın başı həddən artıq qarışıq olduğundan heç nəyə fikir vermir. Nəhayət, çevriləndə isə, artıq ikisi də oğlanın üstünə atılmışdılar. Devid ovcunun içi ilə oğlanı şillələyir.

Donuz! – o, qışqırıb ikinci şilləni elə vurur ki, oğlan yerində silkələnir. – Murdar donuz!

Oğlan ağrıdan çox qorxudan qaçmağa çalışsa da, ayaqları dolaşdığından elə o dəqiqədə yerə sərilir. İt dərhal Polluksun üstünə atılır, dişlərini oğlanın dirsəyinə keçirir, ön ayaqlarını torpağa dirəyib mırıldayır. Oğlan ağrıdan qışqırıb Ketini əlindən qurtulmağa çalışır. İti yumruqlayır, lakin zərbələri kifayət qədər ağır deyil. Ketini onun yumruqlarına fikir vermir.

“Donuz!” sözü hələ də havadan asılı qalıb. Devid birinci dəfədir, belə hiddətlənir O, böyük məmnuniyyətlə oğlanı layiq olduğu kötəyə qonaq eləyərdi. Ömür boyu işlətməkdən çəkdiyini sözlər indi ona tamamilə ədalətli və düzgün görünürdü: “Dərsini ver. Yerini göstər”. Deməli, amansızlıq belə olmuş!

Devid Polluksa var gücü ilə elə təpik vurur ki, oğlan böyrü üstə iki qatlanır. Polluks! Ada bax! İt yerini dəyişib, pəncələrini oğlanın bədənində söykəyib amansızca əlini gəmirir, köynəyini cırır. Oğlan nə qədər itələməyə çalışsa da, it yerindən tərpənmir.

- Ay, ay, ay, ay, ay! – Polluks ağrı içində qışqırır. – Səni öldürəcəm!

Sonra Lüsü səhnəyə çıxır

Ketini! – o qışqırır.

İt Lüsüyə çəpəki baxır, amma tabe olmur.

Lüsi dizi üstə çöküb buldoqun xaltasından yapışır, nəvazişlə nəsə deyə-deyə iti geri dartır. Ketı həvəssiz-həvəssiz dişlərini aralayır.

- Yaxşısan? – Lüsi soruşur.

Oğlan ağrı içində inildəyir. Burnunun suyu axır.

Öldürəcəyəm! – deyib içini çəkir. Deyəsən az qala ağlayacaq.

Lüsi oğlanın köynəyinin qolunu qatlayır. Qolunda itin dişlərinin izi qalıb, qara dərisində qan damcıları var.

- Gedək, qolunu yuyaq, - Lüsi deyir. Oğlan burnunu çəkib başını yırğalayır.

Lüsinin əynində yalnız gecə köynəyi var. Ayağa qalxanda, köynəyin kəməri açılır, döşləri görünür.

O, qızının döşlərini axırıncı dəfə Lüsi altı yaşında olanda görmüşdü. O vaxt çəhrayı gül tumurcuqlarına bənzəyən döşlər indi ağır, yumru, demək olar, süd kimi ağappaq idilər. Səssizlik çökür. O baxır, oğlan da həyasızcasına gözlərini zilləyib. İçində qaynayan qəzəb yenə gözlərini dumanlandırır. Lüsi çevrilib onların baxışlarından gizlənərək köynəyini bağlayır. Oğlan cəld bir hərəkətlə ayağa qalxıb təhlükəsiz məsafəyə qədər uzaqlaşır.

- Hamınızı qırıb-çatacağım! – o qışqırır. Arxasını çevirib qəsdən kartof sahəsini tapdayır, məftil hasarın altından keçib Petrasın evinə tərəf uzaqlaşır. Hələ də qolunu ehtiyatla tutsa da, yerışı yenidən ötkəmləşir.

Lüsi haqlıdır. Oğlanın nəsə çatışmazlığı, əqli geriliyi var. Cavan oğlan bədənində vəhşi uşaq. Amma onun başa düşə bilmədiyi başqa bir qəribəlik də var. Lüsi nə fikirləşir, niyə bu oğlanı müdafiə edir?

Lüsi danışır: - Devid, belə davam eləyə bilməz. Mən Petrasla onun ailəsi ilə yola gedərəm, səninlə yola gedə bilərəm. Amma eyni vaxtda hamının öhdəsindən gələ bilmərəm.

O, pəncərədən səni güdüdü. Xəbərin var?

O, anormal uşaqdır. Ruhi xəstədir.

Bu ona bəraət qazandırır? Sənə elədiklərinə haqq qazandırır?

Lüsinin dodaqları tərpənir, lakin Devid onun nə dediyini eşitmir.

Ona etibar eləmirəm, - Devid sözünə davam edir. – O hiyləgərdir, yan-yörəsini iyləyə-iyələyə bədbəxtlik axtaran çaqqal kimidir. Keçmişdə belələrinə zədəli deyirdilər. Ağlı zədəli. Ruhu zədəli. Onun yeri xəstəxanadır.

Düşüncəsiz hərəkət edirsən, Devid. İstədiyini fikirləşə bilərsən, amma düşüdüklərini ucadan deməyinə ehtiyac yoxdur. Hər halda onun haqqında düşüdüklərin heç nəyi dəyişdirmir. O burdadır, tüstü topası kimi bir anın içində yoxa çıxmıyacaq. O, həyatın həqiqətidir. - Lüsi günün altında gözlərini qıyıb düz onun üzünə baxır. Ketı özündən, öz nailiyyətlərindən razı halda astadan fısıldaya-fısıldaya Lüsinin ayaqlarının

yanında yumaq kimi qıvrılıb. – Devid, belə yaşamaq olmaz. Hər şey düzəlmişdi, sən qayıdana qədər bura sakit, dinc bir yer idi. Mənə dinclik lazımdı. Dinclik xatirinə hər şeyə, hər cür qurban verməyə hazırım.

Qurban verməyə hazır olduqlarından biri də mənəm?

Özün dedin, mən yox.

Yaxşı gedim, çamadanımı yığım.

Artıq bir neçə saat keçsə də, əli hələ də sızıldayır. Oğlanın hədələrini xatırlayanda həm qəzəbindən boğulur, həm də utanır. Özünü qınayır. Heç kimə xüsusi ilə də oğlana heç bir dərs verə bilməyib. Özünü Lüsindən bir az da uzaqlaşdırmaqdan başqa heç nəyə nail olmayıb. Onun qarşısında qəzəblənib özündən çıxdı. Sözsüz ki, bu Lüsünün xoşuna gələ bilməzdi.

Üzr istəmək lazımdı. Amma üzr istəyə bilmir. Daha özünü idarə edə bilmir. Polluksun eybəcər, bulanıq gözləri, həyasızlığı, bir də əlaqə otu kimi kökləri ilə Lüsiyə birləşməyi onu hövsələdən çıxarır.

Əgər Polluks yenə qızını incitsə, onu yenə vuracaq. Du musst dein Leben andern! – Öz həyatını dəyişməlisən. Lüsi tufan qarşısında geri çəkilməlidir. O isə yox. Ləyaqətini itirmək bahasına yox.

Elə buna görə də Terezaya qulaq verməlidir. Tereza onu xilas edə biləcək axırıncı insandır. Tereza ləyaqət anlayışından yüksəkdə dayanır. O, döşlərini açıb, günəşin altına tutur, gülüşmələrə məhəl qoymadan xidmətçilərin yanında banjo çalır. Terezanın ölümsüz arzuları var. O bu arzularını vəsf edir. O ölməyəcək.

Devid klinikaya çatanda, Bev Şou artıq getməyə hazırlaşır. Çəkinə-çəkinə yad adamlar kimi qucaqlaşırlar. Nə vaxtsa bir-birlərinin çırpacaq bədənlərini qucaqlayıb uzandıqlarına inanmaq çətindir.

- Tez gedəcəksən, yoxsa bir az qalmaq fikrin var? – Bev soruşur?

- Nə qədər tələb olunarsa, o qədər da qalmaq üçün qayıtmışam. Amma Lüsünün evində yox. Onunla yaxşı yola gedə bilmirik. Gərək şəhərdə bir otaq tutam.

- Təəssüf eləyirəm. Nə olub ki?

- Mənimlə Lüsi arasında? Ümid eləyirəm ki, heç nə. Yoluna qoyula bilməyəcək heç nə. Məsələn Lüsünün ətrafındakı adamlardadır. Mən də əlavə olunanda, sayımız həddən artıq çox olur. Çox kiçik bir yerdə həddən çox insan. Bankanın içindəki hörümçəklər kimi.

O, cəhənnəmdən bir səhnə xatırlayır, nəhəng Stiks bataqlığında ruhlar göbələk kimi qaynayır. «Vedi l'anime di color cui vinse l'ira». Qəzəbə təslim olmuş ruhlar bir-birləri ilə didişirlər. Günaha layiq cəza.

- Petrasın evinə köçən oğlanı deyirsən? Düzünü desəm, o mənim də xoşuma gəlmir. Amma nə qədər ki Petras ordadır, Lüsiyə heç nə olmayacaq. Görünür, geri addım atıb, Lüsiyə öz qərarlarını qəbul etməyə icazə verməyin vaxtı çatıb, Devid. Qadınlar hamıyla əlaqə yola gedirlər. O isə hələ cavandır. Torpağa da bizim hamımızdan yaxındır.

Lüsi asan yola gedəndi? Heç hiss olunmur.

Tez-tez təkrar edirsən ki, geri addım atmalıyam. – o deyir. Lap əvvəldən geri çəkilsəydim, indi Lüsi harda olardı?

Bev Şou susur. Bəlkə də o, Devidin özünə məlum olmayan hansısa xüsusiyyətini görə bilirdi. Heyvanlar ona etibar edirlər. Devid də Bevə etibar edib, ona dərs keçməyinə icazə verməlidirmi? Heyvanlar ona etibar edirlər Bev isə bu etimaddan onları öldürmək üçün istifadə edir. Deməli, bundan hansı dərsi çıxarmalıdır?

Mən geri çəkilsəydim, - o duruxa-duruxa sözünə davam edir, - fermada yeni fəlakətlər baş verərdi, onda özümü necə bağışlaya bilərdim?

Bev çiyinlərini çəkir.

Məsələ bundadırmı, Devid? – Bev sakitcə soruşur.

Bilmirəm. Mən daha heç nə bilmirəm. Mənə elə gəlir ki, Lüsünün nəslilə bizim aramızdan nəhəng bir pərdə çəkilib. Pərdənin çəkildiyini isə mən heç hiss də eləməmişəm.

Xeyli müddət ikisi də dillənmiş.

Hər halda, - Devid sözünə davam edir. – Lüsünün evində qala bilmərəm, ona görə də otaq axtarıram. Qrehemtaunda kirəçi axtaran olsa, mənə xəbər ver. Əslində yenə klinikadakı işlərə kömək edə biləcəyimi deməyə gəlmişəm.

Əla olar, - Bev deyir.

O, Bevin bir tanışından yarım ton yükqaldırma qabiliyyəti olan pikap alır. Yük maşının sahibi ilə min randlıq və ayın sonuna təxirə salınmış yeddi minlik çəklə hesablaşır.

- Nə daşıyacaqsınız? – satıcı soruşur?

- Heyvanları. İtləri.

- Onda gərək arxaya şəbəkə çəkdirəsiniz ki, maşından atıla bilməsinlər. Şəbəkəni çəkən adamı tanıyıram.

- Mənim itlərim tullanırlar

Sənədləri yük maşının on iki yaşı olduğunu göstərsə də, mühərrik küysüz işləyir. Həm də ki, Devid öz-özünə deyir, pikap əbədiyyətə qədər işləməli deyil. Heç nə əbədiyyətə qədər tab gətirmir.

“Qrokots Meyl” qəzetindəki elanı oxuduqdan sonra, xəstəxananın yaxınlığında bir otaq kirayələyir. Bir aylıq kirayə haqqını əvvəlcədən verib ev sahibəsinə adının Louri olduğunu, Qrehemstauna ambulator müalicə üçün gəldiyini deyir. Nədən müalicə olunduğunu deməsə də, dəqiq bilir ki, ev sahibəsi onun xərçəng xəstəliyinə tutulduğunu düşünür.

Pulu su kimi xərcləyir. Olsun.

Düşərgə mağazasından elektron çaydan, kiçik bir qaz plitəsi, alüminium qazan alır. Aldıqlarını otağına apararkən, pilləkəndə ev sahibəsi ilə qarşılaşır.

- Otaqlarda yemək bişirməyə icazə vermirik, mister Louri, - ev sahibəsi deyir. – Başa düşürsünüz də, yanğın törənə bilər.

Qaranlıq, boğanaq otaqda həddən çox mebel var, döşək kələ-kötürdür. Eybi yox, buna da öyrəşər. Ondan başqa evdə yalnız bir kirəçi - təqaüddəki məktəb müəllimi yaşayır. Səhər yeməyi zamanı salamlamaq xaricində bir-birləri ilə danışmırlar. Səhər yeməyindən sonra o, klinikaya gedir, bazar günləri daxil olmaqla, bütün gününü orda keçirir. Pansiondan çox klinika evinə çevrilib. Binanın arxasındakı boş çəpərlənmiş ərazidə özünə yuva düzəldir: stol, şoulardan aldığı köhnə kreslo, günəşin həddən artıq qızmar olmaq ehtimalına qarşı çimərlik çətiri. Çay qaynatmaq, konservləri- xırda kiftəli vermişeli, soğanlı balığı qızdırmaq üçün qaz plitəsini də gətirib. Gündə iki dəfə heyvanları yemləyir, qəfəslərini təmizləyir və bəzən onlarla danışır. Qalan vaxtlarda kitab oxuyur və ya mürgüləyir, ya da yanında heç kim olmayanda, Lüsünün banjosunda Tereza Qviççiolu üçün bəstələdiyi musiqini ifa edir. Uşaq dünyaya gələndə qədər həyatı belə keçəcək.

Bir səhər başını qaldıraraq beton divarın üstündən onu güdən üç oğlanı görür. Ayağa qalxır, itlər hülməyə başlayırlar, oğlanlar divardan atılıb, həyəcan içində qıy çəkə-çəkə qaçıb gedirlər. Evdə danışmağa yaxşı söhbətləri olacaq: itlərin arasında oturub öz-özünə oxuyan qoca dəli!

Doğrudan da dəlidir. O, bu uşaqlara, onların valideynlərinə, D. kəndinin sakinlərinə Tereza və məşuqunun bu dünyaya qayıtmağa haqq qazanmaq üçün nə etdiklərini necə başa sala bilər?

XXIV

Tereza ağ gecə köynəyində yataq otağının pəncərəsinin qarşısında dayanıb. Gözləri yumuludur. Gecənin ən qaranlıq vaxtıdır. O, xışiltılı küləyi, qurbağaların qurultusunu içində çəkə-çəkə dərinə nəfəs alır. “Che vuol dir, - Tereza pıçıldadı azca yüksək səslə oxuyur, - questa solitudine immensa? Ed io, che Sono?”

Səssizlik. Böyük tənhalıqdan cavab gəlmir. Hətta küncdəki trio da süleysin kimi susur.

“Gəl,” – Tereza pıçıldayır. – Yalvarıram, yanıma gəl, Bayron!”

Qollarını geniş açıb qaranlığı, qaranlığın gətirəcəklərini qucaqlayır.

Tereza istəyir ki, Bayron küləklə birlikdə gəlib, onu qucaqlasın, üzünü döşlərinin arasındakı çuxurda gizlətsin, ya da gün doğumunda Günəş Allahı kimi üfəqdə zühur edib sevgilisini öz parıltısı ilə isitsin. Qoy nə vaxt istəyir onda gəlsin, amma gəlsin.

Devid itlərin həyatında oturub Terezanın qaranlığa müqavimət göstərən uzun-uzadı yalvarışlarına qulaq asır. Onun üçün ayın ən pis vaxtıdır, xəstələnib, bütün gecə gözünü qırpmayıb, həsrətdən üzülüb. O, ağrıdan, yayın bürküsündən, Qamba villasından atasının ağır xasiyyətindən, hər şeydən xilas olmaq istəyir. Kreslodan götürdüyü mandolinanı uşaq kimi əzizləyə-əzizləyə pəncərəyə yaxınlaşır. Terezanın əlindəki alət atasını oyatmamaq üçün sakitcə dınqıldayır. Danq- dunq – banjo Afrikada kimsəsiz həyatda bərkəndən danqıldayır.

“Başımı qatmaq üçün”, Rozalindaya demişdi. Yalandı. Opera artıq hobbi deyil, daha yox, onu gecə-gündüz məşğul edir.

Bununla belə, bir neçə uğurlu məqama baxmayaraq “Bayron İtaliyada” əsərində heç bir irəliləyiş yoxdur. Operada hadisə, inkişaf yoxdur. Terezanın pərdə arxasında gizlənmiş Bayronun ahlara və iniltilərinə qarışmış uzun-uzadı kantilena sı, vəssalam. Ər, rəqib qadınlar yaddan çıxıb, sanki heç olmayıblar. İçindəki lirik ruh hələ ölməsə də, on illərlə davam edən aclıqdan sonra gizləndiyi mağaradan yalnız əldən düşmüş, ölgün və eybəcərlənmiş halda sürünə-sürünə çıxa bilər. Musiqi və enerji imkanları operanı yeknəsəqlikdən xilas etməyə kifayət eləmir. Elə bil operanı hansısa lunatik yazıb.

Ah çəkir. Cəmiyyət arasına kiçik eksentrik kamera operasının müəllifi kimi zəfərlə qayıtmaq necə də yaxşı olardı. Amma belə olmayacaq. Daha kiçik ümidlər bəsləməli, məsələn əbədi həsrətə tən dəqiq bir notun qatma-qarışıq səslərin içindən gözlənilmədən quş kimi sıçrayacağını gözləməlidir. Notun tanınmasını isə gələcəyin alimlərinin öhdəsinə buraxmalıdır. Əlbəttə, o vaxta qədər alimlərin kökü kəsilməsə. Çünki o özü bu notu yazsa da, tanımayacaq. İncəsənəti, incəsənətdə işlədilən fəndləri həddən yaxşı bildiyi üçün Devidin o notu eşitməyi mümkün deyil. Hərçənd Lüsi sınaq məşqinə baxıb, ona qarşı münasibətini az da olsa dəyişsəydi, pis olmazdı.

Yazıq Tereza! Zavallı cəfakeş qız! O, yeni bir həyat vəd edərək Terezanı məzarından çıxarıb, indi isə sözünü tuta bilmir. Devid Terezanın onu bağışlaya biləcəyinə ümid edir.

Qəfəsdəki itlərdən birinə iflic olmuş sol pəncəsini çəkə-çəkə yeriyən cavan erkəyə xüsusilə bağlanıb. İtin şikəstliyinin anadangəlmə olub –olmadığını bilmir. Heç kim onu öz himayəsinə götürmək istəmir. İtin sınaq müddəti demək olar artıq bitib, tezliklə iynə ilə tanışmalı olacaq.

Bəzən nəsə yazanda və ya oxuyanda iti qəfəsdən buraxıb, həyatda özünəməxsus gülünc tərzdə atılıb-düşməyinə, ayağının dibində mürgüləməyinə icazə verir. İt heç bir mənada “onun” deyil. Ehtiyatlı davranaraq, itə ad qoymayıb (baxmayaraq ki, Bev onu Driput çağırır), lakin Devid itin ona qarşı sədaqətini hiss eləyir. İt onu heç bir təmənnə güdmədən özü seçib. Devid bilir ki, it onun uğrunda ölməyə hazırdır.

Banjonun səsi iti valeh edir. O, simləri tərpedəndə, it başını qaldıraraq qulaq asır.

Devidin səsi, Terezanın nəğmələrini zümzümə edərkən, coşğun duyğuların təsiri ilə yüksələndə (Qırtlağı sanki yoğunlaşır. O, qanın boğazında necə zərblə döyündüyünü hiss edir) it ağzını marçıldadır, sanki indicə o da ya oxuyacaq, ya da ulayacaq.

Buna cürəti çatarmı: iti səhnəyə çıxarıb Terezanın oxuduğu beytlərin arasında öz fəryadlarını göylərə calamağına icazə verməyə cəsərəti çatarmı? Niyə də yox? Heç vaxt səhnəyə qoyulmayacaq bir əsərdə nəyə desən icazə yoxdurmu?

Razılaşıqları kimi şənbə günləri Lüsiyə alverdə kömək eləmək üçün Donkin meydanına gedir. Sonra birlikdə qəlyanaltı edirlər. Lüsünün hərəkətləri ləngləşib, sakit və fikirli görünür. Hamiləliyi o qədər də nəzərə çarpmır. Əgər o, əlamətləri hiss edirsə, deməli, Qrehamstaunun itigözlü qızları tezliklə vəziyyətin nə yerdə olduğunu başa düşəcəklər.

Petrasın işləri necə gedir? – o soruşur.

Ev artıq hazırdı, bircə tavanla su kəməri qalıb. İndi köçməyə hazırlaşırlar.

Bəs uşaq? Bu yaxınlarda doğulmalı deyil?

Gələn həftə. Hər şeyi dəqiq hesablayıblar.

Petras, daha sənə eyham vurmur?

Eyham?

Sənin haqqında. Səninlə bağlı planları haqqında.

Yox.

Bəlkə də uşaq... – o, zorla nəzərə çarpacaq şəkildə əli ilə qızının qarnını göstərir, - uşaq doğulanda. Axı o bu torpağın övladı olacaq. Bunu ki heç vaxt inkar edə bilməzlər.

Səssizlik.

Onu artıq sevirsən?

Öz ağzından çıxan sözlər Devidi təəccübləndirir.

Uşağı? Yox. Necə sevə bilərəm? Amma sevəcəm. Sevgi böyüyəcək, bu məsələdə ana təbiətə arxalanmaq olar. Mən yaxşı ana olmaq istəyirəm, Devid. Yaxşı ana, yaxşı insan. Sən də yaxşı insan olmağa çalışmalısən.

Təəssüf ki, mən çox gecikmişəm. Mənim həbs müddətini başa vurmağa çalışan resividistdən heç bir fərqim yoxdu. Amma sən təslim olma. Məqsədinə çox yaxınlaşmısən.

“Yaxşı insan”. Belə qarışıq zəmanədə pis qərar deyil.

Devid qızı ilə aralarındakı sözsüz razılığa əməl edib, bir müddət fermaya getmir. Lakin bir gün öz yük maşını ilə Kenton yoluna çıxır, pikapı döngədə saxlayıb yolun qalanını piyada gedir. O, cığırla yox, məsafəni qısaltmaq üçün otlaq ərazi ilə addımlayır.

Sonuncu tərənin zirvəsindən ferma: hələ də möhkəmliyini saxlamış köhnə ev, at tövlələri, Petrasın yeni tikilisi, üstünə qara ləkələr (yəqin ki, kiçik ləkələr ördəklər, daha böyük olanlar isə uzaqdan Lüsiyə qonaq gələn vəhşi qazlardı) səpələnmiş köhnə dəhnə görünür.

Uzaq məsafədən baxanda, güllük bir-birinə bitişik rəng bloklarını xatırladır: tünd qırmızı, əqiq, boz-mavi. Güllərin açmaq vaxtıdır. Güman ki, arılar xoşbəxtlikdən göyün yeddinci qatındadırlar.

Nə Petras, nə arvadı, nə də evlərində yaşayan çaqqal balası gözə dəymir. Lüsi isə güllərin arasında işləyir. Tərəni endikcə, qızının arxasındakı cığırda sarı-qəhvəyi yamaq kimi görünən buldoqu da tanıyır.

Hasara çatıb dayanır. Arxasında dayandığından Lüsi hələ onu görməyib. Əynində bozarmış yaz geyimi, ayağında çəkmə var, başına enli həsir şlyapa qoyub. Lüsi nə isə kəsmək, dartmaq ya da bağlamaq üçün aşağı əyiləndə, südrəngli mavi damarlı dərisi, diz çökəklərindəki enli, kövrək vətərlər- qadın bədəninin ən çirkin, ən təsirsiz və bəlkə elə ona görə ən sevimli hissəsi görünür.

Lüsi dikəlir, gərnəşir, yenə əyilir. Tarla əməyi, kəndli zəhməti ölümsüzdür. Qızı kəndçiyə çevrilir. Hələ də atasının gəldiyindən xəbəri yoxdur. Gözətçi köpək isə köpüb.

Beləliklə, bir vaxtlar anasının bətnində kiçik bir çömçəquyruq olan Lüsi indi ondan dəflərlə möhkəm təbiətli bir qadındır. Əgər bəxti gətirsə, ondan çox, dəfələrlə çox yaşayacaq. Əgər bəxti gətirsə, o öləndə, qızı hələ də burda güllərin arasında həmişəki işləri ilə məşğul olacaq. Ondən yeni bir varlıq dünyaya gələcək. bəxti gətirsə o da anası kimi güclü, uzunömürlü olacaq. Və bu minvalla davam edəcək həyat zəncirində onun payı, onun xidmətləri getdikcə kiçilib heçə çevriləcək.

Baba. Müqəddəs Yusif. Kimin ağılına gələrdi! Baba ilə yatağa girməyə razı olacaq göyçək bir qız tapmaq mümkün olacaqmı?

Astadan qızını çağırır:

Lüsi!

Lüsi eşitmir.

Babalıq öz ilə birlikdə nələri gətirəcək? Əbəs yerə çoxlarından artıq səy göstərsə də, o qədər də yaxşı ata ola bilməyib. Güman ki, baba kimi də ortadan aşağı qiymət alacaq. Qocalar xas məziyyətlərdən: təmkinlilikdən, xeyirxahlıqdan, səbirdən məhrumdur. Bəlkə də başqa cəhətlər itirildikcə, məsələn ehtirası yoxa çıxdıqca, əvəzində həmin məziyyətləri öz-özünə qazanılacaq. Babalığın şairi Viktor Hüqonun əsərlərinə bir daha nəzər salmaq lazım gələcək. Bəlkə də ondan nəsə öyrənmək mümkün oldu.

Külək yatır, tam sakitlik çökür. Kaş bu an əbədi davam edəydi: zərif günəş, günortadan sonrakı sakitlik, güllərin arasına qarışmış arılar, mərkəzdə isə başına həsir şlyapa qoymuş hamiləliyinin ilk aylarını yaşayan

gənc bir qadın. Bu səhnə sanki Sarjent və ya Bonnar üçün yaranıb. İkisi də onun kimi şəhər uşaqlarıdır. Lakin şəhərlilər də bu gözəlliyi duymağa qadirdirlər, hətta bu səhnə qarşısında nəfəsləri də kəsilə bilər.

Həqiqət budur ki, Vordsvortu nə qədər çox oxusa da, kənd həyatından zövq almağı öyrənə bilməyib. Ümumiyyətlə, gözəl qızlardan başqa heç nədən zövq almıyıb. Bu da axırı. Bəlkə zövqünü təzədən formalaşdırmaq üçün hələ gec deyil?

Boğazını arıtlayır

- Lüsi, - o, qızını bu dəfə daha ucadan çağırır. Sehr pozulur. Lüsi dikəlir, yarıyacan çevrilib gülümsəyir.
- Salam, - Lüsi deyir, - gəldiyini eşitməmişəm.

Keti başını qaldırır, gözünü qıyıb Devidə baxır.

Devid hasarı aşır. Keti ayaqlarını sürüyə-sürüyə ona yaxınlaşıb, ayaqqabılarını iyləyir.

- Pikap hardadır? – qızı soruşur, işləməkdən yanaqları allanıb, bir azda günün altında qaralıb. Qəribədir, Lüsi yenə də sağlamlıq saçır.
- Yolda saxlamışam, bir az yerimək istəyirdim.
- İçəri gəlib çay içərsən?

Lüsi ona adi bir qonaq kimi çay təklif edir. Lap yaxşı. Qonaq gəlmək, qonaq olmaq yeni bir dayaq nöqtəsi, yeni başlanğıc ola bilər.

Yenə bazar günü gəlib çatıb. O və Bev növbəti "losung"la məşğuldurlar. O, bir-birinin ardınca pişikləri sonra taqətdən düşmüş, kor, axsaq, şikəst, lakin həm də gənc və sağlam, vaxtı yetişən bütün itləri gətirir. Bev onları bir – bir tumarlayır, danışib təskinlik verir və öldürür, sonra isə dayanıb Devidin meyitləri qara plastik kisələrə yerləşdirməyinə baxır.

İkisi də susurlar. Devid artıq Bevdən bütün diqqətini öldürdükləri heyvana yönəltməyi, ona bir vaxtlar mənasız hesab elədiyi, indi isə adı ilə çağırmaqdan çəkinmədiyi sevgini verməyi öyrənib. Axırncı kisəni bağlayıb həyəətə aparır. İyirmi üç. Yalnız musiqi həvəskarı cavan it qalıb. Əlinə imkan verilsəydi o da çoxdan yoldaşlarının ardınca axsaya-axsaya klinikanın binasına, hələ ömründə rastlaşmadığı ölüm qoxusu, azad olmuş ruhun yumşaq ətri daxil olmaqla kəskin iylərin bir-birinə qarışdığı cərrahiyyə otağına yeriyər, sinklə örtülmüş əməliyyat masasına atılardı.

İtin dərk edə, iyləməklə anlaya bilməyəcəyi (hətta ay yalnız bazar günlərindən ibarət olsaydı da! – o düşünür) isə tamamilə adi görünən bir otağa girib bir daha oradan çıxma bilməməyin mümkünlüyüdür. Bu otaqda izahedilməz nəşə baş verir: burda ruhu bədənə qoparırlar. Bir anlıq havadan asılıb qalan ruh burulur, əyilir, sonra isə harasa sovrulub yoxa çıxır. Devid başa düşə bilmir: bu nə sirdir. Bura otaq yox, varlığın axıb getdiyi dəlikdi.

“Get-gedə ağırlaşır” – bir dəfə Bev demişdi. Daha ağır, həm də daha asan. İnsan vəziyyətin get-gedə ağırlaşmasına vərdiş edir. Onsuz da çox ağır olanın daha da ağırlaşa bilməsi insanı təəccübləndirmir. Devid istəsə, cavan körpəyin ömrünü gələn həftəyə qədər uzada bilər.

Amma onsuz da elə bir gün çatacaq ki, o, iti cərrahiyyə otağına (bəlkə də qucağında gətirdi, bəlkə də itin xətrinə bunu elədi) Bev Şounun yanına gətirəcək, tumarlayacaq və tüklərini aralayacaq ki, venasını tapmaq asan olsun, sonra qulağına nəvazişli sözlər pıçıldayıb, hələ heç nə anlamayıb pəncələrini uzatdığı anda ona ürək-dirək verəcək. Ruhu uçduqdan sonra isə pəncəsini ehtiyatla stolun üstünə qoyacaq. Sonra kisəyə qoyacaq Səhərsi gün isə kisəni oda atıb axıracan yanib qurtarana qədər gözləyəcək. Vaxtı çatanda itin xətrinə bütün bunları edəcək. Bu, kiçik bir yaxşılıq olacaq. Hətta kiçikdən də kiçik: heç nə. Cərrahiyyə otağından aralanır.

- Axıncısı idi? – Bev soruşur.
- Biri qalıb.

Qəfəsin qapısını açır.

- Gedək – deyib əyilir, qollarını açır. İt şikəst ombasını oynadıb onun üzünü iyləyir, yanaqlarını, dodaqlarını, qulaqlarını yalayır. O, geri çəkilmir. – Gedək.

İti quzu kimi qucağına götürüb cərrahiyyə otağına daxil olur.

Elə bilirdim, onu bir həftə də saxlamaq fikrindəsən. Birdəfəlik üzülüşmək istəyirsən?

- Hə, birdəfəlik üzülüşmək istəyirəm.